

Tomi Kiilakoski, Viljami Kinnunen & Ronnie Djupsund

Miksi nuorisotyötä tehdään?

Tietokirja nuorisotyön opetussuunnitelmasta

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

**MIKSI NUORISOTYÖTÄ TEHDÄÄN?
TIETOKIRJA NUORISOTYÖN
OPETUSSUUNNITELMASTA**

Tomi Kiilakoski, Viljami Kinnunen &
Ronnie Djupsund. Jälkisanat Juha Nieminen

Tomi Kiilakoski, Viljami Kinnunen &
Ronnie Djupsund. Jälkisanat Juha Nieminen
Miksi nuorisotyötä tehdään?
Tietokirja nuorisotyön opetussuunnitelmasta

ISBN 978-952-456-203-4 (verkko)

ISBN 978-952-456-217-1 (painettu)

ISSN 2343-0672 (verkkojulkaisu)

ISSN 2343-0664 (painettu)

Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja 5

Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura,
julkaisuja 169

Sisällysluettelo

Alkusanat	10
Johdanto: Kylmästä lämpimään	13
Nuorisotyön sumeus.....	19
Työyhteisön ajatukset ja teot.....	25
Mikä ihmeen nuorisotyön opetussuunnitelma?	27
Kirjan rakenne	30
Mä kuinka tänne päädyinkään?	33
Ensimmäinen luku: Viljami Kinnunen	36
Kokkolan nuorisotyön murrosikä	36
Nuorisotyön muutos ja Kokkolan nuorisotyön kehittyminen	39
Moniammatillinen yhteistyö	44
NUPS: vastaus nuorisotyön muospaineelle	46
Mihin NUPSilla haettiin vastauksia	48
Työn kehittäminen ja sen vaikutus organisaatorakenteisiin.....	51
Takaisin parkkipaikalle	52
Toinen luku: Viljami Kinnunen	55
Nuorisotyön tavoitteet ja perustat	56
Jostainhan sitä on aloitettava: taustaa ja tavoitteiden metsästystä	56
Nuorisotyön monet tehtävät	61
Mitkä ihmeen suhteet?	64
Miten niitä suhteita sitten oikein tuetaan Kokkolassa?	68
Kolmas luku: Viljami Kinnunen, Ronnie Djupsund & Tomi Kiilakoski	71
Työmuodot, työmenetelmät ja työkalut.....	72
NUPSin kulku	76
Työmuodot.....	85
Kommenttipuheenvuoro: NUPS taipuu vaan ei taitu (Minna Rauas)	87

Kokkolassa työstettyä, muualla pureskeltua.....	87
Suunnitelmasta raportiksi.....	89
NUPS on jäsenetty monipuolisesti	90
Neljäs luku: Viljami Kinnunen	104
Työyhteisö kehittäjänä	105
Talotyön kehittämisestä opetussuunnitelmaan.....	107
Motivaatiota, selkeyttä ja yleiskielisyyttä	110
Yhteistä ymmärrystä ja henkilökohtaista kehitystä metsästämässä	116
Viides luku: Tomi Kiilakoski	120
Nuorisotyön sanallistaminen	121
Toiminnan mieli	124
Hiljainen tieto ja tekeminen nuorisotyössä	127
Prosessi: miten tekemistieto muuntuu yhteiseksi puheeksi.....	133
Kommenttipuheenvuoro: Luodaan nuorisotyöstä rohkea elinvoiman liike (Sinikka Haapanen)	141
Ihmisen ääni nousee esiin	141
Aineistosta muodostuu työn kehittämisen dynaaminen ydin.....	142
Nuorisotyössä rakennetaan toimijuuden ja minuuden vahvaa perustaa	143
Ytimessä enemmän elinvoima jolla luodaan kuin malli jolla tehdään.....	144
Nuorisotyön design – muovaillaan savi eläväksi.....	145
Tila luo muutakin kuin valmiiksi stimuloituja kokemuksia.....	146
Suhdeteoria osuu ajan ytimeen: haasteena on nuoren oman arvon luomisen prosessi.....	147
Saven muovaaminen vaatii taitavan käden lisäksi toimivat työvaiheet, työkalut ja työotteet	148
Hyvä työ ei synny soolona – kylmästä lämpimään...	148
Kasvatusta dialogisesti, taiteella ja filosofialla: Taitoa on antaa aikaa	149
Ei puhuta omenasta vaan puraistaan omenaa!	150

Kuudes luku: Tomi Kiilakoski	152
Nuorisotyö, kasvatus, opetussuunnitelma.....	153
Kasvatus, hankala sana	157
Nuorisotyö kasvatuksena	160
Nuorisotyö ja suhteet	164
NUPS prosessina	168
Miksi-kysymys	172
Kommenttipuheenvuoro: Nuorisotyö sytyttäjänä, prosessina ja kokemusten antajana (Annikki Kluukeri).....	175
Päätäntö: Ronnie Djupsund & Viljami Kiilakoski	184
Miten eteenpäin?	185
NUPSin vaikutus tiimirakenteeseen	190
Nuorisokeskus Vinge ja NUPSin työmuodot työn järjestämisen lähtökohtana.....	192
NUPS johtamisen välineenä.....	194
NUPSin tulevaisuus.....	196
Mitä edessä?	198
Jälkisanat: Juha Nieminen	202
NUPS teoriana	203
NUPSin historiallinen paikka.....	206
Kupsahduksen aave.....	211
Opetussuunnitelman pelko	212
Kasvatuksen äärellä.....	215
Lähteet	217

Alkusanat

Alkusanat

Maailmassa ei totta viekään ole kirjoista pulaa. Yksityishenkilöt ostavat pelkästään Suomessa yhteensä 22 miljoonaa kirjaa vuodessa. On kaikesti kyseenalaista lisätä laajaan kirjojen joukkoon vielä yksi teos – niitä on jo ennestään kovin paljon. Mielestämme perusteluna voi olla vain yksi asia: täytyy tehdä sellainen kirja, jota ei ole vielä olemassa, ja sen on oltava sellainen, jollaisen itse haluaisi lukea.

Kirjamme käsittelee Kokkolassa laadittua nuorisotyön opetussuunnitelmaa – sekä lopputuotosta että polkua, jota kulkemalla tuo lopputulos syntyi. Molemmat ovat monella tapaa poikkeuksellisia.

Ensimmäiseksi, Suomessa tai muuallakaan Euroopassa ei ole aiemmin toteutettu tällaista prosessia, jossa yhden kaupungin kaikki nuorisotyöntekijät pohtivat monen vuoden ajan omaa työtään ja kuvasivat sen jälkeen opetussuunnitelman tavoin, mitä nuorisotyö heidän mielestään on. Sekä toiminnan ajallinen kesto että sen luonne ovat ainutkertaisia. Toiseksi, toiminnan suunnittelussa ja toteutuksessa oli koko ajan läsnä nuorisotutkija. Toimintaa seurattiin tutkimuksellisesti, aineistoa keräten, ideoita vaihtaen ja analysoiden. Toiminta on esimerkki pitkäkestoisesta samaan paikkakuntaan kohdistuvasta nuorisotyön tutkimuksesta, vastakohtana pistemäisille arvioinneille ja selvityksille. Kolmanneksi, nuorisotyön luonne on monella tapaa jäsentymätön.

Laatimalla nuorisotyön opetussuunnitelman Kokkola vastasi kysymyksiin, mitä nuorisotyö on ja miksi sitä tehdään. Kovin paljon ei ole esimerkkejä, joissa nuorisotyöntekijät itse rakentavat nuorisotyön teoriaa, vahvasti

käytäntöön perustuen. Neljänneksi, kutsumme Nuorisotyön opetussuunnitelmaa NUPSiksi, eli nuorisotyön perussuunnitelmaksi. Termi on uusi, itse kyhätty. Teimme siis myös nuorisotyön käsitteellistä raivausta.

Uskomme, että jäsenyksenme nuorisotyöstä ovat ajattelemisen arvoisia. Uumoilemme, että prosessi, jonka tuloksena se syntyi, on kiinnostava esimerkki siitä, miten pitkäkestoinen työntekijävetoinen kehittäminen tapahtuu.

Emme silti halua olla hankefakiireja, jotka esittelevät ihmeellisiä temppujaan. Emme ole konsultteja mumisemassa uudistuslatinaansa eurojen toivossa. Emme mielellä olla käärmeöljykauppiaita myymässä ihmeitä tekevää sameaa liejua pahaa-aavistamattomille kanssaihmisille. Haluamme kuvata, mitä teimme, mitä ajattelimme, mitä opimme, mihin tuloksiin tulimme. Emme väitä, että tarjoamme lopullisen vastauksen kysymykseen, miksi nuorisotyötä tehdään. Tärkeintä on, että vastaamme jollakin tavalla ja kerromme, miten vastaukseen päädyimme. Toivomme, että lukijat kokevat vastauksemme ajattelemisen väärtiksi, olivatpa he samaa mieltä tai eivät. Nuorisotyö on tärkeää. Nuorisotyön pohdinta on tärkeää.

Tässä vastauksemme, kertokaa te omanne.

Oulussa ja Kokkolassa 16.2.2015

Tomi, Viljami ja Ronnie

Johdanto

Tomi Kiilakoski

Johdanto: Kylmästä lämpimään

jossa kerrotaan, mitä tapahtui vuoden kylmimpänä päivänä muutama vuosi sitten, minkälainen tapahtumaketju päivästä käynnistyi, miten idea lähti elämään ja muuttui käytännöksi. Lisäksi siinä kuvataan, miten nuorisotyöstä puhutaan ja miten työyhteisö voi lähteä kehittämään ja kehittymään yhdessä.

Sinä hetkenä minä tajusin kolme asiaa. Olin kokkolalaisen nuorisotyön kehittämispäivillä Kalajoen rantamaisemissa. Oli sydäntalvi. Ulkona oli pakkasta likemmäs kolmekymmentä astetta. Paikalla oli parikymmentä ihmistä. Me pelata tohotimme talvivaatteissamme hengitys huuruten. Ohjelmaan oli suunniteltu toimintaa ulkona, ja siitä myös pidettiin kiinni. Oli kylmä. Paleli. Oli hauskaa. Nauratti.

Oivalsin, ettei mikään muu kunnallinen ammattiryhmä kuin nuorisotyöntekijät olisi ulkona tällä säällä. Toiseksi mietin touhutessani, että minä viihdyn talvipompassani todella hyvin ympärilläni olevien ihmisten kanssa. Eväät sille, että yhteistyöstä tulisi jotakin kiinnostavaa, olivat kunnossa. Ulkoa sisään päästyämme meitä odotti pohdinta siitä, mitä nuorisotyö on, mitä sillä tavoitellaan ja miten sitä voisi kuvata sellaisin sanoin, jotka aukenisivat myös ammattikunnan ulkopuolelle. Olimme suunnittelemassa hanketta, jollaista Suomessa ei aiemmin ollut tehty, eikä oikeastaan muullakaan Euroopassa. Aloinkin kolmanneksi ajatella, että tästä projektista itse asiassa saattaisi tulla jotakin tavanomaista kiinnostavampaa. Näin myös kävi.

Pakkasella emme sen koommin ole ulkoilleet. Se on kai

hyvä asia. Nuorisotyön luonnetta sen sijaan olemme pohjineet urakalla. Se on ilman muuta hyvä asia. Teimme projektin, jossa yhdistyi työyhteisön kehittäminen ja toimintatutkimus. Pohdinnan tuloksena Kokkolan nuorisopalvelut kuvasi arvonsa, työn lähtökohdat, työmuodot ja työmenetelmät. Lopputuotoksena on nuorisotyön ope-
tussuunnitelma, jota Kokkolassa kutsutaan lyhenteellä NUPS, nuorisotyön perussuunnitelma. Se kuvaa Kokkolan kunnallisen nuorisotyön kokonaishahmon. Sitä voi pitää vastauksena kahteen peruskysymykseen: mitä nuorisotyö on ja miksi sitä tehdään?

Kysymyksessä, mitä nuorisotyö on, on jotakin pakottavaa. Se pomppaa esiin virallisissa seminaareissa ja illanvietoissa, vakavissa keskusteluissa ja satunnaisissa pöytäpuheissa. Jos saisin euron jokaisesta kerrasta, jolloin olen kysymyksen kuullut, voisin lähteä niillä rahoilla pitkälle ulkomaanmatkalle. Kysymykseen ei näytä olevan vakiintunutta ratkaisua. Se puhuttaa. Vastaus kysymykseen voi olla työntekijän käytännön vastaus: näin työtäni teen, näin nuoria kohtaan, näin työaikaani rajaan. Se voi olla myös kunnan nuorisopolitiikan määrittelijöiden vastaus: annamme tämän verran resursseja ja haluamme tällaisia tuloksia tai tilaamme tällaisia tuotteita, joita tuottajan on määrä tarjota. Tai se voi olla tutkijan malli siitä, mitä hän havainnoillaan ja tulkinnoillaan saa aikaiseksi. Yhteistyössä ja pitkäkestoisesti kuvatut vastaukset ovat valitettavan harvinaisia, vaikka niitäkin on (ks. Gretschel 2009, 2012).

Tämä kirja pyrkii osaltaan olemaan vastaus tähän peruskysymykseen. Se perustuu Kokkolan nuorisopalvelujen ja tutkijan – minun – väliseen pitkäkestoiseen vuoropuheluun ja sen tuloksena syntyvään kuvaukseen nuorisotyön luonteesta. Toimintatutkimukselle on luonteenomaista,

että työyhteisö ja tutkija toimivat yhdessä. Niinpä tässäkin kirjassa äänessä ovat tutkijan ohella työyhteisön edustajat.

Toimintamme pohjautuu uskomukseen, että parhaimmillaan kehittäminen on yhteistoimintaa, jossa eri tahojen vahvuudet voivat yhdistyä ja jossa tätä kautta saadaan parempia tuloksia aikaiseksi. Tällöin tutkija ei laadi mallejaan erillään nuorisotyön käytännöistä, ja toisaalta nuorisotyöllä on mahdollisuus olla vuoropuhelussa oman kunnan ylittävien tietovarantojen kanssa. Sitä voi pitää myös osoituksena nuorisotyön nykyvaiheesta: työn luonnetta pyritään aukaisemaan myös teoreettisemmin tai käsitteellisemmin ja tätä kautta perustelemaan sitä, miksi nuorisotyö on kunnan näkökulmasta tärkeää toimintaa (Kiilakoski 2012).

Hankaliin kysymyksiin vastaaminen vie aikansa. Erityisesti työyhteisöjen kehittämisessä aliarvioidaan toisinaan toiminnan aikajänne ja pyritään suuriin tuloksiin, vaikka aika ei yksinkertaisesti riitä. Vielä pidempi aika tarvitaan, jos työyhteisö ei ole tottunut keskustelemaan. Silloin on aikaa varattava myös sille, että työyhteisö kehittää tapoja jakaa kokemuksia ja keskustella. Nuorisotyön tutkimuksen mukaan yksi ongelma nuorisotyön kehittämisessä on keskusteluun käytettävän ajan puute. Tästä seuraa se, etteivät yhteydet työntekijöiden kesken tai työntekijöiden ja johdon välillä ole aina parhaalla mahdollisella tolalla. (Kiilakoski 2012, Kivijärvi 2012.)

Voi siis ajatella, että nuorisotyössä kehittäminen vaatii myös ajan varaamista sille, että työyhteisö oppii keskustelukulttuuria, puhumisen ja jakamisen tapoja. Nämä kaksi asiaa tavallaan kääriytyvät ja laskostuvat toistensa ympärille: kun työyhteisön toimintaa kehitetään keskus-

tellen ja perustellen, syntyy uudenlaisia vuorovaikutuksen ja ammatillisen vaihdon tapoja sekä areenoita.

Kokkolan kunniaksi on sanottava, että vastauksen tekemiseen oli varattu aikaa riittävästi – toisinaanhan hankkeiden aikajänne ei ole missään järkevissä suhteissa niiden tavoitteisiin. Ideaa kehiteltiin vuoden 2010 aikana. Lähdimme matkalle vastaamaan kysymykseen nuorisotyön luonteesta, menetelmistä ja tavoitteista helmikuussa 2011 Kalajoella. Kevääseen 2013 ulottuneen työn tulos muovautui Nuorisotyön opetussuunnitelmaksi eli NUPSiksi. Prosessi jatkuu tätä kirjoittaessani. Varsinaisen alun jälkeen kyyti ei ole ollut aivan yhtä kylmää kuin Kalajoen jäätyneen meren rannalla, mutta helpollakaan työyhteisö ei ole päässyt. NUPSin tekemistä voi kuvata liikkeenä – työyhteisön matkana niihin lopputuloksiin, joita saavutimme. Yhteisen liikkeen ohella myös kaikkien omat ajatukset lähtivät liikkeelle, jokaisella omalla tavallaan. Tämä on saanut parhaimmillaan vipinää työntekijöiden omiin tapoihin hahmottaa ja tehdäkin nuorisotyötä:

Mutta jotenkin tuo NUPS on pistänyt miettimään näitäkin vähän eri kantilta. [...] Ja justiin tämä, että miten tätä nuorisotyötä tehdään myös tavallaan nuoren kannalta, sieltä niitten asiakkaitten kannalta vielä paremmin, se asenne tavallaan, et ketä varten me ollaan täällä, miks me ollaan täällä, mitä me tehdään täällä, miks me justiin näin tehdään tää, et kannattasko meidän tehdä näitä juttuja jotenkin vähän erillä tavalla kuitenkin. Että ne nuoret tulis paremmin huomioitua. Et se joskus aina välillä itelläkin ikävä kyllä unohtuu tää miksi-kysymys, että miksi me olemme olemassa.

(Nuorisotyöntekijä. Haastattelu.)

Kun prosessi on valmiina, on aika tiedottaa siitä muillekin. Kerromme tässä kirjassa, mikä on oma vastauksemme kysymyksiin, mitä nuorisotyö on ja miksi nuorisotyö tekee asiat tällä tavoin. Kerromme myös, millaisen yhteisen matkan tai oppimisprosessin kuljimme, mistä lähdimme ja mihin päädyimme. Nämä molemmat näkökulmat ovat tärkeitä, niin prosessi kuin tuotoskin. Vastaus on kunnallisen nuorisotyön pohjalta muovautunut ja heijastelee työntekijöiden näkemyksiä. Prosessia ei kuitenkaan voi pitää vain yhden kaupungin kuvauksena. Kokkolan nuorisotyö ei tietenkään elä tyhjiössä, vaan se peilaa myös yleisempiä tapoja tehdä kunnallista nuorisotyötä.

Miksi nuorisotyötä tehdään? esittelee Kokkolassa toteutettuun nuorisotyön opetussuunnitelmaprosessiin pohjautuen, mitä nuorisotyö työntekijöiden yhteisen käsityksen mukaan on. Kirja myös erittelee, millä tavalla nuorisotyö voi vastata sen keskeiseen kehittämisen kohteeseen eli toiminnan sanallistamiseen ja perusteluun tavalla, joka aukenee ulkopuolisille. Lisäksi kirja kuvaa, mitä nuorisotyö on tavoitteellisena kasvatuksena sekä analysoi, miten nuorisotyötä kehitetään koko työyhteisön voimin. Hankkeeseen on alusta lähtien liittynyt käytäntöperusteinen (Mattson & Kemmis 2007) tutkimushanke, jossa tietoa on kerätty toimintatutkimuksellisin menetelmin ja jossa tiedontuotanto on toiminut vuoropuhelussa kentän kanssa. Hanke on Suomessa laajuudeltaan ja sisällöltään ainutlaatuinen.

Nuorisotyön sumeus

Kun ryhtyy kysymään nuorisotyön luonnetta tai olemusta, kohtaa ongelmia. Tyypillisiä ovatkin kuvaukset siitä, ettei nuorisotyötä ole helppoa hahmottaa. Monet tutkijat ovat törmänneet tähän perusongelmaan. Monikulttuurista nuorisotyötä tutkinut Veronika Honkasalo (2011, 67) kuvaa omaa toimintaansa tällä tavalla: ”työtäni esitellessäni olen monesti törmännyt siihen, että nuorisotyö on vaikeasti hahmotettavissa”. Nuorisotyötä ei ole helppoa ottaa haltuun. Toisin ilmaisten voi todeta, että ala on vaikeasti hahmotettavissa sen takia, että toimintoja on hankala sanallistaa.

Nuorisotutkija Antti Kivijärvi on kuvannut, että nuorisotyön kehittämisen yksi ongelma on toimintojen arkinen itsestänselvyys. On totuttu tekemään, eikä toimintoja ole käsitteellistetty. (Kivijärvi 2012, 303.) Nuorisotyön ansioitunut historioitsija Juha Nieminen – joka on kirjoittanut tämän kirjan oivaltavat jälkisanat – on todennut, ettei nuorisotyön teoriaa ole kehitetty tai pohdittu pitkäjänteisesti. Tämä heijastuu hänen mukaansa hankaluuksiin määritellä niin nuorisotyön tehtäviä kuin nuorisotyön koulutuksen sisältöjäkin. (Nieminen 2007, 52.)

Tekemiseen keskittyneen toimialan ei ole aina helppoa kuvata luonnettaan. Puuttuu käsitteitä ja teoreettisia jäsennyksiä. Voi uumoilla, että tämä on yksi syy siihen, että nuorisotyö hahmottuu hankalasti. Ja jos ala hahmottuu hankalasti, ei ole mikään ihme, että niin usein esitetään kysymys, mitä nuorisotyö oikein on.

Nuorisotyön luonteen kuvaus voi lähteä liikkeelle siitä, että kerrotaan työn tekemisen tavoista, kuten miten nuorten kanssa ollaan tai mitä vaikkapa nuorisotilalla voi tehdä. Kuvaus voi tarkentua kuvaamalla nuorisotyötä toimintaympäristönä. Tällöin voidaan kertoa, millaisia

asioita nuorisotilalla voi tehdä tai olla tekemättä. Tämä on nähdäkseni verrattain tyypillinen tapa luonnehtia nuorisotyötä. Tutkiessani nuorisotiloja (Kiilakoski 2011, 2012) työntekijät kuvasivat tilojen luonnetta ja merkitystä sanomalla, että nuorille tarjotaan paikka, jonne he voivat halutessaan tulla. Alla olevat kaksi sitaattia, molemmat eri ohjaajilta eri kaupungeista, ilmentävät samaa kerronnan tapaa.

Ja koko ajan on kaks aikuista läsnä, pystyy keskustelemaan asioista, joskus vakavistakin. Tehä mitä nuoret haluaa, voi vaan olla ja pelaila. (Nuorisotyöntekijä. Haastattelu.)

Voi myös kuunnella musiikkia, voi pelata ja olla ihan vaan. Voi kattoo telkkaria eikä pakko repii sen elämää auki. Sekin on mun mielestä tärkeitä nuorisotoimessa se sellainen rauha. Niitä on kuitenkin niitä tahoja jotka repii niiden elämää auki koko ajan. (Nuorisotyöntekijä. Haastattelu.)

Nämä sitaatit ilmentävät hyvin nuorisotyön luonnetta. Ne korostavat aikuisen läsnäoloa ja nuorten vapaaehtoista sitoutumista toimintaan. Ne luovat kuvaa ammattialasta, joka sallii oleilua ja joutilaisuutta ja joka rakentaa oppimisympäristönsä pakottomuuden ja luottamuksellisuuden varaan. Ammatillinen ote pohjaa luontevalle yhdessäololle, eikä nuorten ole pakko hakea vakavia kontakteja aikuisten kanssa. Toimintaa kuvataan nuorten toiveista ja haluista lähteväksi.

Kohtaamiset nuorten kanssa voivat olla vaivatonta jutustelua tai vakavia keskusteluja. Hyvä niin. Kuvaus epäilemättä tavoittaa jotakin olennaista nuorisotyön tavasta ymmärtää omaa itseään sekä sen tavasta kohdata nuoret, heidän kulttuurinsa, maailmansa ja elämäntyylinsä. Mut-

ta onko tässä nuorisotyöstä kertomisen tavassa jotakin ongelmallista, mikä kaipaisi lisätyöstämistä? On, väitän.

Tekemisen ja toiminnan kuvaaminen auttaa hahmottamaan sitä, miten nuorisotyö toimii, mutta jättää kuvaamatta monia keskeisiä työn tekemisen taustatapoja. Yllä kuvatun toimintaan keskittyvän kuvaamisen niukkuus ja sen ongelmat tulevat ilmi, jos verrataan vastaavaa kuvausta kouluun. Voisi ajatella, että koulua kuvattaisiin vastaavalla tavalla: nuorille tarjotaan paikka, jonne he voivat tulla tekemään erilaisia asioita.

Ero nuorisotaloihin tulisi tietysti siltä, että tällöin nuorille tarjottaisiin paikka, jonne nuorten on käytännössä pakko tulla. Edellä kuvattuja sitaatteja mukaillen koulun kuvaus voisi näyttää tältä.

”Ja koko ajan, paitsi välitunnilla on yks opettaja läsnä, pysyy kuunteleen sitä ja joskus kirjoittaa vihkoon, vaikka matematiikasta. Tehä sellasia asioita, voi laskea, piirtää, tehä musiikkia ja käsitöitä.”

”Voi kirjoittaa vihkoon, voi kattoo älytaulua tai ihan vaan istua hiljaa pulpetissa. Voi keskustella muitten kanssa ryhmätöissä. Se on mun mielestä tärkeää koulussa se sellanen yhteistoiminta.”

Sinällään yllä olevat lauseet ovat tosia. Niiden ongelma on, etteivät ne oikein toimi koulun kuvauksena. Ne ovat vain osatotuus. Kertomatta jää, että koulussa opitaan eri oppiaineita; että näillä aineilla on jokin merkitys työllistymisen kannalta; että toiminta tähtää oppimiseen; että oppimista ohjataan tietoisesti; että käytössä on pedagogisia ja didaktisia menetelmiä; että opittavia asioita tarvitaan kansalaiseksi kasvussa ja että tarkoitus on viime

kädessä auttaa nuoria tulemaan yhteiskunnan jäseniksi. Pelkkä pintatason tekemisen kuvaus eetoksella ja päätöksellä höystettynä ei kerro mitään kasvatuksesta tai ohjauksesta tai oppimisen ohjaamisesta, enemmänkin välineistä. Silti juuri tämän pintatason kuvaus on yleensä se, mihin nuorisotyöstä kertova puhe jää. Ei mennä tai päästä toiminnan taakse, kuvaamaan niitä tavoitteita, joita työllä on. Nuorisotyön kuvauksessa jäädään turhankin usein juuri osatotuuksien varaan, ja keskeisimmät taustalla olevat asiat jäävät näkymättömiin.

On tietysti epäreilua väittää, että asia on pelkästään yllä kuvatun kaltainen. Nuorisotyö kuvaa ammattimaista otettaan myös niillä tavoilla, joilla nuorisotilaa rakennetaan. Voidaan esimerkiksi korostaa nollatoleranssia päihitteiden, tupakan, kiroilun, energiajuomien tai rasismin suhteen – nämä ovatkin kaikki tarpeellisia ja perusteltuja toimintaa ohjaavia periaatteita. On sääntöjä, joiden mukaan toista pitää lähestyä kunnioittavasti. Tämä kertoo jo vähän sitä, miten tekeminen määrittyy. Tämäkään ei silti auta vielä aukaisemaan nuorisotyön ydinprosesseja. Kertomalla joitakin pelisääntöjä ei saada kuvattua nuorisotyötä tuntemattomalle sitä, mitä toiminta oikein on. Pelkkä toiminnan ja sitä tukevien sääntöjen kuvaus ei kerro, mitä on tavoitteellinen, nuoren pitkäkestoisesti kohtaava ammattimainen nuorisotyö, jolla on myös oma tehtävänsä nuorten elinolosuhteiden vahvistajana kokon kunnan tasolla.

Mitä sitten puuttuu? Ainakin seuraavat: Nuorisotyö on ajassa etenevä, pitkäkestoinen prosessi. Miksi ei kuvata työtä monta vuotta kestäväenä suhteena, vaan pistemäisenä nuoren kohtaamisena jossakin hetkessä, tapahumana? Kun ryhdytään tarkemmin pohtimaan, mihin esimerkiksi nuorisotilalla tähdätään nuoren kanssa, joka

käy tilalla kolme vuotta, puhutaan paljon muustakin kuin vain tekemisestä ja oleilusta. Silloin puhutaan nuoren tukemisesta, sosiaalisesta vahvistamisesta, oppimisen ohjaamisesta tai yksinkertaisesti kasvatuksesta ajan saatossa, nuoren myötä ja kanssa eläen. Myös nuoret yksilöinä, ryhminä ja kulttuuritaustojen edustajina jäävät aukaisematta. Nuorisotyö ei ole vain nuoren kohtaamista, vaan nuorten ryhmäsuhteiden helpottamista ja lujittamista, kasvua ryhmän avulla.

Nuorten ryhmät ja nuorten kulttuurit ovat muutoinkin vaarassa jäädä huomiotta, kun nuorisotyötä kehitetään (Komonen, Suurpää & Söderlund 2012, 18). Eikä unohda sovi sitä, että pelkällä tekemisellä tai nollatoleranssilla ei ole onnistuttu kuvaamaan kasvua ja oppimista: nuorisotyö ei tavoittele vain satunnaista hyvää oloa tai viihtymistä, vaan kehittymistä tiettyyn suuntaan. Tämä ei ole nollatoleranssin tai tekemisen tai hauskanpidon kysymys – kyse on tavoitteista, kasvusta, päämääristä.

Nuorisotyön heikkoudeksi on usealla taholla esitetty sitä, ettei nuorisotyö ole onnistunut kuvaamaan ammattimaisen työotteensa luonnetta (ks. Kiilakoski 2013). Petri Cederlöfin (2007, 295–296) mukaan ”osaamishaaste on näkemys toiminnan pyrkimyksistä, sisällöstä ja laadusta sekä tarpeellisuudesta nuorten näkökulmasta”. Tutkimuksissa yleinen havainto nuorisotyön määrittelemättömyydestä ja epämääräisyydestä saa usein seuraukseen vaatimuksen siitä, että ammattimaisuutensa lisäämiseksi nuorisotyön olisi pystyttävä kuvaamaan toimintaansa tavalla, joka aukeaa kuntalaisille, yhteistyötahoille tai nuorille itselleen. Kokkolan NUPS-prosessissa tähän haasteeseen on vastattu siten, että jokaisella työntekijällä on tilaisuus osallistua, mutta määrittelyä ei ole jätetty yksittäisen työntekijän harteille. Prosessi on vedetty koko yh-

teisön yhteisenä, pitkäkestoisena kehittämisprosessina.

Usein todetaan, että nuorisotyö on nuorista ja heidän tarpeistaan rakentuvaa kasvatuksellista ohjausta, jota ei nonformaalin luonteensa vuoksi voida ennalta määrittää. Nuorisotyö ei monen muun kunnallisen työmuodon tavoin voi myöskään nojautua tutkimukselliseen tietoon. Nuorisotyön tutkimuksellinen haltuunotto on ollut tois- taiseksi niukkaa sekä teorian että empiirisen tutkimuk- sen tasolla. Tämän johdosta suomalainen nuorisotyö ei nojaa systemaattiseen tietopohjaan, vaan se lepää käy- tännön traditioiden päällä (Hoikkala & Sell 2007, 10). Yhtenä syynä perusnuorisotyön määrittelemättömyydel- le voidaan nähdä se, ettei nuorisotyön hiljaista tietoa ole kyetty riittävästi sanallistamaan (ks. Kiilakoski, Kivijärvi & Honkakoski 2011). Nuorisotyön ammattikunnalle ei ole muodostunut sanoja tai kieltä oman työn kuvaamiseksi. Tästä samaisesta syystä nuorisotyö saattaa edelleen olla yhteistyötahoille vain jotain epämääräistä puuhastelua tavoitehakuisen kasvatuksen sijaan.

Käsitys nuorisotyöstä voi olla sumea. Tämän takia onkin tärkeää aukaista toimintaa myös tavoitteiden ja toimin- tojen tasolla – puhua yhdessä, mistä toiminnassa oikein on kysymys. Tällöin on tietysti vaarana, että toimiala eristäytyy muista ja ikään kuin kätkeytyy itseensä irral- leen muista toimijoista (Siurala 2013). Nuorisotyön ope- tussuunnitelman laatimisen taustalla ei kuitenkaan ole pyrkimys eristäytyä, vaan pikemminkin aukaista myös yhteistyötahoille, millä tavoin nuorisotyö toimintaansa hahmottaa. Nuorisotyön mahdollisuudet tehdä moniam- matillista työtä ovat sidoksissa niihin käsityksiin, joita muilla viranhaltijoilla nuorisotyöstä on. Toiminnan ta- voitteiden, arvojen ja menetelmien kuvaamisen tavoit- teena ei ole eristäytyä, vaan pikemminkin mahdollistaa

se, että yhteistyötä voidaan tehdä tavalla, joka tukee ammattikuntien omia vahvuuksia ja yhteisiä tavoitteita.

Nuorisotyön kuvaaminen on tärkeää kahdesta näkökulmasta: Yhtäältä työyhteisö itse voi jakaa paremmin osaamistaan, kun prosessit on kuvattu ja on luotu yhteistä kieltä. Toisaalta myös yhteistyökumppaneiden kanssa on helpompi keskustella, kun nuorisotyön luonne ei ole niin sumea kuin aiemmin

Työyhteisön ajatukset ja teot

Työssäoppimisen teoriassa voidaan erottaa toisistaan yksilön, ryhmän ja työyhteisön taso (Tikkamäki 2006). Tällä oivalluksella tuodaan esiin, ettei pelkkä yksilön taso riitä. Vaikka kaikki työntekijät oppisivat yksilöinä, ei organisaatio välttämättä kehity lainkaan. Tällöin on vasta joukko ihmisiä tekemässä yhdessä töitä. Vaaditaankin mahdollisuutta oppia ja kehittyä paitsi yksilöinä, myös yhdessä.

Projektimme alussa työntekijät pitivät päiväkirjaa omasta toiminnastaan. Kuvaukset sisälsivät paitsi kunkin omia tuntemuksia ja ajatuksia, myös tulkintoja siitä, millainen on työyhteisön toiminnan luonne. Tällöin tuotiin esiin, että Kokkolassa ei välttämättä ole keskusteltu tarpeeksi yhdessä, mihin toiminnalla pyritään ja mitkä sen tavoitteet tai tekemisen tavat ovat. Yhdessä päiväkirjassa tilannetta luonnehdittiin seuraavalla tavalla:

Eilen keskustelimme myös siitä, miten ohjaajat vaikuttavat siihen, miten nuorisotyötä tehdään. Oma mielipiteeni on että toimintaa ohjaavat kirjoitettujen, yleisten arvojen lisäksi voimakkaasti työyhteisön perinteet, resurssointi, alueella oleva nuorisotyöllinen kulttuuri ja viimekädessä, usein voimak-

kaimmin työntekijän henkilökohtaiset arvot ja asenteet. Aukot, joita työn arvopohjaan ohjeistusten, perinteen ja yleisten määritelmien jälkeen jää, täytetään omilla arvoilla. Tällöin nuorisotyön sisältö ja olemus riippuu usein siitä, minkälainen työntekijä työtä tekee, hänen henkilökohtainen työkokemuksensa, koulutuksensa ja elämäkokemuksensa, joskus uskontonsakin määrittelevät työtä usein voimakkaammin kuin muut tekijät. (Nuorisotyöntekijä. Päiväkirja.)

Päiväkirjassa puhutaan ohjeistusten väliin jäävästä aukosta, jonka työntekijä itse tilkitsee. Toisin sanoen ammatillisen liikkumavaran ja autonomian kääntöpuolena on se, että työstä ei välttämättä ole yhteisiä näkemyksiä, jaettuja periaatteita. Tämän kautta työn tekemisen käytännötkin saattavat elää työntekijän mukaan. (Ks. Kiilakoski 2014b.) Tällainen tilanne rajoittaa organisaation kykyä oppia.

Koulun kehittämistä tutkinut Michael Fullan (2007, 129) on todennut, että kasvatuksen muutoksessa tärkeää on se, mitä työntekijät ajattelevat ja tekevät. Tämä toteamus pitää sisällään ajatuksen, että työtä ei saada kehitettyä, ellei samaan aikaan muuteta sekä ajattelua että toimintaa.

Pelkkä tekemisen muuttaminen ei onnistu, ellei samalla muuteta tekemistä ohjaavaa ajattelua tai käyttöteoriaa. Toisaalta pelkkä ajatteleminen on vaarassa ajautua jahkaamiseen, ellei muuteta myös toimintaa. (Lanas & Kiilakoski 2013.) Voi ajatella, että tekemiseen keskittyvässä nuorisotyössä on keskeistä juuri ajattelun muuttaminen tai ainakin sen tarkempi kuvaaminen nimenomaan yhteisesti koko työyhteisön tasolla. Jos teesi ajattelun ja toiminnan yhteydestä pitää paikkansa, on ajattelun ja yhteisen puheen kehittämisessä

yksi nuorisotyön ilmeinen kehittämisen kohde (Kiilakoski 2013).

Toiminnan kuvaaminen ei ole vain mekaaninen toimenpide. Siinä myös luodaan uutta. Toiminnasta keskustelu on itsessään pohtimista, jakamista ja uusien oivallusten syntyä. Näin tietysti käy aina, kun käydään aitoa dialogia ja kuunnellaan toisia. Kasvatusajattelija Paulo Freire (2005, 99) on ilmaissut asian taiten: ”Kohtaamisessa kukaan ei ole täysin tietämätön eikä kukaan täysin viisas. On vain joukko ihmisiä, jotka pyrkivät yhdessä oppimaan enemmän kuin sillä hetkellä tietävät.” Yhteinen prosessi, jossa asioita kuvataan ja mietitään, synnyttää myös yhteistä oppimista ja yhteistä kieltä. Lopputuloksena on parhaimmillaan koko organisaation oppimisprosessi, jonka tuloksena sekä yksilöt erikseen että työyhteisö yhdessä tietävät enemmän kuin prosessin alkaessa.

Mikä ihmeen nuorisotyön opetussuunnitelma?

Epäileväinen lukija saattaa todeta, että pitää kyllä paikkansa, että nuorisotyön luonne on epäselvä, mutta ei silti ole järkevää tehdä nuorisotyöhön opetussuunnitelmaa. Mitä sillä nyt nuorisotyössä tekisi? Tällainen kriittinen näkökulma on täysin oikeutettu.

Kokkolan projektin ottaessa ensiaskeliaan ideatasolla kävin sähköpostikeskustelua nuorisotyön hallinnon edustajan kanssa opetussuunnitelman tarpeellisuudesta ja mahdollisuudesta nuorisotyössä. Huhtikuussa 2010 hän kirjoitti: *”Vierastan tätä hieman liian muodollista lähestymistapaa nuorisotyössä. [...] Se [vierastaminen] ei ole oikein professionaalista, mutta pitää asiat joustavina ja kiinnostavina.”*

Vastaus kuvasi nuorisotyön eetoksen yhtä puolta: toimintaa ei haluta sitoa liikaa ennalta säädettyyn toimintamalliin, vaan halutaan säilyttää sen kyky reagoida herkästi nuoren tarpeisiin. Yksi vasta-argumentti lisääntyvää nuorisotyön itsehallintaa ja sisäistä kontrollia vastaan on, että se sysää syrjään epätavanomaiset ja luovat toimintatavat ja että formaali kuvaus ei ole niin tärkeä kuin sitoutuminen tai muut henkilökohtaiset suhteet nuoriin (Sercombe 2007). Suomalaisessa nuorisotyössä opetussuunnitelmattomuus, yleinen epämääräisyys ja persoonakeskeisyys sekä sen korostaminen, että työtä voi tehdä vain omien vahvuuksien varassa, saattavat johtaa siihen, että yritykset puuttua työhön näyttäytyvät oman ammattillisen tilan rajaamisena (Soanjärvi 2011, 100–106).

Toisaalta sähköposteja vaihdettaessa sama henkilö kirjoitti myöhemmin: *”Tulee mieleen, että opetussuunnitelman kaltainen ohjeistus/tavoitteet/suosituksset ovat tässä työssä lähes välttämättömyys. Siinä mielessä opetussuunnitelma on tarpeen, mutta voidaanko keksiä jokin toinen nimi?”*

Aiempaa, luovuutta ja vapautta korostavaa kantaa vastaan asettui näkemys siitä, että nuorisotyössä on yhteisiä toimintatapoja ja ammattikunnan sisäisiä yhteisiä käytänteitä, päämääriä ja arvoja. Ammattikunnan sisäinen hajanaisuus ei asettunut enää rikkaudeksi, joka pitäisi pyrkiä säilyttämään. Pikemminkin se näyttäytyi hajanaisuutena, joka olisi ylitettävä. Vaatimuksena oli nyt kuvata tarkemmin, mitä nuorisotyö tekee, mitä se tavoittelee tai minkälaista oppimista se tuottaa. Tehtäväksi asettuikin nyt kuvata tavoitteita opetussuunnitelman tapaan, mutta epämuodollisemmin.

Opetussuunnitelmaa voidaan hahmottaa monella tavalla. Se voi keskittyä kuvaamaan tavoitteita, oppimistuloksia

tai menetelmiä, mutta se voi kuvata myös prosessia. Juuri prosessinäkökulma on sopiva lähtökohta kuvata nuorisotyön toimintaa. Opetussuunnitelmassa ei tarvitse kuvata tiukasti ennalta määrättyjä tuloksia, joita on tarkoitus saavuttaa. Pikemminkin voidaan tyytyä kuvaamaan prosessia ja sen lähtökohtia. Tämän prosessin kautta on mahdollista saavuttaa joitakin oppimistuloksia, vaikka etukäteen tiedettäisiin vain tavoiteltu suunta, ei tarkkoja tuloksia. Voi jopa väittää, että nuorisotyössä prosessi on produkti – että olennaisin piirre nuorisotyössä on juuri se, että käynnistetään nuorten kanssa prosesseja, joiden myötä saavutetaan joitakin positiivisia tuloksia (Gallagher & Morgan 2013). Tällöin ei ole keskeistä tarkastella niinkään lopputuloksia kuin sitä, onko prosessi itsessään tarpeeksi laadukas ja nuoria houkutteleva ja heidän tarpeitaan palveleva.

Nuorisotyön opetussuunnitelmaa pohtinut Jon Ord toteaa, että nuorisotyön prosessi ymmärretään käytännön tasolla varsin hyvin. Taitavat työntekijät osaavat lukea pieniä vihjeitä ja kykenevät suunnistamaan risteävien vuorovaikutusten ja aikomusten labyrintissa. Vaikka prosessi hallitaan käytännön tasolla, sitä on Ordin mukaan perinteisesti ollut vaikea sanallistaa.

Tämä taas on johtanut siihen, ettei nuorisotyö aukene ulkopuolisille, sillä heidän voi olla hankala ymmärtää prosessin saloja. Ordin mukaan kehittämisen kohteena nuorisotyössä olisikin kuvata sitä ohjaavia periaatteita. (Ord 2007, 41–44.) Ordin huomiot perustelevat, miksi nuorisotyön opetussuunnitelma on tolkullinen ajatus. Nuorisotyön toimintojen kuvaus kertoo yhteistyötahoille, kuntalaisille ja nuorille, mitä nuorisotyö on, mihin se tähtää, miten se tukee nuoria ja miten se prosessinsa käynnistää. Samalla prosessikeskeinen opetussuunnitelma tuo esiin

jotakin olennaista toiminnan prosessiluonteesta. Opetussuunnitelman laatiminen selkiyttää nuorisotyötä. Se kuvaa tarkemmin paikallisen tavan toimia. Se on myös vaikuttanut Kokkolassa tapaan, jolla nuorisotyötä organisoidaan. Kielen ja käsitteiden saaminen, sanallistaminen, on vaikuttanut myös siihen, miten työstä voidaan keskustella. Kansallista merkitystä on vaikea arvioida tässä vaiheessa. Joka tapauksessa käynnissä on NUPS3-hanke, jossa mukana ovat Hämeenlinna, Kouvola, Oulu ja Tornio. Kaikki kaupungit kuvaavat oman suunnitelmansa, mikä mahdollistaa eri kaupunkien välisen vertailun. Toimintatutkimuksessa ja kehittämistyössä tutkimuksen tai tuotoksen kyky tuottaa uutta toimintaa on yksi tutkimuksen laadun mittari (Heikkinen, Huttunen & Syrjälä 2007). Tässä mielessä ei ole tarvetta miettiä, onko NUP-Sin kaltainen toiminta järkevää: jos mukaan sitoutuu noin monta uutta kaupunkia, on selvää, että toiminnalla on jo ammattikunnan tuki.

Kirjan rakenne

Kirja alkaa esittelemällä Kokkolan nuorisotyön lähihistoriaa. Ensimmäisessä luvussa käydään läpi Kokkolan nuorisotyön kasvukipuja. Luku kuvaa kehityskulkua, jossa organisaatio siirtyy nuorisotilavetoisesta toiminnasta laajempaan nuorisotyölliseen, enemmän yhteistyölle rakentuvaan toimintaan.

Samalla se ilmentää yhden kaupungin esimerkin valossa, miten lisääntyvä moniammatillinen työ on omiaan pakottamaan kunnat miettimään tarkemmin nuorisotyön luonnetta, tavoittavuutta ja vaikuttavuutta. Luku kuvaa niitä kunnan sisäisiä tekijöitä, jotka tekivät nuorisotyön opetussuunnitelmasta, NUPSista, houkutte-

levan toiminnon, jolle myös työntekijät pystyivät antamaan hyväksyntänsä.

Toisessa luvussa esitellään tarkemmin sitä ajatteluperustaa, jonka varaan NUPS on rakennettu. Työntekijöiden pitämien päiväkirjojen pohjalta mallinnetussa suhde-teoriassa esitetään, että nuorisotyön tehtävä on samanaikaisesti tukea nuorta yksilönä ja vahvistaa hänen suhdettaan toisiin nuoriin, aikuisiin, palvelujärjestelmään ja päätöksentekoon sekä alueeseen ja maailmaan. Luku väittää suhdeteoriaan pohjaten, että nuorisotyön suhtautuminen on ollut liian yksilökeskeistä ja nostaa keskiöön sosiaalisissa verkostoissaan ja sosiaalisissa maailmoissaan elävien nuorten parissa toimimisen.

Työmuodon ja työmenetelmän kuvaus vie luvun kolme. Olennaisena tekijänä NUPSin yhteydessä oli selventää työyhteisön voimin, mitä kullakin käsitteellä tarkoitetaan. Nuorisotyössä on paljon käsitteitä, joita tarkemmin raaputtaessa törmää siihen, ettei merkityksistä vallitse yksimielisyyttä. Työmuodon käsitteessä on kyse juuri tällaisesta sanasta: tarkemmin katsoen paljastuu, ettei merkitys suinkaan ole selkeä. Työmuodon määriteltiin Kokkolassa olevan vastaus siihen, mitä nuorisotyö tekee. Työmenetelmä on vastaus kysymykseen, miten nuorisotyö tekee. Luvussa kuvataan, miten Kokkolan työmuodot päädyttiin jakamaan viiteen eri luokkaan, ja määritellään, mitä kukin luokka pitää sisällään.

Neljäs luku kuvaa tarkemmin työyhteisön suhtautumista kehittämiseen. Työmuodot eivät ole jääneet pelkäksi kuvaukseksi paperille, vaan ne ovat vaikuttaneet sekä työn organisointiin tiimeille että yksittäisen nuorisotyöntekijän työaikaan. NUPSilla on ollut työyhteisölle iso merkitys, vaikka henkilökunta ei kokisikaan, että sillä olisi mullistavia vaikutuksia heidän omaan työhönsä. Neljäs luku kuvaa

nuorisotyöntekijöiden palautteen perusteella, miten oma ajattelu ja työyhteisön toiminta on muuttunut. Käytäntövetoisempien lukujen jälkeen kirja muuttuu tutkimuksellisemmaksi. Viides luku kuvaa työyhteisön oppimista ja sitä, millä ehdoilla nuorisotyötä voidaan kehittää. Luvussa eritellään yhteisen ajan, keskustelun ja johdon tuen merkitystä. Siinä korostetaan riittävän pitkää aikajännettä ja osoitetaan, miten työyhteisössä voi paljastua eriäviä käsityksiä, kun omat kannat aukaistaan.

NUPSissa on osaltaan kysymys myös nuorisotyön teoriasta tai teoreettisesta haltuunotosta – olkoonkin, että se on ilmaistu työntekijälähtöisessä ja käytäntövetoisessa muodossa. Kuudes luku työstää, millainen kuva nuorisotyöstä kasvatuksena muovautuu, kun NUPSin välineitä sovelletaan nuorisotyön pohdintaan. Luku korostaa suhteiden merkitystä ja lähtee siitä, että nuorisotyössä olennaista on myös nuorten kohtaamisen ajallinen kesto. Luvussa perustellaan väittämää, että nuorisotyössä luodaan kasvatuksellisia prosesseja – ja että prosessit ovat siksi ensisijaisempia kuin oppimistavoitteet tai -tulokset. Viime kädessä tavoite on laaja ja kasvatuksellinen: miten auttaa nuoria elämään paremmin maailmassa, joka on elämisen arvoinen.

Kirjaa höyстää kolme kommenttipuheenvuoroa. Minna Rauas osoittaa omassa tekstissään, että Kokkolaan luotu NUPS toimii myös pienissä kunnissa. Sinikka Haapanen tarkastelee omassa pohdinnassaan työyhteisön kehittämistä ja kehittymistä. Annikki Kluukeri kuvaa, mitä annettavaa NUPSilla voisi olla nuorisotyön koulutukselle. Juha Nieminen sijoittaa jälkisanoinaan NUPSin osaksi nuorisotyön historiaa ja pohtii NUPSin suhdetta ajan-kohtaiseen kansainväliseen keskusteluun siitä, kenellä on oikeus luoda nuorisotyön teoriaa.

Kuten yllä on käynyt ilmi, kirja on yhdistelmä kokemuksellista ja tutkimuksellista; elettyä ja havainnoitua; tekijän ja tarkkailijan ääntä. Haluamme myös kirjan muodolla korostaa, että tämänkaltaisissa kehittäväissä tutkimuksissa ei ole itseoikeutettua oikeassaolijaa, jolla olisi viimeinen puheoikeus. Yksinpuhelun sijaan kyse taitaa olla kuorolaulusta: mitä useampi ääni soi toisia tukien, sen rikkaampi ja kuuluvampi on lopputuloskin.

Mä kuinka tänne päädyinkään?

Laulaja Jukka Roususta, jonka taiteilijanimi on Jukka-Poi-ka, on tullut eräänlainen virallinen sympaattinen hipp. Hänen läpimurtolevynsä, joka toi hänet reggae-alakulttuurien parista koko kansan levymasiinoiden kestopuosikiksi, on nimeltään Kylmästä lämpimään. Nimi kuvaa jollakin tapaa myös sitä suuntaa, jonka NUPS on saanut. Alkusoitto koko touhulle kajautettiin Kalajoella, missä oli totta vieköön kylmä, lähes kolmekymmentä astetta pakkasta. Se on meren rannalla paljon. Hiekkasärkät uinuivat raskaan lumen alla. Kun heittelin mölkkyä isoisävainaan perintökarvalakki päässäni hengitys höyryten ja koivet huurteessa, en voinut kuin ihastella nuorisotyöntekijöiden kykyä heittäytyä mukaan toimintaan. Ajattelen, että sama yltiöpäisyys ja rohkeus heittäytyä tilanteisiin leimasivat myös NUPS-työskentelyä. Vaikka monet asiat jouduttiin luomaan tyhjästä, oli työyhteisöllä rohkeutta astella eteenpäin. Kylmästä Kalajoesta edettiin sisälle, lämpimään, ruvettiin työskentelemään, saatiin aikaiseksi, tuli aika raportoida onnistumisista.

Jos jokin asia tai idea on niin elinkelpoinen, että se kestää ulkona törkeissä pakkaslukemissa, sillä on hyvät edellytykset selvitä pidemmälle. Kalajoen kaksipäiväisessä seminaarissa pyöritelty ajatus ”entä jos tekisimme nuorisotyöhön opetus-suunnitelman ensimmäisenä Suomessa” selvisi hengissä ja

osoittautui paitsi elinkelpoiseksi, myös kiinnostavaksi. Tällä kirjalla haluamme osoittaa muillekin nuorisotyöstä kiinnostuneille, miten nuorisotyötä pohdimme ja miten vastasimme ikuisuuskysymykseen, miksi nuorisotyötä tehdään.

A stylized orange map of Finland is positioned in the lower-left and bottom-center of the page. The map is composed of several solid orange shapes that represent the country's coastline and islands. The text is placed to the right of the map.

Ensimmäinen luku:
Kokkolan nuorisotyön
murrosikä

Viljami Kinnunen

Kokkolan nuorisotyön murrosikä

jossa kuvataan nuorisotyön muutosta, kehittymistä ja kasvukipuja, etsitään tekemisen tarkoitusta ja selitetään, millä tavalla ideat saavat alkunsa ja miten hankkeet synnyttävät uusia hankkeita sekä kerrotaan, millä tavoin nuorisotyön epämääräisyyttä ja määrittelemättömyyttä voi rikkoa.

Kotikunnastani Lohtajalta oli nuoruudessani tapana lähteä viikonloppuisin Kokkolaan juhlimaan ja tapaamaan muita nuoria, kotipaikallani kun ei ollut silloinkaan nuorten mielestä paljoa tekemistä. 30 kilometrin päässä siintelevä Kokkola tuntui suurelta ja hienolta. Olihan siellä paljon tuntemattomia nuoria liikenteessä, kauppoja ja muutenkin erilainen meno.

Tuolloin elettiin 1990-luvun laman jälkeistä nousukautta, ja Anttilan parkkipaikka oli aina täynnä autoja. Maaseudulta tullee oli outoa kuulla ruotsia ja nähdä ensimmäisiä lökäpöksy-”gangstereita”. Parkissa kerrottiin, miten Kokkolan eri lähiöstä tulevat koivuhakalaiset ja halkokariset olivat taas ottaneet yhteen. Haettiin jotakuta, joka oli osallisena tappelussa, kaipa kosta varten. Toden sanoen en edes silloin tiennyt, että Koivuhaka ja Halkokari ovat Kokkolan asuinalueita. Olin tottunut siihen, että saman kunnan nuoret pitivät yhtä ja kaunaa kannettiin vain naapurikunnan räkänokille. Samalta paikkakunnalta olevien kanssa tappeleminen tuntui typerältä.

Jossakin vaiheessa iltaa parkkipaikalla käväisi liivipukuisia aikuisia, jotka vaihtoivat muutaman sanan nuorien kanssa, ennen kuin jatkoivat matkaa. En tiennyt silloin, että tämä oli ensikosketukseni Kokkolan nuorisotyöhön. Liivipukuiset kuuluivat katupäivystäjiin, jotka kiersivät viikonloppuisin nuorten kokoontumispaikkoja, keskustelivat nuorten kanssa ja seurasivat tilannetta kaupungilla. Muutaman ringin ajettuamme suuntasimme grillille ja matkasimme takaisin maakuntaan.

Kokkola, nuoruuteni Las Vegas, on Perämeren rannikolla sijaitseva Suomen pohjoisin kaksikielinen kaupunki. Sen talous nojaa teollisuuteen ja palvelutuotantoon. Kesti noin kymmenen vuotta ennen kuin palasin Kokkolan kaduille, tällä kertaa nuoriso-ohjaajan pestiin. Tuolloin elettiin syksyä 2008; olin palannut juuri ajoissa nähdäkseni, kuinka rakas kotikuntani joutui yli 400 vuoden itsenäisyyden jälkeen alistumaan toisen kunnan alaisuuteen. Lohtajasta tuli vuoden 2009 alussa toteutetun kuntaliitoksen jälkeen yksi Kokkolan kylistä. Tuolloin Kokkolaan liittyi kolme elinkeinorakenteeltaan maatalouspainotteista kuntaa (Kälviä (4500 asukasta), Lohtaja (2800) ja Ullava (1000)). Kokkolan kaupunki on kasvanut varsin voimakkaasti 1980-luvulta lähtien, ja 2000-luvulla kaupungin keskustan laitamille on rakennettu neljä uutta asuinalueita.

Ennen liitosta Kokkolan kaupungin nuorisotoimen alaisuudessa oli kaksi nuorisotaloa (Kirkonmäen ja Halkokarin nuorisotilat) sekä Nuorten toimintakeskus Hansa ja Isojärven Perheteroimintakeskus, joissa molemmissa toimi myös nuorisotila. Yhteensä taloja oli siis neljä. Näiden lisäksi nuorisopalveluiden alaisuudessa oli estradi- taidekoulu. Työntekijöitä nuorisotoimella oli kaikkiaan parikymmentä. Jossakin vaiheessa nuorisotoimen nimi

muutettiin nuorisopalveluiksi. Nimimuutoksen syyt ovat jääneet minulta hämärän peittoon. Kaipa se jotenkin liittyi kaupungissa toteutettuun strategia- ja palvelu-uudistukseen.

Tullessani kaupungin palvelukseen Kokkolan nuorisotyö profiloitui varsin voimakkaasti nuorisotilatoiminnan lisäksi kulttuuriseen ja kohdennettuun nuorisotyöhön. Estraditaidekoulu (nykyisin Rokkikoulu) tarjosi vuosittain harrastusmahdollisuuksia yli sadalle musiikista ja esiintymistäiteista kiinnostuneelle nuorelle. Tuetut työharjoittelut, työkokeilut, pajatoiminta, yhdyskuntapalvelupaikat sekä pienryhmätoiminta olivat olleet voimakkaasti mukana nuorisopalveluiden toiminnassa jo 1990-luvulta alkaen.

Vuonna 2009 liitoskunnissa, Lohtajalla, Kälviällä ja Ullavassa, toteutettiin nuorisotyötä jokaisessa vaihtelevilla tavoilla ja resursseilla. Kussakin kunnassa oli nuorisotila, jota pidettiin avoinna muutamana iltana viikossa. Niissä oli vahvaa yhdistys- ja kouluyhteistyöhön liittyvää historiaa. Liitoskuntien nuorisotyöllistä perinnettä ei ole haluttu romuttaa, vaan toimintaa on pyritty kehittämään ja hyvät toimintatavat ja yhteistyöverkostot säilyttämään.

Kuntaliitoksen myötä tilanne muuttui monimutkaisemmaksi: Entisten neljän kaupunkialueella toimineen nuorisotilan lisäksi kontollemme tulivat liitoskuntien nuorisotilat, mikä nosti kaupungin alaisuudessa olevien nuorisotilojen määrän seitsemään. Henkilöstön määrä kasvoi ainoastaan yhdellä työvuodella, ja palvelujen tasa-puolistaminen nousi tärkeäksi kehityskohteeksi. Nuorisotoimen koko kasvoi, ja saman katon alla eli rinnan useita tapoja tehdä nuorisotyötä. Kokonaisuus ei ollut aivan selvä kaikille, jos kenellekään.

Nuorisotyön muutos ja Kokkolan nuorisotyön kehittyminen

Opiskellessani yhteisöpedagogiksi Humanistisessa ammattikorkeakoulussa joskus 2000-luvun alussa meille painotettiin nuorisotyön elävän muutostilassa. En muista mainittiinko, miten nuorisotyön muuttuu, mutta muutoksen tuli lähteä meistä opiskelijoista. Aloittaessani koulutuksen 1998 yhtenä suuntautumisvaihtoehtona oli tuottajuus. Muistan ihmetelleeni silloin, mitä ihmeen elokuvatuottajia toisista yksiköistä valmistuu, mutta pian selvisi, että kyseessä oli yksityisten nuorisotyön tuotteiden tuottajuuteen valmistava suuntautumisvaihtoehto. Humakin opintoja suunniteltaessa 1990-luvulla ennustettiin, että tulevaisuudessa nuorisotyö siirtyisi aiempaa enemmän yksityisten ja kolmannen sektorin toimijoiden hoidettavaksi. Muutos ei kuitenkaan toteutunut siinä laajuudessa ja sillä vauhdilla, mitä laman syvimpinä vuosina oli luultu. Niinpä tuottajuuden suuntautumisvaihtoehto poistettiin asteittain koulutustarjonnasta 2000-luvun alkuvuosina.

Kokkolassa hanketoiminta tuli voimakkaasti mukaan nuorisotyöhön 1990-luvun aikana. Rahoitusta laman synnyttämien ongelmien ratkomiseen haettiin niin EU:lta kuin valtioltakin. Samalla nuorisotyö lähentyi sekä työvoimahallinnon että sosiaalityön tehtäväkenttää, usein rahoituksen myöntöperusteista johtuen. Kohdennettuun nuorisotyöhön alkoi saada enenevässä määrin rahoitusta, joten perustettiin erilaisia syrjäytymisen ehkäisemiseen liittyviä hankkeita, joista osa on jäänyt edelleen jatkuviksi yhteistyömuodoiksi ja osa kuihtunut ajan kuluessa pois.

Koko työurani, eli ainakin 2000-luvun ajan, kunnallinen nuorisotyö on monissa kunnissa elänyt hiljaisen kurjistumisen aikaa. Kunnan tarjoaman rahoituksen määrä ei

ole kasvanut samaa tahtia kuin juoksevat kulut, eivätkä indeksikorotukset ole riittäneet turvaamaan toiminnan jatkumista samantasoisena. Tilannetta on yritetty monissa kunnissa helpottaa hakemalla toiminnalle lisärahoitusta joko valtiolta tai EU:n tukiohjelmista. Tilanne oli samankaltainen Kokkolan naapurikunnissa ennen kuntaliitosta, ja toiminta keskittyi ylläpitämään tuotettavien palveluiden tasoa, ilman todellista mahdollisuutta toiminnan kehittämiseen.

Kuntaliitoksen jälkeen Kokkolan nuorisopalveluiden henkilöstön määrä on kasvanut pääasiassa etsivän nuorisotyön nousun ja erilaisten kehityshankkeiden kautta saadun rahoituksen avulla siten, että vuoden 2013 alussa henkilökuntaan kuului kaikkiaan 30 työntekijää, joista noin 14 oli osa-aikaisia. Vuosien 2009–2013 aikana valtion ja kunnan taloutta on ravistellut kaksi taloudellista kriisiä, jotka ovat vaikuttaneet myös nuorisotyöllisiin painotuksiin.

Samanaikaisesti kuntaliitoksen kanssa laadittiin nuorisopalveluiden kehittämisstrategia vuosille 2010 – 2020. Strategia määritteli Kokkolan nuorisopalveluiden keskiöön nuorisotyön asiantuntijuuden kehittämisen. Nuorisotoimenjohtaja Ronnie Djupsund työsti strategiaa yhteistyössä meidän rivityöläisten kanssa kevään 2009 aikana. Strategiatyössä kuvattiin organisaatiomallin muutos, jonka kautta siirrytään nuorisotilakeskeisestä toimintamallista substanssiosaamisen kehittämiseen. Eipä minulla tuolloin ollut mitään tietoa siitä, mitä substanssiosaaminen tarkoittaa. Ilmeisesti tarkoituksena on kehittää osaamista niissä kokonaisuuksissa, jotka ovat nuorisotyön tuloksellisen toteuttamisen kannalta oleellisia – eli nuorisotyön ydintaitoja.

Kuntaliitoksen myötä Kokkolan asukasmäärä nousi yli 40 000 asukkaan rajan. Tämä avasi sille pääsyn kaupunkimaisen nuorisotyön kehittämisverkostoon Kanuunaan. Nykyään Kokkola on kooltaan suomen 23:nneksi suurin kunta. Kuntaliitokset ovat lisänneet myös Kanuunan jäsenmäärää, joka on kasvanut kaikkiaan 27 kuntaan. Kanuuna-verkosto on toiminut vuodesta 2007 lähtien. Se on opetusministeriön tukema kunnallisen nuorisotyön kehittämisverkosto, jonka tarkoituksena on luoda ja ylläpitää edellytyksiä kaupunkimaisen nuorisotyön kehittämiseksi kunnissa ja kuntien yhteistyönä. (Kanuunan verkkosivut. <http://nuorisokanuuna.fi/kanuuna>.)

Kanuunan jäsenyyden ansiosta kaupunki pääsi mukaan Kanuunan johdolla toteutettuihin tutkimus- ja kehittämishankkeisiin. Kokkola osallistui yhtenä kaupunkina Kanuunan talotyön kehittämishankkeeseen 2009–2011. Hankkeessa työskennellyt nuorisotutkija Tomi Kiilakoski nosti Kokkolassa kehittämisen kohteena esiin nuorisotyön joustavuuden ja tarpeen kytkeytyä alueeseen yksittäisten nuorisotilojen sijaan. Haasteena oli yhtäältä avata nuorisotyön toimintaa perinteisestä tilan auki pitämisestä alueelliseen työhön. Kiilakosken mukaan valtakunnallisena kehityskulkuna oli siirtymä nuorisotilatyöstä alueelliseen nuorisotyöhön. Toisaalta kehitettävää oli talon sisälläkin. Nuorisotiloille syntyy toiminnan ryhmäyttävästä luonteesta johtuen helposti tiiviitä ryhmiä, jotka voivat estää muiden nuorten osallistumista nuorisopalveluiden toimintaan. (Kiilakoski 2011.)

Hankkeen aikana Kokkolassa mietittiin muun muassa, miten talotyön ulkopuolelle jääneet nuoret huomioidaan nuorisotyötä suunniteltaessa ja toteutettaessa. Kun tilatoiminnan kautta saavutetaan enintään noin 20 % kohderyhmästä ja siihen kiinnittyy 5–10 % nuorista vuoden

aikana (Myllyniemi 2008, 78), ei nuorisotilatoimintaa voi hyvällä omallatunnolla nimittää kattavaksi ja yksinään riittäväksi työmuodoksi, ainakaan jos tavoitteena on tarjota palveluita kaikille kunnan nuorille.

Nuorisotilojen kautta ei siis pystytty tarjoamaan kaikille nuorille avoimesti saavutettavissa olevaa palvelua ja kohtausta paikkaa. Ohjaajat kokivat ongelmalliseksi sen, että nuorisotilat eivät välttämättä saaneet asiakkaikseen niitä nuoria, jotka olisivat eniten hyötyneet nuoriso-ohjaajan työpanoksesta. Myös Kokkolassa tiloille muodostuneiden nuorten ryhmien todettiin vaikeuttavan uusien nuorten kiinnittymistä toimintaan. Osa nuorista ei halunnut käydä tiloissa niiden käyttäjäkunnan vuoksi; nuorisotilojen kynnyks oli liian korkea monen nuoren ylitettäväksi.

Toivoin itsekin näihin asioihin muutosta. Ensimmäisenä kehitystapana koetimme markkinoinnin tehostamista, joka ilmeni näkyvimmin koulukierroksien ja kävijäkorttien muodossa. Myös nuorisotilojen kävijäkuntaan kohdistui muutospaineita: erityisesti Nuorten toimintakeskus Hansalla haluttiin suunnata toimintaa enemmän 13–15-vuotiaille 16–18-vuotiaiden sijaan. Iltapäiviin suunniteltiin rauhoittumistaukoja, ja yritimme käynnistää talotoimikuntaa sekä lisätä tyttöjen osuutta nuorisotilan käyttäjistä perustamalla tyttöjen huoneen. Vaikka kukin nuorisotalo vei tahollaan omaa työtään eteenpäin, niiden välinen yhteistyö osoittautui hankalaksi. Työntekijöillä oli usein omat työnsä toteuttamista tukevat verkostonsa, joihin ei valitettavan usein lukeutunut muita nuorisopalveluiden työntekijöitä.

Osittain tästä syystä Kokkolan nuorisopalveluiden henkilöstölle järjestettiin suunnittelupäiviä. Päivien tavoitteena oli yhtenäistää eri talojen toimintatapoja, parantaa yhteishen-

keä ja kehittää yhteistyötä. Lisäksi kartoitimme eri toimijoiden kanssa toteutettavia yhteistyötapoja ja suunnittelimme, miten kehittäisimme yhteistyötä niiden kanssa.

Tuolloin nostettiin pöydälle myös yksilötason kontaktien varassa toimimisen kissa. Miten voisimme tulevaisuudessa kehittää yhteistyökuvioita organisaatioiden välille, niin että toiminta ei jäisi henkilökohtaisten kontaktien varassa toimimisen tasolle?

Sosiaalityön kanssa keskusteltiin pienryhmätoimintaan ja tukihenkilönä toimimiseen liittyvistä yhteistyökuvioista. Koulujen kanssa keskityttiin lähinnä koulunkäyntivaikeuksiin liittyvien pienryhmien suunnitteluun ja toteutukseen. Työvoimahallinnon kanssa kehiteltiin verkostoa tuettujen kesätyöpaikkojen tarjoamiseen nuorille ja poliisinkin suuntaan ojennettiin kättä yhteistyön kehittämiseksi. Yhteistä näillekin toimenpiteille oli se, että ne perustuivat yksittäisten ohjaajien toimintaan, jolloin yhteistyö lakkasi, jos ohjaaja tai hänen kontaktihenkilönsä siirtyi muihin tehtäviin.

Kanuuna-verkoston tilatyön kehittämishankkeen kautta Kokkolassa siis päädyttiin johtopäätökseen, jonka mukaan nuorisotyön pitää tukeutua ja kytkeytyä entistä voimakkaammin yhteistyöhön muiden toimijoiden kanssa. Jotta yhteistyö olisi tuloksellista, koettiin entistä tärkeämmäksi pystyä selkeyttämään nuorisotyön sisältöä yhteistyökumppaneille ja luomaan organisaatiotason kumppanuuksia.

Moniammatillinen yhteistyö

Voi kysyä, mitä se haittaa, jos nuorisotyön luonteesta ei ole selvyyttä. Eikö kaikkien nuorisotyöllisten kukkien pitäisi voida kasvaa? Ehkä pitäisi, mutta olisi kuitenkin hyvä olla selvillä, millaisessa kasvimaassa ne kasvavat. Kokkolalaisen nuoriso-ohjaajan sanoin:

[Tilatoiminnassa] pienen joukon parissa työskentely heikentää myös nuorisotyön alueellista vaikuttavuutta. Jos tavoitetaan vain pieni osa kohderyhmästä, nuorisotyö pysyy sekä nuorille että yhteistyötahoille mystisenä ja kummallisena. Lisäksi, jos nuorisotyö on näkyvää ainoastaan tilatoiminnan kautta, rajoittuu sen tunnettavuus ja vaikuttavuus tilojen entisiin ja nykyisiin käyttäjiin. Jos toimisimme näkyvämmiin ja olisimme alueellisesti aktiivisia, olisimme tulevaisuudessa myös tunnetumpia ja varteenotettavampia yhteistyökumppaneita.

Nuorisotyö ei toimi yksin, vaan se osallistuu monen eri yhteistyötahon kanssa erilaisiin verkostoihin. Mikäli yhteistyötahojen kuva nuorisotyöstä ei ole selvä, voi moni toiminto hankaloitua. Ei voida pitää yhteistyökumppaneiden tehtävänä selvittää, mitä nuorisotyö on. Se on kuvattava itse.

Kokkolassa nuorisotyön moniammatillisella yhteistyöllä on pitkät ja moninaiset perinteet, jotka – kuten jo aiemmin on todettu – ovat perustuneet ohjaajien henkilökohtaisten kontaktien, työotteen ja arvojen varaan. Itse todistin Anttilan parkkipaikalla kultaisella 90-luvulla yhden hyvin pitkäikäisen yhteistyömuodon toimintaa, katupäivystystä. Katupäivystykseen osallistui tuolloin Kokkolan suomenkielinen evankelis-luterilainen seurakunta, Nuorten tuki ry, SPR, nuorisopalvelut sekä vapaaehtoisia vanhempia. Tarkoituksena oli toimittaa liian päihtyneet

nuoret turvaan. Työ oli siis varsin tyypillistä nuorisotyöllistä katutyötä, joka on luonteeltaan kartoittavaa, tapahtuu ulko-tiloissa, kuten kaduilla tai puistoissa, ja puuttuu yleensä välittömästi esiin nouseviin tarpeisiin (Puuronen 2013, 18).

Ajat ovat muuttuneet, mutta perinteisesti Kokkolan nuorisopalveluissa yhteistyötä on toteutettu pääasiassa paikallisesti, kylien ja kaupunginosien toimijoiden parissa. Mukana ovat olleet erityisesti yhdistykset, sosiaalityö, koulut ja pienemmässä määrin muut julkisen sektorin toimijat. Yritysten kanssa toteutettava yhteistyö on ollut ja on edelleenkin satunnaista ja pienimuotoista. Nuorisopalveluiden organisaatiossa ei yhteistyölle ole ollut selkeää ohjeistusta, määriteltyjä tavoitteita tai seuranta-tapoja.

Yleisimpiä yhteistyömuotoja ovat olleet toimijoiden rahallinen avustaminen ja toimitilojen tarjoaminen. Avustustoimintaan liittyen nuorisopalvelut ovat myöntäneet vuosittain noin 150 000 euroa pääasiassa yhdistyksille, jotka ovat yleishyödyllisiä tai toimivat nuorten parissa. Ajan myötä Kokkolaan on muodostunut myös useita rahoitukseen, toiminnan suunnitteluvaiheeseen tai sen toteutukseen liittyviä yhteistyötapoja. Yleensä ne liittyvät nuorisopalveluiden järjestämiin tapahtumiin, yhteistyötahojen toiminnan pistemäiseen tukemiseen tai pitempiaikaiseen yhteistyöhön, kuten 4H-yhdistyksen toiminnan tukemiseen.

Nuorisopalveluiden henkilöstön kokemuksen mukaan yhteistyöverkostolla ei ollut selkeää kuvaa nuorisotyön asemasta ja tarkoituseristä. Tietämyksen puute on nousut toistuvasti esiin yhteistyöpalavereissa, joissa nuorisotyöntekijöiden on myös oman työnsä jäsentymättömyydestä johtuen ollut vaikea kuvata selkeästi nuorisotyön

keinoja ja tavoitteita. Nuoriso-ohjaajien henkilökohtaiset, työtä ohjaavat arvot ja periaatteet ovat tarjonneet näissä tilanteissa apua vastausten löytämiseen, mutta ovat johtaneet tilanteeseen, jossa useat yhteistyömuodot ovat nojanneet voimakkaasti yksittäisiin työntekijöihin.

Kokkolan nuorisopalveluiden työntekijöiden moninaisen koulutus- ja työkokemustaustan sekä organisaation hajanaisuuden vuoksi työyhteisölle ei ollut muodostunut yhtenevää käsitystä toimintaa ohjaavista tavoitteista ja sen taustalla vaikuttavista arvoista. Nuorisotyön jäsenmättömyydestä johtuen yhteistyön rajojen määrittely on ollut vaativaa, joten työntekijän on vaikea hahmottaa, milloin siirrytään pois nuorisotyön kentältä.

NUPS: vastaus nuorisotyön muutospaineelle

Kokkolan nuorisopalvelujen strategia sisältää monia toimenpiteitä, jotka ovat kokoluokaltaan hyvinkin erilaisia. Toimenpiteistä osa vaikuttaa koko vastuualueeseen. Nämä toimenpiteet on kokenut tärkeiksi koko organisaatio. Yksi niistä on nuorisotyön ”opetussuunnitelman” kirjaaminen. Nuorisopalvelujen kehittämisstrategiassa linjataan kehittämistä seuraavalla tavalla:

Nuorisotyön ”opetussuunnitelman” kirjaaminen

Nuorisotyön kasvatuksellisen ohjaamisen, kasvatuksellisten tavoitteiden ja arvioinnin tietoisuuden lisäämiseksi kirjataan ne väljän opetussuunnitelman kaltaiseksi asiakirjaksi vuoden 2012 aikana. Opetussuunnitelman sisältö luodaan kirjaamalla nuorisotyössä ja sen oppimisympäristöissä tapahtuva informaalin ja nonformaalin oppiminen sekä oppimiseen käytetyt tavat ja menetelmät

(vrt. Herefordshire Council, 2002 – Community youth service curriculum). (Kokkolan kaupunki: Nuorisopalvelut tulosalueen kehittämisstrategia 2010–2020, 30.)

Nuorisotyön opetussuunnitelman työ käynnistyi nuorisotalotyön kehittämishankkeen jälkeen pohdinnalla siitä, mikä olisi prosessille sopiva nimi. Jo alkumetreillä todettiin, että opetussuunnitelmasta ei ole tarkoitus tulla peruskoulujen opetussuunnitelman kaltaista ja siten nimen tulee olla jotain muuta kuin koulumaailmasta tuttu opetussuunnitelma. Haluttiin välttää vaikutelmaa, että tässä tehdään samaa, mitä koulu tekee.

Peruskoulujen toiminta määritellään valtakunnallisissa opetussuunnitelman perusteissa, joiden pohjalta tehdään kuntakohtaiset opetussuunnitelmat. Nuorisotyössä ei ole kuitenkaan perusteltua lähteä kuvaamaan oppimistuloksia, sillä sitä leimaa kasvatuksellisen tilan luominen ja tässä tilassa vapaa-ehtoisesti ja vapaamuotoisesti toteutettavan toiminnan kautta oppiminen. Ordin (2007) mukaan nuorisotyössä hyvien tulosten saavuttaminen edellyttääkin sitä, ettei kiinnitetä huomiota tuloksiin, vaan keskitytään prosessiin.

Termi opetussuunnitelma on vahvasti ankkuroitu koulu-
maailmaan, minkä vuoksi opetussuunnitelmasta puhuttaessa syntyy usein miellelyhtymä kouluun. Kokkolassa tehtävä prosessi sai nimekseen Nuorisotyön perussuunnitelma – lyhenteenä NUPS (ks. Kuudes luku). NUPS sisältää paljon samoja elementtejä ja yhteneväisyyksiä prosessikeskeisen opetussuunnitelman kanssa. Epäselvyyksien välttämiseksi ei kuitenkaan haluta käyttää opetussuunnitelma-käsitettä.

Mihin NUPSilla haettiin vastauksia

Nuorisotyön asemaa 2010-luvun Suomessa voi luonnehtia siten, että nuorisotyön arvostus ammattialana on nousussa, mutta edelleen on voimakas tarve selkiyttää keinoja, joilla nuorisotyö toteuttaa nuorisopoliittista tehtäväänsä. Kokkolassa otettiin NUPS-hankkeen myötä tavoitteeksi kuvata, miten nuorisotyön arvopohja muuntuu käytännöksi ja mitä nuorisotyö on kasvattavana, kaikille suunnattuna yleispalveluna. Nuorisotyön merkityksen lisäämiseksi koettiin tarpeelliseksi kuvata tarkemmin, mikä nuorisotyön luonne on.

Nuorisotyö on kasvatuksellista toimintaa, vaikkei sen kasvatuksellinen luonne välttämättä aina ammattikunnan ulkopuolisille aukene. NUPSin myötä pyrittiin tuotamaan suunnitelma, joka pystyy kuvaamaan nuorisotyön kasvatuksellisuuden. Kokkolan nuorisopalvelut pyrki näin vastaamaan lisääntyvän moniammatillistumisen haasteisiin. Samalla tarkoituksena oli vahvistaa nuorille tarjottavien palvelujen laatutietoisuutta.

Nuorisotyön heikkoudeksi on usealla taholla esitetty sitä, ettei se ole onnistunut kuvaamaan ammattimaisen työotteensa luonnetta. Näin nuorisotyön mahdollisuudet tehdä moniammatillista työtä ovat sidoksissa niihin käsityksiin, joita muilla viranhaltijoilla nuorisotyöstä on. Kokkolassa on osana Kanuunan talotyön kehittämishanketta 2009–2011 toteutettu survey-tutkimus sidosryhmille, jonka pohjalta voidaan väittää, ettei nuorisotyön nykymuotoisen ammattimaisen toiminnan luonne ole selvä kaikille kanssatoimijoille.

Tutkimuksissakin tehty yleinen havainto nuorisotyön määrittelemättömyydestä ja epämääräisyydestä (mm. Cederlöf 2007, 295–296; Johdanto, Kuudes luku) saa

usein seurakseen vaatimuksen, että ammattimaisuutensa lisäämiseksi nuorisotyön olisi pystyttävä kuvaamaan toimintaansa. Kokkolassa on lähdetty päätöksestä, että tähän valtakuntaa yleisesti leimaavaan kehittämishaasteeseen vastataan koko organisaation voimin, siten että jokainen työntekijä voi vaikuttaa lopputulokseen. Toisaalta on lähdetty myös siitä, että NUPS-projektin työ ei saa jäädä vain yksittäisten työntekijöiden harteille, vaan prosessia tuetaan ammattimaisilla tiedonkeruun ja tutkimuksen metodeilla. Tämän takia mukana oli tutkija.

Yhteisen kielen ja ammattisanaston sekä jaettujen toimintatapojen puute koettiin ongelmalliseksi erityisesti työyhteisön kokouksissa ja erilaisissa useiden yksiköiden yhteistyötä vaativissa tehtävissä. Näkemyksien erilaisuudesta johtuen tavoitteet saati toimenpiteet niiden saavuttamiseksi eivät välttämättä avautuneet samalla tavalla kaikille työntekijöille. Työn sisältö haluttiin tehdä näkyvämmäksi myös työyhteisön sisällä. Yhteisen käsityksen puutteellisuus ja hiljaisen tiedon suuri osuus Kokkolan nuorisopalveluissa huomattiin jo talotyön kehittämishankkeessa, jonka pohjalta nostettiin esiin nuorisotyön opetussuunnitelman, kasvatussuunnitelman ja myöhemmin tavoitteellisen nuorisotyön perussuunnitelman (NUPS) laatiminen. NUPS-prosessin tavoitteeksi määriteltiin seuraavat asiat, jotka jakautuvat nuorisopalvelujen sisäiseen toimintaan sekä yhteistyöhön.

Nuorisopalveluiden sisäiset tavoitteet:

- Luodaan ammattikunnan yhtenäinen ja jaettu suunnitelma siitä, miten nuorisotyö Kokkolassa hahmotuu. NUPS kuvaa kattavasti nuorisotyön kasvatuksellista luonnetta.
- NUPS kuvaa nuorisotyön toimintaa, tavoitteita ja menetelmiä, mutta ei lukitse ajatuksia koulumaiseen

tapaan tuottaa oppimista. NUPSin avulla Kokkolan nuorisotoimi pyrkii vastaamaan lisääntyvän moniammatillistumisen mukanaan tuomiin haasteisiin.

- NUPSin myötä pystytään entistä paremmin osoittamaan, arvioimaan ja kehittämään nuorisotyön tehokkuutta ja tavoitteellisuutta.
- Paneudutaan erityisesti nuorisotyön kasvatuksellisuuteen. Miten, missä ja millä tavalla se ilmenee sekä mitkä usein kirjoittamattomat, tiedostamattomatkin arvot ja tavoitteet ohjaavat toimintaa.
- Avataan Kokkolan nuorisotyötä ohjaava arvopohja, tavoitteet ja työmuodot sekä tarkastellaan niitä objektiivisesti ja kriittisesti.
- NUPS on työkalu, joka vaikuttaa siihen miten työtä tehdään ja ohjaa toimintaa työntekijätasolla.
- Vahvistetaan nuorille tarjottavien palvelujen laatutietoisuutta.
- NUPS-työssä nuorisotyön hiljaista tietoa aukaistaan.

Yhteistyöverkostoon kohdistuvat tavoitteet:

- Kokkolan nuorisotyön luonteen kuvaamisella osoitetaan nuorisotyön merkitys ja oikeutetaan sen olemassaolo osana kunnallista palvelujärjestelmää.
- NUPSin avulla poistetaan erheellisiä tai vanhentuneita käsityksiä nuorisotyöstä.
- Selkeytetään kuvaa nuorisotyön kasvatuksellisuudesta, asemasta palvelujärjestelmän osana sekä tavoitteellisuudesta.

Prosessin alkuvaiheessa keskityttiin hiljaisen tiedon avaamiseen, jonka kautta hankittiin tietoa avoimempaa käsittelyä varten. Tarkoituksena oli ensisijaisesti luoda Kokkolan nuorisopalveluiden henkilökunnalle yhteinen ja jaettu käsitys siitä, miten nuorisotyö itsensä Kokko-

lassa hahmottaa, sekä avata nuorisotyön kasvatuksellista sisältöä laajemmin yhteistyötahoille ja tuottaa materiaalia nuorisotyön kentälle hyödynnettäväksi.

Työn kehittäminen ja sen vaikutus organisaatorakenteisiin

Kokkolan nuorisotyön organisaatiomalli perustui ennen strategian tekoa nuorisotaloja pyörittäviin tiimeihin, joita kutakin johti talovastaava. Talot muodostivat itsenäisiä ja omatoimisia yksiköitä, jotka pyrkivät toteuttamaan nuorisotyötä parhaaksi katsomallaan tavalla niillä resursseilla, joita olivat kunnalta, hankkeilta tai yhteistyötahoiltaan saaneet. Yksiköiden välillä oli kilpailuhenkisyttä, ja resursseista kisattiin. Tämä kilpailumielisyys koettiin haasteeksi nuorisopalveluiden sisäisessä kehitystyössä.

Työntekijät toivoivat, että käynnistyvässä organisaatiomuutoksessa selkiinnyttäisiin työn sisältöä, luotaisiin yhteistä kieltä ja ymmärrystä, tunnistettaisiin työn päätaavoitteet ja parannettaisiin nuorisotyön tunnettavuutta sekä ammatillista profiloitumista. Työn kuvaamiselle ja sen sisällön avaamiselle oli työntekijöiden mielestä sekä sisäinen että ulkoinen tilaus.

NUPS-prosessin aikana nuorisopalveluiden organisaatio on siirtynyt tilavastaavista ja heidän alaisenaan toimivista nuoriso-ohjaajista koordinaattorimalliin. Siinä aiemman toimipistepohjaisen johtamismallin sijaan painotetaan substanssiosaamista, jolloin kullakin koordinaattorilla on vastuullaan jokin nuorisotyön osa-alue. Myöhemmin, kun yhdessä oli pohdittu käsitteitä, osa-alueista alettiin käyttää termiä työmuoto.

Keväällä 2013, kun NUPS-hanke päättyi, menossa oli jo toinen organisaatiomuutos. Työntekijät toimivat edelleen työpareittain nuorisotiloilla, mutta heitä johtivat koordinaattorit. Työmuotokohtaiset tiimit oli suunniteltu, mutta ne eivät olleet vielä vakiintuneet eikä muutos näkynyt vielä kaikkien nuoriso-ohjaajien päivittäisessä työssä. Tätä tekstiä kirjoittaessani maaliskuussa 2014 Kokkolan nuorisopalvelujen tiimit valmistelevat työmuotokohtaisia toimintasuunnitelmia kuluvalle ja seuraavalle vuodelle, ja työmuotoihin pohjautuva organisaatiomalli otetaan täysimääräisesti käyttöön ensi syksynä. Näin ollen työmuotoihin pohjaava organisaatio tulee voimaan asteittain vuosien 2014 ja 2015 aikana.

Muutoksen tavoitteena on siirtyä strategian mukaisesti vuoteen 2018 mennessä nuorisotyön keskitettyyn organisaatioon, jossa nuoriso-ohjaajien tukikohtana toimii nuorisokeskus. Keskukseen on kaavailtu useita palveluja saman katon alle, ja moniammatillinen yhteistyö on aiempaa vahvemmin mukana kunnallisen nuorisotyön toteutuksessa. Alustavissa suunnitelmissa samoihin toimitiloihin on kaavailtu esimerkiksi oppilashuoltoa, teatteria ja kulttuuripalveluita. Kuvatun organisaatiomuutoksen avulla pyritään kehittämään nuorisotyön ammatillisuutta, tarjoamaan parempia palveluja kuntalaisille, helpottamaan yhteistyötä niin nuorisopalveluiden sisällä kuin yhteistyötahojen parissakin sekä tukemaan nuorisotyön paikallista kehitystä ja uusien toimintamallien syntymistä.

Takaisin parkkipaikalle

Palasin nuoruuteni kulmille lähes kaksi vuosikymmentä myöhemmin. Silloin niin jännittävänä näyttäytynyt Kokkipoika-grillin ympäristö on nykyisin tyhjentynyt. Paikka on vielä tutun näköinen huolimatta Vanhan lyseon tyh-

jälle tontille kohonneesta maakuntakirjastosta, suljettusta grillistä ja uusista kävelykaduista. Suurin muutos on ihmisten puuttuminen kadulta. Muutamat näkyvissä olevat nuoret eivät pysähdy; he ovat matkalla jonnekin, kylmästä lämpimään.

Nykyisin kokoonnutaan pienemmissä porukoissa, usein kavereiden kesken jonkun kotona tai kesämökillä. Anttilan edustalla seisoskelemalla toteutettu sosiaalisen verkoston päivittäminen on siirtynyt pilvipalveluihin ja kännykän ruuduille. Aiemman kaltaista julkista kokoontumispaikkaa ei siis enää tarvita samassa laajuudessa sosiaalisten suhteiden ylläpitoon, kun tieto kulkee eteenpäin entistä helpommin, tarkemmin ja nopeammin.

Sosiaalisuuden digitalisoituminen asettaa haasteen myös nuorisotyön toiminnalle. Nettiympäristö on monelle nuorelle sopiva paikka nuorisotyöntekijän kohtaamiselle ja luontainen jatke kasvokkain tapahtuvalle kommunikaatiolle. Katupartioista ollaan siirtymässä nettipartiointiin.

Vaikka nuorisotyö on onnistunut nostamaan profiliaan yhteistyöverkostoissaan, nuorisotyöntekijä on edelleen useimmille nuorille outo ja mystinen ilmestys. Maailma on muuttunut pirstaleisemmaksi, työmarkkinat ovat epävarmemmat ja työsuhteet ovat lyhyempiä kuin aiemmin. Vaikka kansainväliset raja-aidat ovat pitkälti kaatuneet ja matkustaminen on helpottunut, nuoret polkevat edelleen pyörillä ja ajavat mopoilla. Valtion ja kuntien tarjoamien palveluiden keskittyminen suurin asutuskeskuksiin luo alueellista eriarvoisuutta nuorten työ-, opiskelu- ja vapaa-ajan mahdollisuuksiin.

Vuonna 2012 Kokkolassa toteutettiin yläkoululaisille nuorten vapaa-aikakysely, jossa 1300 nuorelta tiedusteltiin, millaisen kohtaauspaikan he haluaisivat. Vastaukset tiivistyvät hyvin erään ruotsinkielisen koulun oppilaan kommenttiin:

”Lähellä, hyvää musiikkia, mukavia ihmisiä ja ehkä jotain syötävää.” (Vapaa-aikakysely yläkoululaisille.)

Luettelo on lähes täydellinen yhteenveto nuorten vastauksista; siitä jää uupumaan ainoastaan toive, että kohtaauspaikka olisi sisätiloissa. Nuoruudessani samoja asioita haettiin Anttilan parkkipaikalta: Se oli lähellä (kunhan oli autolla liikenteessä), autoissa soi hyväään musiikkia, ja ne ajoivat myös sisätilojen virkaa. Paikalla oli mukavia ihmisiä, ja Kokkipojalta saatiin syötävää. Aika ajoi autokokoontumisten ohi, mutta nuorten tarve kohdata vertaisiaan ja määritellä paikkaansa sosiaalisessa verkostossaan ei ole kadonnut.

Parkkipaikka on vaihtunut lämpimiin sisätiloihin, ja grillin nurkalla hankittu musta silmä noloihin kuviin WhatsAppissa. Nuoriso-ohjaaja vilahtaa nuorten silmiin ABC:n kassajonossa, nettipelissä tai sosiaalisen median sivuilla, joskus tapahtumassa, harvemmin nuorisotilalla, mutta entistä useammin koululla.

Marraskuinen Kokkipoika jääköön unholaan – kylmä ja pimeä paikka, jossa ei enää soi Pandora eikä Pantera. Eihän siellä edes käy kukaan.

¹”Närä, bra musik, trevliga människor kanske något att äta.” Kirjoittajan suomennos.

Toinen luku:
Nuorisotyön
tavoitteet ja perustat

Viljami Kinnunen

Nuorisotyön tavoitteet ja perustat

jossa tarkastellaan tavoitteiden ja arvojen metsästystä, kirjoitetaan päiväkirjoja sekä avataan päiväkirjojen pohjalta nuorisotyön suhteita. Suhteet kuvataan luvussa nuorisotyön ytimessä olevaksi asiaksi.

Jostainhan sitä on aloitettava: taustaa ja tavoitteiden metsästystä

2000-luvun alussa nuorisotyön toteutusta Kokkolassa ohjasivat vahvasti ohjaajien henkilökohtaiset, toisinaan hyvinkin erilaiset näkemykset nuorisotyön tavoitteista ja arvoista. Kokkolan nuorisotyö on perinteisesti ollut nuorisotilalähtöistä. Yksittäiset tilat toimivat omatoimisesti ja toteuttivat nuorisotyötä parhaaksi katsomallaan tavalla, tietenkin lautakunnan hyväksymän budjetin rajoissa. Ajan mittaan oli tultu tilanteeseen, jossa toimitilat kilpailivat keskenään ja yksiköt toteuttivat nuorisotyötä kukin omalla tavallaan. Toimipisteiden välinen yhteistyö ja tiedonvaihto oli tästä johtuen vähäistä.

Pitkän aikaa tuntui, että Kokkolan nuorisopalveluissa työskentely oli vellovan massan sisällä liikkumista, jossa työtä hidasti se, että oli vaikeaa erottaa, mistä jokin alkoi ja mihin päättyi. Tähän liittyen, tai siitä johtuen, muodottomuus on aiheuttanut valtavaa kitkaa moniin tehtäviin, varsinkin jos suoritettava tehtävä on sellainen, joka ei toista organisaatiossa totuttua vanhaa kaavaa. Työskentelyä tehdään henkilökohtaisella tasolla, jolloin työtehtävien suorittamisen laatuun ei vaikuta vain se, mitkä konkreettiset resurssit ovat (osaaminen, työaika, työtaakka jne.) vaan se, kokeeko työntekijä haluavansa toteuttaa senhetkistä tehtäväänsä. (Nuoriso-ohjaaja. Tiedonanto.)

Hyvien käytänteiden ja toimintatapojen levittäminen oli haastavaa, ja monet laajemminkin hyödynnettävissä olevat toiminnot jäivät siten yksittäisten talojen ja ohjaajien harteille. Tilanne koettiin henkilökunnan kannalta ongelmalliseksi. He toivoivat, että saavutettaisiin yhtenäisempi käsitys siitä, mitä odotuksia työllemme asetetaan kunnan, valtion, asiakkaiden, yhteistyötahojen sekä työntekijöiden taholta.

Kuntien ja kaupunkien vahvat instituutiot tuntuvat välillä ylittämättömiltä esteiltä, varsinkin uuden työntekijän näkökulmasta. Työajat, organisaatioiden käytännöt sekä suoranaisten byrokratiahelvetti synnyttävät työhön tarpeettomalta tuntuvaa kitkaa, jolloin nuorten hektiseen ja nopeasti muuttuvaan maailmaan ja ajatustapoihin on haastavaa päästä kiinni. Tämä sanottuna on kuitenkin tunnustettava, ettei sopimuksia, aikatauluja ja muita asioita tehdä turhaan, niillä kaikilla on tarkoituksensa ja roolinsa tehtävässä työssä sekä siinä, että organisaatiomme toimivat suunnitelmallisesti ja ammatillisesti. (Nuoriso-ohjaaja. Tiedonanto.)

Ennen NUPS-prosessia toteutetussa nuorisopalveluiden vuosien 2010–2020 strategiatyössä kuvattiin tulosalueen missio seuraavin sanoin: Nuorisopalvelut tukee nuorten kasvua sekä edistää nuorten elinoloja, hyvinvointia ja aktiivista kansalaisuutta luomalla edellytyksiä ja tarjoamalla turvallista välittävää läsnäoloa. Toimintaa ohjaamaan seuraavaksi vuosikymmeneksi valittiin koko työyhteisön voimin seuraavat arvot: tasavertaisuus, luovuus ja avoimuus. Ne kuvastivat Kokkolan nuorisopalveluiden asenneilmastoa ja tulevaisuuden toiveita NUPS-prosessin alkaessa.

Henkilökunnan keskusteluissa NUPS-prosessia käynnistettäessä varsin yleinen näkökulma nuorisotyöhön

oli, että nuorisotyö on pääasiassa yksilötyötä, ohjaajan ja nuoren välistä vuorovaikutusta. Ryhmätoiminnan merkitykseksi ajateltiin, että se mahdollistaa tulevaisuudessa tehtävää yksilötyötä, kun nuoreen on saatu luotua luottamuksellinen ohjauskontakti. Keskustelu oli varsin huolikeskeistä. Koettiin, että nuorisotyön tulisi ottaa kontakti nuoreen ennen kuin ongelmia ilmenee. Näin ohjaajalla olisi paremmat mahdollisuudet vaikuttaa nuoren asemaan positiivisesti, jos tai kun nuori joutuu haastavaan elämäntilanteeseen. Toisin sanoen ryhmätoiminnan ei sinällään ajateltu olevan nuorisotyön ytimessä, vaan se miellettiin enemmänkin välineeksi, joka mahdollistaa yksilötyön tekemistä.

Talotyötä tekevän ohjaajan näkökulma keskittyy suurelta osin niihin nuoriin, joita tapaamme päivittäin. Ohjaajan näkökulmasta kyseessä on nuoren tarkkailuun ja kohtaamiseen perustuva luottamussuhde, jonka rakentuminen vaihtelee henkilökohtaisesti. Suurelta osalta työmme perustuu vapaa-ajan viettämiseen nuorten seurassa, jolloin läsnäolomme ja toimintamme tarjoaa heille ”aikuisen mallia”, mutta samalla teemme aktiivista tarkkailua sekä pyrimme vaikuttamaan nuoriin niin, että he voivat löytää heille tärkeitä asioita. (Nuoriso-ohjaaja. Tiedonanto.)

Kun kuitenkin osa ohjaajista piti ryhmätoimintaa sinällään nuorisotyön ytimenä, oli kahvitauon taisteluhetki valmiina. Heidän mielestään ohjaajan roolina oli toimia mahdollistajana, ja varsinaisen kehitysprosessin synnyttivät nuoret. Tällöin ohjaajan merkitys yksittäisen nuoren tukijana on pienempi, mutta ryhmän rooli vastaavasti suurempi. Näitä toimintatapojen eroja käsiteltiin myöhemmin, kunhan oli ensin selvennetty työmuodon ja työmenetelmän käsitteet. Työstön alkuvaiheessa lähes kaikki toiminta miellettiin vielä nuorisotilatyöhön

kuuluvaksi, mikä aiheutti jossain määrin sekaannusta.

Ohjaajien työn sisällöt olivat hyvin erilaisia, sillä koulu-yhteistyö, pienryhmätoiminta, yksilötyö ja yhteisöllinen nuorisotyö sijoittuivat kaikki saman työsopimukseen kirjoitetun nuorisotalotyön termin alaisuuteen. Yhteisten ja jaettujen määritelmien puutteesta johtuen yhteistä nuorisotilatyön kuvausta ei pystytty laatimaan. Ennen auki kirjoittamista oli tarpeellista käydä keskustelua eri työsuoritteiden tavoitteista ja ryhmitellä työtehtäviä tavoitteiden, ei toteutuspaikan, mukaisesti.

Kun nuorisotyön sisältö itsessään ei ollut Kokkolassa selkiytynyt eikä tavoitteita ollut kirjoitettu auki, oli eri toimintatapojen vertailu ja tarkoituksenmukaisuuden arviointi vaikeaa.

Ohjaajien keskuudessa koettiin hankalaksi kuvata, mitä merkityksiä esimerkiksi leiri- ja tapahtumatoiminnalla voisi nuoren elämän tai kehityksen kannalta olla, vaikka niitä pidettiin tärkeinä osina nuorisopalveluiden toimintaa. Tarvittiin keinoja niiden periaatteiden ja arvojen avaamiseksi, joita työntekijät eivät osanneet nimetä tai tunnistaa. Leiritoiminta lienee esimerkki hiljaisesta tiedosta: nuoriso-ohjaajat osaavat kyllä toteuttaa leirin, mutta oman osaamisen sanallistaminen on hankalampaa. Tieto on kytkeytyneenä käytäntöön, mutta se sitä ei välttämättä osata pukea käsitteelliseen muotoon. (Kiilakoski, Kivijärvi & Honkasalo 2011.)

Jotta jokaisen työntekijän ääni tulisi kuulluksi ja aihetta päästäisiin lähestymään syvemmin, toteutettiin kuukauden mittainen päiväkirjatyöskentely, jota veti tutkija Tomi Kiilakoski. Nuorisopalveluiden vakinaiset työntekijät pitivät syyskuussa kuukauden ajan päiväkirjaa, johon

kirjattiin työpäivän aikana eteen tulleita tapahtumia ja työhön liittyviä mietintöjä. Päiväkirjat sisälsivät kuvauksia nuorisotyön arjesta, kirjasivat työyhteisön tilannetta ja tulevaisuuden toiveita, nostivat esiin kehittämisen kohteita kunkin omassa työssä ja kuvasivat sekä onnistumisen kokemuksia että tilanteita, jotka työntekijät kokivat raskaiksi. Päiväkirjoja kirjoitti 14 työntekijää. Tuotoksia kertyi kuitenkin kaikkiaan 20, koska osa toimitti päiväkirjan useammassa osassa. Yksi päiväkirja kirjoitettiin käsin, muut koneella.

Päiväkirjatyöskentelyn tehtävänä oli aukaista nuorisotyön tavoitteita ja kuvata niitä erilaisia tasoja, joilla työntekijät mielsivät työtään tehtävän. Päiväkirjat analysoitiin sisällönanalyysia käyttäen. Tämän analyysin pohjalta aineisto teemoiteltiin. Analyysia hyödynnettiin aiemman tutkimusaineiston lisäksi suhdeteorian laatimisessa. Kiilakoski mallinsi tutkimustiedon pohjalta suhdeteorian, joka määrittelee yleisluonteisesti ne tavoitteet ja suhteet, joita nuorisotyön kautta pyritään tukemaan Kokkolassa. Teoriaan on koottu nuorisotyölle asetettuja tavoitteita, ja se pyrkii kuvaamaan ne tavat, joilla nuorten elämään ja asemaan yhteiskunnassa vaikutetaan kunnallisen nuorisotyön kautta. (Kiilakoski 2013, 2014a.)

Teoriaa on hyödynnetty työmuotoja koostettaessa ja NUPS-prosessin varrella yleisesti nuorisotyön tavoitteista keskusteltaessa. Karkeasti ottaen nuorisotyön tehtävä koettiin kaksijakoiseksi: sen kautta tuetaan nuoren omaa kasvua tai kiinnittymistä (nuori yksilönä) ja asemaa erilaisissa sosiaalisissa verkostoissa (nuori osana kaveripiiriä, lähiympäristöä ja maailmaa) (ks. Viides luku).

Yksittäisten nuorten osalta nuorisotyö voi antaa tukea aika monessakin asiassa, nuoren omasta lähtökohdasta/tarpees-

ta riippuen. Esimerkiksi jonkun Nopsan kautta, tai sitten ihan vaan nuoren kanssa talolla keskustellen. Monesti, kun nuoren kanssa on muutaman kerran jutellut, alkaa keskustelujen lomassa tulla tosi henkilökohtaisiakin juttuja, esimerkiksi perheestä tai kavereista tai päihteiden käytöstä.
(Nuoriso-ohjaaja. Tiedonanto.)

Arkityössä eri suhteet voivat lomittua. Nuoren tuen tarpeet ovat usein yksilöllisiä. Kuten yllä olevasta kommentista ilmenee, suhde nuoreen voi alkaa henkilökohtaisena tukemisena, mutta aikaa myöten laajeta kokonaisvaltaisemmaksi ja mukaan voi tulla nuoren suhteen tukeminen toisiin nuoriin sekä luotettaviin aikuisiin.

Nuorisotyön monet tehtävät

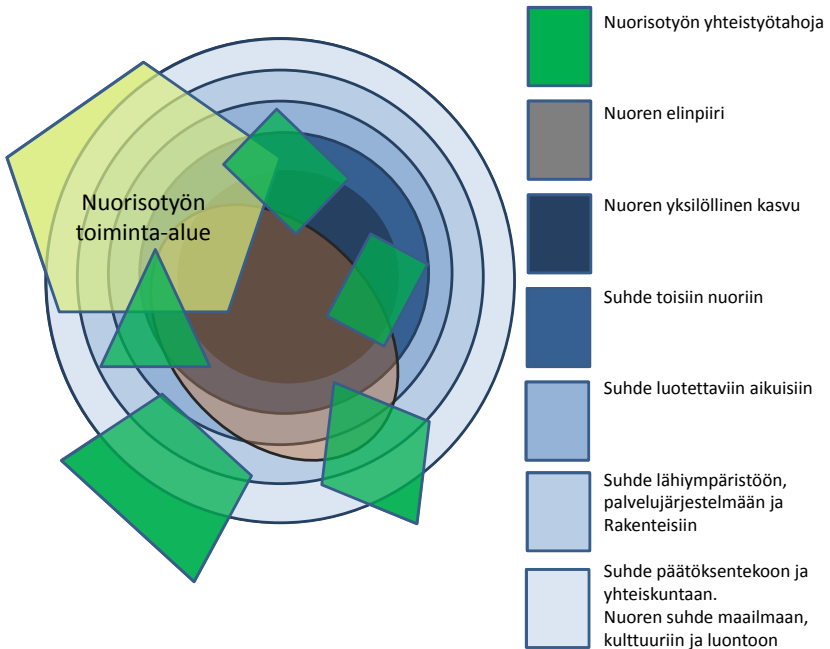
Nuoren elämänpiirissä ja sosiaalisessa ympäristössä voi olla nuoren elämäntilanteesta ja kiinnostuksen kohteista riippuen hyvinkin erilaisia tarpeita ja painotuksia. Nuorisotyön kuvauksen olisikin oltava riittävän laaja-alainen, jotta saataisiin tarkasteltua niitä eri tilanteita ja tasoja, joissa nuori varttuu. Alla olevassa suhdeteorian mukaan rakennetussa mallissa nuorisotyön tavoitteiksi mielletään tukea nuorten kasvua ja tilannetta yksilönä, joka on osa laajempaa sosiaalista verkostoa, sekä auttaa häntä kiinnittymään lähiympäristöönsä.

- 1. Nuoren yksilöllisen kasvun ja kehityksen tukeminen.** Nuorisotyön tehtävä on vahvistaa nuoren itsetuntoa, itsetuntemusta ja ilmaisutaitoa. Nuoret kohdataan yksilöinä ja tuetaan positiivisen minäkuvan kehittymistä. Nuorisotyö ohjaa nuoria terveellisten elämäntapojen pariin ja yhteisö- ja yhteiskuntakiinnittyneisyyteen.

- 2. Nuorensuhde toisiin nuoriin.** Henkilökohtaisen, yksittäisen nuoren tarpeiden tukemisen lisäksi nuorisotyön tehtävä on vahvistaa nuorten mahdollisuuksia toimia ryhmissä, oppia yhdessä ja nauttia toisten ikäistensä seurasta. Ohjaajalähtöisen toiminnan lisäksi nuorisotyössä tuetaan nuorten omien ryhmien toimintaa. Nuorten suhdetta toisiin nuoriin tuetaan toimimalla tavoilla, jotka tukevat nuorten sosiaalisen taidon ja verkoston kehittymistä.
- 3. Nuorten suhde luotettaviin aikuisiin.** Luotettavan, nuorta kuuntelevan ja kasvua tukevan ohjaajakontaktitarjoamisen lisäksi nuorisotyö toimii yhteistyössä muiden nuoren elämään liittyvien kasvattajien kanssa. Nuorisotyö vahvistaa nuorten sukupolven toimintamahdollisuuksia vanhempien sukupolvien kanssa.
- 4. Nuorten suhde palvelujärjestelmään ja rakenteisiin.** Nuorisotyö kytkeytyy muihin nuorille palveluja tarjoaviin toimijoihin ja tunnistaa paikkansa palvelujärjestelmän osana. Nuorisotyö tunnistaa rajansa ja tarvittaessa ohjaa nuoria toisiin palveluihin. Nuorisotyö tukee nuorten työelämään, terveyteen ja koulutukseen liittyviä valintoja keskustelemalla, tiedottamalla ja ohjaamalla palvelujen pariin.
- 5. Nuoren suhde alueeseen ja omaan lähiympäristöön.** Nuorisotyö tukee nuorten osallisuutta ja toimintamahdollisuuksia heidän päivittäiseen elämäänsä kuuluvissa paikoissa, toiminnoissa ja yhteisöissä sekä vahvistaa heidän paikallisidentiteettiään. Nuorisotyö tekee töitä sen eteen, että nuorten elämänlaatu paranee heidän lähiympäristössään.

- 6. Nuorten suhde päätöksentekoon ja yhteiskuntaan.** Nuorisotyön tehtävä on edistää nuorten asemaa heitä koskevien asioiden päätöksenteossa. Tehtävää toteutetaan nuorille mielekkäitä ja sopivia vaikutustapoja tukemalla sekä edistämällä nuorten huomioimista päätöksenteossa. Nuorisotyö tarjoaa mahdollisuuksia demokratiataitojen oppimiseen sekä vaikutusmahdollisuuksia nuorisotyön toteutukseen, arviointiin ja suunnitteluun.
- 7. Nuoren suhde maailmaan, kulttuuriin ja luontoon.** Nuorisotyö toimii tavoilla, jotka antavat nuorille mahdollisuuksia tutustua maailmaan ja luontoon. Nuorisotyö tukee nuorisokulttuurin eri ilmentymiä, tarjoaa kulttuurielämyksiä ja tapahtumia. Monikulttuurisuuden ja kansainvälisen toiminnan avulla nuorten identiteetin kehittymistä tuetaan suomalaisuuteen, eurooppalaisuuteen ja maailman kansalaisuuteen liittyvissä asioissa.
- 8. Nuorten näkökulman tuominen päätöksentekoon ja nuorten olosuhteisiin vaikuttaminen.** Nuorisotyö vaikuttaa nuorten elinolosuhteisiin osallistumalla nuoria koskevien asioiden, rakennusten ja palvelujen suunnitteluun. Nuorisotyö vaikuttaa nuoria väestönosana koskeviin asioihin.

Kuten edeltä ilmenee, nuorisotyön toimintakenttä on varsin laaja. Nuorisotyön vaikutusmahdollisuudet nuorten elämänselkkuun ovat rajalliset. Tekemällä yhteistyötä muiden nuorten elämänselkkuun kuuluvien toimijoiden kanssa nuorisotyö pyrkii parantamaan vaikuttavuuttaan ja saavuttamaan useampia kohderyhmään kuuluvia nuoria kuin sen omalla toiminnalla olisi mahdollista.

Kuva 1. Nuorisotyön asema kokkolalaisen nuoren suhteissa

Nuorisotyön toimintakenttää voidaan havainnollistaa yllä olevalla kuvalla.

Mitkä ihmeen suhteet?

Nuoren suhteista puhuttaessa on vaikeaa laittaa yhtä toisen edelle. Se johtuu työtehtävästäni tilaohjaajana, sillä vastuulani ei ole varsinaisesti panostaa johonkin tiettyyn suhteeseen. Menemme tilanne kerrallaan, kohdaten jokaisen nuoren ainutlaatuisena yksilönä. Heidän suhteensa ympäristöönsä näkyvät heidän asenteissaan, joiden kautta voimme käsitellä niitä useimmiten keskustelujen avulla, tarttuen niihin kipupisteisiin, joita nuorella tällä hetkellä on, tai joita hänelle saattaa kehittyä. (Nuoriso-ohjaaja. Tiedonanto.)

Kommentti kuvaa hyvin yksilökeskeistä lähestymistapaa, jossa jokainen nuori kohdataan yksilöllisesti, ohjaajan ja nuoren välisessä kanssakäymisessä. Se ei kuitenkaan avaa laajemmin nuoren sosiaalisten suhteiden tukemiseen liittyviä toimenpiteitä, kuten nuorisotilatoiminnan nuorelle tarjoamaa mahdollisuutta hahmottaa itseään suhteessa toisiin toimintaan osallistuviin nuoriin tai esimerkiksi koulu yhteistyön tavoitteena olevia kouluhyvinvoinnin parantamiseen tähtääviä toimenpiteitä. Proessin aikana nousi toistuvasti esiin ajatus aktiivisesta ohjaustyöstä, jossa ohjaajan roolina on toimia esikuvana, keskustelukumppanina ja aktiivisena toimijana nuoren elämäntilanteen kohentajana – ehkä joissakin epäonnissa tilanteissa koheltajanakin.

Osa Kokkolassa tehtävästä nuorisotyöstä pyrkii tukemaan nuoren sosiaalisia suhteita yksilötasolla, nuoren ja ohjaajan väliseen kontaktiin pohjautuen. Kuitenkin merkittävä osuus nuorisotyöstä toteutetaan yleisemmällä tasolla, liittyen esimerkiksi ryhmiin, nuorten vaikutusmahdollisuuksiin, osallisuuteen, elinolosuhteisiin, palveluihin, moniammatilliseen yhteistyöhön sekä tiedon keräämiseen ja levitykseen tai yleiseen hyvinvointiin. Vaikka toimintaa suunniteltaessa mietitään, mitä suhteita sillä pyritään tukemaan, aina ei pystytä välttymään risitiriidoilta. Ohjaajat joutuvatkin välillä miettimään, mikä suhteen tukeminen on työssä sillä hetkellä tärkeintä.

Ja sit tietty ihan sen perusnuorisotyön kannalta vaikeaa on, että jos nuoret vaikka seurustelee keskenään. Että jos jonkun huoltajat ei hyväksy kumppania ja nuorisotila on nuorille ainoa paikka, jossa tavata toisiaan. Niin pitäiskö nää nuoret sitten pitää tilalla erillään toisistaan, jos on tieto siitä, että ne ei huoltajan mielestä saisi seurustella?

(Nuoriso- ohjaaja. Tiedonanto.)

Yllä olevassa esimerkissä ohjaaja joutuu pohtimaan omaa asemaansa tilanteessa, jossa nuoren suhde toisiin nuoriin ja nuoren suhde luotettaviin aikuisiin – sekä jossakin määrin myös nuoren oman kasvun tukeminen – ovat ristiriidassa keskenään. Luoko ohjaaja nuorisotilasta paikan, jossa nuori pystyy uhmaamaan huoltajiaan, asettuuko hän sovittelijaksi nuoren ja vanhempien välille vai pyrkiikö hän estämään nuorten sosiaalista kanssakäymistä vanhempien toiveesta?

Alkutilanne on haastava, mutta se suo mahdollisuuden paitsi nuoren, myös hänen huoltajiensa elämäntilanteen parantamiseen. Jos asiaa tarkastellaan ainoastaan yksittäisen nuoren näkökulmasta ja tilanteen selvittely keskitetään pelkästään hänen omien ratkaisujensa tukemiseen, menetetään mahdollisuus laajempaan vaikuttamiseen. Nuoren suhteiden huomioiminen rikastaa nuorisotyön näkökulmaa.

Kun ratkaisua pohdittaessa huomioidaan myös nuoren suhde luotettaviin aikuisiin, joudutaan kysymään, onko nuorisotyön tuki riittävä nuoren ja huoltajien suhteen parantamiseen, vai onko tarpeen ottaa jokin muu toimija mukaan tilanteeseen. Jos yhteys vanhempiin on luonteva ja he ovat valmiita käsittelemään asiaa avoimesti, on mahdollisuus vaikuttaa paitsi nuoren ja hänen seurustelukumppaninsa, myös nuoren ja hänen huoltajiensa suhteeseen positiivisesti. Jotta voitaisiin olettaa kuvatun kaltaisen yhteistyön onnistuvan, on tärkeää että nuorisotyöllä on kontakti palveluja käyttävien nuorten huoltajiin sekä positiivinen maine paitsi nuorten, myös aikuisten joukossa.

NUPS-prosessin aikana yhdeksi yhteisöllisen nuorisotyön kehittämiskohteeksi on toistuvasti nimetty yhteistyö nuorten huoltajien ja lähipiirin kanssa.

Nuoren sosiaalista verkostoa on monesti vaikea tukea. Varsinkin nuoren perheeseen päin; nuoren kaverit vielä menettelee. Vanhemmat tuntuu jostain syystä mieltävän nuorisohjaajat monesti joiksikin sosiaalihuollon käytyreiksi, jotka vaan kyttää ja vakoilee, että onko nuoren kanssa oltu huonoja vanhempia. Sillon on monesti tosi vaikeaa yrittää saada sitä kommunikaatiota aikaan, jos kaikki lähentymisyritykset koetaan vakoiluksi. Mutta on meillä kyllä sit näitä vanhempainiltoja ja muuta. (Nuorisohjaaja. Tiedonanto.)

Kokkolassa nuorten sekä luotettavien aikuisten välisen suhteen tukemisessa on edelleen paljon kehitettävää, varsinkin nuorten huoltajille suunnatussa tiedonkulussa ja kommunikoinnissa. Nuorisotilojen osalta se merkitsee aiempaa tiiviimmän kontaktin luomista lähialueen asuin-yhteisöön ja sitä kautta nuorten huoltajiin. Moniammatillisen yhteistyön osalta koetaan puolestaan haasteelliseksi puutteellinen tiedonkulku, jonka takia nuorisotyöllä ei aina ole tietoa niistä tukimuodoista, joita nuori tai hänen perheensä muilta tahoilta jo saa.

Henkilökunta koki tervetulleeksi NUPS-prosessin aikana suodun mahdollisuuden keskustella nuorisotyön periaatteista ja arvoista sekä nuorisohjaajan roolista. Keskustelua ei käyty pelkästään ammatillisuuden kehittämisen tai kasvatuksellisuuden näkökulmista. Myös ohjaajan rooliin sekä arvomaailmaan liittyviä kysymyksiä nousi ja nostettiin esiin.

Sit on kans näitä tilanteita, kun jos tekee jonkun nuoren kanssa tosi tiiviisti yhteistyötä, niin voi käydä, että se henkilökohtaisen minän ja työminän raja hämärtyy. Ja silloin voi sitten olla liian raskasta, jos ei osaa etäännyttää itseään tilanteesta. Tai jos nuori ihastuu ohjaajaan tai toisin päin. Silloin on hyvä, että on joku ”ammatillinen katalogi” tai ohjeistus ja

hyviä työkavereita, että voi peilata omia kokemuksia ja saa ehkä helpommin asetettua sitten asiat taas oikeaan perspektiiviin, niin on helpompaa jatkaa työtä. Silloin, kun tehdään tiiviisti työtä omalla persoonalla, täytyy olla tosi tarkka siitä, että se ammattietiikka säilyy ja ettei yksittäinen työntekijä kuormitu liikaa. (Nuoriso-ohjaaja. Tiedonanto.)

Prosessista toivottiin siis saatavan suuntaviivoja arki-työssä kohdattaviin ongelmatilanteisiin, yhteistä eettistä ohjeistusta, vertaistukea sekä mahdollisuutta käsitellä arkaluonteisiakin asioita. Kaikkiin kysymyksiin ei luonnollisesti pystytty prosessin aikana yksiselitteisesti vastaamaan tai suuntaamaan resursseja. Ohjenuorana käytettiin kasvatuksellisuuden avaamista, jonka kautta keskityttiin nuorisotyön sisältöihin, tavoitteisiin, läpinäkyvyyteen ja tasalaatuisuuteen.

Miten niitä suhteita sitten oikein tuetaan Kokkolassa?

Karkeasti ottaen suhteiden tukeminen Kokkolassa voidaan nykyisellään jakaa kahteen eri tasolla toimivaan kokonaisuuteen.

1. Suora suhteiden tukeminen
2. Epäsuora suhteiden tukeminen

Suorasta suhteiden tukemisesta voidaan puhua silloin, kun nuorisopalveluiden työntekijä on aktiivisena toimijana nuoren ja kyseessä olevan suhteen välillä. Yksinkertaisimmillaan kyseessä voi olla vaikka nuorisotalolla järjestettävä biljarditurnaus, jonka tavoitteena on hauskuuden lisäksi tutustuttaa nuoria toisiinsa ja luoda turvallisia ja kontrolloituja sosiaalisia jännitteitä osallistujien välille – vaikka sallimalla pienimuotoinen piruilu osallistujien

kesken. Tällöin tuetaan nuoren suhdetta toisiin nuoriin, ja voihan siinä joku oppia hieman itsehillintääkin.

Epäsuoraa suhteiden tukemista on nuorten elinolosuhteiden parantaminen: erilaiset yhteistyökuviot, jotka edistävät tavalla tai toisella nuorten asemaa paikallisella tasolla, sekä osallisuuden ja vaikutusmahdollisuuksien kehittäminen. Ohjaaja ei tällöin ole välttämättä kontaktissa nuoreen, mutta toiminnallaan edistää yleisellä tasolla nuorten asemaa elinpiirissään.

Esimerkkinä voisi mainita kouluilmapiirin kehittämisen yhteistyössä koulun henkilökunnan kanssa, vanhempainiltojen järjestämisen nuorisotilalla ja vaikkapa erilaisista harrastusmahdollisuuksista tiedottamisen. Epäsuoraa suhteiden tukemista ovat myös nuorisopalveluiden organisaationa toteuttamat toimenpiteet, kuten harrastus- ja järjestötoiminnan tukeminen, tiedonkeruu ja tiedotus, nuorten ja päättäjien välisen suhteen tukeminen ja vaikkapa medianäkyvyyden kehittäminen.

NUPS-hankkeen jälkeen Kokkolan nuorisopalveluiden organisaatorakennetta on muokattu kehitystyöstä saatujen tulosten pohjalta siten, että kullekin työmuodolle on määriteltä tärkeimmät niiden avulla tuettavat suhteet ja muodostettu työmuotokohtaiset tiimit, jotka jatkossa suunnittelevat ja toteuttavat kyseistä nuorisotyön osa-aluetta.

NUPS-prosessi on luonut organisaatioon jäsenyisyyttä, jonka näen osaratkaisuna havaittuihin ongelmiin. Vellova massaa ei saa olla, vaan se on pilkottava selkeisiin, pienempiin kokonaisuuksiin jotka toteuttavat niille määriteltäviä tehtäviä. Tämän lisäksi, tuntuu karulta että olen sanomassa näin, yksittäisen työntekijän henkilökohtaista merkitystä organisaatiolle on vähennettävä

Eräs tapa tämän merkityksen vähentämiseen on kasvattaa nuorisopalveluiden läpinäkyvyyttä raportoinnin, suunnitelmien ja muistioiden vapaalla levityksellä. Kun kaikilla on samat tiedot, voimme jokainen periaatteessa astua toisen tehtäviin, vaikka hänellä olisikin pitkän linjan kokemus omasta työalueestaan. Se auttaa meitä kaikkia ja vähentää työn taustalla vellovaa kähmintää ja pahanpuhumista. (Nuoriso-ohjaaja. Tiedonanto.)

Prosessin aikana ei ole pelkästään kuvattu Kokkolan nuorisopalveluiden toteuttamaa nuorisotyötä, vaan myös käsitelty laajemmin nuoriso-ohjaajan toimenkuvaa ja loppuvaiheessa koko nuorisopalveluiden organisaatiota rakennetta. Nuorisopalveluiden organisaatiossa on aiempaa tehokkaammin keskitytty tiedonkulun kehittämiseen niin nuorisopalveluiden sisällä kuin ulkopuolellekin, ohjaajien työnkuvien selkeyttämiseen sekä toiminnan kuvaamiseen ja arviointimenetelmien laatimiseen. Muutoksien tarkoituksena on ollut mahdollistaa aiempaa paremmin ja pitkäjänteisemmin eri työmuotoihin liittyvä kehitystyö sekä parantaa palvelujen saatavuutta ja tasa-vertaisuutta.

NoPSa (nuorisopalvelut, poliisi ja sosiaalitoimi) on Kokkolan pääpoliisi-asemalla toimiva moniammatillinen tiimi, jonka työn tavoitteena on varhainen ja nopea puuttuminen lasten ja nuorten rikoksiin. Toiminnassa pyritään asiakkaan elämäntilanteen ja avuntarpeen selvittämiseen sekä ohjaamaan hänet tarkoituksenmukaisen avun tai tuen piiriin.

The background of the page is white, featuring several large, expressive orange brushstrokes of varying sizes and orientations. These strokes are scattered across the page, with a notable concentration in the lower half. The text is positioned in the upper right quadrant, overlapping the white space and partially the orange strokes.

Kolmas luku:
Työmuodot,
työmenetelmät
ja työkalut

Viljami Kinnunen, Ronnie Djupsund
& Tomi Kiilakoski

Työmuodot, työmenetelmät ja työkalut

jossa paljastetaan, miten nuorisotyön luonnetta ja tavoitteita lähdettiin aukaisemaan sekä määritellään työmuodon ja työmenetelmän käsitteet ja kerrotaan, mitä niillä tehtiin.

Nuorisotyöhön vastikään valittu koordinaattori aloitteli työtään vuonna 2009 nuorten toimintakeskus Hansalla. Utta työtä pelkäämättömänä ja intoa puhkuen alkoi hankemaailmasta nuorisotyöhön siirtynyt työntekijä ahmia tietoa uudesta ammattialastaan. Jo ennen varsinaisen työsuhteen alkamista hän oli kyselty, minkälainen kirjallisuus auttaisi hahmottamaan tulevaa työtä ja selkeyttämään niitä haasteita ja tavoitteita, joita nuorisotyössä oletettavasti tulee eteen. Nuorisotyössä uransa tehneet tuttavat olivat neuvoneet tuoretta koordinaattoria perehtymään ennakkoon kahteen asiaan, nuorisolakiin ja Nuorisotyötä on tehtävä -kirjaan (Hoikkala & Sell 2007). Uudella työntekijällä oli käsissään 573 sivun kirja ja laki, joka loistaa ympäripyöreydellään. Taitaa olla paikallaan esittää kysymys: tarvitaanko lähes 600 sivua tekstiä, että nuorisotyö saadaan kiteytettyä?

Eräänä iltapäivänä, pari vuotta koordinaattorin Ronnielle esittämän kysymyksen jälkeen istuimme Kokkolan nuorisotyöntekijöinä kokoushuoneessa, jossa kerrottiin piakkoin saapuvasta vieraasta. Ei kulunut kauaakaan ennen kuin ovesta astui sisään lempeäkasvoinen reppukiertolainen, joka tituleerasi itseään nuorisotutkijaksi. Olin huomaavinani mo-

lempien kasvoilla hymynkareen, kun tutkija kertoi, miten nuorisotyöllä on uhkana muistuttaa South Parkista tuttujen kalsarinvohkinta-tonttujen toimintaa. Uninen työyhteisöimme havahtui kokouskoomastaan seuraamaan Tomi Kiilakosken esitystä, jonka aiheeksi paljastui nuorisotyössä toteutettavien menetelmien kuvaaminen. (Viljami Kinnunen)

Kokkola oli osallistunut aiemmin Kanuuna-verkoston tilatyön kehittämishankkeeseen (2009–2011), jossa olimme yhtenä tutkimuksen kohteeksi valituista kunnista (Kiilakoski 2011). Nuorisotutkija oli siis ainakin kasvoiltaan tuttu työporukallemme. Viimeistään talotyön kehittämishankkeen aikana oli työyhteisöllemme tullut selväksi, että Kokkolan nuorisotyö oli moninaista ja joiltakin osin jäsentymätöntä toimintaa, joka nojasi vahvasti nuorisotiloihin ja niiden itsenäiseen ja epäyhtenäiseen toimintakulttuuriin. Asia koettiin työyhteisön sisällä hankalaksi. Moninaisten toimintatapojen, epäselvien määritelmien ja yhteisen ymmärryksen puutteen nähtiin olevan yhteistyön, nuorisotyön ammatillisen kasvun ja arvostuksen esteenä.

Työtä ohjattiin pitkälti henkilökohtaisten tavoitteiden ja arvojen pohjalta. Se oli johtanut tilanteeseen, jossa eri työmenetelmät, kontaktit ja toimintatavat olivat vahvasti henkilöityneet. Sinänsä esimerkilliset nuorisotyölliset toiminnot olivat henkilökeskeisyytensä vuoksi herkkiä työyhteisössä tehtäville muutoksille. Toimintojen moninaisuuden ja pirstaleisen luonteen vuoksi myös kokonaiskuvan saaminen Kokkolan nuorisopalveluiden toiminnasta oli hankalaa. Tämä hankaluus johtui pitkälti siitä, ettei nuorisotyötä ollut aikaisemmin jäsennetty työmuotoihin työn sisältöjen, vaan toimipisteen perusteella. Nuorisotaloilla tehtävä työ oli nimetty talotyöksi, joka sisälsi kaikki nuoriso-ohjaajien vastuulla olevat työ-

suoritteet, vaikka talon sisällä ja varsinkin talojen välillä tehtävät poikkesivat toisistaan. Taloilla kokoontui esimerkiksi pienryhmiä, joissa ote oli jo sosiaalityötä lähestyvä ja ongelmia ehkäisevä tai niihin puuttuva, sekä toisaalta talotoimikuntia, joiden avulla pyrittiin lisäämään nuorten osallisuutta. Yleisellä tasolla puhuttiin kuitenkin ainoastaan talotyöstä, jolloin työn todellinen sisältö jäi avaamatta.

Asiasta oli puhuttu henkilökunnan virallisissa ja vielä useammin epävirallisissa kokouksissa. Kokkolan liityessä kuntaliitoksien jälkeen Nuorisotyön Kanuuna-verkostoon nähtiin talotyön kehittämishankkeessa mahdollisuus tilanteen kehittämiseen.

Kokkolan nuorisopalveluissa on menneinä vuosina tiivistetty yhteistyötä nuorisotutkimuksen ja tekemämme kenttätyön välillä. Lähtölaukauksena tälle oli Kanuuna-verkoston tilatyön kehittämishanke, jonka jatkumona alkoi opetussuunnitelmatyö, joka myöhemmässä vaiheessa kääntyi arkikielessä NUPSiksi. Nuorisotyön ja nuorisotutkimuksen tiiviimmän yhteistyön kautta on saanut huomata, että nuorisotutkimuksen toimijoilla ja kunnallisen nuorisotyön tekijöillä tuntuu olevan yhtenevä käsitys ainakin kahdesta asiasta. Yhtä mieltä ollaan siitä, että nuorisotyö on tärkeä ja olennainen osa kunnallisia peruspalveluja, sekä siitä, että kunnallinen nuorisotyö on usein vaikeasti hahmottuvaa ja useista osa-alueista koostuvaa toimintaa, joka toisinaan vaikuttaa turhankin jäsentymättömältä. (Ronnie Djupsund)

Kun Kiilakoski esitteli meille nuorisotyössä toteutettavien menetelmien kuvaamista, asiaa oli siis jo käsitelty muutama vuosi. Nyt talotyön kehittämishankkeen kautta esiin nostettuihin asioihin tartuttiin laajasti.

NUPS-prosessin kautta on haluttu vahvistaa Kokkolan nuorisopalvelujen tietoisuutta siitä, missä ja miten kasvatus nuorisotyössä ilmenee, mihin tavoitteisiin pyritään ja millä keinoilla. Kasvatuksellisuuden ja tavoitteellisuuden kuvaaminen ei kuitenkaan ole mahdollistunut, ennen kuin nuorisotyö kyetään jäsentelemään riittävän selkeästi.

Nuorisolaissa kuvataan, että kunnan nuorisotyöhön ja -politiikkaan kuuluvat nuorten kasvatuksellinen ohjaus, toimintatilat ja harrastusmahdollisuudet, tieto- ja neuvontapalvelut, nuorisoyhdistyksien ja muiden nuorisoryhmien tuki, liikunnallinen, kulttuurinen, kansainvälinen ja monikulttuurinen nuorisotoiminta, nuorten ympäristökasvatus sekä tarvittaessa nuorten työpajapalvelut ja etsivä nuorisotyö tai muut paikallisiin olosuhteisiin ja tarpeisiin sopivat toimintamuodot. (Nuorisolaki.) On sanomattakin selvää, että nämä nuorisotyön osa-alueet poikkeavat toisistaan niin tavoitteen, kasvatuksellisuuden kuin toimintatapojen osalta eikä ole mitenkään mahdollista tai ainakaan järkevää ajatella, että nuorisotyöntekijän tulisi hallita kaikki nämä osa-alueet. Mitä nuorisotyö sitten tekee ja mitä se tavoittelee? Ennen kuin siihen voitiin antaa vastusta, oli jäsenneitä, mitkä ovat Kokkolassa tehtävän nuorisotyön työmuodot, mitkä ovat nuorisotyön menetelmä ja millä työkaluilla työtä tehdään.

Kokkolassa käytetään toisinaan sanontaa, että jonkun vaikean asia ratkaisemiseksi menee paljon aikaa ja tupakkia. Aikaa meni paljon, keskusteluita käytiin tuhansia, mutta tupakin käyttöä pyrittiin välttämään.

(Ronnie Djupsund)

NUPS- prosessi on antanut Kokkolan nuorisopalveluiden työntekijöille ainutlaatuisen tilaisuuden tarkastella työtään, sen tavoitteita ja niitä arvoja, joiden pohjalta työtä on tehty jo usean vuoden ajan. Tavoitteena on ollut kuvata, miten kunnallista nuorisotyötä tehdään ja kehitetään Kokkolassa. Samalla työyhteisö on kehittänyt yhteistä ymmärrystä, välillä kieltäkin, nuorisotyön kuvaamiseen liittyen.

NUPSin kulku

Kalajoella järjestetyssä kehityspäivässä nostettiin esiin mahdollisuus kartoittaa Kokkolassa tehtävää nuorisotyötä laajemminkin kuin talotyön osalta. Edellisenä talvena 2010 oli otettu ensimmäiset hapuilevat askeleet nuorisotyön kasvatuksellisuutta kuvaavan prosessin käynnistämiseksi. Työyhteisön toiveena oli, että kartoitus tulisi toteuttaa osallistavasti ja sen tulisi pysytellä lähellä työntekijöitä.

Syksyllä 2011 aloitettiin veitikkamaisen nuorisotutkijan johdolla keskustelu siitä, miten nuorisotyössä toteutettavaa kasvatuksellisuutta tulisi avata, jotta voisimme tavoitteiden ja toivottujen tulosten lisäksi kuvata sitä, millä keinoilla näihin tuloksiin päästään Kokkolassa.

Kokoushuoneessa sukelsimme nuorisotyön kuvaamisen syvyyksiin, kun Tomi pääsi hiljalleen kunnolla vauhtiin. Esityksen päätyttyä, räpiköidessämme takaisin kohti pintaa, huomasimme, että käsiimme oli tarttunut vihkoja, joillakin onnekailla myös läppäri, joihin olimme luvanneet kirjoittaa työhömmme liittyviä tunteja, päätöksiä ja tehtäviä ylös kuukauden ajan. Kokkolan nuorisotyön arvojen ja toimintaperiaatteiden kuvaaminen oli siis alkanut. (Viljami Kinnunen)

Kukin piti päiväkirjaa tavallaan: toiset kirjoittivat päivittäin mietteensä talteen, toisille riitti kerran viikossa tehty kooste kuluneen viikon tapahtumista. Aikanaan tuotokset toimitettiin tutkijalle, joka otti ne hoteisiinsa ja alkoi työstää tekstin antia osaksi muotoutuvaa suhdeteoriaa. Prosessissa ei haluttu käyttää termiä opetussuunnitelma, sillä Suomessa opetussuunnitelma mielletään sanana vahvasti koulumaailmaan liittyväksi. Tätä kautta termi luo useimpien kuulijoiden mieleen liikaa formaaliin koulutukseen suuntautuvan mielikuvan. Koska Kokkolassa toteutettavan nuorisotyön tarjoaman kasvatuksen miellettiin keskittyvän kasvatuksellisten prosessien luomiseen, tahdottiin sekaannuksien välttämiseksi toimintaa ohjaavan asiakirjan nimeksi jokin muu kuin opetussuunnitelma.

Tuolloin ideoitiin useita nimiä, joilla prosessia voisi kutsua. Nimiehdotuksia olivat esimerkiksi Nuorisotyön toimintasuunnitelma (NUTO), Nuorisotyön ABC (NAPSI), tukisuunnitelma/ tukemissuunnitelma (TUKSU), välittämis- ja kasvusuunnitelma (VÄKSY) sekä Ohjaussuunnitelma monimuotoiseen ohjaukseen (OSMO). Aivoriihen ja äänestyksen jälkeen käynnistetty prosessi nimettiin NUPS-prosessiksi, jonka tavoitteena oli luoda Kokkolaan kasvatuksellisen nuorisotyön perussuunnitelma. NUPS oli lyhenne sanoista Nuorisotyön perussuunnitelma.

NUPSin tekemiseen käytetty aika jakautui seuraavan taulukon mukaisesti usean vuoden ajalle. Tätä voi pitää esimerkkinä siitä, että syvällisen kehittämistyön vaatima aikajänne ylittää vuosisuunnitelmat ja vaatii pitkäaikaista sitoutumista sekä työntekijöiltä että johdolta.

Seuraavana oli vuorossa työmuotojen – joista silloin käytettiin nimitystä työmenetelmät – hahmottaminen.

AJANKOHTA	TYÖSTETTÄVÄT ASIAT	ONNISTUMISET / TYÖSKENTELYTAVAT
Syksy/Talvi 2011-2012	Nuorisotyön sisällön avaaminen Suhdeteoria	Päiväkirjatyöskentely Ryhmätehtävät Talotyön/alueellisen nuorisotyön avaaminen Nuorisotyön tavoitteiden kirjaaminen
Kevät 2012	Nuorisotyön sisällön avaaminen Määritelmien laatiminen Prosessin esittely ammattikunnalle Suhdepäivä Työkalukuvausten laatiminen Tulosten esittely ammattikunnalle	Työtehtävien koostaminen ja kommentointi Työmuoto/menetelmä/työ- kalu Artikkeli Nuorisotyö- lehteen Tuotetun materiaalin sisäinen arviointi ja kehityskohtien valinta Valikoitujen työsuoritteiden kuvaaminen. Nups seminaari ja tulosten esittely
	Työmuotojen täydentäminen Arviointityöpajat	Työmuototiimien muodostaminen Työmuotojen ja menetelmien arviointitapojen määrittelyä

<p>Syksy 2012</p>	<p>Yhteistyötahojen kommentointi</p> <p>Vapaa-aikakysely yläkoululaisille</p> <p>Kulttuurisen nuorisotyön avaaminen</p>	<p>Ryhmätoimintaan liittyvien yhteistyötahojen palautteet</p> <p>Taustatiedon kerääminen kehittämistyön tueksi</p> <p>Vierailut, asiantuntijakommentoinnit, ”ei ainakaan risteily” koulutuspäivät.</p>
<p>Talvi 2012- kevät 2013</p>	<p>NUPS asiakirjan virallistaminen kaupunkihallinnossa</p> <p>Organisaatiomuutoksen valmistelu</p> <p>Tulosten esittely loppuseminaarissa</p>	<p>NUPS-asiakirja siirtyy ohjaamaan nuorisopalveluiden kasvatuksellista toimintaa</p> <p>Tutkimuksen raportointi artikkelina <i>Nuorisotutkimukseen</i></p>
<p>Syksy 2013 – kevät 2014</p>	<p>Siirtyminen työmuototiimimuotoiseen organisaatioon</p> <p>Henkilökunnan työnkuvien päivittäminen</p>	<p>Työmuotokohtaiset toimintasuunnitelmat ja vuosikellot</p> <p>Työmuotokohtaiset työnkuvat</p>

Kartoitus tehtiin luetteloimalla työntekijävetoisesti niitä työtehtäviä, joita kukin toimessaan hoitaa. Alkuvaiheessa ainoana määritelmänä oli, että tehtävien tuli olla kokonaisuuksia, jotka ohjaajat mieltävät erityistä osaamista vaativiksi, sisältävät erityisiä tavoitteita tai ovat eri kohderyhmiä koskevia työsuoritteita.

Listasta tuli varsin pitkä. Huusimme kilpaa taululle kaikki nakit, joita kontollemme oli vuosien kuluessa kertynyt tai joita olimme sinne keränneet. (Viljami Kinnunen)

Alkuvaiheessa listattiin useita työmenetelmiä, joita nuorisotyössä toteutettiin. Kaikkiaan taululle ehdittiin saada yli 30 nimikettä. Muutamia yhdisteltiin jo listaustilanteessa, kun huomattiin, että luettelossa oli selkeitä päällekkäisyyksiä. Tässä vaiheessa luetteloon kirjattiin hyvin erilaajuisia tehtäväkuvauksia. Osa niistä sisälsi paljon eri tehtäviä ja toimintoja, kuten nuorisotalotoiminta ja kansainvälinen toiminta. Toisaalta mukana oli muutamia hieman suppeampia, kuitenkin selkeästi eri taitoja vaativia suoritteita, kuten kokkikerho tai ”lanit” eli tietokoneilla toteutettavat lähiverkkotapahtumat.

Tällaisenaan listaus oli ongelmallinen. Vaikka se sisälsi varsin kattavasti kokkolalaisessa kunnallisessa nuorisotyössä toteutettavia työsuoritteita, jäi kokonaiskuva vaillinaiseksi. Listalla oli työtapoja, joiden miellettiin liittyvän toisiinsa, joko alisteisesti tai toisiaan tukevasti. Jatkotyöstö aloitettiin ryhmittelemällä näitä suoritteita ja miettimällä, mitkä toimenpiteet olivat alisteisia, mitkä rinnakkaisia, mitkä eri tavoitteisiin pyrkiviä.

Olin henkilökohtaisesti varsin innostunut ajatuksesta, että avaamme työtämme ulkopuolisille ja samalla rakennamme yhteistä keskustelukulttuuria. Myös toimintaa ohjaavien

periaatteiden, sen tavoitteiden ja toimintatapojen käsittely kuulosti mielenkiintoiselta, joten lupauduin säpinöissäni, enempiä ajattelematta, ottamaan kontolleni osan kehityshankkeeseen liittyvistä tehtävistä tammikuussa 2012. Prosessista laadittiin hankesuunnitelma, joka lähetettiin aluksi opetusministeriöön rahoituksen toivossa. Kehitystyössä ei nähty rahoittajan mielestä saavutettavan laajemmin valtakunnallisesti hyödynnettävää tietopohjaa, joten suunnitelma ohjattiin alueelliselle ELY-keskukselle, joka suhtautui hakemukseemme myötämielisesti. Työajasta varattiin osa prosessin eteenpäin viemiselle, joten pääsin hyppäämään lauteille sopivasti juuri, kun työmenetelmiä ja -muotoja alettiin käsittelemään. (Viljami Kinnunen)

Ryhmittelyn laatimista varten henkilökunnalta kerättiin lisätietoa keskustelujen, väittelyjen, ryhmätöinä laadittujen menetelmäkuvausten sekä kyselyiden avulla alkuvuodesta 2012. Tulosten koostamisen jälkeen Viljami laati niiden, Tomin ja Ronnien kanssa käytyjen keskustelujen sekä suhdeteorian pohjalta ehdotuksen, joka tuli myöhemmin henkilökunnan käsiteltäväksi. Ensimmäisellä tarkastelukerralla, jolla karsittiin ja yhdisteltiin ainoastaan selkeästi päällekkäisiksi miellettyjä suoritteita, kirjattujen menetelmien määrä tippui noin kahteenkymmeneen.

Alkuvaiheessa yhdistelyä pyrittiin toteuttamaan työmenetelmä–työkalu-jaottelun mukaisesti, mutta menetelmien listaaminen tätä jaottelua käyttäen ei tuottanut hyvää lopputulosta. Jaottelusta ei rakentunut selkeää kuvaa niistä kokonaisuuksista, jotka menetelmät yhdessä muodostivat.

Ryhmittelyä helpottamaan loin jaotteluun kolmannen portaan, joten seuraava jaottelu tehtiin kolmiportaisesti

noudattaen luokittelua: työmuoto, työmenetelmä ja työkalu. Ensimmäisiä luonnoksia laadittaessa tärkeimpiä tarkastelukohtia oli menetelmäkuvauksiin kirjattujen tavoitteiden laajuus, yhtenäisyys ja toimintojen samanhenkisyys.

Seuraava askel työmuotojen koostamisessa oli siis nuorisotyöhön Kokkolassa liittyvien toimintojen sijoittaminen kolmiportaiseen malliin. En tuossa vaiheessa osannut aavistaa, että määritelmien nimeämiseen olisi kannattanut käyttää hieman enemmän maalaisjärkeä.

Seuraavaan syksyyn mentäessä olin oppinut läksyni, mutta silloin termien muuttaminen olisi ollut jo turhaa ja toiminnan kannalta jopa haitallistakin. Jälkikäteen viisastuneena en tällä hetkellä valitsisi kolmea samankuuloista ja helposti keskenään sekoitettavaa sanaa kuvaamaan toimintaamme. Kuitenkin kolmijako on tuhansien toistojen jälkeen jotakuinkin vakiintunut työyhteisömme kielenkäyttöön. (Viljami Kinnunen)

Henkilökunnan laatimasta aineistosta helpoiten kokonaisuudeksi tunnistettiin kohdennettu nuorisotyö, joka miellettiin alussa selkeimmin omaksi työmuodokseen. Sen ominaispiirteisiin miellettiin kuuluvan huolilähtöisyys ja työmuodon kohdistaminen yksittäisiin, valikoituihin nuoriin. Kohdennettuun nuorisotyöhön kuuluviksi kirjattiin esimerkiksi etsivä nuorisotyö ja kohdennettu pienryhmätoiminta.

Kohdennetun nuorisotyön lisäksi tunnistettiin yhteisöllinen nuorisotyö, joka toimii nuorten elämänpiiriin kuuluvissa yhteisöissä. Toiminta on pitkäjänteistä nuorten kasvun tukemista sekä nuorten aseman parantamiseen tähtäävää toimintaa paikallisesti, kylien ja kaupunginosien tasolla. Esimerkkeinä työmuotoon kuuluviksi miel-

letyistä menetelmistä voi nimetä nuorisotilatoiminnan ja paikallisen järjestöyhteistyön.

Samaa jaottelua jatkaen muodostuivat muutaman väli-vaiheen kautta nykyisin käytössä olevat viisi työmuotoa. Kohdennetun ja yhteisöllisen nuorisotyön lisäksi työmuodoiksi tulivat kulttuurinen ja yhteiskunnallinen nuorisotyö sekä osallisuustoiminta.

Alustavan mallinnuksen jälkeen työmuotoja tarkasteltiin työyhteisön voimin. Kolmiportainen jaottelu esiteltiin henkilökunnalle vertailevan mallinnuksen avulla. Mallissa verrattiin nuorisotyötä ja maataloutta Taulukon 2 mukaisesti.

Kommentoinnin jälkeen malliin tehtiin palautteen mukaiset muutokset, ja malli se hyväksyttiin testikäyttöön. Tätä varten työmuodolle laadittiin alustava määritelmä, joka jätettiin tarkoituksellisen avoimeksi, jottei se jatkossa ohjaisi liikaa tehtävää kehitystyötä.

Työmuoto

Työmuodoilla vastataan kysymykseen, mitä nuorisotyö tekee. Kokkolassa työmuodot koetaan laajoiksi kokonaisuusiksi, joiden on täytettävä seuraavat kriteerit. Nämä ovat välttämättömiä, mutta eivät riittäviä ehtoja työmuodolle:

- Työmuoto on usean henkilön vastuulla oleva kokonaisuus, jota toteutetaan usean työmenetelmän avulla.
- Työmuodon tavoitteet ovat laaja-alaisia, eikä niitä pystytä saavuttamaan yksittäisen menetelmän avulla.

AMMATTI	TYÖMUOTO	MENETELMÄ	TYÖKALU
Maanviljelijä	Karjatila	Maidontuotanto	Lypsykone, traktori
Nuoriso-ohjaaja	Kohdennettu nuorisotyö	Pienryhmätoiminta	Ryhmäytymisharjoite, tavoitteellinen keskustelu

Taulukko 2. *Työmuodot, työmenetelmät ja työkalut*

- Työmuodon tavoitteiden saavuttamisen arviointiin tarvitaan kuntatason laaja-alaista ja pitkäkestoista mittausta ja arviointia.

Työyhteisö teki malliin muutamia tarkennuksia, minkä jälkeen se otettiin tarkempaan seurantaan koekäytön avulla. Hankkeen aikana järjestettiin useita koejaksoja, joiden tavoitteena oli verrata luotua mallia kentällä ja johtoportaan tehtävään nuorisotyöhön. Koejaksojen perusteella työmuotojen sisältöä on tarkennettu toistuvasti, mutta toistaiseksi ei ole noussut esiin tarvetta lisätä tai vähentää työmuotojen määrää.

Työmenetelmä

Varsinkin jaottelun alkuvaiheessa työmuoto ja työmenetelmä sekoittuivat henkilökunnan puhekielessä, mutta koejaksojen myötä termien ero on hiljalleen selkiytynyt. Työmenetelmälle on annettu Kokkolan nuorisopalveluissa seuraavia määreitä:

- Työmenetelmä on toistettava ja suunnitelmallinen tapa tehdä nuorisotyötä. Se on joko vakiintunut ja/tai hankemuotoinen toimintatapa, jolla pyritään vastaamaan työmuodoille asetettuihin tavoitteisiin.
- Työmenetelmä on kokonaisuus, joka voi Kokkolan nuorisopalveluissa olla yhden työntekijän vastuulla.

- Työmenetelmä ei ole yksittäinen työsuorite, vaan se sisältää useita työvaiheita.
- Työmenetelmää kehitetään sisäisesti, ja sitä arvioidaan sille laadittujen palaute- ja arviointimenetelmien avulla.
- Työmenetelmän toteutusta, resursointia ja laajuutta seurataan ja ohjataan myös työmuotojen laajempien arviointikokonaisuuksien avulla.

Työkalut

Työmuotoja ja -menetelmiä pohdittaessa tuli tarpeelliseksi käsitellä myös ohjaajien jokapäiväiseen työntekoon liittyviä suoritteita. Nämä suoritteet ovat keinoja, joilla työmenetelmiä käytännössä toteutetaan ja jotka ovat usein hyödynnettävissä useissa menetelmissä ja työmuodoissa. Työkalujen toimivuutta voidaan arvioida välittömästi, ja ne ovat usein yksittäisiä työsuoritteita. Työkalut voivat olla yleisiä, kuten tavoitteellinen keskustelutuokio, tai johonkin menetelmään kehitettyjä, kuten etsivän nuorisotyön ensikontaktitilanteen mallinnus.

Työmuodot

Työmuotojen ensimmäiset kuvaukset laadittiin vuoden 2012 aikana, ja sen jälkeen niitä ovat päivittäneet sekä työyhteisö että työmuototiimit. Kokkolassa päädyttiin jakamaan kunnallinen nuorisotyö viiteen työmuotoon. Toiminnan tasolla työmuodot lomittuvat osittain toistensa kanssa, mutta niistä kaikista tunnistettiin kokonaisuuksia, jotka vaativat toteuttajiltaan erityistä, toisistaan eroavaa osaamista tai työajallista panostusta tai molempia.

Työmuotoja käytetään kuvaamaan niitä nuorisotyön osa-alueita, joita toteutetaan Kokkolassa. Työmuotojen on tarkoitus olla paitsi organisaation oman toiminnan suunnitteluun ja arviointiin liittyviä kokonaisuuksia,

TYÖMUOTO	TYÖMUODON KUVAUS	TYÖMENETELMIÄ	TAVOITTEITA
Yhteisöllinen nuorisotyö	Yhteisöllinen nuorisotyö toimii nuorten elinpiirien mukaisilla alueilla tarjoten tukea ja mahdollisuuksia omatoimiseen sekä ohjattuun toimintaan osallistumiseen.	Nuorisotilatyo Kouluysteistyö Paikallinen järjestöysteistyö	Tukea nuoren kasvua pitkäjänteisesti ja edistää nuorten elinolosuhteita elinpiirinsä yhteisöissä.
Yhteiskunnallinen nuorisotyö	Kerää tietoa, kehittää nuorten olosuhteita, ohjaa nuorisotyön toteutusta ja osallistuu valtakunnalliseen keskusteluun nuorisotyöstä	Nuorisopolitiikka, avustustoiminta, nuorisotyön suunnittelu ja ohjaus. Järjestöysteistyö Indikaattoritietojen kerääminen	Nuorten elinolojen paraneminen. Edistää nuorten asioita päätöksenteossa.
Osallisuustoiminta	Edistää nuorten vaikutusmahdollisuuksia ja kuulluksi tuleamista kunnissa sekä elinpiirissään.	Aktiiviryhmät Nuorisovaltuusto	Vahvistaa nuorten kykyä toimia aktiivisena kansalaisena. Nuorten osallisuuden lisääminen demokraattisessa toiminnassa.
Kulttuurinen nuorisotyö	Nuorten kulttuurien tukeminen. Nuorten mielipiteiden esiintuominen kulttuurin keinoin.	Estraditaiteenkoulu, tapahtumatoiminta. harrasteryhmät	Tuoda nuorten ääni kuuluviin taiteen ja kulttuurin keinoin. Tukea nuorten kasvua kulttuurisen toiminnan kautta.
Kohdennettu nuorisotyö	Moniammatillisen yhteistyön kautta toteutettua toimintaa huolen kohteena olevien nuorten suunnitelmalliseksi tukemiseksi.	Pienryhmätoiminta, etsivä nuorisotyö	Nuoren yksilöllisen kasvun tukeminen. Nuoren yhteiskuntakiinnittyneisyyden tukeminen.

Taulukko 3. Työmuodot Kokkolassa

myös yhteistyötahoille suunnattuja kuvauksia kunnallisen nuorisotyön toteutuksesta. Työmuotojen ja koko NUPS-prosessin merkitystä organisaatiolle pohditaan ja kuvataan kirjan lopussa olevassa Päätännössä.

Kommenttipuheenvuoro:

Minna Rauas, nuorisotyöntekijä,
Pälkäneen kunta

NUPS taipuu vaan ei taitu

Aloittaessani uudessa työssäni pienen kunnan ainoana nuorisotyöntekijänä Nuorisotyön perussuunnitelma (NUPS) oli työpöydälläni ennen kalenteria. Nyt puolen vuoden jälkeen se näkyy nuorisotoimen mainoksessa, ilmoitustaululla ja tietokoneen työpöydällä. Se ei ole pysyvä dokumentti vaan tavoitteiden ja toteutumien myötä rakentuva kuvaus kunnan nuorisotyöstä.

NUPS on minulle etenkin työkalu. Minulle se ei vastaa ensisijaisesti kysymykseen, miksi nuorisotyötä tehdään, vaan mitä kunnalliseen nuorisotyöhön sisältyy. Nuorisotyön tulee olla lähipalvelu, ja nuorilla tulisi olla mahdollisuus osallistua nuorisotyön eri työmuotoihin riippumatta siitä, onko työmuotoa määritelty laissa tai sijaitseeko koti isossa vai pienessä kunnassa. Lähipalvelun fyysinen etäisyys kasvaa luonnollisesti haja-asutusalueella, mutta kunnallisen nuorisotyön tulee olla läsnä. Tärkeää on, että isot linjat ovat toteuttavissa myös pienissä kunnissa. Ei tule unohtaa, että nykyisiä kuntaliitoksia selvittelään tilanteessa, jossa kuntien asukaslukumediaani on vajaa 6000 henkilöä.

Kokkolassa työstettyä, muualla pureskeltua

Kokkolan nuorisopalvelut on avoimesti jakanut kokemuksiaan nuorisotyön yhdessä tekemisen haasteista. Uskon, että moni kaupunki ja kunta löytää Kokkolasta samastumisen kohteita. NUPSin lähtökohta on rehellinen, ja luultavasti siksi siinä on kosketuspintaa. Prosessissa

on päästy lopputulokseen, joka ei aiheuta ärtymystä vaan herättää mielenkiinnon, miten tämän kaltainen näkökulma sopii oman kuntani tai alueeni nuorisotyöhön.

Toisaalta ei ole ihme, että prosessin aikana käytetty sana opetussuunnitelma aiheutti kritiikkiä. Termi ei istu nuorisotyöhön, olkoonkin sen perimmäinen tarkoitus kuinka sopiva tahansa. Termien tulee olla luonteva osa kehittämistä, eikä niiden ääneen lausuminen saa särähtää korvaan. Perussuunnitelmakin on hieman kalsea, mutta NUPS istuu jo paremmin tekstiini ja puheeseeni.

NUPS-prosessissa nuorisotyö tiivistyy kaavioon (Taulukko 3), jossa työmuodot toimivat suunnitelman lähtökohdiana. Perusteellinen työ käy ilmi kaavion toimivuudesta. Tuollaiseen 4x5-ruudukkoon löytyy helposti otsikoita ja sisältöä, mutta kun se on pohditun prosessin tulos, se ei notkahda, kun sitä aletaan käsitellä. Siitä löytyy runkoa kunnalliselle nuorisotyölle sekä vastuuta ja selkänjojaa monipuolisen nuorisotyön toteuttamiseen. Usein työyhteisön perinteet ohjaavat työn tekemistä. NUPS kuitenkin taipuu monenlaiseen muotoon. Se tarjoaa näkökulman nuorisotyön tarkasteluun ja kehittämiseen. NUPSissa nuorisotyö ja siihen liittyvä osaaminen tulevat näkyviksi.

NUPS-kaavio on monikäyttöinen. Sen avulla pystyy kuvaamaan nuorisotoimintaa niin, että se aukeaa kuntalaisille, yhteistyökumppaneille ja päättäjille. Pelkän työmuotojen esittelyn sijaan tulee esiteltävä myös työn tavoitteita sekä avattua nuorisotilan, leirien ja muiden eri toimintojen taustoja. Nuorisotyössä ei ole kyse vain toimintojen järjestämisestä, vaan toiminnoilla on erilaisia tavoitteita ja tarkoituksia. Oman kokemukseni mukaan nuorten mielenkiinto ei valitettavasti riittänyt nuorisotyön moninaisuuden ymmärtämiseen kaavion avulla. He

halusivat vain osallistua ja toivoivat lisää toimintoja. Olen kokenut NUPSin toimivaksi työkaluksi nuorisotyön organisoinnissa. Eri toiminnoilla on omat sarakkeet, ja niin perinteiset kuin uudetkin työmuodot ovat istuneet kaavioon mutkattomasti. Kritiikkiä kohdistaisin lähinnä kaavion otsikointiin. En ole oikein varma, kuvaako sana työmenetelmät parhaiten itse toimintaa. Esimerkiksi nuorisotilatoiminta on perinteisesti yksi nuorisotyön työmuoto. Kaavion työmuodot ovat perusteltuja, mutta törmämme taas siihen, että termien tulisi istua paikoilleen. Otsikot ovat aiheuttaneet sekavuutta, ja niiden uudelleen pohtiminen olisikin perusteltua. Ehkä NUPS-perheen kasvaessa saadaan käytettävämpiä otsikoita, jotta muodot ja menetelmät eivät mene sekaisin.

Suunnitelmasta raportiksi

Puolessa vuodessa ei kovin paljon ehdi kokeilemaan tai kehittämään. Jotakin omaa leimaa NUPS on kuitenkin jo saanut. Suurin muutos, jonka perussuunnitelmalle tein, oli viides pystysarake. Tämä toteutuma-sarake on raportointia varten. Sen ansiosta NUPS toimii pohjana myös toimintakertomukselle, ja yhdellä silmäyksellä voi hahmottaa osallistujamääriä sekä eri työmuotojen toteutumaa. NUPS on auttanut myös tavoitteiden ja toimintasuunnitelman rakentamisessa. Jokaiseen työmuotoon on tarvittaessa kehiteltävissä omat tavoitteet. Tosin näin aluksi pienessä kunnassa tavoitteeksi riittää, että jokaisessa työmuodossa olisi raportoitavaa. NUPSin avulla jatkan kunnan nuorisotyön kehittämistä, seuraan tavoitteisiin pääsemistä ja asetan uusia tavoitteita. Otsikot ja laatikoiden sisällöt saattavat kaivata hienosäätöä, mutta minusta se on perussuunnitelman soveltamista kunnan tarpeisiin.

Pieni on joskus yksinkertaista, ja isommissa ympyröissä toteutettu NUPS mukautuu yllättävän hyvin yhden työntekijän nuorisotoimen työkaluksi. Erityisen onnistuneena pidän tiivistä jäsentelyä monimutkaisesta työkentästä. Nuorisotyö tulee saada sellaiseen muotoon, että yhdessä puheenvuorossa pystyy todistamaan nuorisotyön tarpeellisuuden ja avaamaan toimintojen takaisia tavoitteita. Kyse ei ole aina siitä, kuinka monta nuorta osallistuu, vaan enemmän siitä, mitä osallistumisessa tapahtuu. Tätä näkökulmaa nuorisotyössä ei ole useinkaan osattu avata.

NUPS on jäsenetty monipuolisesti

Toivoisin NUPSin kaltaisen nuorisotyön kokonaisuuden olevan nuorten saatavilla. Osallistumiseen ja itsensä ilmaisemiseen tulee olla erilaisia kanavia. Monipuolisuudella ja kiireellä ei kuitenkaan saa tappaa nuorisotyön iloa ja vapautta. Työmuotoja ja menetelmiä tulee toteuttaa kunnan resurssien mukaan. Paljon pienemmäksi resurssit eivät voi mennä kuin tässä esimerkkitapauksessa, jossa NUPS kuitenkin osoittaa käytettävyytensä. Uskon myös, että tarvittaessa eri toiminnot (kuten nuorten työpaja tai kansainvälinen työ) löytävät paikkansa kaaviosista. Tällä hetkellä pohdituttaa vielä nuorten kesätöiden avustaminen: onko se enemmän yhteisöllistä vai yhteiskunnallista nuorisotyötä? NUPSiin se kuitenkin varmasti mahtuu, osaksi kunnan nuorisotyön suunnitelmaa ja toteutumaa.

Vaikka NUPSin seurauksena nuorisotyö on laitettu laatikoihin, en kuitenkaan koe, että nuorisotyön moninaisuutta olisi rikottu. Näihin laatikoihin mahtuu monenlaista tavaraa ja tapahtumaa, ja NUPS selkeyttää moninaisen työn näkemistä ja kokonaisuuden hahmottamista. Ter-

meille tulee löytää oikeat paikat, NUPSia tulee taivutella ja testata, mutta jo tällaisena se tuntuu toimivan. Perussuunnitelma antaa rungon työn jäsentämiseen ja näkyväksi tekemiseen.

En usko, että NUPS sinänsä sisältää mitään uutta, mutta esitystapa ja toimivuus tekevät siitä hyvän työkalun. NUPS tekee näkyväksi sitä, mikä nuorisotyössä on tiedetty jo kauan. Tieto ja näkemykset ovat olleet sirpaleina nuorisotyön eri muodoissa ja paikoissa. Nyt tästä tiedosta on luotu väline nuorisotyön jäsentämiseen. Tällaista kehittämistä nuorisotyö kaipaa. Olen kokenut olevani etuoikeutettu saadessani käyttää NUPSia työni suunnittelussa ja toteuttamisessa. Kun joku kehittää työkaluja, tulee niitä tarjota muillekin. Osaaminen ja ideat on tarkoitettu jaettaviksi ja kehitettäväksi. Näin nuorisotyö kehittyy ja tulee näkyväksi. Se on pienen ammattikunnan etu.

Yhteisöllinen nuorisotyö

Yhteisöllisen nuorisotyön toimialue ovat nuorten lähiyhteisöt ja vapaa-ajanviettopaikat. Työ perustuu pitkäkestoiseen ja toistuvaan kontaktimahdollisuuteen. Työmuodossa painotetaan paikallista verkostoitumista ja toimijuutta. Yhteisöllistä nuorisotyötä toteutetaan, kehitetään ja tarkastellaan alueellisesti, jolloin toimitaan kaupunginosien ja kylien tasolla.

Yhteisöllinen nuorisotyö tukee nuoren kehitystä yksilönä, nuoren suhdetta vanhempiinsa, toisiin nuoriin ja erityisesti nuoren elämänpäiriin kuuluviin yhteisöihin.

Yhteisöllisen nuorisotyön kohderyhmä ovat pääasiassa 12–17-vuotiaat nuoret. Asiakassuhteen kesto vaihtelee kuukaudesta neljään vuoteen.

Yhteisöllistä nuorisotyötä suunniteltaessa painotetaan erityisesti vapaa-ehtoisuuden, luotettavan ja turvallisen aikuisuuden ja yhdenvertaisuuden arvoja.

Yhteisöllisen nuorisotyön tavoitteet:

- Tukea nuoren kasvua pitkäjänteisesti, vaihtuvien menetelmin ja intensiteetein vuosien ajan
- Luoda nuorelle mahdollisuuksia itsetuntemuksen, itsetunnon ja sosiaalisten taitojen kehittämiseen
- Tukea nuoren ja vanhempien välistä suhdetta ja nuoren suhdetta elämänpäiriinsä kuuluviin yhteisöihin
- Tarjota nuorelle päihteettömiä vapaa-ajanviettomahdollisuuksia ja edistää harrastuneisuutta
- Olla aktiivinen toimija paikallisessa palveluverkostossa ja kehittää nuorten elinoloja yhteistyössä muiden nuorten parissa toimivien tahojen kanssa
- Tukea nuorten aktiiviryhmien toimintaa
- Tukea nuorisotyön eri työmuotojen toteutusta

Työmenetelmät:

- Nuorisotalotyö
- Kouluyhteistyö
- Harrastustoiminnan tukeminen
- Alueellinen toimijuus yhteistyöverkostossa

Yhteistyötahot:

Tärkeimpiä yhteistyötahoja ovat koulut sekä muut kunnallisia palveluita tuottavat yksiköt, nuorten huoltajat, yhdistykset, terveydenhuolto ja poliisi sekä jossakin määrin alueella toimivat yritykset.

Asiakassuhteen kesto:

työmenetelmästä riippuen 1 kuukausi–4 vuotta.

Yhteiskunnallinen nuorisotyö

Yhteiskunnallinen nuorisotyö koostuu nuorille laaja-alaisesti suunnatuista palveluista, joiden tarkoituksena on parantaa nuorten asemaa ryhmänä ja auttaa nuoria osaksi yhteiskuntaa. Yhteiskunnallinen nuorisotyö on hallinnollisella tasolla tehtävää työtä, joka sisältää kaupunkitasoisen nuorisopolitiikan koordinoinnin. Yhteiskunnallisen nuorisotyön onnistuminen vaatii monialaista yhteistyötä muiden toimialojen ja päättäjätahojen kanssa. Yhteiskunnallisessa nuorisotyössä pyritään edistämään yleistä tietoisuutta nuorten elinolosuhteista ja asemasta Kokkolassa. Tietoisuutta edistetään nuorten elinoloja koskevan tiedon keruulla ja sen tuomisella päätöksenteon tueksi. Työmuodolle ominaista on välillinen vaikuttaminen nuorten asemaan, eikä yhteiskunnallisessa nuorisotyössä toimita nuorten edun ajajana yksilötasolla vaan yleisellä tasolla.

Työmuotoon kuuluu myös nuorisotyön palvelujen resursoiminen ja arvioiminen sekä nuorisopalveluiden tulosalueen sisällä että yleisesti Kokkolan kaupungissa.

Yhteiskunnallisessa nuorisotyössä toimitaan pääsääntöisesti nuorisotyön sidosryhmien kanssa ja harvemmin suoraan nuorten kanssa.

Palvelujen resursoinnin ja nuorisopolitiikan osalta kohteena ovat välillisesti kaikki kokkolalaiset nuoret. Pääkohderyhmänä erottuvat kuitenkin 12–18-vuotiaat nuoret.

Toiminnassa painotettavat arvot: tasapuolisuus, oikeudenmukaisuus ja yhdenvertaisuus.

Yhteiskunnallisen nuorisotyön tavoitteet:

- Vaikuttaa nuorille osoitettujen määrärahojen ja voimavarojen määrään sekä niiden suuntaamiseen
- Vaikuttaa nuorten elinolojen paranemiseen yhteistyössä nuorten, heidän verkostojensa ja päättäjien kanssa
- Edistää nuorten asioita kunnallisessa päätöksenteossa, järjestötoiminnassa ja alueellisessa yhteistyössä

Työmuoto tukee:

- Nuorten suhdetta päätöksentekoon ja yhteiskuntaan: nuorten vaikuttamismahdollisuuksia ja kuulemista kunnallisessa päätöksenteossa edistetään, ja nuorille suunnattavia voimavaroja ja nuorten asemaa tuetaan hallinnon toimenpitein.
- Nuorten suhdetta alueeseen ja omaan lähiympäristöön: nuorten elinolosuhteita edistetään ja vaikuttamismahdollisuuksia tarjotaan ohjaamalla ja kehittämällä nuorisotyön toimenpiteitä.

Työmenetelmät:

- Nuorten ohjaus- ja palveluverkosto
- Hallinnon eri yhteistyömuodot
- Järjestöavustaminen
- Nuoret ja päättäjät -yhteistyö, kunnalliseen päätöksentekoon vaikuttaminen
- Kokkolan nuorten elinoloja kuvaavan indikaattoritiedon kerääminen
- Nuorisotyön hallinnolliset ja nuorisotyön asemaan liittyvät tehtävät
- Nuorten elinoloja kuvaavat indikaattoritiedot -asiakirjan kokoaminen
- Nuorisotakuun seuranta ja edistäminen

Yhteistyötahot:

Yhteiskunnallisessa nuorisotyössä yhteistyötahoina ovat nuorisotyön sidosryhmät. Yhteistyötahoina voivat olla kaikki tahot, jotka toimivat nuorten kanssa Kokkolassa.

Asiakassuhteen kesto:

Varsinaisia asiakassuhteita ei ole.

Osallisuustoiminta

Osallisuustoiminta sisältää aktiiviseen osallisuuteen pyrkivän nuorisotyön ja nuorisopalveluiden sisäisen osallisuuspolun.

Aktiiviseen osallisuuteen pyrkivä nuorisotyö

Aktiiviseen osallisuuteen pyrkivä nuorisotyö tukee nuorten kuulluksi tuleamista, kykyä viedä asioita eteenpäin ja aktiivisena kansalaisyhteiskunnan toimimisen tietotaidon kehittämistä. Keskiössä ovat nuoren itselleen tai muille nuorille tärkeiksi kokemat asiat ja niiden edistäminen.

Osallisuustoiminnan tehtävänä on lisätä nuorten demokraattista toimintaa sekä luoda erilaisia kuulemis- ja vaikuttamiskanavia. Osallisuustoiminnassa tuetaan nuorten aktiivista osallistumista kunnalliseen päätöksentekoon sekä koulujen ja vapaa-ajanviettomahdollisuuksien kehittämiseen. Nuoria kannustetaan ja avustetaan omatoimisuuteen ja vertaistoimintaan heitä kiinnostavissa asioissa. Osallisuustoiminnalle ominaista on nuoren omatoimisuuden ja itseohjautuvuuden tukeminen.

Osallisuustoiminnassa kehitetään yhdessä nuorten kanssa kuulemisen ja vaikuttamisen muotoja, joissa nuoret voivat edistää nuorten yleistä etua ja tärkeiksi kokemiaan asioita. Nuorille tarjotaan mahdollisuuksia yksilöinä ja ryhmässä vaikuttaa ja toimia osana yhteisöllistä, kunnallista ja yhteiskunnallista päätöksentekoa.

Osallisuuspolku

Osallisuuspolku kuvaa nuorisopalveluiden toiminnan osallisuustasojen ”portaiden” sisällöt. Osallisuuspolku avaa eri työmuotojen menetelmien osallisuustason, jolla arvioidaan ja kuvataan nuoren osallisuutta käytetyssä menetelmässä. Tarkoituksena on kuvata ja kehittää osallisuuden eri ”portaiden” toteutumista nuorten kanssa. Osallisuuspolun tehtävänä on toimia osallisuustoiminnan kehittämisen ja arvioinnin välineenä nuorisopalveluiden toiminnassa.

Osallisuustoiminnan kohteena ovat 13–29-vuotiaat vaikuttamiseksi kiinnostuneet nuoret sekä oppilaskuntiin ja nuorisovaltuustoon kuuluvat nuoret.

Osallisuustoiminnan tavoitteet:

- Lisätä nuorten osallisuutta demokraattisessa toiminnassa, kuulemisessa ja vaikuttamisessa
- Tarjota mahdollisuuksia kokea vastuunottamista ja vaikuttamista omiin sekä yhteisöä koskettaviin asioihin osallistumalla yksilönä ja ryhmissä nuorisopalveluiden eri toimintoihin
- Tarjota mahdollisuus osallistua, luoda, kehittää ja toteuttaa itse erilaisia toimintoja
- Vahvistaa nuoren kykyä toimia aktiivisena kansalaisena, joka pystyy muodostamaan omat mielipiteensä, uskaltaa ilmaista ne sekä tunnistaa oman roolinsa toiminnan eri vaiheissa
- Vahvistaa nuoren itsetuntoa ja minäkuva
- Tukea nuorisoryhmien kykyä toimia yhdessä sekä kehittää erilaisia muotoja yhteisön tärkeiksi kokemien asioiden ja nuorten etujen edistämiseksi

Työmuoto tukee:

- Nuoren suhdetta muihin nuoriin: Osallisuustoiminnassa nuoret toimivat yhdessä ja asettavat tavoitteita tärkeiksi kokemien asioiden edistämiseksi demokraattisen toiminnan pohjalta. Nuorilla on mahdollisuus toimia vertaisohjaajina ja vertaistiedottajina.
- Nuoren suhdetta aikuisiin: Osallisuustoiminnassa aikuinen toimii mahdollistajana ja tukijana nuorille, jotka haluavat toimia tavoitteellisesti itselleen tärkeiden asioiden hyväksi. Nuorisopalvelujen työntekijät avustavat tiedonhankinnassa ja erilaisten toimintaedellytyksien luomisessa nuorten yhteisen toiminnan pohjaksi. Osallisuustoiminnassa nuorten suhdetta aikuisyhteiskuntaan vahvistetaan lisäämällä nuorten vaikuttamiskanavia sekä nuorten ja aikuisten välistä vuoropuhelua.
- Nuorten suhdetta alueeseen ja lähiympäristöön: osallisuustoiminnassa nuoret edistävät oman alueensa nuorten toiminta- ja vaikuttamismahdollisuuksia.
- Nuorten suhdetta päätöksentekoon ja yhteiskuntaan: osallisuustoiminnassa nuorilla on käytössä erilaisia väyliä tulla kuulluksi ja vaikuttaa nuoria koskettavien asioiden käsittelyyn

sekä päätöksentekoon.

Työmenetelmät

- Aktiiviryhmät
- Nuorisovaltuusto

Yhteistyötahot:

- Nuorisotilat, koulut, oppilaskunnat, nuorten vaikuttajaryhmät ja omaehtoiset ryhmät, nuorisokeskus Villa Elba, kaupungin virkamiehet ja luottamushenkilöt, Nuva ry, Allianssi

Asiakassuhteen kesto:

3–4 kk–yli 2 vuotta

Kulttuurinen nuorisotyö

Kulttuurinen nuorisotyö käyttää hyväkseen taiteen menetelmiä ja pyrkii tuottamaan taiteen avulla osallisuutta ja osallisuuden kokemuksia. Kulttuurinen nuorisotyö sisältää yksilön ja ryhmien taidekasvatuksen ja tietoisuuden lisäämisen omasta kulttuurista ja sen monimuotoisuudesta sekä monikulttuurisuudesta. Nuorille tarjotaan mahdollisuuksia osallistua kulttuurin tuottamiseen sekä itse että osallistumalla nuorisopalveluiden tarjoamiin tapahtumiin. Kokemisen ja osallistumisen kautta tavoitellaan erityisesti nuoren henkilökohtaista kasvua.

Kulttuurinen nuorisotyö toimii myös vaikuttamiskanavana, sillä se tuo esiin nuorten ääntä ja nuorisokulttuureja. Työmuoto tarjoaa tukea ja resursseja kerhotoimintaan sekä toimintamahdollisuuksia nuorten aktiiviryhmille tilojen ja nuorisoavustusten muodossa.

Työmuoto edistää nuorten harrastuneisuutta: siinä tuetaan nuorta kulttuuriharrasteiden alkutaipaleella ja tarjotaan mahdollisuuksia tavata muita aihepiiristä kiinnostuneita nuoria. Tarkoituksena on myös edistää nuorisokulttuurien näkyvyyttä ja monikulttuurisuutta.

Kulttuurisen nuorisotyön tavoitteet:

- Vahvistaa nuorten ilmaisutaitoa ja luovaa osaamista ja tuoda nuorten ääni kuuluviin taiteen ja kulttuurin keinoin (taiteen tekemisen oppiminen, itseilmaisuus, nuorten äänen tukeminen)
- Antaa monikulttuurisia kokemuksia, tukea oman kulttuurin tuntemusta ja kulttuurien välistä vuoropuhelua
- Tukea osallisuutta sekä sosiaalisten taitojen ja valmiuksien kehittymistä ryhmä- ja harrastetoiminnan avulla (ryhmäsuhteiden tuki)
- Tarjota nuorille mahdollisuuksia osallistua harraste- ja kulttuuritapahtumiin ja niiden järjestämiseen (osallisuus ja vahvistaminen)
- Luoda nuorille mahdollisuuksia itsetuntemuksen, itsetunnon, suvaitsevaisuuden, itseilmaisun, sosiaalisten taitojen ja luovuus-

den kehittämiseen

- Tukea nuoren tunnekasvatusta

Työmuoto tukee:

- Nuoren suhdetta muihin nuoriin: Kulttuurisessa nuorisotyössä nuoret toimivat yhdessä harrasteryhmissä, aktiiviryhmissä ja tapahtumissa. Taide, liikunta ja harrasteet antavat mahdollisuuden uusien sosiaalisten suhteiden solmimiseen ja vanhojen muokkaamiseen. Nuoret voivat osallistumalla vahvistaa ja kehittää omaa kulttuuri-identiteettiään.
- Nuoren suhdetta päätöksentekoon ja yhteiskuntaan: Kulttuurinen nuorisotyö antaa nuorille mahdollisuuden saada äänensä kuuluville heille sopivilla tavoilla. Taiteen ja tapahtumien kautta nuorten toiveita ja ajatuksia tuodaan näkyville ja päättäjien ja ympäröivän yhteisön tietoisuuteen.
- Nuoren suhdetta omaan lähiympäristöönsä ja Kokkolaan: tuetaan oman kulttuurin tuntemusta, monikulttuurisuutta ja kulttuurien välistä vuorovaikutusta.

Työmenetelmät:

- Estraditaiteenkoulu (nykyinen Rökkikoulu) järjestää musiikin- ja laulunopetusta, bänditoimintaa ja tapahtumia.
- Tapahtumatoiminta: ohjaajien nuorille järjestämät tapahtumat, joiden suunnittelussa ja toteutuksessa on mukana myös nuoria; Loistavaa – lasten ja nuorten kulttuuriviikko
- Monikulttuurisuus: kulttuurisen monimuotoisuuden tukeminen
- Harrastus- ja kerhotoiminta

Yhteistyötahot:

Kaupungin muut yksiköt: kulttuuripalvelut, liikuntapalvelut; koulut, joista vahvimmin yläkoulut; yhdistykset ja järjestöt; vanhemmat ja vanhempainyhdistykset; nuorisovaltuusto (tapahtumatoiminnan kautta)

Asiakassuhteen kesto:

Kulttuurinen nuorisotyö kohdentuu kaikkiin kokkolalaisiin nuoriin, joilla on mahdollisuus osallistua kertaluontoisiin tapahtumiin. Nuorille pyritään tarjoamaan kulttuurikokemuksia. Osallistuessaan nuorisopalveluiden järjestämään kulttuuritapahtumaan nuoret voivat olla mukana toiminnassa lyhimmillään muutaman tunnin ajan. Harraste-, kerho- ja aktiiviryhmien toiminta voi kestää useita vuosia, ja ohjaajat voivat olla tiiviisti mukana ryhmien toiminnassa.

Arvot:

luovuus, tasapuolisuus ja oikeudenmukaisuus

Kohdennettu nuorisotyö

Kohdennettua nuorisotyötä tehdään moniammatillisesti ja yhteistyössä eri hallintokuntien kanssa. Työ on ennaltaehkäisevää ja korjaavaa toimintaa, jonka tavoitteet ovat yksilö- tai ryhmäkohtaisia.

Nuori otetaan kohdennetun nuorisotyön piiriin, kun hänellä itsellään tai jollakin yhteistyötaholla herää huoli hänen kasvustaan, elinympäristöstään tai käytöksestään. Nuorisopalvelut määrittelevät yhteistyöverkoston kanssa, minkälaista toimintaa nuorelle tarjotaan.

Henkilökohtaiset tavoitteet toiminnalle laaditaan yhdessä nuoren kanssa. Hänelle suositellaan toimintaan osallistumista, joissakin tapauksissa muiden toimenpiteiden uhalla, mutta toiminta on viime kädessä vapaaehtoista.

Yksilötyössä tavoitteisiin pyritään ratkaisukeskeisesti, nuorta osallistaen ja nuoren vahvuudet ja kokemustausta huomioiden. Ryhmätoiminnassa nuoresta heränneeseen huoleen puututaan toiminnallisesti ja vertaistukea hyödyntäen.

Työmuodolle on ominaista ohjaajan ja nuoren tiivis suhde ja kontaktin syvyys. Menetelmästä riippuen nuoren tilannetta voidaan seurata myös toiminnallisen jakson jälkeen.

Kohdennetussa nuorisotyössä korostuvat arvot ovat luotettava ja turvallinen aikuisuus sekä kasvatuksellisuus. Kohdennettu nuorisotyö tukee nuoren itsetuntoa, auttaa häntä hakeutumaan muiden palvelujen piiriin ja pyrkii vahvistamaan häntä sosiaalisesti.

Työmuodon avulla nuorelle annetaan yleisimmin valmiuksia ja tukea kouluun, kotiin, työelämään, parisuhteeseen tai palveluverkoston liittyvistä vaikeuksista selviämiseen.

Kohdennetun nuorisotyön tavoitteet:

- Tukea nuoren kasvua tasapainoiseksi aikuiseksi
- Antaa nuorelle valmiuksia selviytyä elämänhallintaansa, kasvuunsa, sosiaalisiin suhteisiin tai elämänlaatuun liittyvissä vaikeuksissa
- Kehittää nuoren itsetuntoa ja itsetuntemusta
- Tukea nuoren sijoittumista yhteiskuntaan
- Tukea nuoren kasvua ja kehittymistä
- Tukea nuorta sosiaalisissa suhteissa

Työmuoto tukee:

- Nuoren suhdetta rakenteisiin: Tuetaan ja kehitetään nuoren suhdetta eri rakenteisiin henkilökohtaisen suunnitelman mukaisesti. Yleisimmin kyseessä on suhde koulutukseen, työhön tai viranomaisiin.
- Nuoren suhdetta vanhempiin ja sosiaaliseen verkostoon: ohjaaja toimii luotettavana aikuisena, joka tukee nuoren suhdetta muihin aikuisiin ja moniammatilliseen verkostoon.

Työmenetelmät

- Pienryhmätoiminta
- Työtreeni
- Flex ja Jopo
- Etsivä nuorisotyö
- NoPSa
- Konsultaatiopalvelut

Yhteistyötahot

Toiminnan suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa mukana olevat yhteistyötahot: NoPSa (nuorisotoimen, poliisin ja sosiaalitoimen nopean puuttumisen tiimi), TYP (työvoiman palvelukeskus), poliisi, huoltajat, lastensuojelu/jälkihuolto, Kokkotyösäätiö, Kokkolan ev.lut. seurakunta

Toteutuksessa mukana olevat yhteistyötahot:

Alueen oppilaitokset, Puolustusvoimat, Yhdistykset, Hankkeet. Alueen yritykset, Työvoimahallinto, Keskipohjanmaan sairaanhoitopiiri Kiuru, Nuotta

Neljäs luku:
Työyhteisö kehittäjänä

Viljami Kinnunen

Työyhteisö kehittäjänä

jossa myöhästytään Ruotsin-laivalta, pohditaan uhkia ja mahdollisuuksia, tarkastellaan työyhteisön toimintaa, uudistetaan organisaatiota ja nähdään selkeitä muutoksia tavassa, jolla nuorisotyö toimii.

Katsoin epäuskoisena Turun satamassa ruotsinlauttaa, joka alkoi hitaasti kiihtyvällä tahdilla lipua irti laiturista samalla, kun Kokkolan nuorisopalveluiden henkilökunta ryntäsi posket punoittaen terminaalin ovista sisään kiskoen laukkujaan ja naureskellen kiireelle.

Laivalle suunniteltujen ”Ei ainakaan Kalajoki”- teemaisten NUPS-koulutuspäivien ohjelma valui mielessäni kuvaannollisesti viemäristä alas, kun pysäytin porukan terminaalin yläkannelle ja kerroin, että myöhästyiimme laivasta. Harmistus, epäusko ja pettymys vaihtelivat henkilöstömme kasvoilla, kun maisemaikkunan takana hitaasti kohti Tukholmaa kääntyvä autolautta yhdistyi heidän mielessään sanoihini, joille joku oli jo ehtinyt naurahtaa luullen minun pilailevan heidän kustannuksellaan.

Olimme siis Turussa, nälkäisiä, harmistuneita ja ilman paikkaa, mihin mennä. Mukanamme oli nuorisotutkija Tomi Kiilakoski ja Helsingin nuorisoasiainkeskuksen Sinikka Haapanen, joka oli valmistautunut pohjustamaan ja käymään työyhteisömme kanssa keskustelua kulttuurisesta nuorisotyöstä ja nuorten osallisuudesta.

Risteilyn piti olla osa NUPS-prosessiin liittynyttä työmuotojen kuvausta ja keskittyä erityisesti kulttuuriseen

nuorisotyöhön, mutta ”Ei ainakaan Kalajoki”-päivistä oli yhtäkkiä tullut ” Ei ainakaan risteily”-päivät. Pidimme pikaisen palaverin jatkosta: lähtisimmekö suoraa päätä takaisin Kokkolaan, järjestäisimmekö koulutuspäivät Turussa tai jossakin muualla vai kaappaisimmeko viereisessä laiturissa olleen autolautan. Päädyimme järjestämään koulutuspäivät Turussa, jos se vain olisi mahdollista.

Terminaalin vieressä olevasta hotellista yritimme löytää aamupalaa, mutta keittiö ei suostunut valmistamaan puuroa niin usealle, jotka eivät majoittuneet hotellissa. Tieto ei ilahduttanut ryhmäämme, joka oli matkustanut junassa läpi yön. Useimmat eivät olleet syöneet mitään Kokkolasta lähdön jälkeen. Kukaan ei siinä tilanteessa uskaltanut ainakaan ääneen miettiä, mitä kaikkea laivan aamupalabuffetissa oli sillä hetkellä tarjolla.

Vaikka hotellin henkilökunta ei ollutkaan sieltä empaattisimmasta päästä, olimme ainakin sisätiloissa ja pystyimme miettimään aulassa seuraavia siirtoja.

Onneksi Tomilla oli kontaktihenkilöitä Turun nuorisopalveluissa, ja muutaman puhelinsoiton jälkeen saimme Ritva Jykelältä tiedon, että turkulaiset kollegamme olivat järjestäneet meille kokoustilan ja aamupalaa heidän toimistoltaan. Hyppäsimme bussiin ja aloitimme ”Turun nuorisopalveluihin tutustuminen”-päivän.

Turun nuorisopalveluiden ansiokkaan ja erittäin ripeän toiminnan ansiosta saimme toimistolla lyhyen esittelyn nuorisopalveluiden organisaatiosta ja toiminnasta samalla, kun mutustimme posket pullollaan maittavia aamupalaleipiä, jotka oli taiottu kymmenen minuutin varoitusajalla.

Ronnie selvitteli mahdollisuutta saada korvauksia peruuntuneesta laivamatkasta, minä sorvailin koulutuspäi-

vien ohjelmaa uuteen uskoon, ja isäntämme etsi meille paikkaa, jossa voisimme järjestää koulutuksemme ilman, että sotkisimme täysin heidän aikataulujaan.

Turku tienasi tehokkaasti papukaijamerkkejään järjestämällä meille vielä kokoustilat Nuorten taide- ja toimintatalo Vimasta, jossa pystyimme ohimennen vakoi-
lemaan – tai siis tutustumaan paikalliseen kulttuuriseen nuorisotyöhön. Vimmaan päästyämme purimme muuttuneen tilanteen aiheuttamat tuntemukset ja keskityimme koulutuspäivien varsinaiseen aiheeseen. Myöhästymisestä huolimatta saavutimme koulutuspäivälle asetetut tavoitteet yllättävän hyvin, aina epävirallista iltaohjelmaa myöten.

Isoista muutoksista ja pettymyksestä huolimatta työyhteisömme halusi keskittyä käsillä olevaan kehitystyöhön, mikä osoitti asialle omistautuneisuutta ja korkeaa motivaatiota. Kehitystyö koettiin tarpeelliseksi, ja sitä haluttiin tehdä, vaikka lähtökohdat tai mieliala eivät olleet kaikkein suotuisimmat.

Talotyön kehittämistä opetussuunnitelmaan

Muutamaa vuotta aiemmin, keväällä 2011, olimme kokoontuneet Kalajoelle. Taukoliikuntana väännelimme itseämme solmuun Twister-maton päällä. Pelaaminen oli yllättävän helppoa, koska vaatteet jäätyivät niihin asentoihin, joihin pelaajat itsensä väänsivät, ja tarjosivat näin hyvän tuen paikallaan pysymiseen. Ongelmat alkoivat vasta, kun joutui muuttamaan asentoaan.

Kalajoki-päivien yhtenä aiheena oli miettiä Kokkolan nuorisotyön avaamista kirjalliseen, opetussuunnitelman kal-

taiseen muotoon. Kirjasimme talteen toiveita ja uhkia, joita nuorisotyön kuvaamiseen liittyisi, ja miten henkilökunta toivoi prosessin etenevän.

Osa tuolloin esitetyistä kommenteista ja mielipiteistä oli yleisiä, nuorisotyön kansalliseen asemaan liittyviä asioita, osa Kokkolan nuorisopalveluiden organisaatioon, toimintaan ja henkilöstöön liittyviä odotuksia. Suurimpana toiveena oli nuorisotyön kuvaaminen ymmärrettävästi ulkopuolisille toimijoille. Kalajoki-päivien antina oli seuraava tiivistelmä:

Opetussuunnitelman tavoitteena on avata nuorisotyön luonnetta, tavoitteita ja toimintatapoja muille toimijoille. Käytettäviä prosesseja kuvataan ja perustellaan käytännön kokemuksilla ja olemassa olevalla tutkimustiedolla. Opetussuunnitelman toivotaan vastaavan kysymyksiin:

Mitä nuorisotyö Kokkolassa on?

Mikä on nuorisotyön toivottu vaikutus?

Millä menetelmillä asetettuihin tavoitteisiin pyritään?

Nämä olivat yleiset tavoitteet, joita kohti prosessin avulla haluttiin kuljettavan. Työyhteisön kannalta oleellisemmat ja käytännönläheisemmät asiat nostettiin esiin etujen ja uhkien kautta (ks. seuraava sivu Taulukko 4):

Prosessilta toivottiin siis yleisen, ammattikunnan ulkopuolisille suunnattavan, kuvauksen lisäksi myös sisäistä selvitystä ja selkeytystä. Toiveissa oli saavuttaa yhteinen ymmärrys siitä, mitkä ovat toimintamme tavoitteet ja miten niitä kohti yhdessä pyritään. Huolta nostatti pelko tuotoksen suppeudesta ja sitovuudesta sekä sen siirtämisestä käytännön työhön.

EDUT	UHAT
Selkiinnyttää toimintaa	Siihen ei sitouduta, se on pelkkä paperi
Määrittää tavoitteita	Se voi rajoittaa luovuutta
Lisää tunnettavuutta ja edistää ammatillista profiloitumista	Se on jäykkä
Ymmärretään onnistumiset ja epäonnistumiset	Kaikki pakotetaan samaan muottiin
Ymmärretään ja tunnistetaan eri toimintatapoja	
Lisää yhtenäisyyttä	
Luo yhteisen kielen	
Löydetään ja tunnistetaan yhteiset päätavoitteet	
Lisää työn vaikuttavuutta	
Työnkuvat selkiintyvät	

Taulukko 4. Alkuvaiheen näkemyksiä NUPSista.

Näitä Kalajoella kerättyjä toiveita käytettiin pohjamateriaalina, kun suunniteltiin prosessin kulkua ja tarkempaa sisältöä. Henkilökunnalle kaavailtiin vahvaa roolia sekä materiaalin tuottajana että toimintakulttuurin kehittäjänä. Koska työntekijöillä oli kokemus yhteisen ammattikielen puutteellisuudesta, painotettiin työn sisältöön ja määrittelyyn liittyvää keskustelua.

Arkityöhön liittyen toivottiin löydettävän rajoja ja määritelmiä erityisesti sosiaali- ja opetustyön rajapinnoille sekä nuorisotyön eri toimintamuotojen välille.

Lähtökohta kehitystyölle oli siis hyvä: henkilöstö tunnisti varsin yksimielisesti sekä sisäisen että ulkoisen tarpeen NUPS-prosessin aloittamiselle. Prosessin kulkua suunniteltaessa painotettiin voimakkaasti työntekijöiden osallistumista, jotta tuotos ei jäisi pelkäksi paperikasaksi kansioon. Pyrittiin siihen, että yhdessä vietetty aika vahvistaisi työyhteisön toimintakykyä, keskustelukulttuuria ja yhteistyötaitoja.

Käytännössä tämä tarkoitti sitä, että henkilökunnalle varattiin kalenteriin yhteistä NUPSin suunnittelu-aikaa, joko koko työyhteisön voimin tai pienemmissä ryhmissä. Ensimmäisen vuoden aikana kokoonnuttiin talvikauden aikana koko työyhteisön voimin noin kerran kuukaudessa ja pienemmissä ryhmissä tarpeen mukaan koko yhteisön kokousten välissä.

Motivaatiota, selkeyttä ja yleiskielisyyttä

Motivaatio toiminnan kuvaamiselle ja kehitystyölle ei ole ollut kuitenkaan itsestäänselvyys, sillä prosessiin sijoitettava aika on aina otettava pois jostakin muusta. Jo alkuvaiheessa todettiin, että koko työyhteisön voimin kokouksia pidettäessä ei saatu kaikkien ääntä ja mielipi-

dettä kuuluviin, ja siksi suurin osa käsittelystä tehtiin eri tavoin ja menetelmin pienryhmissä. Jotta lopputulos ei olisi muutaman aiheesta innostuneen työntekijän harteilla, koko henkilöstö veloitettiin osallistumaan prosessiin. Aiheen käsittely on ollut monitahoista, ja työntekijöiden motivaatio ja osallistuminen on vaihdellut prosessin aikana. Osa ohjaajista on kokenut mielekkäämmäksi keskittyä työn sisältöihin ja yksittäisen ohjaajan toiminnassa ilmenevään kasvatuksellisuuteen, osa taas on ollut innokkaammin mukana laajemmassa, koko organisaatiota tai laajemmin nuorisotyötä koskevassa käsittelyssä.

Keväällä 2014 teimme nuorisopalveluiden henkilökunnalle kyselyn, jossa pyydettiin mielipiteitä muun muassa NUPS-prosessista. Kyselyyn vastasi 18 nuorisotyöntekijää, jotka olivat osallistuneet NUPS-prosessin aiempiin osiin. Kuten joistakin kyselyn vastauksista ilmenee, ei motivaatio jokaista prosessin vaihetta kohtaan ole aina ollut kovin korkealla, ja luodut materiaalit mielletään vieläkin keskeneräisiksi.

En kovin innostuneesti ole osallistunut. Totuuden nimissä täytyy sanoa/kirjoittaa, ettei hirveesti ole jossain vaiheessa kiinnostanut. Kysely nuorisopalveluiden henkilöstölle maaliskuussa 2014 [jatkossa NPK2014].)

En ole hirveästi osallistunut NUPS: kehitystyöhön. Silloin kun sitä tehtiin, olin vain tuntityöntekijänä ja todella harvoin NUPS päivissä yms. Nups:n pitäisi olla helpommin ymmärrettävissä. (NPK2014.)

Kehitystyön kannalta olosuhteiden on oltava suotuisia, jotta tuloksia voidaan olettaa saatavan. Kreikkalaiset puhuivat aikoinaan kairoksesta, mahdollisuuksien tai alltiuden ajasta (Paakkunainen & Hoikkala 2007, 152),

NUPSin kannalta se tarkoitti riittäviä resursseja niin ajallisesti kuin taloudellisestikin, toiminnan hyödyllisyyden tunnistamista ja työyhteisön valmiutta paneutua asiaan. Kokkolassa palat alkoivat loksahdella paikoilleen 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen lopulla: Kuntaliitos toi nuorisotyöhön uutta verta ja uusia haasteita, ja strategian laatiminen ja pitkäaikaisten tavoitteiden asettaminen antoivat jo suuntaa tulevalle ja tasoittivat tietä NUPSille. NUPS tuli Kokkolassa jatkoksi Kanuuna-verkoston talotyön kehittämishankkeelle ja pyrki tarjoamaan vastauksia aiemman hankkeen esiin nostamille haasteille.

Nups-luonnos on tehty Kokkolan nuorisopalveluiden tekemästä nuorisotyöstä, joka on joiltain osin laadukasta, toisilta osin ei. (NPK2014.)

Hankkeen aikana tunnistettiin asioita, jotka rajoittivat NUPS-asiakirjan yleistettävyyttä. Nuorisotyöstä keskusteltaessa nousi esiin toiminnan kehittämiseen liittyviä aihealueita, joista joissakin oma ammattitaito tai resurssit koettiin rajallisiksi tavoitteisiin tai tarpeeseen verrattuna. Kokkolan nuorisotyötä ovat muovanneet valtakunnallinen nuorisotyön kehitys ja ohjaus, kunnan oma ohjaus, työntekijöiden tekemät valinnat sekä yhteistyötahojen toiminta. Vaikka nuorisotyön kakku on Kokkolassa tehty pitkälti samalla reseptillä kuin muissakin vastaavan kokoisissa suomalaisissa kaupungeissa, on mukaan heitetty hieman paikallisia mausteita, joita ei ole kakun valmistamisen jälkeen helppoa tunnistaa. Koska kakusta toivotaan aiempaa parempaa, prosessin aikana on pyritty löytämään myös uusia mausteita toisista kunnista.

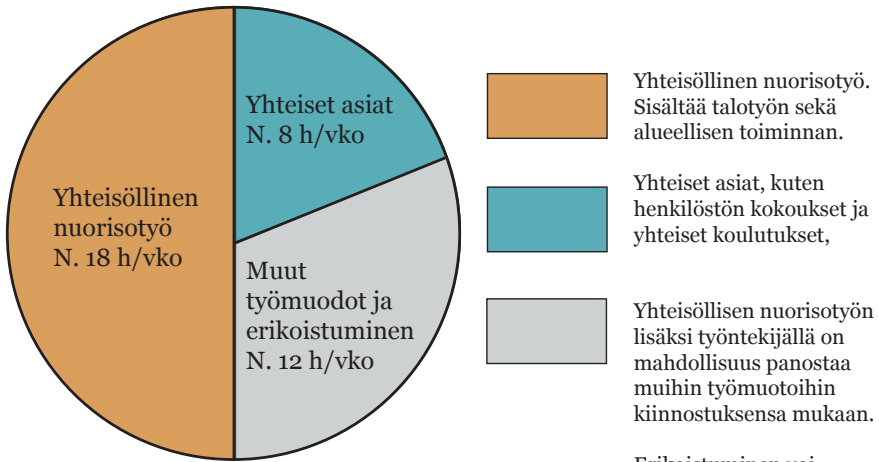
Välillä NUPS tuntuu liian vaikealukuiselta vaikka on ollut itse toteuttamassa sisältöä – Herää kysymys ymmärtävätkö

”ulkopuoliset” sisältöä jos on myös tarkoitus heille sitä avata?
(NPK2014.)

Keväällä 2014 tehtyyn kyselyyn vastanneista kahdeksasatoista nuorisopalveluiden työntekijästä kolmetoista nimesi NUPS-prosessin hyödyn nuorisopalveluille joko melko huomattavaksi tai todella huomattavaksi. Hanke koettiin siis organisaation tulevaisuuden kannalta tärkeäksi ja yleisellä tasolla toimintaa hyödyntäväksi. Kuitenkin, kun toisaalla samassa kyselyssä kysyttiin NUPS-prosessin vaikutusta oman työn sisältöön, vastaajista seitsemän mainitsi vaikutuksen olevan melko vähäinen ja kahdeksan totesi vaikutuksen olevan melko huomattava. Hankkeen siis nähtiin pääasiassa vaikuttaneen nuorisopalveluihin kokonaisuutena, eikä sen aikana tehtyjä muutoksia työn sisältöön koettu yhtä voimakkaiksi.

Osassa henkilökunnan vastauksista korostuu ammatin sisällön avaaminen ulkopuolisille toimijoille, osassa korostuvat oman työn kehittämiseen liittyvät asiat. Kokkolassa NUPS-prosessin mukanaan tuomat muutokset ovat kohdistuneet enemmän organisaation rakenteen muokkaamiseen työmuotomallin mukaiseksi, ja vaikutukset arkityöhön näkyvät eniten työaikaresurssina ja työnkuvien selkeytyksenä.

NUPS-prosessin alkuvaiheessa Kokkolan nuorisopalveluiden organisaatio jaettiin kolmeen alueeseen, jotka olivat sosiaalinen vahvistaminen, aktiivinen kansalaisuus ja nuorten elinolot. Työmuotojen määrittelyn jälkeen siirryttiin työmuotoryhmiin, joista muodostettiin organisaatiouudistuksen kautta viisi työmuototiimiä. Tarkoituksena oli selkeyttää työnkuvia, varata työaika kullekin työmuodolle ja luoda vakaat olosuhteet pitkäaikaiselle nuorisotyön kehitykselle. (Ks. Kuva 5 Päätännöstä.)

Kuva 2. Työajan jakautuminen

Erikoistuminen voi kohdistua myös yhteisölliseen nuorisotyöhön, jolloin siihen käytettävä viikottainen työaika on 30 tuntia.

Kokkolan nuorisopalveluissa tiimit ovat vastuussa oman työmuotonsa kehityksestä, mutta toiminta on pitkälti yhteistyötä muiden tiimien kanssa. Työntekijöiden työnkuviin varattua työmuotokohtaista aikaresurssia kehitettiin, mutta joissakin tapauksissa sen koettiin myös lisänneen työn rasittavuutta.

Enemmän on jäänyt aikaa talotyöhön, tosin nyt stressaa työstä paljon enemmän! (NPK2014.)

Tämän sivun kuvassa 2 luonnostellaan, millaiseksi työntekijöiden työaika on kehittynyt NUPSin edetessä.

Prosessin aikana henkilökunta on halunnut tehdä nuorisotyön sisältöä aiempaa näkyvämmäksi, mikä on osaltaan lisännyt ainakin hetkellisesti työn rasittavuutta, kun uusia käytänteitä ja arviointimenetelmiä on otettu käyt-

töön. Kun työmuodot oli kehitetty, aloitettiin organisaation muokkaaminen saavutettujen tulosten mukaiseksi. Nuorisopalveluiden jakaminen viiteen työmuototiimiin on antanut työntekijöille mahdollisuuden keskittyä aiempaa paremmin omaan erityisosaamisalueeseensa, mutta myös lisännyt vastuuta.

NUPS-prosessi jäi hieman kesken henkilöstötasolla ja jotenkin irralliseksi käytännöstä. NUPS-luonnos kuvaa mielestäni 1. vaihetta, jossa jonkinlainen hahmotus on saatu aikaiseksi. Työ jatkuu enemmän käytännön tasolla nyt tiimeissä (vaihe 2) jonka jälkeen voidaan tarkastella uudelleen vaiheen 1 hahmotelmaa. (NPK2014.)

Tiimien muodostamisen myötä on kiinnitetty huomiota työntekijöiden työajan jakautumiseen eri tehtäviin. Jotta työmuodoille kyettäisiin takaamaan riittävä työaikaresurssi, kullekin työntekijälle on laadittu henkilökohtaiset työaikakakut. Jokaisen nuoriso-ohjaajan työajasta 50 % on varattu yhteiskunnalliseen nuorisotyöhön, 30 % työmuototiimin tehtäville ja 20 % työyhteisön yhteisten tehtävien hoitamiseen. Tiimien toimintaa on käynnistetty 2013–2014, ja niiden toimivuutta päästään tarkastelemaan keväällä 2015.

Työ on siirtynyt myös talolta enemmän ulospäin ja monimuotoisemmaksi. Monipuolisuus on positiivista mutta välillä ajan riittävyys on ollut kiven alla kaiken hoitamiseen. (NPK2014.)

NUPS-prosessin kuluessa on tasapainoteltu käytännön ja teorian välillä, ja ammatillisen kielen kehittymättömyyden vuoksi toisinaan on liikuttu varsin yksityiskohtaisissa aiheissa. Keskustelujen kautta löydettiin useita, perustavanlaatuisiakin, eroja työhön liittyvien käsitteiden,

arvojen ja tavoitteiden välillä, kun asioita käsiteltiin yksilötasolla. Yhteisen näkemyksen saavuttaminen on edelleen kesken, mutta prosessin myötä erilaiset mielipiteet ja käsitykset ovat ainakin tulleet nähdyiksi ja olleet mukana luomassa pohjaa tiimien kehitystyölle. Työkierron avulla on pyritty tarjoamaan henkilökunnalle mahdollisuus työn ohessa tehtävään hiljaisen tiedon vaihtoon, hyvien käytänteiden ja ideoiden jakamiseen ja henkilökohtaiseen tutustumiseen.

Nups on muovautunut huomaamatta osaksi työn suunnittelua, ja mielestäni kaikkien työntekijöiden omat näkemykset näkyvät siellä tavalla taikka toisella. Nups on yksilöiden muovaama kollektiivinen maalaus. (NPK2014.)

Nups on edelleen iso kokonaisuus, jota on välillä hankala hahmottaa, mutta seuraan ilolla muodostettujen tiimien luomaa vaikutusta ei vain työn laadun kehittymiseen, mutta myös sen merkityksen näyttäytymisessä työyhteisölle. (NPK2014.)

Prosessi on vaatinut henkilökunnalta heittäytymistä ja oman toiminnan kyseenalaistamista. Henkilötasolla tarvittiin rohkeutta jakaa omia, joskus muiden mielipiteistä poikkeavia, näkemyksiä nuorisotyön toteutustavoista ja valmiutta asettua alttiiksi muutokselle.

Yhteistä ymmärrystä ja henkilökohtaista kehitystä metsästäessä

Yhteiset keskustelut ovat antaneet mahdollisuuden arvioida ja verrata omaa työtään ja sitä ohjaavia periaatteita muiden Kokkolan nuorisotyöntekijöiden työtappoihin ja siten selkeyttää omaa käsitystä työn sisällöstä ja tavoitteista. Joissakin tapauksissa tämä tiedonvaihto on antanut nuoriso-ohjaajalle kirkastumisen ja helpotuksen tun-

teita, toisaalla tieto on voinut myös lisätä tuskaa.

Yhteisöllisen nuorisotyön merkitys nuorisotalolla on kasvanut ja osoittautunut vuosien aikana tärkeämmäksi, mitä alun perin luulinkaan. Se missä nuoret on ja ”hengaa” on itselle oman työn sielu ja peili. (NPK2014.)

Selkeytyneet tavoitteet ja aiempaa laajemmalla joukolla tehdyt toimintasuunnitelmat ovat auttaneet jatkamaan ammatillista keskustelua. Näin ne tukevat osaltaan työyhteisön sisäisen yhteisymmärryksen saavuttamista. Organisaation tiimeihin jakamisen jälkeen nuoriso-ohjaajilla on aiempaa syvempi vastuu työmuotonsa kehityksestä, mikä tarjoaa mahdollisuuden kehittää henkilökohtaista osaamista aiempaa suunnatumminkin. Moniammatillisuus ja yhteys muihin palveluntuottajiin ovat nousseet prosessin aikana aiempaa selkeämmin esiin.

*Jatkossa moniammatillinen yhteistyö on yksi tärkeimpiä haasteita jotta linkitytään entistä paremmin muihin hallintokuntiin, varsinkin sosiaalityöhön ja vielä paremmin koulu-
puolelle. Myös muut toimijat [ovat tärkeitä] jotka työskentelevät samalla kentällä. (NPK2014.)*

Kokkolan nuorisotyö on kokenut ja läpikäynyt suuria muutoksia viiden vuoden aikana, ja NUPS-prosessi on ollut mukana aiheuttamassa ja kuvaamassa näitä muutoksia. Henkilökunnalle ovat tuoneet uusia tehtäviä etsivän nuorisotyön kasvu, osallisuuteen liittyvien toimenpiteiden lisääntyminen, koulunuorisotyön nousu, poliisiin ja sosiaalityön kanssa tehtävä yhteistyö sekä työvoimahalinnon palvelurakenteen muutos.

Työnkuvat ovat muuttuneet, nuorisotyön rahoitus on painottunut yhteisöllisestä nuorisotyöstä kohdennetun

nuorisotyön suuntaan, ja NUPS- prosessin myötä on syntynyt uusia menetelmiä tehdä nuorisotyötä Kokkolassa. Vauhti on ollut välillä kova ja vaatinut henkilökunnalta paljon.

Työnkuvani on muuttunut koko ajan. Tehtäviä on tullut lisää, mennyt, tullut ja vaihdellut. Välillä olen hoitanut ja välillä en joitakin tehtäviä. Työelämä on ollut jatkuvaa muutosta. Ja tahti vain jatkuu. (NPK2014.)

Muutoksien aiheuttaman stressin ja sekaannuksen helpottamiseksi kukin työmuoto on laatinut itselleen toimintasuunnitelman tai vuosikellon, jonka perusteella toimintaa toteutetaan seuraavien kahden vuoden ajan. Tarkoituksena on, että henkilökunta pääsee itse vaikuttamaan työnsä tulevaan sisältöön ja pystyy näkemään tulevat toimenpiteet ja valmistautumaan niihin jo ennakolta.

NUPS-prosessin aikana käydyt keskustelut ovat antaneet Kokkolan nuorisopalveluiden henkilöstölle aiempaa enemmän yhteistä aikaa ja mahdollisuuksia käsitellä ja avata nuorisotyöhön liittyviä periaatteita, käytänteitä ja arvoja. Vaikka kokoontumisia on kolmen vuoden aikana ollut kymmeniä ja NUPS-asiakirja luotiin kuvaamaan Kokkolan nuorisotyötä, ei ammattikunnan sisäisen keskustelun toivota loppuvan.

Aiemmissa [NUPS-]versioissa olen kaivannut vähemmän teknistä käsittelyä ja enemmän arvoja. En tiedä, mikä on oma käsitykseni nuorisotyöstä, tiedän vain että on paljon yksinäisiä, kiusattuja ja onnettomia nuoria, joita ei tällä hetkellä pystytä auttamaan. (NPK2014.)

Kommentti kuvaa mielestäni hyvin sitä muutosta, joka NUPS-kokoontumisissa on edellisen vuoden aikana ollut

havaittavissa. Työyhteisö kokee, että nuorisotyö on kuvattu riittävällä tarkkuudella ulkopuolisille, mutta työn sisältöön, arvopohjaan ja työyhteisön sisäisiin ohjeistuksiin sekä kuvauksien siirtämiseen käytäntöön tulisi kiinnittää enemmän huomiota. On tarve keskustelulle ennaltaehkäisevän ja korjaavan nuorisotyön suhteesta, ilon ja ajanvietteen sekä toisaalta tuen ja vahvistamisen teemoista.

Muistan, kuinka vuonna 2008 henkilöstökokouksessa kiisteltiin, voidaanko toisen nuorisotilan peliliivejä lainata sählyturnaukseen. Keväällä 2014 keskusteltiin kiivaasti työntekijöiden työmäärästä kouluissa ja työajan jakautumisesta yhteisöllisen nuorisotyön ja muiden työmuotojen välille. Muutos on ollut vikkellä, ja suurin muutosmoottori on ollut nuorisopalveluiden henkilökunta, joka halusi 2011 nostaa nuorisotyön profilia Kokkolassa ja kehittää omaa työtään. Into on kantanut näihin päiviin saakka, vaikka emme Ruotsiin laivalla päässeetkään.

The background of the page is white, featuring several large, abstract, orange-colored brushstrokes. These strokes are irregular and expressive, scattered across the lower half of the page. The largest stroke is at the bottom right, extending towards the corner. Other smaller strokes are located in the middle and left areas, creating a dynamic and artistic composition.

Viides luku: Nuorisotyön sanallistaminen

Tomi Kiilakoski

Nuorisotyön sanallistaminen

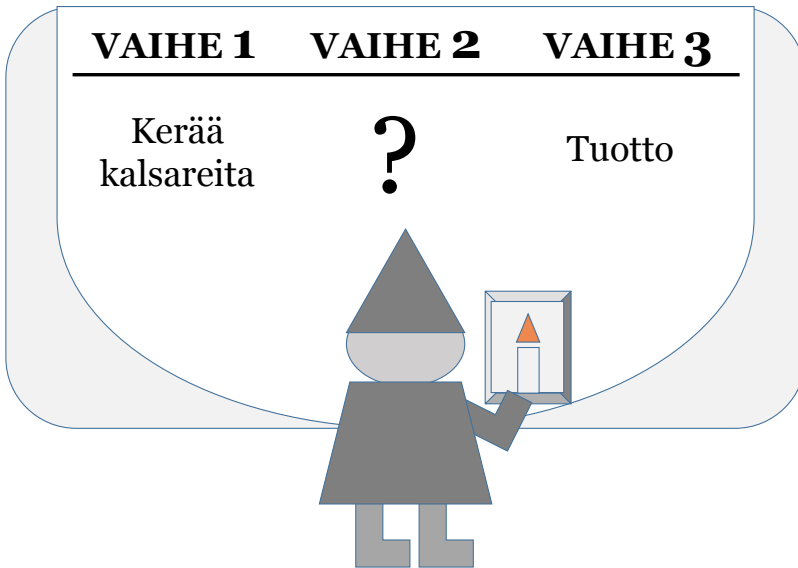
joka alkaa kalsaritonttujen bisnesideoilla, esittelee nuorisotyön luonnetta tekemiseen keskittyvänä toimintana, pitää meteliä hiljaisesta tiedosta sekä ihastelee, kuinka tärkeä voimavara yhteisö on silloin, kun suunta on teoista sanoihin.

South Park on usein räähäilyä huumoria sisältävä piirretty televisiosarja, jota en voi olla rakastamatta. Toiseksi sympaattisin hahmo sarjan pitkässä historiassa on Seksuaalivahvistuspanda, joka antaa koulussa seksuaalivahvistusta. Hupsu panda saa potkut, koska oppilaat alkavat haastaa toisiaan oikeuteen ja koulu ajautuu talousvaikeuksiin.

Kaikkein sympaattisimpia hahmoja ovat kalsaritontut. He ovat pieniä olentoja, jotka varastavat kalsareita alakoululaisten lipastoista. Tontut asuvat luolassa, jonne South Parkin lapsihahmot löytävät jakson lopulla tiensä. Siellä he kysyvät tontuilta, mikä itu kalsareitten nyysimisessä on. Tontut pitävät aiheesta bisnesoppitunnin, joka jakautuu kolmeen vaiheeseen.

Ensimmäinen vaihe on ”kerää kalsareita”. Kolmas vaihe on ”tuotto”. South Parkin pojat kysyvät, puuttuuko välittä jotakin. Miten niin, kysyvät tontut. Heidän mielestään kakkosvaihetta ei tarvita. Kutsun tätä kalsaritonttustrategiaksi.

Toisinaan nuorisotyökin käyttää perusteluissaan kalsaritonttustrategiaa. Samaa muotoa on esimerkiksi seuraava strategia:

Kuva 3. Kalsaritonttustrategia.

Vaihe 1. Perustetaan muodollinen mekanismi (kuten nuorten edustajisto, nuorisovaltuusto, lasten parlamentti, oppilaskunnan hallitus, nuorisotalon talotoimikunta).

Vaihe 2. ?

Vaihe 3. Osallisuus lisääntyy ja ajan haasteisiin on vastattu.

Jotakin puuttuu: Strategiassa ei eritellä, millaisin mekanismein osallisuus on tarkoitus varmistaa. Siinä ei kysytä, millä tavoin eri nuoret asemoituvat suhteessa tähän eikä tarkastella, miten nuorten omaehtoinen toiminta mahdollistuu, ja mikä yhteys nuorisotoiminnalla on osallisuusrakenteisiin. Ei eritellä, miten osallisuuden eri kentät keskustelevat keskenään. Nuoria ei erotella yksilöinä ja ryhminä. Strategiassa ei kysytä, millaisia kokemuksia nuorille toiminnasta koituu, eikä arvioida niitä.

Nuorisotyölle on ominaista vahva tekeminen. Tekemiseen kytkeytyy usein ”käytäntöjen käsitteellistämättömyys – arkinen itsestäänselvyys”, joka vaikeuttaa tiedon leviämistä nuorisotyön organisaation sisällekin, saati sitten nuorisotyön ulkopuolelle (Kivijärvi 2012, 303). Tällöin nuorisotyön toimintojen luonnetta tai vaikuttavuutta tai niitä ohjaavia periaatteita on hankala perustella. Tämä ei tietenkään tarkoita sitä, etteikö nuorisotyö voisi olla tehokasta ja tuloksekasta. On se usein. Ongelmana vain on, kuten kalsaritontuilla ikään, osoittaa toimintaa tuntemattomille, että toiminta todella on sellaista kuin sen väitetään olevan.

Jos kalsaritonttustrategiaa halutaan karttaa, on kuvattava sitä, miten nuorisotyö toimintansa toteuttaa, mitä prosessissa tapahtuu, miten nuorten kanssa toimitaan tavalla, joka vahvistaa heitä – ei pelkästään sitä, mitä tehdään ja millaisia vaikutuksia omalla toiminnalla oletetaan olevan. On myös eriteltävä asiakassuhteen kestoa, sillä mitä pidempi prosessi on, sen syvemmälle nuoren kanssa yleensä päästään. Opetussuunnitelman on tätä välttääkseen hyvä kuvata, miten haluttuun lopputulokseen oikein päästään käyttämällä nuorisotyöllisiä välineitä. Tällaisella puheenvuorolla aloitin oman osuuteni kylmänä talvipäivänä Kalajoella silloin, kun NUPSia alettiin työstää.

Kalsaritontuista puhumisen tarkoituksena oli tietysti olla tietoisien ilkeä ja provosoiva, herätellä ja ravistella – sekä olla yhtä aikaa haudanvakava ja hassu. Kalsaritontut tietysti ovat ylisummaan hassuja, mutta ajatus siitä, ettei nuorisotyö ollut kuvannut prosessejaan eikä pystynyt osoittamaan tehokkuuttaan, oli huolen aiheeni. Sen suhteen olin, ja olen, tosissani. Yritin vääntää näkyväksi sitä tosiseikkaa, että nuorisotyössä jäsentymättömyys on ongelma aikakautena, joka korostaa läpinäkyvyyttä, talou-

dellisuutta, tehokkuutta, tuottavuutta ja mitattavuutta (Kiilakoski & Oravakangas 2010).

Asian olisi voinut ilmaista toisinkin. Sen olisi esimerkiksi voinut kääntää puheeksi arvioinnista. Tällöin olisi ehkä avautunut teemoja, joista nuorisotyön tutkija ja tuntija Lasse Siurala puhuu. Hän toteaa, että nuorisotyö nähdään esimerkiksi eurooppalaisessa nuorisopolitiikassa kiinnostavaksi, mutta sen vaikuttavuutta ei pystytä osoittamaan tavalla, joka aukenee ulkopuolisille. Puutetta on tiedosta ja arvioinnista. Arviointi taas on sidoksissa näkemykseen siitä, mitä nuorisotyö on. Nuorisotyön teoriapohja on hänen mukaansa aukkoinen, eikä nuorisotyö ole onnistunut mittaamaan riittävän hyvin toiminnan luonnetta, laatua tai vaikuttavuutta – vaikka askeleita myönteiseen suuntaan on otettu laajalti ympäri Suomea. (Siurala 2014.)

Juha Nieminen on korostanut, että nuorisotyöllä on oltava riittävä yhteinen näkemys tehtävistään ja menettelytavoistaan. Muutoin nuorisotyö on vaarassa jäädä ajelehtimaan ja ohjautumaan sen mukaan, minkälaisia paineita siihen ulkopuolelta kulloinkin kohdennetaan. ”Vasta tehtävistään ja menettelytavoistaan tietoinen nuorisotyö kykenee tarjoamaan uskottavia toimintaympäristöjä nuorille ja toteuttamiskelpoisia toimintamalleja hyväksyttävillä yhteiskuntapoliittisille linjauksille” (Nieminen 2014, 52).

Toiminnan mieli

NUPS on ollut intensiivinen projekti, jonka aikana on kuvattu toimintaa, on keskusteltu käsitteistä ja luotu tulokintoja sille, mitä nuorisotyö Kokkolassa on. Tehdessäni haastatteluja vaiheessa, jossa kuvaukset oli saatu koko lailla valmiiksi, yhdeksi keskeisimmistä onnistumisen kokemuksista nousi se, että prosessi on antanut välineitä

kuvata paremmin omaa työtä ja perustella nuorisotyön toimintatapoja. Eräs haastatteleman nuoriso-ohjaaja totesi, että kaikki eivät ole yhtä innostuneita prosessista, mutta hyödyt ovat kuitenkin kaikkien näkyvillä. Olennaiseksi hyödyksi nähtiin mahdollisuus avata työn luonnetta ja perustella omia toimintatapoja.

”Kyllä mä luulen, että se on siinä, meiänkin porukan skeptisimmissä ihmisissä on kuitenkin halu kehittää, ja haluaa olla ylpee siitä omasta työstänsä. Ja halu pystyä selittää sitä työtänsä paremmin. Mä luulen että varmaan jokaisessa meissä, on aluksi kokemu turhauttavaks sen, että ei oo pystynyt selittää sitä omaa työtänsä vaan aina on joutunu puolusteleen, että miks mä sitä biljardia pelaan.”
(Nuoriso-ohjaaja. Haastattelu.)

Olen tutkinut nuorisotyötä vuodesta 2007 lähtien, useista eri näkökulmista. Näiden vuosien aikana olen ollut toistuvasti tilanteissa, joissa joku nuorisotyöntekijä esittää kysymyksen, mitä nuorisotyö oikein on. Siihen ei ole yhteisesti sovittua vastausta, ja siksi sitä pitää käänellä, pohtia, ajatella. Tämä on oikeastaan kummallista. Olen aiemmin toiminut opettajankouluttajana ja opettajana. En muista yhtään tilannetta, jossa joku muu kuin minä olisi kysynyt, mitä koulutyö on. Kaikki tiesivät tai ainakin ajattelivat tietävänsä vastauksen. Nuorisotyössä asia on toisin. Nuorisotyö on jäsentymätöntä – ainakin jos sitä vertaa muihin kunnallisiin ammattialoihin (ks. Kiilakoski 2014b).

Havainto nuorisotyön väljästä luonteesta ei toki ole vain minun keksintöäni. Pikemminkin se on tutkimuksen ja käytännön enemmän tai vähemmän yhteinen perusajatus. Helsingin kaupungin nuorisotoimenjohtaja Tommi Laitio toteaa, että nuorisoalalla on ongelmia itsetunte-

muksessa ja toimintansa sanallistamisesta. Hän näkee tämän hankaluutena ja mahdollisena huonon ammatillisen itsetunnon lähteenä. (Laitio 2014, 35.) Tutkijanäkökulmasta voidaan todeta, että nuorisotyö on luonteeltaan väljärajainen, tai jopa amebamainen. Sen seurauksena nuorisotyö voi reagoida nopeasti yhteiskunnan muutoksiin.

Toisaalta nuorisotyö joutuu pohtimaan omaa olemustaan tai identiteettiään, kun toiminnot ulottuvat monille eri kentille eikä kokonaisuus tahdo jäsentyä. (Kivijärvi & Heino 2013, 225.) Kuva nuorisotyöstä on sirpalemainen, ja yksittäisellä työntekijällä on isot mahdollisuudet suunnata työtään omien mieltymystensä mukaan, jolloin yhteiset linjaukset kilpistyvät työntekijän autonomiaan (Soanjärvi 2011, 118–119). Suomen ohella vastaava epäselvyys nuorisotyön toiminnoista on havaittavissa Ruotsissa. Nuorisotyötä tehdään usein eri tavoin, ja käsitys työn tarkoituksesta ja luonteesta vaihtelee tilanteesta ja kunnasta toiseen. (Forkby & Kiilakoski 2014.)

Ongelma ei ole kuitenkaan pelkästään se, että toiminnot, käsitykset ja yhteistyötahot vaihtelevat. Ongelma on myös siinä, että nuorisotyön ammatillinen sanavarasto ei ole kaikilta osin kehittynyt (Kiilakoski 2013). Nuorisotyön työmuodoille on useita eri nimiä, ja niitä käytetään vaihtelevissa merkityksissä. Ymmärrykset siitä, millä tavoin nuorisotyön tavoitteita pitäisi kuvata, vaihtelevat nekin. (Siurala 2014, 5–7.) Nuorisotyön kehittämisen yksi ulottuvuus onkin se, että käydään keskustelua ja ymmärretään, mitä sanoilla tarkoitetaan (Kiilakoski 2012). Tämän myös Kokkolan työntekijät toivat selkeästi esiin, kun NUPSia lähdettiin tekemään. Nuoriso-ohjaajat Sari Kattainen ja Maria Peuranen kirjoittivat Nuorisotyö-lehdessä NUPSin tavoitteista seuraavalla tavalla:

Ennen kaikkea tärkeää on se, mihin me pyrimme ammatikuntana tekemällä asioita ja käyttämällä tiettyjä menetelmiä. Kasvattamaan, eikö? No, miten se kerrotaan muille, jotka nuorisotyöstä tietävät vain vähän? Niille, joiden mielestä nuorisotyö on vain biljardin peluuta ja kahvin juomista ja ohjaajat heitä, jotka eivät halua kasvaa aikuisiksi. NUPSiin avulla meidän on helpompi osoittaa, että nuoriso-ohjaajat ovat turvallisia, välittäviä ja kasvattavia aikuisia. (Kattainen & Peuranen 2012, 14.)

NUPSiin motivoi lähtemään halu pystyä perustelemaan omaa toimintaa, saada varmuutta. Haasteena oli nimenomaan pystyä aukaisemaan toiminnan mieli, se, miksi jotakin toimintaa tehdään. Aiempaa tilannetta kuvaa erään nuoriso-ohjaajan kommentti haastattelussa: *”Kun joku kysyy, että ai sä oot nuoriso-ohjaaja, mitä te teette, niin ei oo mitenkään osannut siihen vastata.”* Nuorisotyön sanallistaminen ei ole helppoa, sillä ammattikunnan tiedosta iso osa kietoutuu toimintaan ja elää pikemminkin teoissa kuin käsitteissä.

Hiljainen tieto ja tekeminen nuorisotyössä

Nuorisotyölle on ominaista vahva toiminnallisuus, keskittyminen tekemiseen. Tieto nuorisotyöstä kytkeytyy käytäntöön. Aina toimintaa ei haluta tai edes osata kuvata ulkopuolisille. Aina ei ole sanoja, joista vallitsisi riittävä yhteisymmärrys. Nuorisotyölle on luonteenomaista nopea reagointi asioihin. Tämä on amatillinen vahvuus, joka mahdollistaa vastaamisen nuorten vaihtuviin kulttuureihin. Se myös auttaa hakeutumaan töihin eri yhteistyötahojen kanssa.

Täysillä mukaan vaan. Ehkä semmoinen nuorisotyöntekijä onkin vähän, että ei pelkää sukeltaa. (Nuoriso-ohjaaja. Haastattelu.)

Kaikella on kääntöpuolensa. Vahva panostaminen tekemiseen ja vähäisempi panostaminen tekemisen sanallistamiseen voi merkitä, ettei nuorisotyö hahmota paikkaansa tai että pyörä joudutaan keksimään uudestaan, kun tieto on päässyt unohtumaan (Kiilakoski & Nieminen 2007).

Organisaatioilla on oma, yhteinen muistinsa. Sitä voi pyrkiä kehittämään ja luomaan rakenteita, joissa hiljainen tieto saadaan kerättyä. Muistamisen kääntöpuolena on unohtaminen ja tiedon katoaminen. Jussi Onnismaa on käyttänyt käsitettä organisaatiunohtaminen. Organisaatio voi unohtaa kahdella tavalla: Uudet tiedot saattavat hautautua, jos asioita ei muisteta tai haluta kirjoittaa ylös. Toisaalta tieto voi myös hukkuu vanhojen työntekijöiden jäädessä pois. Heidän lähtönsä mukana lähtee myös tietoa ja osaamista. (Onnismaa 2008, 124–125.)

Nuorisotyössä ilmenee molempia unohtamisen tapoja. Ensimmäisestä on kysymys silloin, kun esimerkiksi kehitetään uusi toimintamalli nuorisotaloille, mutta sen luonnetta ei kirjoiteta ylös. Tällöin tieto on vaarassa unohtua. Toinen tilanne oli konkretisoitunut Kokkolassa, kun NUPSia edeltävässä vaiheessa moni kokenut työntekijä oli siirtynyt pois.

Paljon on jäänyt työntekijöitä eläkkeelle ja samalla on menetetty valtava määrä hiljaista tietoa, jota ei ole ehditty siirtää eteenpäin. Tämäkin on yksi NUPSin tavoitteista. Ei siis ihmisten eläkkeelle jääminen, vaan hiljaisen tiedon eteenpäin siirtäminen. (Kattainen & Peuranen 2012, 14.)

Sitaatissa mainittu hiljainen tieto tarkoittaa sellaista tietoa, jota ei osata sanallistaa, mutta jonka varassa voidaan toimia. Harva osaa kuvata sanallisesti, miten pyörällä poljetaan. Silti me kyllä tiedämme, miten pyörällään. Hiljaisen tiedon käsitteen luonut Michael Polanyi (1966/2009, 4) kuvasi hiljaista tietoa sanoen, että tiedämme enemmän kuin osaamme kertoa. Nuorisotyössä tämä ilmenee esimerkiksi siten, että nuorisotyöntekijät osaavat kyllä ottaa kontaktia nuoreen ja saada hänen kanssaan asioita aikaiseksi, mutta heidän saattaa olla varsin hankala kuvata, miten he toimivat ja miksi. Saattaa olla, että puhe kääntyy toissijaisiin asioihin, kuten biljardin pelaamiseen tai turnausten järjestämiseen, ei niiden taustalla oleviin ajatuksiin ja päämääriin. NUPS suhdeteorioineen ja työmuotokuvauksineen pyrkii vaikuttamaan juuri siihen, että hiljainen tieto kääntyisi yhteiseksi kieleksi ja työyhteisö pystyisi paremmin kuvaamaan, miten nuorisotyö toimii.

Hiljainen tieto on sitoutunut kehoihin ja sosiaalisiin käytänteisiin. Voi kysyä, miksi hiljainen tieto on pysynyt hiljaisena. Periaatteessa tähän on kaksi vastausta (Kiilakoski, Kivijärvi & Honkasalo 2011). Ensimmäisen mukaan osa hiljaisesta tiedosta on sellaista tietoa, jota ei voida sanallistaa. Se on toiminnallista tietoa. Esimerkiksi nuoren hyvin tuntevan nuorisotyöntekijän kyky vetää oikeasta narusta on varmasti sellaista tietoa, jota voi olla hankala sanallistaa. (M.t.) Tällaisen tiedon jakaminen onnistuu esimerkiksi seuraamalla toisen työntekeä (engl. job shadowing) tai omaksumalla mestari–kisälli-asetelman. Tällöin hiljaista tietoa voi välittää tekemällä oppimisen avulla (Heikkinen & Huttunen 2008). Toinen vastaus on, että hiljainen tieto on hiljaista sen takia, että sitä ei vain ole osattu, haluttu tai ehkä viitsitty pukea sanoiksi (Kiilakoski, Kivijärvi & Honkasalo 2011). Tällaistaikin hiljaista

tietoa nuorisotyössä on varmasti paljon. Sanallistaminen edellyttää keskustelua ja yhteistoimintaa.

Työntekijät tunnistivat tarpeen aukaista hiljaista tietoa. Silloin vain kunkin omassa tiedossa olevista asioista tulisi koko työyhteisön omaisuutta. Pitkään työtä tehneet näkivät tämän isona parannuksena entiseen tapaan, jossa tieto katosi helposti. Organisaatiounohdusta voisi vähentää kuvaamalla toimintoja tarkemmin.

Jos aattelee tulevaisuutta, tän vanhan dokumentointia, jos vertaa mitä itekin on ollu täällä Kokkolassa duunissa, niin siihen nähen, että nehän on vaan tuolla mun päässä ja jotka on jossain hajanaisesti paperilla, jotakin juttuja mitä on tehty, mutta... Niitä ei oo missään oikeestaan, että jos aattelee tulevaisuutta, 10 vuotta ehkä eteenpäin tästä, niin saadaan kaikki tavallaan pyörimään tonne kansioihin ja sit tavallaan näkee koko ajan, et jos joku jotain uutta juttua alkaa vetämään, niin näkee, et aha, tääl on tämmöstä tehty ja tää on melkein sama, okei mä voin ottaa tosta ton ja kehittää ite sen lopun. Et sillä laillahan tää on aivan loistavaa, jos aattelee.
(Nuorisotyöntekijä. Haastattelu.)

Hiljaista tietoa avaamalla organisaation muisti kehittyisi. Tämä onkin luonteva ajatus, sillä maailman vanhin ja edelleen parhaiten toimiva keino kehittää yhteistä muistia on kirjoittaa asioita ylös (Kivijärvi 2012). Kyse ei kuitenkaan ole pelkästään siitä, että saadaan kirjoitettua ylös toimintatapoja ja menetelmiä, asioita, joita tehdään. NUPS-prosessin aikana yksi oleellisimmista organisaation oppimisen kokemuksista oli tajuta, että kollegat voivat ajatella asioista eri tavalla. Vaikka työtä oli tehty pitkään yhdessä, keskustelun lomassa työntekijät saattoivat huomata, etteivät he ole tienneet, miten toinen ajattelee ja mitä hän näkee toiminnan tavoitteeksi.

Hyvä esimerkki toiminnasta, jossa on vahva toiminnallinen traditio, mutta jota on hankala sanallistaa, ovat kesäleirit. Nuorisotyö järjestää niitä, mutta niiden tavoitteita on aukaistu harvoin. Tiedetään, miten leirit tehdään. Toiminnan tausta-ajattelu sen sijaan saattaa jäädä täysin pimentoon. Kun siitä keskustellaan työyhteisön kesken, voitulla yllätyksiä. Nuorisotyön teoriataustassa on jännitteitä (Kiilakoski 2011) eikä ole yksimielisyyttä, miten asioita pitäisi käsitteellistää (Siurala 2014). Saattaa olla, että pitkäaikainen työkaveri ajatteleekin asioista eri tavalla. Se ei kuitenkaan tule ilmi leirin käytännössä, vaan edellyttää asioista keskustelemista ja omien ajatusten avaamista. Tämä taas avaa mahdollisuuden dialogille, sille, että voidaan tuoda esiin omia ja toisista eriäviä näkökulmia ja hakea sen jälkeen yhteistä merkitystä (Heikkinen & Huttunen 2008, 208–210). Hiljainen tieto keriyyty auki yhdessä keskustellen ja saattaa yllättää keskustelijat.

Että se ei oo ihan niin selvää, ei ees itelle, ja sitte kun siinä on se muu ryhmä ja Ira , jonka kans mä oon kolme vuotta niitä kesäleirejä vetänyt, sillä on kuitenkin ihan eri ajattelutapa kun mulla. Että miten ne ei oo kohdannut siinä vaiheessa, kun me ollaan niitä tehty vaan ne kohtas sillon yhtenä hiivatin torstaipäivänä vai mikä se oli, että niin, miten sä tolleen aattelet, mä oon aatellu aivan asiaa erillä lailla.

(Nuorisotyöntekijä. Haastattelu.)

Erilaisen ajattelun huomaaminen on mahdollisuus organisaation oppimiselle. Se vaatii tietysti oman aikansa, tilansa ja vuorovaikutusta tukevan sosiaalisen kulttuurin. Jos halutaan kehittää koko yhteisöä, täytyy olla tilaisuus keskustella isossa joukossa. Jotta koko Kokkolan kokoinen työyhteisö saadaan kerättyä kokoon ”yhteen hiivatin torstaipäivään”, joudutaan nuorille tarjottuja palveluja vähentämään. Työntekijät eivät voi olla kahdessa paikas-

sa yhtä aikaa, joten johdon on uskallettava linjata, että nuorille suunnattuja palveluja voidaan tilapäisesti heikentää ja että esimerkiksi nuorisotilat on suljettava tietyn iltapäivän ajaksi.

Tekemiseen keskittyvässä toimialassa voi olla hankala päätös sulkea nuorisotalo päiväksi ja tulla keskustelemaan työmuodoista ja -menetelmistä sekä miettimään työn tavoitteita. Aivan kitkattomasti NUPS-prosessi ei edennytkään, sillä monen mielestä nuoriso-ohjaajien olisi tullut ennemminkin tehdä työtä nuorten kanssa eikä keskustella kollegoiden kanssa. Tämän työntekijät kokivat huonoksi asiaksi. Toisaalta toiminnassa nähtiin myös selkeitä hyötyjä: Työyhteisön koettiin kehittyvän ja erilaisten tiedonjakamisen kanavien uskottiin vahvistuvan. Samalla Kokkolan ongelmana aiemmin ollut talokeskeisyys, ja jopa keskinäinen kilpailu, vähenisi.

Meistä tulee enempi se yks iso yhteisö, eikä vaan yks talo. Niin se on ollu se tosi positiivinen juttu tässä, vaikka sitä maristaan, että kun talot on kiinni ja ei oo nuorille paikkaa mihin menee ja ollaan jatkuvasti NUPS-päivissä, niin tuota, kyllä siinä on niin isot hyödyt, että kyllä plussat menee miinusten edelle aivan ehottomasti, jos työyhteisöä ajatellaan.

(Nuoriso-ohjaaja. Haastattelu.)

Hiljaisen tiedon sanallistaminen tuo esiin erilaisia tapoja ajatella. Kun keskustelukulttuuri kehittyy, syntyy tila, jossa on mahdollista esittää erilaisia mielipiteitä. Samalla luodaan mahdollisuuksia kehittää yhteistä ajattelua – se on mahdotonta niin kauan kuin osallistujat eivät uskalla tai halua tuoda ajatuksiaan esiin. Keskustellen voi luoda tilaa yhteisen ajattelun rakentamiselle ja avata sitä perustaa, joka lopulta yhdistää kaikkia.

Nuorisotyössä tavoitteet voivat hukkoa tekemisen alle. Jos huomio kiinnittyy vain tekemiseen, voivat erot näyttää isoilta. Sen sijaan jos huomiota kiinnitetään tavoitteisiin ja niihin perustavanlaatuisiin periaatteisiin, joilla toimintaa ohjataan (Ord 2007), voi havaita vahvoja yhtäläisyyksiä. Nuorisotyössä juuri nuoren kasvun ja hänen suhteidensa edistäminen on keskeinen tekijä, joka yhdistää eri tavoin työtään toteuttavia nuorisotyön osaajia.

No se on varmaan se, et kun on yhdessä tehty, ja tavallaan huomattu sitten niinku säkin sanoit sen, että vitsi, mehän tehdään ihan samoja juttuja, toki joku tekee vähän erilailla ja muuta, mutta kuitenkin se yhteishenki on tullu tavallaan mukaan siihen, on huomattu, että vitsi, mehän ollaan ihan samaa puljua tässä, et kaikki tekee nuorten eteen juttuja.
(Nuoriso-ohjaaja. Haastattelu.)

Hiljaista tietoa ei avata yksin. Kokkolassa vaadittiin koko organisaatiota koskevia prosesseja, yhteistä aikaa ja yhteistä keskustelua. Tämän myötä on ollut mahdollista saavuttaa niitä tuloksia, joita kirjan aiemmissa luvuissa on esitelty. Työmuotokuvaukset eivät synny tyhjistä, ne täytyy puhua, pohtia ja työstää yhdessä.

Prosessi: miten tekemistieto muuntuu yhteiseksi puheeksi

Antti Kivijärvi on nostanut esiin neljä ehtoa sille, miten nuorisotyössä voidaan kehittää yhteistä tietoa. Ensimmäiseksi johdon roolin on oltava näkyvä. Johdon on sitouduttava prosessiin, eikä toiminta saa jäädä pelkästään kenttätyöntekijöiden varaan. Toiseksi on oltava mahdollisuuksia yhteisille tapaamisille. Työntekijöillä on oltava riittävästi aikaa keskusteluun. Tämä tarkoittaa sitä, ettei

kaikkea aikaa voida käyttää vain toimintojen ylläpitämiseen, esimerkiksi nuorisotalojen jatkuvaan auki olemiseen. Aika yhteiseen tapaamiseen on otettava. Kolmanneksi tieto pitää käsitteellistää strategisen työn kautta. Tieto on laadittava kirjalliseen muotoon, ja työntekijöiden on ymmärrettävä, miksi toimintaa tehdään. On laadittava yhteisiä dokumentteja ja pyrittävä jakamaan hiljaista tietoa. Neljänneksi työntekijöiden osaamista on saatettava yhteen työntekijöiden työnkuvaa muuttamalla ja rakentamalla mahdollisuuksia tehdä yhteistyötä. Prosessi on toteutettava osallistavasti, työntekijät huomioiden, sillä ulkoa ohjattu prosessi on vaarassa jäädä pintatason uudistukseksi, johon työntekijät eivät sitoudu. (Kivijärvi 2012, 305–308.) Kivijärven huomiot osuvat hyvin yhteen niiden tekijöiden kanssa, jotka ovat tehneet NUPSista onnistuneen prosessin.

Johdon on osattava tukea prosessia. On yhtäältä rakennettava organisaatiolle tavoitteita, joista pidetään kiinni, ja toisaalta luotava edellytyksiä sille, että myös epäviralliset ja johdolle näkymättömät yhteistyön verkostot ja muodot voivat kehkeytyä ja tukea työntekoa (Kuittinen & Kejonen 2009, 248–249). NUPS on alusta pitäen ollut johdon erityisessä huomassa (ks. Päätäntö). Työhön on annettu aikaa, ja sitä on priorisoitu. Kellekään ei ole jäänyt epäselväksi, mikä tavoitetila on ja miten se kytkeytyy muuhun kehittämiseen.

Ennen hankerahoituksen saamista organisaatio on käyttänyt toimintaan omarahoitusta. Työtä on ohjattu antamalla Viljami Kinnuselle mahdollisuus toimia NUPS-hankkeesta vastaavana työntekijänä. Yhteiset tapaamiset ovat olleet säännöllisiä, ja niissä on selkeästi pyritty menemään eteenpäin ja saamaan uusia tuloksia. Prosessin aikana työntekijät ovat tehneet töitä erilaisissa

ryhmissä, ja organisaatiota on myös uudistettu tukemaan eri työmuotoihin keskittyviä tiimejä. NUPSiin on liitetty tutkimusta, jonka avulla – näin toivon – on saatu käsitteellistettyä asioita, joita voidaan käyttää toisten kuvausten pohjana. Suhdeteoria (ks. Toinen luku, Kuudes luku) on esimerkki tällaisesta käsitteellistämisestä.

Yllä kuvatut ehdot tavallaan edellyttävät, että prosessi toteutetaan osallistavasti – että työyhteisölle annetaan valtaa. Silloin tuloksena on nuorisotyön itseymmärryksen kehittyminen ja työntekijöillä olevan hiljaisen tiedon avautuminen. Tämä lähestymistapa on herättänyt myös kritiikkiä. Lasse Siurala (2013) on todennut, että NUP-Sissa ja muissa sen kaltaisissa prosesseissa (ks. Gretschel 2012) myönteistä on nuorisotyön itseymmärryksen auki kirjoittaminen. Toisaalta hän suhtautuu tällaisiin prosesseihin epäilevästi ja toteaa, että ”nuorisotyön kentän itse määrittelemä nuorisotyön perustehtävä ja sen tunnusluvut muodostuvat helposti muutosta ja joustavaa reagoimista kahlitsevan mekanismin” (Siurala 2013, 62). Hän katsoo, että nuorisotyön perustehtävän määrittäminen on organisaation johdon eikä työntekijöiden tehtävä, vaikka korostaakin, että työntekijöiden kanssa on keskusteltava (m.t.).

Näkemyistä voi pitää elitistisenä, jos sen taustalla on ajatus siitä, että johdolla on viisautta, jota kentällä ei voi olla tai jota sinne ei voida rakentaa oppimisprosessien kautta. Ainakin sitä luonnehtii syvä epäluottamus siihen, että nuorisotyöntekijät voisivat kuvata itse työnsä tavalla, joka tukee kunnan yleisempää nuorisopolitiikkaa ja jossa ei kaivauduttaisi ammatillisiin suoja- ja etuun.

Siuralan tulkinnan mukaan nuorisotyön opetussuunnitelman tai perusnuorisotyön määrittelyn käsitteelliset rajauk-

set muodostuvat suojaksi ulkopuolisia vaikutteita vastaan. Niistä voi myös hänen mukaansa muodostua pysyviä ja poliittisista kannanotoista riippumattomia tapoja toimia. (Siurala 2013.) Juha Nieminen on kommentoinut Siuralan näkemyksiä todeten, että on vähättelyä olettaa, etteivät nuorisotyöntekijät ottaisi huomioon muiden viranhaltijoiden tai nuorten vanhempien näkemyksiä. Hän toteaa, että nuorisotyötä tekevien oma sanallistaminen on saatava mukaan nuorisotyön määrittelyyn. (Nieminen 2014, 53–54.)

Olen samoilla linjoilla Niemisen kanssa. Luotan ammatilaisten kykyyn määrittää toimintaansa ja olla tarvittaessa kriittinen. Näen asian myös tiedon näkökulmasta: Oletan, että tekijöillä on tietoa, joka näyttäytyy käytännössä ja kytkeytyy siihen. Se on käytännössä ja tekemisessä olevaa tietoa – ja tämä tieto eroaa tiedosta, joka pelkästään koskee käytäntöä ja käsittelee sitä jostakin ulkopuolisesta näkökulmasta. Tieto siitä, kuinka jokin tehdään, on erilainen kuin tieto siitä, että jokin on jollakin tavalla (Dreyfus 1998) – tekijän tieto on toinen kuin ulkopuolisen katsojan. Tämän takia nuorisotyön tekemisen ulkopuolelta kuvattu tieto ei tavoita kaikkea nuorisotyön tekemiseen kytkeytyvää sosiokulttuurista osaamista. (Kiilakoski 2013.) On mielestäni selvää, että nuorisotyön tavoitteiden ja prosessien kuvaaminen edellyttää, että työntekijät ovat mukana määrittämässä tavoitteita – määrittelyvaltaa ei voida ulkoistaa pelkästään johdolle ja kuntaorganisaatiolle.

Ajattelen siis tavallaan Siuralaan nähden käänteisesti. Hänestä johdon on asetettava nuorisotyön tehtävä –, nuorisotyön kanssa keskustellen – mutta minä ajattelen, että työntekijöiden on asetettava tehtävä, organisaation, yhteistyötahojen ja nuorten kanssa keskustellen. Johdon tehtävä on tukea prosessia ja huolehtia siitä, että liekki

palaa ja lämmittää sekä ajatuksia että tekoja. Näin Kokkolan nuorisotoimenjohtaja Ronnie Djupsund on pitkälti tehnytkin: tukenut prosessia, antanut sille resursseja ja pitänyt huolen, että toiminta etenee. Ymmärryksen lisääntyttyä organisaatiota on muutettu vastaamaan paremmin tarpeisiin.

NUPSista ei ehkä voida sanoa samaa kuin Kivijärven (2012) tutkimushavainnoissa, joissa monikulttuurista nuorisotyötä kehitettäessä prosessin on koettu olevan tärkeämpi kuin tuotos itsessään. Kokkolassa arvostetaan myös tuotosta, ja organisaation toimintaa on linjattu sen mukaisesti. Toisaalta myös itse prosessi on ollut keskeinen, eikä toiminnan merkitystä työyhteisölle voi hahmottaa pelkästään katsomalla lopputuotosta.

Olennaista onkin nähdä nimenomaan tämä: Kyse ei ole pelkästään siitä, että on saatu aikaiseksi jonkinlainen kirjallinen kuvaus siitä, mitä nuorisotyö on Kokkolassa tai miksi nuorisotyötä ylipäätään tehdään. Työyhteisön toiminnan näkökulmasta kyse on myös pitkälti prosessista itsestään ja siitä, miten nuorisotyötä kehitetään. Olenainen tekijä on yhteinen aika (Kiilakoski 2012; Kivijärvi 2012), jona työntekijät ovat voineet keskustella keskenään. Tällä on ollut tiedollisen tason vaikutuksia, kun työkaverin työ on tullut tutuksi.

On paljastunut, että toisinaan hiljainen tieto onkin vain yksilön tietoa, ei nuorisotyöntekijöiden yhteistä. Tällöin joku on havainnut, että *”Sekin on ollu hämmästyttävän huonosti tiedossa osalla, et mitä kukin tekee meidän työyhteisössä”* (Nuoriso-ohjaaja. Haastattelu).

Tiedon vaihtaminen ja toisen ideoiden kanssa tutuksi tuleminen on vaatinut aikaa. Se on kuitenkin mahdollista-

nut organisaation muistin kehittämisen – sen, että tieto jalkautuu ja tulee kaikkien työntekijöiden omaisuudeksi.

Tilanteessa, jossa tieto tai edes toisten nuorisotyöntekijöiden työn tekemiset tavat ja niiden tausta-ajatukset eivät aukene, työ voi näyttäytyä yksinäisenä puurtamisena. Tällöin tieto työstä varastoituu yksittäiseen työntekijään eikä leviä organisaation muille toimijoille. Tilannetta voidaan purkaa luomalla tilaisuuksia yhteiselle keskustelulle. Keskustelujen on oltava tavoitteellisia ja riittävän pitkäjänteisiä. (Kivijärvi 2012.) NUPSin usean vuoden aikajänteen ansiosta työyhteisö on tullut tutuiksi ja alkanut paremmin viihtyä keskenään. Haastattelujen mukaan työyhteisön roolit ovat samalla muuttuneet, ja aiemmin hiljaiset työntekijät ovat saaneet ääntään kuuluviin. Ennen työyhteisön yhteisiä kokoontumisia pidettiin harvoin eikä niissä ollut haastattelujen mukaan mahdollisuutta kehittää yhteistä näkemystä.

Et se on, kyllä se yhteishenki on muuttunu aivan valtavasti, sitä ei oikeestaan voi, no nyt kun oikein alkaa miettiin, niin kun meillä oli kuitenkin ollu aika harvakseen näitä työkokouksia, ja sitten ne on aika semmosia, että käydään vaan niitä asioita läpi, eikä siinä hirveesti oo sitä ryhmätyöskentelyä ollu, eli nyt tää on tuonu valtavasti porukkaa yhteen. (Nuoriso-ohjaaja. Haastattelu.)

Edellisessä sitaatissa kuvattu seikka – että työskentely on ”tuonut valtavasti porukkaa yhteen” – on esimerkki koe-tusta työyhteisön vankentumisesta. Yhteisön rakentuminen vaatii pitkän aikajänteen ja luottamuksen siihen, että omat ajatukset saa sanoa ja että niitä kuunnellaan eikä kritiikkiä ammuta alas. Työyhteisöllisyys muovautuu parhaimmillaan yhdistelmäksi toiminnallista yhteyttä (halutaan tehdä yhdessä asioita ja ymmärretään oman

panoksen merkitys toiminnalle) ja yhteenkuuluvuutta ja ryhmäidentiteettiä (koetaan ryhmällä olevan jokin yhteinen tehtävä).

Haastattelujen mukaan NUPS-prosessin voi tulkita parhaimmillaan yhdistelmäksi näitä kahta. Toisaalta on luotu toimintaa ja saatu aikaiseksi produkti eli tuote, toisaalta on käynnistetty prosessi, joka on tuonut ihmisiä yhteen. Tämän koetaan yleisesti olleen merkittävää työyhteisön näkökulmasta.

Se alku oli semmosta, että kun ei oikein saanut mistään kiinni, eikä mikään tuntunut, hirveen että voi paskapaska, onko tämäkin nyt pakkopakkopakko, ja sitten niinkun mä sanoin, että kun sitä rupes tulemaan, että mistä saa vähän kiinni ja saa paperille, ja sit rupee avautuun se ajatus, ja on oikeesti ruennu uppoamaan sinne asiaan. Et vähän mä sitä oon luku, mitä on paperilla tuotoksia tehty, mut mitä enempi me puhutaan ja keskustellaan noissa jutuissa tuolla, ja nyt kun on tehty ne työkalukuvaukset ja tämmöstä. Kyllä tämä on sellanen juttu, joka on tosi hyväksi meille, kaikille meille, pitkässä juoksussa. (Nuoriso-ohjaaja. Haastattelu.)

Yllä kuvattu lausuma kiinnittää huomiota siihen, että toiminnan kehittyminen on vaatinut monenlaisia asioita. Aikajänteen on oltava niin pitkä, että alun epätoivoiset tunnelmat voivat kääntyä hyväksi. Yhteisen työstön on oltava strategista, ja sen hyötyjen on tultava näkyviin työntekijöille – ei välttämättä heti, mutta jossakin vaiheessa prosessia. Toiminnassa on päästävä myös käytäntöön. Johdon on tuettava prosessia, ja työntekijöiden on voitava luottaa tuloksiin.

Keskustelua ei voi hoputtaa. Se vaatii aikaa, sillä yhteisöllisyyden kehkeytyminen itsessään on prosessi, joka syve-

nee ”mitä enempi me puhutaan ja keskustellaan noissa jutuissa tuolla”.

Organisaation muistia ja tiedon leviämistä kehitettäessä olennaista onkin ollut eteenpäin menevä, pitkä prosessi, jonka aikana työtä on tehty useamman ihmisen voimin ja riittävän osallistavasti. Hiljaisen tiedon sanallistaminen edellyttää työyhteisön toimintakykyä, ja toisaalta toimiva työyhteisö luo vuorovaikutussuhteita, joiden avulla on helpompi oppia toisilta. Tämän seurauksena haastateltava on joutunut nuorisotyölle ominaisen tekemisen oheen myös pohtimaan työn luonnetta ja miettimään, miksi työtä tehdään.

Ei aikoihin oo miettinyt työtänsä niin paljon, siis niin tommosena, et yleensähan sitä vaan tekee, et nyt sitä joutuu miettiä vähän enemmän, et miks mä teen tätä.

(Nuoriso-ohjaaja. Haastattelu.)

Tähän eivät kalsaritontut kykene.

Nimi vaihdettu. 4

Kommenttipuheenvuoro:

Sinikka Haapanen

Luodaan nuorisotyöstä rohkea elinvoiman liike

VIRITYIN aineiston tarinallisuuteen, omakohtaisuuteen, kieleen ja rohkeaan puheeseen.

INNOSTUIN älyllisesti haastavasta, perustellusta pohdinnasta ja väittelystä.

ILOITSIN, en lukenut jargonia!

Ihmisen ääni nousee esiin

Voimatarina nuorisotyössä oli Helsingissä toteutettu sisällöllinen kehittämishanke, joka perustui nuorten ja ohjaajien työskentelyyn taiteelle ominaisin menetelmin. Tavoitteena oli tukea nuoren kasvua. Hankkeen kokemuksista toimitettiin kirja Voimatarina nuorisotyössä (Haapanen, Sava & Vesanen-Laukkanen 2006).

Inkeri Sava toteaa teoksessa, että nykyisessä länsimaisessa hektisessä elämässä tarinoimisen edellyttämä viipyilevä tapa pohtia kokemaansa ja elämänsä eri vaiheissa ei ole ollut arvostettua. Tehokkuudella ja menestysvaateilla on omat ehtonsa. Kun tietopohjaisen tehokkuuden riittämättömyys oivalletaan, aletaan korostaa kokemuksellista tietoa ja välittää kokemuksia, kertoa niistä kaikkine sävyineen. (Sava 2006, 47.)

Näin tulee olla myös nuorisotyössä.

Tämän kirjan aineistossa on suoraa puhetta, josta tunnistaa ammatillisen pohdiskelun ja kyseenalaistamisen. Se on puhetta, joka kertoo tarpeesta saada työkaluja, aja-

tuspääomaa, rohkeutta ja luovuutta kääriä hihat ja laittaa rukkaset heilumaan. Lukijalle välittyy kirjoittajien rohkeus ja intohimo vapauttaa nuorisotyö siihen tehtävään, joka sillä on tänään. Luovuutta kutsuvat esiin työntekijöiden lisäksi nuoret, joiden ääntä löysin sieltä täältä päiväkirjojen teksteistä. Aineiston tarinallisuus on viehättävää.

Aineistosta muodostuu työn kehittämisen dynaaminen ydin

Olen omassa ajattelussani nimennyt Nuorisotyön perussuunnitelman (NUPSin) aineiston Nuorisotyön tulevaisuuskertomukseksi, joka vahvistuu rohkeaksi elinvoiman liikkeeksi.

Nuorisotyön työtapaa tulee jatkuvasti havainnoida, ihmetellä ja kehittää. Työhön rakentuu helposti automaattinen tapa reagoida, toistaa vanhaa ja toimia totutulla tavalla. Tilalle tarvitaan tietoinen, jäsentynyt ja dynaaminen suhde työhön. Se ei johdattele mekaanisesti, vaan antaa uudenlaisen fokuksen ja intensiteetin työhön. Dynaaminen suhde vähentää automaattista reagointia. Se luottaa nuorten toimijuuteen ja antaa työntekijälle kehyksen, jonka sisällä hän voi heittäytyä työhön, altistua ja innostua. Tätä tehtävää aineisto hienosti vahvistaa.

Puheella luodaan todellisuutta. Ongelmapuheen sijaan tulee kehittää kompetenssipuhetta, joka perustuu sisältöön.

Nuoret hakevat puheesta vahvistusta omalle elämälleen. Puheella roolitetaan nuori. Toimintapuhe vahvistaa nuoressa aktiivista toimijaa, taitopuhe määrittää nuoren taitajaksi ja osaajaksi, tulevaisuuspuhe vahvistaa nuorta etenevänä tiensä kulkijana ja luojana. Sama pätee tekstin

kirjoittamiseen. Nuorisotyöhön liittyvään kirjoitettuun tekstiin tulee sisällyttää elävää kieltä metaforineen ja symboleineen – huumoria, lyriikkaa ja filosofiaa unohtamatta. Aineistosta löytyy kaikkia näitä elementtejä.

Nuorisotyössä rakennetaan toimijuuden ja minuuden vahvaa perustaa

Nuorisotyössä on kysymys prosessinomaisuudesta, joka etenee ja syvenee toteutuksen myötä. Prosessilla on lainalaisuutensa, joiden yhteyteen liittyy myös luovuus. Luovaa prosessia on tutkittu paljon. On kirjoitettu siitä, milloin ja miten prosessi mahdollistaa osallistujan flow-kokemuksen eli luovan virtauksen tilan, jossa asiat sujuvat kuin itsestään. Prosessia ravitsevat nuoret, ohjaajan taito, elinympäristö ja resurssit.

Kuten tässä kirjassa kuvataan, työn ydinolemus ei liity oppimiseen sen ahtaassa merkityksessä. Kysymys on – käyttääksemme sanaa oppiminen – itseoppimisesta, suhdeoppimisesta, elämäntaitojen ja arjen oppimisesta. Oppiminen tapahtuu sisäisinä ja ulkoisina kokemuksina. Sisäinen oppiminen ilmenee ihmisessä esimerkiksi havaitsemisena, ongelman tiedostamisena ja myös ratkaisuna, motivoitumisena, oivaltamisena. Ulkoinen oppiminen ilmenee vaikkapa taitojen oppimisena, urheilullisina taitoina ja ilmaisutaitoina (musiikki, kädentaidot, tanssi, draama). Työntekijältä oppiminen edellyttää kokonaisvaltaista nuorisotyöllistä lukutaitoa: kykyä lukea ihmistä, prosesseja, ilmiöitä, kulttuuria, sosiaalisia konteksteja ja arvoja sekä luoda niistä merkityksiä, jotka rikastavat työtä.

Nuorisotyön tehtävänä on nonformaalina toimintana luoda motivoiva, virittävä ja innovatiivinen tila oppimiselle.

Ytimessä enemmän elinvoima jolla luodaan kuin malli jolla tehdään

Työn luonnetta kuvaavat hyvin aineistossa esille nostetut elementit elämyksellisyys ja kokemuksellisuus, joihin lisäksi herkistymisen, havahtumisen ja viihtymisen, jolloin nuori toteaa että ”on kivaa”.

Tekemisen ja toiminnan kuvaaminen ei kerro siitä, mitä ovat sen sisällöt. Mitä kokemuksia, elämyksiä, merkityksiä ja kontakteja toiminnot sisältävät. Miten ne edistävät nuoren elämäntaitoa, kykyä kokea onnellisuutta, elämäniloa, toiveikkuutta ja turvallisuutta sekä kykyä kohdata epäonnistuminen ja osata mokata? Kysymys on nuorisotyössä myös siitä, miten toimitaan, siis pedagogiikasta. Nuoriso-ohjaajat, jotka toimivat lähisuhteessa nuoreen, kaipaavat keskustelua ja vertaiskokemuksia siitä, mitä prosessissa tapahtuu niin nuoren kuin ryhmän kannalta.

Voimatarina-hankkeessa kokoonnuimme ohjaajien pedagogiapalaveriiniin, joissa tutkimme kokemuksia ja havainnoimme, kuinka työskentelyprosessissa mahdollistuvat esimerkiksi nuorten osallisuuden, minäpystyvyyden, sosiaalisuuden ja onnistumisen tunteet ja kokemukset. Prosessivastuu on ohjaajalla, mutta sisällöt syntyvät nuorilta. Tämän sain lukea myös eräästä aineiston päiväkirjamerkinnästä. Kuin huomaamatta prosessissa kehittyi myös kyky sanoittaa työtä sisällöistä ja merkityksistä käsin.

Eräässä pedagogiapalaverissa nuoriso-ohjaaja Timo Kotro kuvasi sitä, kuinka vaikeaa onkaan päästä eroon muodosta. Hän tarkoitti muodolla kädentaitoja, tekemisen metodia, ei varsinaisesti sisältöä. Hän totesi, että hänelle oli suuri oivallus tajuta, että tärkeää ei ole kippo, jonka nuoret muovailevat. Nuori itse on kippo, joka muovau-

tuu tekemisen ja muodon prosessissa. Hän oivalsi, että kyseessä on kokemuksellinen tapa toimia. Painoarvo on kyvyssä herkistyä kokemuksille ja merkityksille, ja sen pohjalta toiminnallisuus, taito ja tekniikka syntyvät itsestään. Nuoren minäkuva muuttuu työskenneltäessä. Nuori, joka on kokenut olevansa ulkopuolinen tarkkailija, muuttuu sisäpuoliseksi toimijaksi.

Nuorisotyön design – muovailtaan savi eläväksi

Ajattelen, että nuorisotyö on yhteisöllistä toimintaa, jonka lähtökohtana on dialogi ja kontaktin luominen. Kontakti syntyy havainnoinnista, kuulemisesta ja keskittymisestä. Prosessi toteutuu nuorisotyössä toiminnan kautta: peleissä, kulttuurisessa nuorisotyössä, leiritöinnässä ja muussa sellaisessa.

Ajattelen, että nuorisotyössä osataan kuvata toimintaprosesseja erilaisten prosessimallien pohjalta. Ne on usein on annettu nuorisotyön ulkopuolelta. Niitä ei tule omaksua sellaisenaan, vaan ne tulee muokata työmuotoon ja mielen pohjalta. Osaamme kuvata työmuotoja toimintaprosessien yhteyteen. Osaamme arvioida ja kuvata työtämme sovittujen arviointikriteerien pohjalta. Osaamme havainnoida (tai auditoida) työtämme.

Ajattelen, että haasteenamme on sanoittaa toiminnan sisällöt niin, että niiden vaikuttavuus ymmärretään. Sisällöt jättävät jälkiä esimerkiksi kosketuspintoina, tunnekokemuksina, flow-oivalluksina ja osallisuuskokemuksena. Ne jättävät nuoreen kokemusjäljen. Näiden jälkien vaikuttavuus ilmenee nuoren voimaantumisenä ja toimintana hänen elämäntilanteessaan.

Ajattelen, että ilman nuorten äänen kuulemista työmme kehittäminen ei etene. Osaamme puhua nuorisotyöpuhetta. Mutta osaammeko puhua sisältölähtöisesti? Onko työtä mahdollista kehittää ilman, että nuoret ovat mukana nostamassa esiin heille tärkeitä, vaikuttavia merkityksiä? Tehtävämme on käsitteellistää ja luoda ammatillista sisältöpuhetta.

Toisinaan puhumme puhetta, joka ei merkitse mitään. Sanojen ja puheen tulee herättää oivallusta, tunnetta, joka koskettaa kuulijaa.

Kirjoittaessani tätä tekstiä syntyi ajatus nuorten ryhmästä, jossa nuoret kertoisivat todellisia tarinoita heille tärkeistä tilanteista omasta elämässään. Näistä tarinoista he yhdessä keskustellen nostavat esiin heille tärkeitä merkityksiä. Tavoitteena on tutkia omaa elämää valintoina ja päätöksinä, joiden taustalla on arvoja ja merkityksiä.

Nuori Kulttuuri Teatris -tapahtumassa 24.–26.5.2013 Helsingissä toteutettiin ”Merkitysten metsästäjät” -hanke, jossa nuoret katsoivat ryhmien esityksiä ja tutkivat, mikä oli esityksen sanoma, mikä kosketti katsojaa, mille merkityksille esitys rakentui.

Tila luo muutakin kuin valmiiksi stimuloituja kokemuksia

Nuorisotyötä kuvataan tavanomaisesti tilan kautta. Tila pitäisi nähdä monimuotoisesti, fyysisen tilan lisäksi vaikkapa kulttuurisena, henkisenä ja sosiaalisena ympäristönä – sekä kaupunkitilana että vapaana tilana. Käsitys tilasta tulisi vapauttaa formaalista muodostaan. Nuorisotilasta on syntynyt ulkopuolisille mekanistinen myyt-

ti, joka meidän itsemme tulee uudelleen määritellä, näkökulmia vaihtaen. Professori Juha Varto totesi eräässä seminaarissa, että ulkoinen tila on rajannut, ahdistanut ihmisen niin ahtaalle, että hän ei mahdu siihen enää omana itsenään, sisäisessä tilassaan. Hänet on määritetty, mallinnettu ulkoapäin niin valmiiksi, ettei hän ole enää tilan luoja vaan tilan vanki. Nuorisotyö luo nuorelle kasvutilan, johon tulee sisältyä myös eettistä kasvutilaa.

Suhdeteoria osuu ajan ytimeen: haasteena on nuoren oman arvon luomisen prosessi

Suhdeteoria nostaa esiin uuden tavan kuvata ja kehittää nuorisotyötä. On luotu näkökulman muutos ja sen mukana uusi tapa tarkastella työtä. Se tuo mukanaan myös uusia työn sisältöjä, sillä ihmisen arki, samoin kuin kasvu ja hyvinvointi, rakentuu suhteista. Suhteista muodostuu myös nuorisotyö toimialana. Kuva 1 sinisestä ympyrästä sisäkkäisine kehineen lähtee nuoren henkilökohtaisesta kasvusta, ja nuorisotyö määrittelee itsensä ja tehtävänsä ympyrän kaikille kehille ja eri alueille. Työn uudella tavalla määrittely ravistelee totuttuja ajatusmalleja. Päiväkirjamerkinnöistä luin, kuinka suhteet eivät ole vellovaa massaa, vaan niihin pureudutaan ja niiden merkityksiä pohditaan. Nuoren elämän suhteissa hänellä on mahdollisuus luoda ja vahvistaa itse omaa arvoaan. Nuoren oman arvon luomisen prosessissa nuorisotyön vahvistava tuki on tärkeää. Eräs nuori kuvasi minulle vuosia sitten nuorisotyöntekijän tehtävän seuraavasti: ”nuorisotyöntekijän tehtävä on saada minut itse tahtomaan elämästäni enemmän ja parempaa”. Nuorisotyöntekijän tulee työnsä labyrinthissa tunnistaa nuorisotyön ydintehtävä.

Nuorisotyön ytimessä on nuoren kokemus arvosta ja vapaudesta. Hänen kokemuksensa omasta arvostaan syntyy siitä, että hän tulee nähdyksi ja kohdatuksi itsenään omassa tilassaan. Nuorisotyön keskiössä ei ole muoto tai menetelmä. Siellä on ihminen itse.

Saven muovaaminen vaatii taitavan käden lisäksi toimivat työvaiheet, työkalut ja työtteet

Nuorisotyön kokonaisuus on Kolmannessa luvussa kuvattu mosaiikiksi, joka kuvaa hyvin työn kokonaisuutta. Korostan luvun kokonaisuudessa myös työtettä, joka määrittelee sitä, kuinka työtä tehdään – pedagogiikan. Pedagogiikka on työote, joka kertoo, miten ohjaajan ja nuoren välisessä vuorovaikutuksessa ja dialogissa toimitaan niin, että nuori osallistuu subjektiksi omassa elämässään. Työn ytimessä on nuoren elämäntilanteeseen ankkuroituva nuoren kasvu. Tässä työtä kuvaavassa kokonaisuudessa tiedostetaan, mitä, miksi, millä menetelmillä ja pedagogisella otteella työskennellään.

Hyvä työ ei synny soolona – kylmästä lämpimään

Kokkolan sisukkaat sankarit ovat auranneet tien kylmästä lämpimään. Aineistosta näkee, että kaiken pohjalla on motivaatio, realismi ja tulevaisuuden näky. Motivaatio löytyy merkityksistä; sisältö ei synny ohjeistuksista vaan luottamuksesta ja rohkeudesta heittäytyä mukaan sekä kyvystä vaihtaa näkökulmia ja määritellä tilanteita ja työtä uudelleen. Työ kehittyi vuorovaikutteisesti sieltä käsin, missä sitä tehdään. Ajattelen, että ilman elävää suhdetta lapseen ja nuoreen työ lakkaa olemasta luovaa. Hyvin toimiva yhteisö työskentelee itseohjautuvasti syttyen ja sytyttäen ympäristöään.

Nuorisotyössä työntekijä toimii sekä omana persoonanaan että ammattilaisena. Ajattelen, että työtä tekee ihminen, joka saa voimansa ammatillisuudestaan. Itseään kehittävä ammatillinen nuorisotyöntekijä jaksaa työsäään ja iloitsee siitä, on motivoitunut kehittämään työtä yhteisöllisesti ja luomaan sisäisesti jaettua ymmärrystä. Hän kohtaa nuoren aikuisena ihmisenä, ammatillisuutensa kehikossa (ammattillinen aura). Yhteisön tulee kirkastaa merkityksiä, rikastaa itseään yhteisönä ja luoda yhdessä nuorisotyön arvoa. Samalla yhteisö rakentaa omaa arvoaan alan ammattilaisina.

Tulevaisuudessa näen nuorisotyöntekijän vahvana kasvatus-, kulttuuri- ja sivistystyöntekijänä, jolla on sisäistynyt suhde työhön ja jolle on merkityksellistä sen sisällöllinen vaikuttavuus. Työn yhteiskunnallinen painoarvo on kasvanut työn ammatillistumisen myötä.

Nuorisotyössä ajattelun taitoja tulee arvostaa. Elämme aikaa, jossa kiireen kulttuuri kohisee ja mieli toistaa tuttuja toiminnallisia mekanismeja.

Kasvatusta dialogisesti, taiteella ja filosofialla: taitoa on antaa aikaa

Nuorisotyön orientaatioperustaan liittyy tulevaisuusnäkökulma, jonka tavoitteena on perustua toivon ja mahdollisuuksien kokemiseen. Aineisto kuvaa hyvin kasvatuksen lähtökohdaksi niin nuoren kuin nuoruuden. Nuoruus on tilanne, jossa nuori on elämässään subjekti, joka hakee kasvunsiemenelleen muhevaa kasvuympäristöä, mehevää ravintoa sekä valoa tullakseen nähdyksi.

Ravinnon myötä hänellä on mahdollisuus kasvaa ”omaan täyteen mittaansa ja kukoistukseensa ” Nuorisotyönte-

kijän roolia kuvataan aineiston päiväkirjamerkinnöissä useilla nimillä, esimerkiksi rinnalla kulkijana. Lisäisin näihin käsitteisiin nimityksen ”kaikupohja”. Ihminen hakee suhdetta, jota vasten hän kasvaa ja joka kaikuu hänelle kasvuprosessin eri vaiheissa tarkoituksenmukaisesti.

Käytännössä vahvistaminen tarkoittaa tukea, jonka avulla nuori kokee ja jäsentää elämänmakuisia hetkiä, löytää elämäntaitoa, vahvistaa minäpystyvyyden kokemuksiin, oivaltaa omaa arvoaan. Suhteen sisältö muodostuu läsnäolosta ja puheesta. Suhde kehittyy molemminpuolisesta motivaatiosta ja herkistymisestä syttyä ja luoda kasvua maailmassa, jonka kokee elämisen arvoisena.

Ei puhuta omenasta vaan puraistaan omenaa!

Johdon merkitys ja painoarvo on tässä prosessissa ollut suuri. Taito ja tahto lähteä luomaan tulevaisuutta – arkea tutkimalla ja osallistamalla henkilökunta siihen – on luova ja innovatiivinen teko.

Tuloksiakin on jo näkyvissä: nuorisotoimen johtaja toteaa, että Kokkolan nuorisotyö on lyhyessä ajassa muuttanut paljon. Kestävä muutos tapahtuu ajattelutapojen, näkökulmien ja työn sisältöjen kautta, ei rakenteita muuttamalla, niin kuin usein ajatellaan. Toimintakulttuuri ei muutu ilman syvempää prosessia. Suuntaa näyttävä kurkiaura on yhtenäinen, vaikka erilaisista lentäjistä muodostunut; se pysyy suunnassa, koska taho on yhdessä määritelty, sillä on sisäistetty intuitiivinen tuntuma kulkusuunnasta ja taito lentää. Työntekijät ovat lunastaneet lentäjän lupakirjan.

Ajattelen, että kestävä, motivoiva ja realistinen kehittäminen on työntekijälähtöistä yhteistä työtä, jota johto tukee ja ravitsee sekä osallistuu myös itse siihen. Ajattelen myös, että yhtä merkittävää on nuorten osallisuus prosessissa. Kun kehittäminen on ankkuroitunut maape-rään, josta se toteutuu, sillä on juuret kasvaa.

Olen saanut olla aineiston äärellä, johon en ole aiemmin törmännyt. Kaikkea ei näe silmillä. On todellisuutta, joka on näkymätön. Se on tunnistettava ja tunnustettava. Kaikki elinvoima on hyödynnettävä innostamalla.

The background features several abstract, organic shapes in a vibrant orange color, resembling brushstrokes or ink splatters. These shapes are scattered across the page, with a larger, more complex shape at the bottom right and several smaller, simpler shapes elsewhere.

Kuudes luku: Nuorisotyö, kasvatus, opetussuunnitelma

Tomi Kiilakoski

Nuorisotyö, kasvatus, opetussuunnitelma

jossa väitetään, että nuorisotyö on kasvatuksellinen prosessi; todetaan, että kasvatus on kaikkialla, mutta silti sen luonne on epäselvä; käsitellään opetussuunnitelmaa; pohditaan suhteita kasvatuksen lähtökohtana ja mietitään, millainen tulkinta nuorisotyöhön tulee, kun se mielletään nimenomaan prosessiksi, jolla on paitsi menetelmät ja kohtaaminen, myös rajattu ajallinen kesto.

Kasvatus on kateissa, väitetään. Ainakin käsitykset kasvatuksen luonteesta poikkeavat toisistaan. Ei ole selvää, mitä kasvatus on tai mitä se ei ole. Itse sain tuta tämän, kun teimme kollegojeni kanssa artikkelia Kasvatus-lehteen. Hain lehden kirjoittajaohjeita netistä hakusanoilla ”kasvatus” ja ”ohjeet”. Ensimmäinen ehdotus sivustoksi vei omistautuneiden viherpeukaloiden sivustolle, jolla annettiin ohjeita siitä, miten Cannabis sativa -kasvia voidaan ruokkia kotiolosuhteissa. Jos olisin pessimisti, saisin tästä aiheesta valittaa, että olemme kulttuurina kadottaneet näyn kasvatuksesta. Ihmisten kasvatus on jätetty asiantuntijoiden kontolle, ja kotona kasvatus on lähinnä päihteiden kasvatusta, muuhun emme kykene.

En kuitenkaan ole pessimisti. Ei kasvatus mihinkään katoa. Miten se edes voisi?

Läpi tämän kirjan olemme kirjoittaneet, että NUPSissa hahmotetaan nuorisotyötä nimenomaan kasvatuksena. Monien kokkolalaisten nuorisotyön ammattilaisten nä-

kemys omasta toiminnastaan korostaa työn kasvatusluonnetta. Nuorisotyön kasvattajuus ei ole ylhäältä päin julistavaa, vaan vierellä olevaa: *”Haluan olla vaikuttajana, kasvattajana, rinnallakulkijana nuorelle”* (Nuorisotyöntekijä. Päiväkirja).

Tämä on tietysti jo sinällään valinta siitä, millaiseksi nuorisotyö ymmärretään.

Emme ole vallan yksin korostaessamme nuorisotyön kasvatusluonnetta. Esimerkiksi Juha Nieminen (2007, 54) on todennut, että teoria nuorisotyöstä muistuttaa teoriaa kasvatuksesta, sillä se perustuu näkemykseen siitä, millaista on nuoren kasvu. Niemisen huomautus pitää kutinsa myös NUPS:n tapauksessa, sillä NUPS voidaan hahmottaa teoreettisena jäsenyyksenä siitä, millaista nuorisotyö on.

Ensimmäinen poiminta NUPSista onkin, että siinä nuorisotyö käsitteellistetään nimenomaan kasvatuksellisenä toimintana. Tämä on eri valinta kuin tarkastella nuorisotyötä ohjaamisena. Se poikkeaa myös lähtökohdista, joissa nuorisotyötä hahmotetaan oppimisen tuottamisena. Kun korostetaan nuorisotyön kasvatuksellisuutta, tuodaan esiin, ettei nuorisotyö tavoittele mitä tahansa oppimista. Nuorisotyöllä on suunta, se pyrkii esimerkiksi edistämään terveitä elämäntapoja tai huolehtimaan, että nuoret kiinnittyvät yhteiskuntaan ja pystyvät toimimaan omaa ja yhteistä hyvinvointia edistäen. Nuorisotyö ohjautuu tiettyjen arvojen mukaan. Nuorisotyö saa mielensä siitä, että se sitoutuu tiettyihin peruslähtökohtiin ja haluaa tukea nuorten hyvää elämää – ja tämä tietysti pohjautuu näkemykseen siitä, millaista hyvä elämä on. (ks. Kiilakoski 2014b.)

Brasilialainen kasvatustieteilijä Paulo Freire (2004, 71) – yksi sankareistani – korostaa, että kasvatustieteet eivät ole ikinä irrallaan arvoista ja unelmista siitä, millaista kasvatettavien tulevaisuus voi olla. Kääntäen: niin kauan kuin haluamme vaikuttaa nuoriin arvojemme mukaisesti heitä kuunnellen ja kunnioittaen, ollaan tekemisissä kasvatuksen kanssa.

Toinen NUPSin pohjalta kumpuava näkökulma on, että nuorisotyö ei ole pistemäinen tapahtuma. Nuorisotyö ei ole hetkessä tapahtuvaa kohtaamista, vaan pidempikestoisen prosessin osana sekä yksittäisten nuorten että nuorten ryhmien kanssa. Juuri prosessin kuvaaminen onkin ollut yksi keskeinen tekijä siinä, että NUPS on onnistunut aukaisemaan jotakin siitä, miksi ja miten nuorisotyö toimintonsa järjestää. Prosessin, ja nimenomaan kasvatuksellisen prosessin, auki kirjoittaminen auttaa siinä, ettei kuvaus nuorisotyöstä jää vain tekemisen luetteloksi. Pelkkä tekemisen kuvaus on litteä kuin ohut paperi. Nuorisotyön käytäntö taas on leveä ja rikas. Ei tarvitse puhua pelkästään sählyturnauksista, biljardista tai ryhmäytymisen menetelmistä, vaan voi lähteä kuvaamaan sitä, miten nämä eri toiminnot liittyvät prosessiin, joka edistää nuorisotyön kasvatuksellisia tavoitteita.

Selkeästi tavoittelemme tällä hetkellä sitä että pystymme avaamaan ja tuomaan julki ne ”salaiset” kasvamisen ja kasvattamisen prosessit nuorten kanssa, joissa me toimimme ja jotka me tiedämme, mutta muut eivät!

(Nuorisotyöntekijä. Päiväkirja.)

Kolmas näkökulma liittyy siihen, että NUPSissa ei lähdetä hahmottamaan nuorisotyötä vain oppimisen tuottamisena. Katse ei ole vain työn tuottamisessa tuloksissa. Nuorisotyö tietysti tuottaa oppimista, tietoja, taitoja,

asenteita ja valmiuksia. Kuitenkaan nuorisotyö ei ole toimintaa, joka leimallisesti pyrkisi näiden asioiden toteuttamiseen. Nuorisotyö ei toimi sillä tavalla, että toiminnan alussa voitaisiin määritellä asiat, joita toimintojen aikana olisi tarpeellista oppia. Tämä on mahdollista koulussa, jossa kunkin kurssin alussa voidaan määritellä etukäteen oppimistavoitteet. Oppiminen voidaan koulussa tarkastaa jälkikäteen kokeilla, joissa arvioidaan, kuinka hyvin nuori on saanut omaksuttua sen, mitä muiltakin nuorilta edellytetään. Nuorisotyössä ei toimita näin.

Oppimista tapahtuu, mutta sen suuntaa ei määritellä vastaavalla tavalla. Siksi täytyykin kiinnittää huomiota oppimisympäristöön, jonka tarkoituksena on tukea nuoria, sekä tietysti siihen, miten prosessi on järjestetty. Toimimalla tietyllä tavalla nuorisotyö voi vaikuttaa siihen, millaisia oppimiskokemuksia saavutetaan. Prosessi vaikuttaa siihen, millainen oppimisen universumi toiminnan aikana kehkeytyy.

Yllä olevat kolme näkökulmaa yhdessä antavat määritelmän nuorisotyölle. Aiemmin olen tiivistänyt tämän melkoisen kankeaan, joskin mielestäni kuvaavaan muotoon: ”nuorisotyö on tavoitteellista kasvatuksellista toimintaa, joka rakentaa prosesseja, joiden varassa nuorisotyön tavoitteiden on mahdollista toteutua” (Kiilakoski 2013, 36). Määritelmässä yritetään yhdistää yllä kuvatut kolme asiaa: kasvatuksen näkökulma nuorisotyöhön, prosessikeisyys ja tulosten kumpuaminen toiminnasta itsestään. Tässä luvussa pohdin sitä, millainen kuva nuorisotyöstä kasvatuksena NUPSin kautta oikein hahmottuu. Lisäksi perustelen sitä, miksi ajatus nuorisotyön kuvaamisesta opetussuunnitelmalla olisi järkevä.

Kasvatus, hankala sana

Luvussa viisi kuvattiin, miten nuorisotyön ammatillinen sanavarasto ei aina riitä kuvaamaan toimintaa. Osan tästä hankaluudesta aiheuttaa se, että nuorisotyö lainaa osan keskeisistä sanoistaan muista ympäristöistä. Tällöin termit kantavat mukanaan niitä merkityksiä, joita muut ammattikunnat ovat omien perinteittensä mukaan käsitteisiin ladanneet. Tämä pätee sellaisiin käsitteisiin kuin syrjäytyminen, sosiaalinen vahvistaminen tai varhainen puuttuminen. Yhtä lailla kasvatuksen käsite on epäselvä: sitä käyttäessään törmää välittömästi pohdintaan, eikö kasvatus ole vain kotien tai ehkä koulujen asia. Nuorisotyössä kasvatus on sanana ollut kartettu, ehkä pelottavakin (ks. Hanhivaara 2009).

Kasvatus on esimerkki sanasta, johon on ladattu valtaisa määrä historiallista painolastia. Kun nuorisotyötä kutsutaan kasvatukseksi, joudutaan tekemään tiliä sanan eri käyttöyhteyksien kanssa. Koulua tai koulutusjärjestelmää on kritisoitu siitä, että se on ikään kuin kaapannut sanojen oppiminen tai kasvatus ymmärryksen itselleen. On kuin kasvatus olisi kaventunut vain siihen, mitä tapahtuu koulussa tai kodeissa. Tämä on herättänyt närkästystä eri tahoilla. David Hamilton (2009, 15) on todennut, että kasvatus tulisi ymmärtää monimutkaiseksi verkostoksi erilaisia julkisia, yksityisiä ja kodissa tapahtuvia toimintoja, pikemminkin kuin vain opetukseksi julkisessa koulujärjestelmässä. Tällaisen näkemyksen mukaan kasvatusta voi olla kaikkialla. Se ei rajaudu eikä lukitu vain yhteen ympäristöön. Näkemykset, jotka sijoittavat kasvatuksen vain pariin toimintaympäristöön, näyttävät tässä ymmärryksessä kummallisen kapeilta ja jäykistyneiltä.

Kysymys on toki myös siitä, millaiseksi kasvatusta luon- teeltaan hahmotetaan – ei pelkästään siitä, missä ympäristöissä kasvatusta tapahtuu. Suomalaisen kasvatustutkimuksen suuri hahmo Reijo Wilenius (2002, 67) on kuvannut länsimaista tapaa ymmärtää kasvatusta kahden vertauskuvan kautta. On niitä, jotka hahmottavat kasvatettavan vahataulun. Tällöin kasvatuksen tehtävänä on piirtää kasvatettavaan mitä ikinä yhteiskunta keksiikin. Kasvatettava tulee muovatuksi, ja hänelle tuetaan ulkoapäin erilaisia oppisisältöjä. Kasvatettavaa voidaan ohjailta siihen suuntaan, mihin kasvattaja haluaa häntä siirtää.

Toinen tapa ymmärtää kasvatusta taas ajattelee, että kasvatettava on siemen. Kasvatuksen tehtävänä on luoda siemenelle turvalliset kasvuolosuhteet. Ruokkia, ravita, huolehtia kasvusta. Tehtävänä ei ole tuoda ulkoapäin asioita, vaan tukea sitä, että kasvatettavassa olevat mahdollisuudet voivat toteutua mahdollisimman täysimääräisinä ja laimentamattomina. Kasvattajan on oltava kasvun tukena, poistamassa esteitä ja luomassa mahdollisuuksia.

Ensimmäisen vertauskuvan mukaan kasvatusta on ulkopuolelta tuodun materiaalin mahdollisimman tehokasta opettamista, toisen mukaan kasvatettavassa olevien kykyjen avautumista. Nuorisotyössä ollaan syystäkin epäluuloisia sellaista kasvatustutkimusta kohtaan, jossa kasvatusta ymmärretään prosessiksi, jossa etukäteen päätetään, millaisia nuorten tulisi olla tai mitä heidän tulisi oppia. Tämä ei kuitenkaan ole mikään syy hylätä kasvatusta käsitteenä. Toinen tapa hahmottaa kasvatusta tuntuu sopivan nuorisotyöhön varsin hyvin. Kun korostetaan siemenvertauskuvan tapaan kasvatusta nuorisolähtöisenä prosessina, ollaan jo varsin lähellä nuorisotyön tapaa ymmärtää toimintaa.

Nuorisotyölle on ominaista pyrkimys myötäkulkemiseen eikä niinkään nuoren ahtamisen johonkin putkeen. Nuorisotyöntekijät korostavat usein, että he haluavat nuorten tekevän omat ratkaisunsa. Nuorisotyön kasvattajuudessa onkin kosolti yhteistä edellä kuvatun ajatuksen kanssa, että kasvatusta on siemenen kasvusta huolehtimista. Nuorisotyö ei tyrkytä. Se jättää tilaa nuorelle. Siinäkin tapauksessa, että nuori näyttää menevän väärään suuntaan, on keskeinen toimintaperiaate kuitenkin antaa nuorelle mahdollisuus toimia itse ja olla osallinen omassa elämässään.

Tietysti tulee varmaan tilanteita, joissa nuori tekee itsenäisesti minun mielestä vääränlaisia ratkaisuja; mutta vaikka voinkin pyytää pohtimaan asiaa myös toiselta kantilta, en voi ottaa liikaa valtaa nuoren elämän yli.

(Nuorisotyöntekijä. Päiväkirja.)

Suomalainen kasvatustutkija J. A. Hollo totesi kasvatuksen olevan kasvamaan saattamista (Taneli 2012). Hänelle ulkoa päin opettaminen oli outoa toimintaa, jolla ei ollut paljoakaan tekemistä todellisen kasvatuksen kanssa. Kasvatuksen irvikuva on ”kuolettavan harmaa koulupöly, joka pahemmin kuin mikään muu tukahduttaa raikkaaseen ilmaan ja päivän kirkkauteen pyrkivää kasvua” (Hollo 1927, 105). Tälle vastakkaisesti todellinen kasvatustarjoaa mahdollisuuksia kasvaa, oppia ja toimia muiden kanssa. Ennen kaikkea siinä on kysymys ilosta.

Tällainen näkemys kasvatuksesta on hyvin yhteensopiva nuorisotyön kanssa. Jos nuorisotyön tehtävänä on huolehtia siitä, että nuoret voivat toteuttaa unelmansa ja pysyvät toimimaan ympäristössä, joka vastaa heidän tarpeisiinsa ja näkemyksiinsä ja joka samaan aikaan tukee nuorten kulttuurisia mieltymyksiä (Forkby & Kiilakoski

2014), ei totta viekään olla kaukana näkemyksestä, jonka mukaan kasvatus on kasvun edellytyksistä huolehtimista.

Nuorisotyö kasvatuksena

Brittiläinen nuorisotyön tutkija Howard Williamson on yksi monista, jotka ovat tuoneet esiin nuorisotyön jäsenytymättömyyden ja hankaluuden sen kuvaamisessa, mitä nuorisotyö syvätasollaan on. Hän toteaa, että ”haasteena on aina ollut saada muut vakuuttuneeksi siitä, että nuorisotyö on muutakin kuin pingistä ja biljardia” (Williamson 2012, 44). Mutta mitä on tämä jokin muu, josta Williamson puhuu? Mikä on se elementti, joka ylittää pelkän pöytätenniksen läiskinnän?

Kysymys pelkän tekemisen kuvauksen ylittämisestä ja taustalla olevan ajattelutavan esiin piirtämisestä oli tietysti ratkaiseva koko NUPSin onnistumiselle. Tämän kysymyksen ratkaisemiseksi kerättiin tietoa nuorisotyöntekijöiden toiminnasta ja ajattelutavasta. Kokkolan työntekijät pitivät päiväkirjaa toiminnastaan syyskuun 2011 ajan. Näiden päiväkirjojen analyysin pohjalta pyrin luonnostelemaan, mitä tavoitteita tai lähtökohtia nuorisotyössä oikein on. Vertailukohtana voi ajatella, että samaan tapaan kuin koulussa on määritelty oppiaineiden keskinäiset tuntijaot ja kuvattu sisältöjä, tulisi yrittää aukaista nuorisotyön toimintaa kasvatuksena. Nuorisotyöllä ei tietenkään ole oppiaineita eikä oppisisältöjä. Jotakin sillä kuitenkin on. Tehtävänä oli selvittää, mitä.

Päiväkirjojen analyysi osoitti, että nuoren tukeminen yksilönä oli nuorisotyölle tärkeää. Nuorten parissa vietettiin aikaa, keskusteltiin tärkeistä asioista, odotettiin hetkeä, jolloin nuoret olisivat halukkaita puhumaan omista

asioistaan. Tärkeämpänä kuin se, miltä nuori näyttää ulkoapäin, koettiin se, millaiseksi nuori kokee itsensä ja kuinka hyvin hän on sinut omien tunteittensa ja ajatustensa kanssa. Itseluottamus ja itsetuntemus korostuivat. Yksittäisen nuoren tukeminen näyttäytyi yhdessä päiväkirjassa haluna tukea nuoria heidän kyvyssään ymmärtää itseään. Alla olevassa katkelmassa nuorisotyöntekijä asettaa oman työotteensa ongelmakeskeistä lähestymistä vastaan ja korostaa, että tulisi tarjota kasvatusta, joka auttaa nuorta tunnistamaan omat vaikuttimensa ja mahdollistaa omiin vahvuuksiin nojaamisen.

Tunne- ja draamakasvatusta, jotta lapsena jo oppisi erottamaan hetkelliset tunteenpurkaukset, käsittelemään niitä, puhumaan niistä; sen sijaan, että leimautuu persoonana hankalaksi tai saa jonkin diagnoosin! Hittojako se diagnoosi auttaa, leimaa vaan loppuelämäksi ja pahimmassa tapauksessa sitä lakkaa yrittämästä saatuaan luuserin leiman otsaan. Meidän tehtävä olisi siis myös voimaannuttaa, motivoida ja vaelaa uskoa nuoren omiin kykyihin. Ja ennen kaikkea kuunnella nuorta, eikä vain tarjota koulutus- tai harjoittelupaikkoja liukuhihnalta. (Nuorisotyöntekijä. Päiväkirja.)

Sitaatti tuo selkeästi esiin, että nuorisotyön kohteena on yksilö, jonka elämää pyritään tukemaan siten, että hän pystyy toimimaan omaa hyvänsä edistäen. Tehtävä ei ole pelkästään tarjota palveluita (kuten koulutuspaikkoja), vaan pystyä vahvemmin ja tarkemmin tukemaan nuorten maailmaa. Nuorisotyötä onkin sanottu leimaavan työtteen, joka on kriittisellä tavalla tietoinen eri toimijoiden vaikutuksista nuoriin, on oppimis- ja tekemiskeskeistä ja lähtee nuorten omista tarpeista ja ajatuksista (Yates ym. 2009, 84–85).

Nuorten tukeminen yksilöinä on itsestään selvä osa nuorisotyötä. Nuorisotyölle on kuitenkin ominaista ymmärtää nuorten vertaisryhmän merkitys toiminnan tukemisessa (Nieminen 2014). Samoin nuorisotyö on tietoinen siitä, että nuorten elinympäristö vaikuttaa mahdollisuuksiin toimia omaa hyvinvointiaan edistäen (Laitio 2014, Kiilakoski 2014b). Nämä jälkimmäiset ulottuvuudet tuovat esiin sen, että nuorisotyössä nuoren kasvun tukeminen hahmottuu ympäristön ja yksilön välisenä prosessina. Tämän takia pelkkä yksilön kasvun tukeminen ei riitä, vaan tarvitaan laajemmin huomion kiinnittämistä siihen, millaisia mahdollisuuksia nuorilla on, mitä heille on tarjolla ja mitä heillä on lupa odottaa yhteiskunnalta.

Kokkolan päiväkirjoissa tulikin esille monenlaisia seikkoja, jotka vaikuttavat nuorten hyvinvointiin. Ilmeinen lähtökohta oli, että nuorten ryhmäprosessien tuli olla kunnossa. Jokaisen nuoren tulisi voida tuntea olevansa hyväksytty. Yksinäisyyttä olisi vastustettava ja kaverisuhteita tuettava. Sukupolvien sisäisten, siis nuorten keskinäisten, suhteiden ohella pohditutti nuoren suhde vanhempiin. Nuorisotyöntekijät järjestivät vanhempainiltoja ja miettivät sitä, millaiset kasvuolosuhteet nuorille ylipäätään oli tarjolla. Samoin pohdittiin sitä, kuinka hyvin palvelujärjestelmä vastaa nuoren tarpeisiin. Nuoren osallisuus yhteiskuntaan ja päätöksentekoon ajattelutti. Nämä kaikki esimerkit osoittavat, että yksilöllisen ohella nuorisotyö kiinnittää paljon huomiota myös sosiaaliseen. Tämä tuo esiin, että nuorisotyön kasvatuskäsityksessä yksilöllinen ja sosiaalinen kietoutuvat toisiinsa. Nuorta ei voi tukea pelkästään yksilötasolla, vaan täytyy kiinnittää huomiota hänen sosiaaliseen asemaansa.

Monet kasvatustutkijat korostavat, että kasvatuksen tehtävä on saman aikaan yksilöllinen ja sosiaalinen – sen

on oltava sekä henkilökohtaista että yhteistä kasvua tukevaa toimintaa. Esimerkki tällaisesta lähestymistavasta on Stephen Kemminin (2014, 30) tiivistelmä kasvatuksen tehtävästä: on toimittava niin, että ihmiset voivat elää hyvin sellaisessa maailmassa, joka on elämisen arvoinen. Hänen ajatuksensa kokoaa hienolla tavalla sen, että kasvatusta ei tarkoiteta ennalta määrättyjen taitojen ja tietojen tuputtamista. Sen sijaan kasvatusta on kasvavan nuoren tukemista, sen turvaamista, että nuorella on mahdollisuus toteuttaa omaa hyvänsä.

Yksilöt eivät elä missään umpiossa. Siksi kasvatusta tehtäväksi asetetaan myös yhteiseen maailmaan vaikuttaminen ja sen turvaaminen, että yhteiskunta ja nuorten välittömät lähiympäristöt tekevät mahdolliseksi nuoren kasvun ja sen, että hän pystyy toteuttamaan omia mahdollisuuksiaan. Tämä ajatus on vaivatta käännettävissä myös nuorisotyöhön, jossa korostetaan nuorisolähtöisyyttä ja myös nuorten elinolosuhteisiin vaikuttamista.

Kemmisläinen ajatus siitä, että on voitava elää hyvin elämisen väärtissä ympäristössä, näkyi monissa päiväkirjoissa joko ilmitasolla tai piiloisesti. Ei kuitenkaan riittänyt toteamus, että nuorisotyö tukee nuorta ja vaikuttaa hänen elinympäristöönsä. Kun tehtäväksi oli osoitettu aukaista nuorisotyön luonne kasvatuksena, oli analysoitava hienojakoisemmin, millaisia asioita nuorisotyö vahvistaa. Avaimeksi tutkimuksessa ja myöhemmin toimintojen perustelussa osoittautui nuorisotyön kuvaaminen suhteiden avulla. Oli analysoitava, millä tavalla nuorisotyö vahvistaa nuoren suhteita toisiin ihmisiin ja maailmaan.

Nuorisotyö ja suhteet

Jossain vaiheessa päiväkirjojen analyysia törmäsin siihen, että nuorisotyöntekijät käyttävät verrattain paljon aikaa sen kuvaamiseen, millaisen suhteen he haluavat rakentaa nuoreen. He haluavat olla helposti lähestyttäviä ja samaan aikaan turvallisia aikuisia. He haluavat olla kuuntelevia. Haluavat antaa nuorelle tilaa, jotta nuori voi sopivana hetkenä ryhtyä keskustelemaan. Työntekijät tuntuivat pohtivan paljon sitä, millainen on heidän suhteensa nuoreen. Tämä suhde ei määrittynyt ammatillisen osaamisen kautta, vaan henkilötasolla, läsnä ollen. Jonkin verran pohdittiin sitä, miten nuorisotyön aikuisen rooli eroaa esimerkiksi opettajista. Tällöin tuli esiin, että nuorisotyön asema ei perustu niinkään johonkin tiettyyn osaamiseen (kuten vaikkapa lääkäreillä sairauksien hoitoon), vaan enemmänkin kykyyn olla nuorelle lähellä ilman liiallista auktoriteettia.

Toivon että osaisin toimia niin että en ota nuorten edessä vahvaa auktoriteettiasemaa tai hyödynnä sitä antaakseni nuorille valmiiksi pureskeltuja vastauksia. Uskon, että nuorten tulee löytää omat kysymyksensä ja vastauksensa, uskon myös että nuoriso-ohjaajan tulisi tarjota mahdollisuuksia näiden kysymysten esittämiseen ja vastausten löytämiseen. (Nuorisotyöntekijä. Päiväkirja.)

Olisi jo sinällään hyödyllistä aukaista tarkemmin sitä, miten nuorisotyö omaa ammattisuhdettaan rakentaa. Jones ja Deutsch (2011) kertovat tutkimuksestaan, jossa he lähtivät tutkimaan koulun jälkeistä kerhotoimintaa. Heidän mielestään keskeisenä asiana tuli esiin suhde nuorten ja ohjaajien välillä. He pitivät tätä myös onnistumisen kriteerinä. He kutsuivat näkemäänsä toimintamallia suhteisiin perustuvaksi pedagogiikaksi (engl. relational pedagogy). He ajattelivat, että ohjaajia yhdistää halu luo-

da rentoa osallistumista tukeva kulttuuri, joka rakentuu sille, että suhteet ovat kunnossa aikuisten ja nuorten välillä. Tämän he näkivät osallistumisen edellytykseksi. Lisäksi se on seikka, jonka he uskovat tuottavan positiivisia tuloksia.

Vastaavasti koulua koskevassa tutkimuksessa on ajateltu, että opettajien suhteet nuoriin ovat liian vähän tutkittu ja liian kehnosti ymmärretty asia. Suhdetta opettajien ja oppilaiden välillä voidaan pitää myös keskeisenä kasvatuksen tai opetuksen onnistumisen edellytyksenä. Venäläinen kasvatustieteilijä Aleksander Sidorkin on korostanut toimivien suhteiden tärkeyttä koulussa viihtymiselle ja oppimiselle. Hänen mielestään opettajat eivät voi edellyttää, että nuoret toimivat keskenään, elleivät opettajat osaa itse luoda toimivaa kasvatuksellista suhdetta nuoriin. Suhdetta ei voi luoda tyhjästä. Suhteen pitää perustua toimivaan vuorovaikutukseen.

Tämä tarkoittaa Sidorkinille sitä, että opettajan on vietettävä oppilaiden kanssa aikaa myös oppitunnin ulkopuolella. (Sidorkin 2004.) Hänen ajattelunsa on esimerkki siitä, että nuoret haluavat opettajan olevan samaan aikaan rento ja ammattiroolissaan ennustettava (Kiilakoski 2014c). Onkin ilmeisesti niin, että nuorisotyön tapa luoda suhteita nuoriin on jotakin sellaista, mitä ainakin Sidorkinia mukailevassa ajattelussa halutaan myös opettajille.

Nuorisotyöntekijän suhde nuoriin johdatti tarkemmin katsomaan niitä erilaisia paikkoja ja painotuksia, joiden nuorisotyöntekijät ajattelivat olevan merkityksellisiä. Osa näistä ei näyttänyt liittyvän nuoren yksilölliseen maailmaan, vaan hänen paikkaansa joko ryhmässä tai alueessa. Esimerkiksi seuraava katkelma osoittaa, että suhteiden miettiminen on osa nuorisotyön ammattivalmiutta:

Talolle on ilmestynyt myös lauma epävarmoja tyttöjä, jotka koettavat pelata jonkinlaista sosiaalista valtapeliä poikien kustannuksella. Näiden lisäksi [nuorisotalolle] on uskaltanut muutamia koulussa ryhmien ulkopuolelle jääneitä arkoja poikia, jotka talolla takertuvat vahvasti miesohjaajien kylkiin. Harmi, että koulun ryhmädynamiikka ja roolitus heijastuu myös nuorisotilalle. Lapsissa on ”leima”, joka tuntuu määrittävän heidän asemansa myös nuopparilla. Mietin, voisiko heille järjestää jotain ryhmäytymistemppeja, joilla annettaisiin mahdollisuus määrittää näitä asemia uudelleen, nyt en ehdi. Ehkä ohjaajat jaksavat keskittyä asiaan. Ärsyttää, kun jää tarttumatta. Toivottavasti ehdimme luomaan tilalle tarpeeksi avonaisen hengen jotta kaikille tulijoille löytyisi porukasta tilaa. (Nuorisotyöntekijä. Päiväkirja.)

Sitaatti osoittaa, että nuorisotyössä ei tarkastella pelkääntään yksilöä, vaan kannetaan huolta nuoren suhteista. Pohdinnassa kuvataan sukupuolten välisiä eroja. Siinä kannetaan huolta pojista, jotka näyttävät jäävän ryhmän ulkopuolelle. Näitten nuorten aseman helpottaminen ryhmäyttämällä osoittautuu kehittämisen kohteeksi. Ajanpuute näyttäytyy kuitenkin ongelmallisena, kun poikien asemaa ei ehditä helpottaa. Yhtä kaikki, päiväkirjamerkintä tuo esille nuorten keskinäisten suhteiden muuttamisen tärkeyden. Laajemmin tämä suhteisiin vaikuttaminen näkyy aivan toimintakulttuurin tasolla asti, kun korostetaan tilan avointa henkeä, joka sallisi mahdollisimman monen nuoren mukaantulon.

Päiväkirjamerkinnöistä saikin luettua esiin joukon erilaisia suhteita. Käytin näitä havaintoja pohjana, kun muodostin Viljami Kinnusen tämän kirjan toisessa luvussa esittelemän suhdeteorian. Tulkitsin asiaa niin, että nuorisotyössä ollaan kiinnostuneita nuoren suhteesta toisiin nuoriin, luotettaviin aikuisiin, palvelujärjestelmään,

yhteiskunnalliseen päätöksentekoon sekä maailmaan ja ympäristöön. Esittelin suhteet työntekijöille, jotka hyväksyivät ne toiminnan pohjaksi. Luetteloon lisättiin kuitenkin maininta siitä, että nuorisotyön tulisi myös huolehtia suhteesta alueeseen ja lähiympäristöön. Tämä ei korostunut päiväkirjoissa, mutta työntekijät pitivät sitä keskeisenä tavoitetasoa asiana. Lähdimme työskentelemään näiden kuuden suhteen pohjalta.

Lopputuloksena oli tarkentunut näkökulma nuorisotyön toimintaan. Ajattelimme, että nuorisotyö tukee sekä nuorta yksilönä että hänen suhteitaan niin toisiin ihmisiin kuin palveluihin, päätöksentekoon ja maailmaankin. Näin muovautui näkökulma, että nuorisotyön kohteena ovat nuorten asenteet, kyvyt ja muu yksilötason toiminta, mutta myös nuori erilaisten yhteisöjen, verkostojen, palveluiden tai toimintojen jäsenenä. Lopputuloksena oli jäsenelty näkökulma nuorten eri elämänalueisiin.

Kun suhdeteoria kyhättiin, sitä kehiteltiin aineistolähtöisesti. Se ei siis pohjannut mihinkään olemassa olevaan teoriaan tai tapaan ajatella, vaan nousi aineistosta ja vastasi tarpeeseen pohtia, mikä olisi riittävän hyvä kuvaus nuorisotyön tavoitteista. Aivan vastaavaan jaotteluun en ole törmännyt myöhemminkään. Suhteiden merkitystä on kyllä korostettu erilaisissa ajattelumalleissa.

Suhteiden pedagogiikkaa korostava kirjoittajajoukkio (Bingham & Sidorkin 2004) toteaa, että suhteet ovat merkityksellinen asia missä tahansa kasvatuksessa, ei siis pelkästään nuorisotyössä. Heidän mukaansa ihmiselämä muodostuu erilaisista suhteista, jotka pohjaavat niihin käytäntöihin, joissa olemme jäseninä. Suhteet ovat aina monisyisiä, ja ne rakentuvat moniäänisesti. He pitävät suhteita olennaisena asiana ihmisten identiteetille, sil-

le, että minä voi olla minä. Heidän mukaansa meillä ole suhteita, vaan pikemmin suhteilla on meidät. (Bingham & Sidorkin 2004, 7).

Näin sanoessaan he korostavat sitä, että tulemme omaksi itseksemme suhteessa muihin. Nuorten tapauksessa esimerkiksi vanhemmat, kaverit, muut nuoret, harrastusten vetäjät, opettajat ja nuorisotyöntekijät muodostavat verkoston, jossa nuori toimii ja jossa hän tulee siksi, mitä voi olla.

Kasvatusajattelun laajassa vyyhdessä on säikeitä, jotka houkuttelevat ajattelemaan, että kasvatus olisi ymmärrettävissä nimenomaan suhteina, niistä huolehtimisena ja niiden vaalimisena. Tätä taustaa vasten NUPSin lähtökohdista, jossa nuorisotyötä hahmotetaan työmuotoina ja suhde-teorian kautta, on laajennettavissa myös muihin ympäristöihin, joissa nuorten kasvua tuetaan. Osoituksena siitä, että NUPSin lähtökohdat eivät ole vallan tuulesta temmattuja – minkä voi tutkijakielellä pukea muotoon, että toimintatutkimuksen tulokset ovat valideja – on se, että sama jäsenitys otettiin Oulussa vuonna 2014 avatun Kastellin monitoimitalon kasvun suunnitelman lähtökohdaksi. Sama suhdejäsenitys koettiin myös toimivaksi tavaksi jäsentää laajemmin sitä, miten nuorten toimintaa voidaan tukea monialaisesti toimivassa monitoimitalossa. Tämä on osoitus siitä, että nuorisotyön pohjalta tehty jäsenitys kasvatuksessa ei leimaa vain nuorisotyötä, vaan myös sen lähialoja. (Kiilakoski 2014c.)

NUPS prosessina

Opetussuunnitelma on sanana vaikea ja monitulkin-tainen. Suomalaiselle lukijalle se varmaankin tuo mielen-leyhtymiä yksinomaan kouluun. Joillekin opettajille se

saattaa olla vain hallinnollinen dokumentti, jonka yhteys käytäntöön on etäinen ja hauras. Tällöin opetussuunnitelma on lähinnä hallinnollis-tekninen teksti. Toisaalta opetussuunnitelmateoriat korostavat opetussuunnitelman olevan paljon laajempi asia kuin vain jokin Opetushallituksen tuottama dokumentti. Laajemmin ymmärtäen opetussuunnitelma tiivistää yhteiskunnan käsityksiä arvokkaista asioista, kulttuurista ja etiikasta. Opetussuunnitelmaan valikoituu niitä asioita, joihin yhteiskunta haluaa vaikuttaa ja joita se nostaa esille. (Lindén & Autio 2011, 35–36.)

Tässä ajattelussa opetussuunnitelma on yhteiskunnallinen, poliittinen ja kulttuurinen teksti. Opetussuunnitelmaa ei siis tarvitse mieltää suppeasti vain koulua ohjaavana, kuivankankeana paperina. Sen voi nähdä myös olevan tiivistys niistä asioista ja menettelytavoista, jotka yhteiskunta ja tietty ammattiala ovat nähneet niin tärkeiksi, että ne halutaan siirtää tulevalle sukupolvelle.

Opetussuunnitelman käsitteestä ei vallitse kasvatustieteellisessä tutkimuksessa yksimielisyyttä. Se on uudelleentulkintojen ja -määrittelyjen kohde. Kiistoja opetussuunnitelmasta voidaan käydä sen mukaan, kuinka tiukasti niissä lähdetään siitä, että opetussuunnitelman tulisi täyttää ennalta-asetetut kasvatukselliset tavoitteet. NUPSin pohjana on käytetty sellaisia näkemyksiä ja opetussuunnitelmia, jotka tiukan tavoitelähtöisyyden sijaan korostavat prosessin ensisijaisuutta. (Ks. Kiilakoski 2013.)

Prosessinäkökulmaan voidaan ottaa väljempää ja tiukempia tulkintoja. Väljää tulkintaa voi luonnehtia esimerkiksi kuvaamalla, ettei opetussuunnitelmassa voida määrittää lopputulosta. Pikemminkin lopputulokset kumpuavat

toiminnoista, ja ne kehkeytyvät prosessin kuluessa, usein jopa sivutuotteena. Tuloksia ei voida ennustaa eikä niitä voida valmistaa kuin liukuhihnalta ikään. Sen sijaan voidaan yrittää ohjata prosessia luomalla ympäristö, joka tukee kasvua. Tällöin ei voida ennalta säädellä, mitä tulevaisuudessa tapahtuu. Tiedetään vain, että prosessi itsessään luo tilaa muutokselle ja avautumiselle – kasvulle. (Osberg & Biesta 2006.)

Näin nuorisotyö taitaa toimia: se rakentaa prosessin, jonka kuluessa nuoret voivat kasvaa. Nuorisotyön ytimessä on vakaumus siitä, että nuorten keskinäinen toiminta on itsessään kasvattavaa (Nieminen 2014). Kun nuoret toimivat keskenään, syntyy tila ja aika, jossa oppimista voi tapahtua. Oppimisen suuntaa vain ei välttämättä saa enakoitua.

Jon Ord on kuvannut nuorisotyöllisten tulosten saavuttamista paradoksina. Nuorisotyön positiiviset tulokset saavutetaan, koska huomiota ei kiinnitetä tulosten saavuttamiseen. Ord ajattelee, että nuorisotyö onnistuu tukemaan nuorten kasvua sen takia, että työssä keskitytään luomaan puitteet ja oppimisympäristöt, joissa oppimistuloksia voi syntyä. (Ord 2007, 94.) NUPS rakennettiin nimenomaan kuvaukseksi siitä, miten nuorisotyön prosessi toimii. Sen takia siinä kuvataan prosessia ohjaavat tavoitteet ja analysoidaan työmuodot ja niitä tukevat työmenetelmät. Nämä ovat olennaisia tekijöitä, kun prosessia rakennetaan.

Työmuotojen ja -menetelmien (ks. Toinen luku) oheen tarvitaan vielä puuttuva elementti. Se on tietysti toimintoihin käytettävä aika. Kun nuorisotyötä tarkastellaan prosessina, nousee välittömästi esiin, että nuorisotyön kontaktit nuoriin ovat varsin erikestoisia. Lyhimmillään

nuori kohdataan isossa tapahtumassa muutaman tunnin ajan.

Pisimillään prosessit kestävät useita vuosia, jolloin nuorisotyöntekijästä saattaa tulla vanhempien ohella pysyvin aikuiskontakti. On selvää, että ajallinen kesto vaikuttaa siihen, mitä nuoren kanssa on mahdollista tavoittaa. Tämän takia olen epäileväinen sellaisia nuorisotyön kuvauksia kohtaan, jotka puhuvat nuorisotyöstä nuoren kohtaamisena, mutta unohtavat kertoa, että tällä kohtamisella on ajallinen kesto, oma mittansa.

NUPSissa onkin kuvattu asiakassuhteiden kestoja ja mietitty, miten eri kestot vaikuttavat tavoitteisiin. Tämä on kaiketi niitä etuja, joita prosessinäkökulma tuo: prosessilla on aina ajallinen kesto, se ei ole vain pistemäistä kohtaamista, mutta ei myöskään jatku ikuisuuksiin. Aivan samoin kuin koulussa mietitään, mitä yhden kurssin tai lukuvuoden aikana on mahdollista oppia, myös nuorisotyössä pidemmät kontaktit mahdollistavat erilaisen prosessin kehittymisen. Olennainen piirre nuorisotyön kasvatuksellisessa prosessissa on vapaaehtoisuus ja nuorten toiminnasta lähteminen. Tämä edellyttää usein sitä, että nuoren kanssa voidaan toimia pitkäkestoisesti. Tällöin nuorta ei tarvitse syyä toimimaan heti, vaan voidaan odottaa.

Joskus nuoresta huomaa, että hänellä on tarve purkaa itseään ja sopivan tilaisuuden tullen pienellä tökkäyksellä saa yhteyden toimimaan. Mielestäni nuorisotyön etuna on että voimme odottaa otollista aikaa tätä tökkäystä varten eikä kontaktia luoda pakon edessä.

(Nuorisotyöntekijä. Päiväkirja.)

Otollisen ajan odottaminen – siinä yksi nuorisotyön prosessin tunnuskuva. Päiväkirjamerkinnässä puhutaan pienestä tökkäyksestä, joka aikaansaa suuria tuloksia. Nuorisotyön ammattitaitoa on tunnistaa hetki, jolloin nuori on altis avautumiselle. Hetki tökkäystä varten ei kuitenkaan synny tyhjästä. Tällainen hetki syntyy osana prosessia, joka on viritetty siten, että ohjaajan ja nuorten välillä on luottamusta ja aikaa odottaa. Kyky tökätä nuorta oikealla hetkellä on sidoksissa siihen, että osataan luoda prosessi ja ymmärretään, milloin se avaa tilanteen kasvatukselliselle vaikuttamiselle.

Edellä jo lainatun J. A. Hollon (1927, 114) mukaan kasvatusta on ennen kaikkea ”syttymistä ja sytyttämistä, ja yksi ainoa otollisessa silmänräpäyksessä syntynyt kipinä voi luoda sammumattoman liekin”. Otolliset silmänräpäykset ja otollinen aika eivät synny tyhjästä. Ne edellyttävät taustalleen työtettä ja kykyä luoda tilanteita, oppimisympäristöjä ja prosesseja, joissa otollisuus voi kampeutua esille. Siksi nuorisotyön opetussuunnitelman on kuvattava tavoitteita ja toimintaperiaatteita, joiden varassa prosessit luodaan, ja korostettava, että nuorisotyöllinen työote on juuri kykyä luoda prosesseja, joiden varassa jotakin kiinnostavaa voi tapahtua ja kasvatukselliset kipinät voivat kivuta yötaivaalle.

Miksi-kysymys

Osa Kokkolan työntekijöistä on ajoittain ollut epäileväinen NUPSin työstä kohtaan. On pohdittu, miksi hinkataan, työstetään ja käsitteellistetään sen sijaan, että toimittaisiin nuorten kanssa. Estetiikasta on sanottu, että taiteilijat tarvitsevat estetiikkaa yhtä vähän kuin linnut lintutiedettä. Mitenkä on kasvatuksen laita, tarvitsevatko kasvatustyötä tekevät NUPSin kaltaisia kasvatusnäke-

myksiä sen enempää kuin oravat tieteellisiä tutkimuksia käpyjen kasvusta?

Ensimmäinen näkökulma on, että kuvaamalla tarkemmin, mitä tehdään, voidaan arvioida, toteutuvatko nuorisotyön ihanteet oikealla tavalla. Jos ei ole kuvattu, mitä tehdään, voidaan edetä vain luulojen varassa. Tällöin voi jäädä havaitsematta monta sellaista asiaa, joka olisi pitänyt huomata. Yksi näistä on kohderyhmän tavoittaminen: jos nuorisotyö asettaa tavoitteeksi tavoittaa kaikki nuoret, tätä tavoitetta ei välttämättä saada toteutettua perinteisin keinoin. Esimerkiksi nuorisotalo tavoittaa vain osan nuorista:

Et kyllähän me pystytään paremmin tarjoamaan nuorille palveluja, kun me tiedetään, mitä me tehdään. Ja ei pelkääntään niille nuorille, mitä me kohdataan talolla. Koska nythän se on aikalailla ollut sitä, että kaikki mitä tehään niin tehään niille nuorille, jotka on talolla. Ja sitten myös se, että ei pelkääntään niille nuorille, jotka on muutenkin aktiivisia.

(Nuorisotyöntekijä. Haastattelu.)

On eittämättä hyödyksi aukaista, mitä tehdään. Olennaista on kuitenkin myös pohtia, miksi joitakin toimintoja tehdään. Ehkä suurin vaara pelkkään tekemiseen keskittymisessä on se, että näkemys toiminnan päämääristä sumentuu? Nuorisotyölle on ominaista nopea reagointi asioihin ja kyky vastata esiin tuleviin haasteisiin (Kivijärvi & Heino 2013).

Tämän vahvuuden kääntöpuolena voi olla vaikeus ymmärtää nuorisotyön kokonaisuutta, jos välillä ei pohdita sitä, mitä varten toimintaa tehdään. On siis paikallaan muistuttaa mieleen tämän kirjan ensimmäinen, jo johdannossa esitetty haastattelukatkelma:

Ja justiin tämä, että miten tätä nuorisotyötä tehdään myös tavallaan nuoren kannalta, sieltä niitten asiakkaitten kannalta vielä paremmin, se asenne tavallaan, et ketä varten me ollaan täällä, miks me ollaan täällä, mitä me tehdään täällä, miks me justiin näin tehdään tää, et kannattasko meidän tehdä näitä juttuja jotenkin vähän erillä tavalla kuitenkin. Että ne nuoret tulis paremmin huomioitua. Et se joskus aina välillä itelläkin ikävä kyllä unohtuu tää miksi-kysymys, että miksi me olemme olemassa. (Nuorisotyöntekijä. Haastattelu.)

Ehkä nuorisotyön opetussuunnitelman laatimisen ydin on, että se pakottaa pohtimaan ydinkysymystä, miksi nuorisotyö on olemassa. NUPSin vastaus korostaa, että nuorisotyö on kasvatuksellinen prosessi, jossa tehtävänä on tukea nuorta yksilönä ja lähiympäristönsä ja maailman jäsenenä. On työskenneltävä sen eteen, että hän voi elää hyvin maailmassa, joka on elämisen arvoinen (Kemmis 2014, 31). Prosessia pikemminkin kuin tavoitteita tai jähmeitä, etukäteen määriteltyjä oppimistuloksia korostava opetussuunnitelma antaa myös oikeuden sanoa, ettei nuorisotyön tule olla mikään oppimiskokemusten tuottamisen masiina, vaan sen pitää olla nuorta kunnioitava prosessi, jossa voidaan tukea nuorta ja vahvistaa hänen kykyään toimintaa.

Miksi nuorisotyötä tehdään? Mitä muuta kuin biljardia se on? Kasvatuksellinen prosessi, joka tuottaa tuloksia, vaikka se ei nimenomaisesti tähtää tiettyihin tuloksiin.

Kommenttipuheenvuoro:

Annikki Kluukeri, yliopettaja,
Humanistinen ammattikorkeakoulu (Humak)

Nuorisotyö sytyttäjänä, prosessina ja kokemusten antajana

Minulla on ollut mahdollisuus olla mukana seuraamassa NUPS-prosessin etenemistä niin aktiivisena kokkolalaisena kaupunkilaisena, pyydettyinä kommentoijana kuin uteliaana nuorisotyön kouluttajanakin. Kommenttini kietoutuvat näihin kokemuksiin. Pysin kuitenkin tarkastelemaan kokonaisuutta (sekä NUPS-hanketta että prosessia, tutkimusosiota ja tuotettua kirjaa) erityisesti kouluttajana ja koulutuksen kehittäjänä. Kommenttini ovat syntyneet näistä lähtökohdista.

Kaikessa kehittämässä tarvitaan kokeiluja, testaamista ja arviointia, sovellettavuuden koettelua sekä reflektointia. Tästä NUPS on kokonaisuudessaan hyvä esimerkki. Tuloksia voimme nyt lukea ja arvioida tämän teoksen sivuilta. Kun NUPS-projektia tarkastelee kokonaisuutena – sen perusteita, syntyhistoriaa ja tarvetta, jonka pohjalle se syntyi – mieleeni tulee tietenkin sama nuorisotyön hämy, sekavuus ja epäselvyys, johon monissa tämän kirjan teksteissä viitataan ja joka on monien tutkimusten havainto. Sen vuoksi toiminnan sanallistaminen ja työn perustelut ovat minusta osuva lähtökohta lähteä aukaisemaan sitä, mitä nuorisotyössä tehdään. Kasvatustieteilijänä olen tietenkin hyvin perillä siitä, että nuorisotyön kasvatuksellisuuden näkyminen niin puheissa kuin teoissa ja vielä perusteluissakin on erittäin tärkeää, kun haemme nuorisotyölle yhteistä tietopohjaa ja olemassaolon perusteluja.

Koko prosessin yksi iso kysymys on nuorisotyön käsitäminen kasvatuksellisena toimintana. Kasvatuksellisuuden näkyminen puheissa ja teoissa ja kasvatuskumppanuus ovat tärkeitä nostoja. Se, mitä nuorisotyö on ja miksi sitä tehdään, nousee suurimmaksi osaksi juuri sen kasvatuksellisesta luonteesta. Siinä vaiheessa kun pääsin J. A. Hollon sanoihin, joiden mukaan kasvatusta on kasvatamaan saattamista (Taneli 2012) tai ”sytymistä ja syyttämistä – – syntynyt kipinä voi luoda sammumattoman liekin” (Hollo 1927, 114) olinkin jo myyty tälle kirjalle, vaikka pieni kritiikin poikanen mielessä olen joitakin NUPS-prosessin kulkuja seurannut. Ehkä kuitenkin tunnustaudun tämän nuorisotyön kasvatuksellisuuden kannattajaksi. Minusta kokonaisuuden rakentumiseen tarvitaan erilaisia kuvauksia ja erilaisia näkökulmia siitä, mitä nuorisotyö on tavoitteellisena kasvatuksena. Olemme nyt yhden sellaisen äärellä.

Prosessin kulun epävarmat kokemukseni liittyvät kokonaisprosessin hahmottamiseen ja kytkeytymiseen yleiseen kehittämisen prosessiin. Prosessin alkuvaiheessa kytkeytymisen suunnittelun, seurannan ja toteutuksen akselissa oli materiaalien pohjalta huonosti havaittavissa. Jäi mielikuva, ettei esimerkiksi testijaksojen ajoitusta ollut tarpeeksi pohdittu tai ettei arviointia ollut rakennettu rinnalle tukemaan prosessia tarpeeksi vahvasti. Tästä syntyi itselleni kysymys, tuottaako kehittämisprosessin kokonaisuus onnistumisen, kun sitä tarkastellaan tavoite-työkalut-toiminta-arviointi-kulkukaaviona. Jälkikäteen ajateltuna kritiikin poikanen kohdistuu myös laadun, ammattitaidon ja koulutustarpeiden pohdinnan esille tuomiseen sekä parempaan näkymiseen ja etenemiseen kehittämisprosessin rinnalla. Koulutuksen edustajana ja prosessin kommentoijana olisin kyllä voinut nostaa tätä prosessin aikanakin vahvemmin esille.

Kasvatuksellisuuden osalta koen, että tämä projekti kokonaisuudessaan ja vielä jatkuessaan tukee ja selkiinntää niin käsitteellisesti kuin sisällöllisestikin sitä nuorisotyön kasvatuksellisuuden haastetta, jota tarvitsemme niin koulutuksessa kuin nuorisotyön kehittämisesäkin. Koen, että tästä saamme (jos haluamme) eväitä kouluttajina edelleen kehittää kasvatuksellisuuden tietopohjaa ja vastauksia käsitehaasteeseen sekä vahvistaa kasvatuksellisuutta jo alan opinnoissa.

Hiljainen tieto puhuttaa yhteiskunnassamme tällä hetkellä monia tahoja, erityisesti tutkijoita. Tässä projektissa siihen on tartuttu hyvin ennakkoluulottomasti. Nuorisotyön mallinnuksen näkökulmasta sen esille nosto ja kohdennus on tarpeellinen. Traditioon kytkettynä se aukenee myös aloittelevalle yhteisöpedagogiopiskelijalle. Tässä tapauksessa on kuultu nimenomaan toimijoita ja heidän mielipiteitään tavoitteista, menetelmistä ja nuorisotyön sisällöistä. Projektissa ja tuotoksessa hiljaisen tiedon sanallistaminen on nuorisotyön osalta vahvistunut: sanoja ja kieltä alkaa löytyä.

Toisena isona kysymyksenä prosessissa nousee esille käsitys siitä, että nuorisotyö on pitkäkestoinen prosessi, jonka lopputuloksia emme aina näe. Tätä prosessinomaisuutta on teoksessa kuvattu. Minusta myös koko NUPS on tavallaan nuorisotyön prosessin kuvaamista ja sen toiminnan aukaisemista, mikä tulee kyllä hyvin esille kommentoijan näkökulmasta. Koulutuksessa prosessinomaisuuden korostaminen tai prosessin hahmottaminen kulkuna on aika vähäistä. Olemme joidenkin koulutusorganisaation edustajien kanssa puhuneet nimenomaan prosessinkulun osaamisesta, prosessiosaamisesta, jollaista tämän projektin ansiosta lienee mahdollista nyt alkaa miettiä tarkemmin nimenomaan yhteisöpedagogi-

koulutuksen yhtenä osaamisalueena. Sen auki kirjoittaminen on hyvin aloitettu tässä projektissa; on tunnistettu ja tunnustettu sen olemassaolo nuorisotyön tekemisen yhtenä elementtinä. Prosessivetoinen ja vähemmän tuloskeskeinen ajattelu nuorisotyön opetussuunnitelmasta tai perussuunnitelmasta haastaa koulutuksen vahvistamaan prosessiosaamista ja prosessiin keskittymistä. Tämä on koulutuksen näkökulmasta uudehko haaste.

Kolmantena isona kokonaisuutena on ollut tietenkin opetussuunnitelman käsitteen käyttö ja soveltaminen nuorisotyöhön perussuunnitelmana. Erityisesti tarttuaisin oppimistulosten tarkastelun osalta juuri Kiilakoskenkin mainitsemaan seikkaan, huomion kiinnittämiseen oppimistulosten sijasta erityisesti oppimisympäristöihin ja niiden luomiseen. Oppimisympäristöjä (vai kasvuympäristöjä?) tulisi luoda niin, että ne tukevat nuoren kasvua, kasvun prosessia, ja erityisesti niin, että ympäristö vaikuttavaa myönteisesti nuorten kokemuksiin. Ajatuksena on, että toimimalla tietyllä tavalla saavutetaan tietynlaisia oppimiskokemuksia. Kyseessä on siis oppimisympäristöjen tuottamisen näkökulma. Tulokset kumpuavat näin ollen toiminnasta itsestään. Tämän tarkempi ja syvällisempi aukaiseminen jatkossa on tarpeen.

Koko projektin ja sen tuotosten ytimenä on minusta se, että tällainen prosessin läpivienti nuorisopalveluiden sisällä antaa mahdollisuuden pohtia sitä, miksi nuorisotyö on olemassa. Miksi minä teen tätä työtä? Mikä on työni tarkoitus ja ydin? Ammatillisen identiteetin vahvistaminen tällaisen prosessin kautta lienee yksi tärkeä seikka. Myös koulutuksen antajana ja kehittäjänä näen nuorisotyön luonteen pohdinnan olevan työelämän hankkeiden ja tekemisen kehittämisen kohde. Emme kykene vielä koulutuksen aikana tätä ammatti-identiteettiä kokonai-

suutena aukaisemaan. Ehkä pystymme synnyttämään joitakin elementtejä, jotka sitten jatkokehittyvät ja syttyvät työtä tehdessä. Tämän projektin tärkeänä tuotoksena näen ajattelemisen ja pohtimisen sekä kyseenalaistamisen taidon kehittymisen. Kun lähdemme ihan perusteista asti miettimään työn tarkoitusta ja sitä, mitä nuorisotyö on, sanallistamaan osaamista ja tekemistä, rakennamme hienosti myös ammatti-identiteetin suotuisaa kehittymistä.

Läpi teoksen artikkeleiden ja prosessin välittyy myös tekemisen tuska, epävarmuusalueilla olemisen ahdistus ja vaikeus päästä ytimiin kiinni. Sieltä välittyy kuitenkin myös onnistumisen kokemus, johon Kiilakoskikin kirjoituksessaan viittaa. On todettu, että prosessi on antanut konkreettisia välineitä kuvata paremmin omaa työtään ja perusteita, miksi nuorisotyö toimii, kuten se toimii. Tämä jo yksistään ennustaisi tämän tyyppisten kehittämisprosessien merkityksen ja tärkeyden. Tämän projektin yksi tulevaisuuden kuva on tietenkin mallintamisen haaste ja toive, jota NUPS 3 -projekti nyt jatkaa käsittääkseni ansiokkaasti.

Miten tällainen prosessi sitten vastaa nuorisotyön muutospaineisiin? Teoreettisen taustan vahvistamisen ja selkeyttämisen lisäksi ansiokasta on se, että lähtökohtana ovat olleet työntekijät, heidän prosessinsa, heidän kokemuksensa ja näkemyksensä tekemisestä. Eikö silloin olla asian ytimen äärellä, kun ruohonjuuritason näkemyksellisyys on vahvasti lähtökohtana muutospaineisiin vastauksissa – tarttumisessa niihin keskeisiin asioihin, jotka elävät käytännössä? Asia, jota aidosti jäin kuitenkin kaipeamaan, on ennakoinnin ja tulevaisuuskenttätutkimuksen jonkinlainen kytkeytymä nyt kuvattuun prosessiin.

Nykytilan tarkastelun ja kuvaamisen sekä prosessien pohjalta toki luomme pohjaa tulevalle, mutta myös tulevaisuuksien näky ja ennakointi jossain perussuunnitelman vaihemallissa olisi minusta tuonut paremmin jatkuvuuden ja kehityksen näkemystä koko prosessiin.

Oma käsitykseni on, että kun kuvaamme ja mallinname nykykäytäntöä, tarvitsemme näyn tai näkemyksellisyiden tuleviin kehityshaasteisiin tai siihen mihin tämä nykyinen käytänne johtaa. Esimerkiksi jonkin mallikuvauksen osalta tärkeää olisi pohtia, miten tätä muutetaan, parannellaan tai ”parastellaan” ketterästi jatkossa kehityksen ja tarpeen mukaan. Mallikuvaukset olisi voinut osin kytkeä tulevaisuuden ennakoinnin kehyksiin osana reflektointia tai arviointia prosessin eri vaiheissa. Pohtimisen arvoista on minusta myös se, olisiko nykyisistä toimintatavoista mahdollista saada suuntaa monimuotoisiin kehittämishaasteisiin. Toisin sanoen olisi voinut tarkastella nykyhetkeä myös tulevaisuuden tarpeiden ja vaihtoehtojen näkökulmasta.

Mielenkiintoinen näkökulma on prosessin vaikutus organisaatorakenteeseen, organisaation muutokseen, kuten teoksessa nostetaan esille. Työn kehittämisen vaikutukseksi on todettu esimerkiksi koordinaattorimalliin siirtyminen ja substanssiosaamisen painottaminen organisaatorakenteessa. Muitakin vaikutuksia on varmaan havaittavissa ajan myötä. Elämme ajassa, jossa rakenteet ja siilot ovat uudelleen arvioinnin kohteena joka paikassa. Rakenteiden muutos jossain vaikuttaa aina myös muihin rakenteisiin tavalla tai toisella. Omien opiskelijoideni kanssa olemme pohtineet siilojen purkamista ja uudelleen muotoutumista. Tämän tarkastelun vahvempi esiintuonti tässä prosessissa olisi ollut antoisaa myös koulutuksen näkökulmasta.

Nuorisotyön kehittäminen koko työyhteisön voimin on tämäntyyppisenä prosessina melko ainutlaatuista. Nyt käsissä olevaa mallinnusta on siis kuvattu hyvin työntekijälähtöisesti. Djupsund toteaa teoksessa, että prosessin myötä Kokkolassa on ollut havaittavissa työyhteisön lisääntynyt kasvatus- ja tavoiteorientoituneisuus sekä myös parantunut keskustelukulttuuri.

Nostaisin tässä yhteydessä esille työhyvinvoinnin teeman, lisääntyvän työssä viihtymisen mahdollisuuden tällaisen työn perusteiden yhdessä työstämisen kautta. Kun työn ydin alkaa hahmottua, kun on koettu yhdessä ja yhteisöllisesti tekemisen meininki ja etsitty suuntaa yhteiselle työlle, sen merkitykselle ja tavoitteille, voidaan odottaa vaikutuksia myös työhyvinvoinnille.

Tätä prosessia on tuotettu yhteisenä työnä työyhteisössä, jossa yhteisöllinen tuottaminen ja tahtotila ovat näyttäytyneet motivoivina tekijöinä. Läpi prosessin tulee esille monella tasolla vahva toimintakulttuurin kehittyminen ja kehittäminen. Alkuprosessiin tutustuessa nousee esiin henkilöstön tarve niin sisäiseen kuin ulkoiseenkin kehittämiseen. Lopputulemana Kinnunen toteaa, että kevään 2014 henkilöstökyselyn osalta prosessi on koettu tarpeelliseksi ja tuottavaksi.

Olen aiemmin kommentoinut näin NUPS-prosessia matkan varrella erään tilaisuuden jälkeen: ”Keskustelu oli minusta hienoa ja virkeää, ja NUPS etenee. Terve hämmennys ja hyvä motivaatio ja tahtotila oman työn kehittämiseen ovat aidosti läsnä. Yhteisöllisyyden elementit ovat ryhmässä vahvana ja se on minusta tärkeää työn etenemiseksi.” Tämän kommenttini kuvaama prosessin olemus näkyy minusta nyt tuotoksessakin hyvin. Hämmennyksestä ja epävarmuusalueelta on edetty prosessin

kuluessa. Tavoitetta kohden on menty. On muistettava, että prosessi on aina kesken ja jatkaa omaa elämäänsä kokkolalaisena mallina tehdä ja toteuttaa nuorisotyötä.

Yhteisöpedagogikoulutuksessa (AMK) tuotamme koulutusohjelmakohtaisilla osaamisen alueilla (koulutuksen kompetenssit) osaamista yhteiskunnalliseen, yhteisölliseen, pedagogiseen ja kehittämisosaamiseen.

Tämän projektin kokonaisuutta tarkasteltaessa koen, että näiden eri yhteisöpedagogikoulutuksen osaamisalueiden alla mietittäväksi tulisi ottaa entistä voimakkaammin nuorisotyön kasvatuksellisuuden tarkastelu.

Myös oman tekemisen ja työkontekstin sanallistaminen olisi tärkeä taito vahvistaa. Ammatti-identiteetin orientaation ja selkeyttämisen tarpeellisuus jo koulutuksessa nousee tämän projektin myötä minusta entistä tärkeämmäksi. Läpi prosessin kulkee yhteisöllisen osaamisen punainen lanka hyvin vahvana ja voimakkaana. Se tulee esille työyhteisöön sovellettuna näissä analysoinnin tuloksissa. Erityisen tärkeää on kuitenkin tunnistaa, miten oman työn merkitys kytkeytyy yhteisölliseen tekemiseen ja kehittämiseen.

Kouluttajana näen ensiarvoisen tärkeäksi kiinnittää huomiota vaikuttavuuden erilaisiin tulokulmiin: miten tällainen prosessi edistää vaikuttavuutta nuorisotyössä, miten henkilöstön osaamisen arviointi kytkeytyy prosessiin ja otetaan huomioon sen tuloksena sekä miten nuorisotyön vaikuttavuutta mitataan tällaisen prosessin jälkeen. Yksittäisenä esimerkkinä osallisuuden kokemus työmuotojen ja menetelmien näkökulmasta olisi arvokasta. Nuorisotyön arvostuksen, aseman ja roolin näkökulmasta NUPS-prosessin avaus on tärkeä. Tarvitsemme uusia ja ennakoivia avauksia nuorisotyön tekemisen perusteisiin,

ammattillisuuden ytimiin ja sen merkittävyyteen monialaistuvissa ja moniosaamista edellyttävissä tekemisen verkostoissa. Aseman ja roolin vahvistaminen lähtee tämän tyyppisistä työn perusteisiin menevistä tapaustarkasteluista.

Koen koko prosessin ja nyt käsillä olevan teoksen olevan hyvä lisä nuorisotyötä koskevaan keskusteluun, jossa käytännön työn ja kysymysten näkökulma on aidosti ja autenttisesti läsnä. Kehittämistyön soisi jatkuvan tämän esimerkin pohjalta. Kannattaa kuitenkin huomata, että nyt käsillä olevan prosessin arvo liittyy siihen, miten jatkossa onnistutaan todentamaan ja vahvistamaan yleisemmällä tasolla nyt käsillä oleva data, kokemus ja käytänteistä nousseet kuvaukset nuorisotyön kasvatuksellisuudesta, prosessinomaisuudesta ja opetussuunnitelman sovellettavuudesta nuorisotyöhön. Tämä mahdollinen tulevaisuuden todentamistulos ei millään lailla poista tämän prosessin arvoa, sitä totuutta tai kokemusta, joka tästä prosessista on saatu ja syntynyt.

Päätäntö

Päätäntö

Ronnie Djupsund & Viljami Kinnunen

Miten eteenpäin?

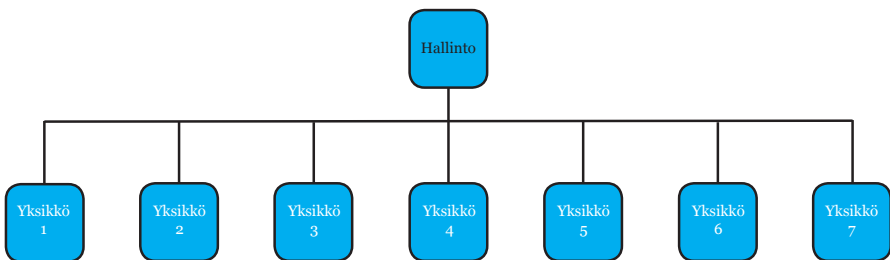
Ronnie:

On perjantai-iltapäivä, kun Nuorisokeskus Vingen takaovi napsahtaa selkäni takana lukkoon. Parkkipaikalta huomaan, että ohjaajat valmistelevat illan koitoksia – hehän vasta aloittelevat työpäiväänsä. Omatkin työpäiväni ovat viime viikkoina päättyneet vasta melko myöhään illalla muun muassa työpisteen muuton ja erinäisten hankkeiden vuoksi. Tuntuu hyvältä maksaa takaisin velkoja perheelle ja pitää iltapäivä ylityövapaata. Työntekoon liittyvät ajatukset työntyvät vaivatta taka-alalle, kun perheen auton nokka suuntaa kohti lähintä kylpylää.

Kääntyessämme kylpylän pihaan muutaman vuoden takaiset muistot alkavat kuitenkin hiipiä mieleeni. Kun poikani kanssa siirrymme kylpylän pukuhuoneeseen, soi taustalla Ressu Redford. Radioääni ilmoittaa kappaleen lopussa sen olleen Ressun uusinta tuotantoa. Taustamusiikin soidessa istahdan jo hiukan ränsistyneelle pukuhuoneen penkille ja koen todellisen déjà-vu-ilmion. Edellisen kerran istuin tällä samaisella penkillä vuonna 2011 ja puin vastapäätä istuvan Tomi Kiilakosken kanssa juuri päätökseen saatettua työyhteisölle suunnattua päivää, jossa käsiteltiin opetussuunnitelman tarvetta nuorisotyössä. Lähes neljä vuotta myöhemmin tiedämme, että se oli alku prosessille, joka muutti Kokkolan nuorisotyötä ja sen rakennetta valtavasti. Jälkiviisaana voi todeta, että kokkolalainen nuorisotyö on lyhyessä ajassa muuttunut paljon, vaikka Ressu Redfordin musiikki ei taida muuttua koskaan.

Tätä kirjoitettaessa vuosi 2014 lähenee loppuaan. On aika arvioida tehtyä ja suunnata katseita jälleen tulevaan. NUPS-prosessin vaikutusta analysoidessa on syytä huomioida, että prosessi on tiivis osa suurempaa kontekstia. Suuremmalla kontekstilla tarkoitan kaikkia niitä toimia, ajatuksia ja tekoja, joilla nuorisotyötä on Kokkolassa kehitetty sinä aikana, kun itse olen toiminut nuorisotoimenjohtajana, eli vuodesta 2007 lähtien. Itse NUPS-prosessin vaikutuksen ja vaikuttavuuden arvioinnissa on tärkeää huomioida, että NUPS on yksi useista nuorisopalvelujen kehittämisstrategian mukaisista toimenpiteistä, jotka limittyvät toisiinsa ja ovat riippuvaisia toisistaan. NUPS on vaikuttanut muihin toimenpiteisiin, aivan kuten nekin ovat tuoneet omat mausteensa NUPSiin. Hyvänä esimerkkinä limittäisistä ja toisistaan riippuvaisista toimenpiteistä voi mainita strategiassa linjatun organisaatiomuutoksen tai nuorisoasiainkeskuksen perustamisen. Molemmat toimenpiteet ovat saaneet vaikutteita NUPSista samalla, kun nuorisotyön tilaa ja sen tarvetta on NUPSin myötä pyritty kirjoittamaan auki.

Nuorisopalvelujen organisaatiomuutos lähti vuonna 2010 tilanteesta, jossa vastuualue jakaantui hallintoon ja kahdeksaan eri tulosyksikköön, joille kaikille on nimetty omat vastuuhenkilönsä.

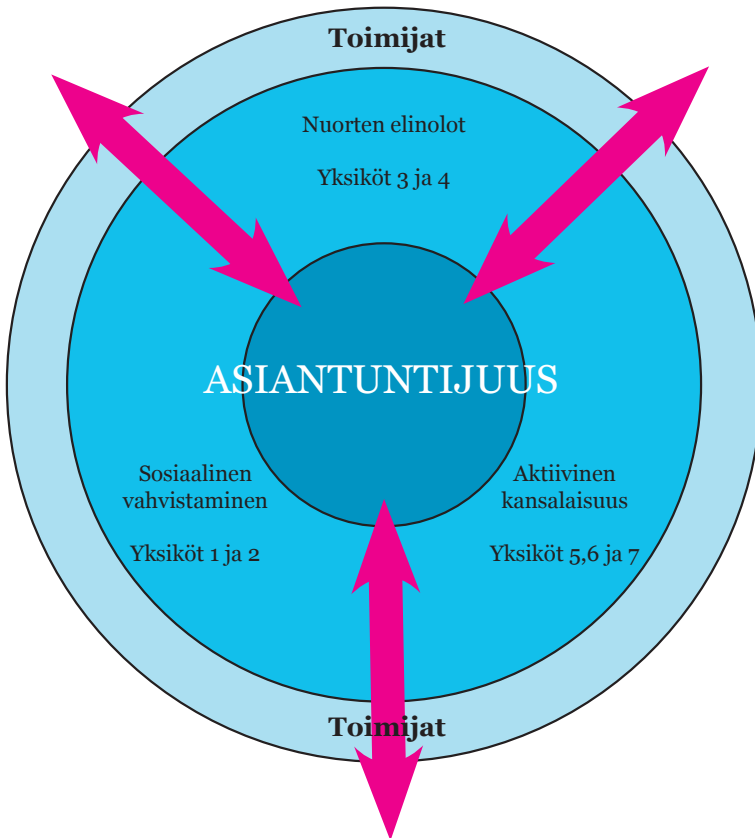
Kuva 4. *Aikaisempi organisaatiokaavio*

Organisaatiorakenne oli muovautunut ajan kuluessa, käytännön toiminnan kautta siten, että jokainen nuorisotalo oli muodostanut oman tulosityksikkönsä. Nuorisotalojen lisäksi Estraditaiteenkoulu (nykyisin Rökkikoulu) toimi omana tulosityksikkönään. Koska tulosityksiköiden määrä oli henkilöstön kokonaismäärään nähden suuri, oli niiden koko kuitenkin pieni. Henkilöstömäärä vaihteli yksiköittäin kahdesta kuuteen työntekijään. Hallinnon toimiessa hyvin etäällä tulosityksiköistä oli yksiköille muodostunut voimakas autonomia, ja yksiköiden välisen yhteistyön sijaan kilpailtiin toisten yksiköiden kanssa esimerkiksi kävijämäärien suhteen. Vaikka itse olenkin jäävi tätä arviota antaessani, uskallan väittää, että Kokkolan nuorisotyössä näkyi johtamattomuus. Tämä johtamattomuus lienee peräisin siitä, että Kokkolan nuorisotoimenjohtajan virka oli täyttämättä 90-luvun alkupuolelta vuoteen 2007 saakka.

Kehittämistyön alkaessa nuorisopalvelujen organisaatio koostui pienistä tulosityksiköistä, jotka olivat talouden ja toiminnan kannalta itsenäisiä, eikä toimipisteiden välisellä yhteistyöllä nähty saavutettavan merkittävää synergiaetua. Lähiesimiestyö oli henkilömääriltään pienissä tulosityksiköissä haastavaa ja ajatustenvaihto kollegoiden kanssa rajallista. Toimintayksiköille ei ollut – Estraditaiteenkoulua lukuun ottamatta – määritelty erityisvastuualueita, vaan eri toimintayksiköiden toiminnot muisuttivat paljolti toisiaan.

Kuten aikaisemmissa kappaleissa kuvataan, nuorisotyö rakentui osittain työntekijöiden henkilökohtaisten arvojen ja kiinnostuksen kohteiden varaan. Omina tulosityksiköinä toimineet nuorisotalot vastasivat nuorisotyön eri osa-alueista omilla asuinalueillaan.

Kokkolan nuorisopalveluissa elettiin tuolloin sukupolven vaihdosta, kun toinen nuorisosihteereistä sekä kolme vastaavaa nuoriso-ohjaajaa jäivät eläkkeelle lyhyen ajan kuluessa. Elettiin toisin sanoen tilanteessa, jossa aika oli otollinen muutokselle samalla, kun uhkana oli pitkäaikaiseen työkokemukseen perustuvan hiljaisen tiedon menettäminen. Näihin aikoihin tuotetussa kehittämisstrategiassa linjattiin, että nuorisopalvelujen organisaatiota muutetaan siten, että vastuualue jakaantuu kolmeen eri osa-alueeseen nuorisolain määritelmien mukaisesti.

Kuva 5. Kehittämisstrategian mukainen organisaatiokaavio

Muutoksen tekemiseen varattiin pitkä aika, koska koordinaattoreiden toimenkuvat luotiin samassa yhteydessä kuin aikaisemmin vastuuasemassa olevat henkilöt siirtyivät eläkkeelle. Uudessa kolmen koordinaattorin mallissa tulosityksiköiden lähiesimiehenä toimii koordinaattori, ja koordinaattoreiden vastuualueet jakaantuvat nuorisolain määrittelemien osa-alueiden mukaisesti. Osa-alueet ovat nuorten aktiivinen kansalaisuus, nuorten elinolot ja sosiaalinen vahvistaminen. Kehittämisstrategiassa päätetty organisaatiomalli rakentuu aikaisemman henkilökunta- ja yksikköjaon sijaan substanssialueittain ja tukee siten myös sitä tavoitetta, että nuoriin liittyvä asiantuntijuus nousee organisaatiossa keskiöön. Asiantuntijuuden monopolisoitumisen välttämiseksi organisaatio rakennettiin siten, että asiantuntijuus jakaantuu eri tiimeille.

Kehittämisstrategian mukainen organisaatiomuutos astui kokonaisuudessaan voimaan syksyllä 2011, jolloin koordinaattoreista kolmaskin, nuorten elinolojen koordinaattori, aloitti työnsä.

Kehittämisstrategiassa päätetty organisaatorakenne on näin olleen ollut käytössä yhtä pitkään kuin NUPSia on työstetty. NUPS-prosessin mukanaan tuoman lisääntyneen kasvatus- ja tavoiteorientoituneisuuden sekä parantuneen keskustelukulttuurin myötä on auennut hyvä mahdollisuus tarkastella myös organisaatiomuutoksen vaikutusta. Uuden organisaation oltua käytössä noin kolme vuotta voidaan tehdä seuraavat havainnot. (Havainnotoni ovat muovautuneet sekä NUPS-prosessin aikana käytyjen keskustelujen että arkityön havainnointini pohjalta. NUPSin toimintatavasta poiketen ei näiden havaintojen tekemiseen siis ole osallistettu työyhteisön jäseniä.)

- Uusi organisaatio koetaan tiimijatkuksesta huolimatt-

ta aikaisempaa hierarkkisemmaksi nuoriso-ohjaajien keskuudessa.

- Jako nuorisolain mukaisiin osa-alueisiin vaikuttaa keinotekoiselta, koska käytännössä tehtävä työ ei jakaudu vastaavalla tavalla.
- Nuorisotalotyön kehittämiseksi ei kehittämisstrategian jälkeisessä organisaatiossa ole nimettyä vastuuhenkilöä. Tämä lienee yksi syy siihen, että nuorisotalotyön kehittämiseen on panostettu aikaisempaa niukemmin.

Nuoriso-ohjaajien hierarkkisyyden kokemukset selittyvät sillä, että lähiesimiehillä on aikaisempaa huomattavasti enemmän työtehtäviä, joita suoritetaan nuorisotalon ulkopuolella. Tällaisista työtehtävistä voidaan mainita kouluyhteistyön kehittäminen sekä nuorten elinoloja kuvaavien indikaattoritietojen keruun ja pienryhmätoiminnan koordinointi. Nämä uudet työtehtävät ovat vaikuttaneet siten, että lähiesimiehet ovat olleet vähemmän läsnä nuorisotaloilla. Ohjaajien lienee luontevaa tuntee, että hallinto lipuu arkityöstä kauemmaksi ja hierarkkisuus lisääntyy samalla, kun arkinen vuorovaikutus työntekijän ja lähiesimiehen välillä vähenee.

NUPSin vaikutus tiimirakenteeseen

Organisaatiojako nuorten elinoloihin, sosiaaliseen vahvistamiseen ja nuorten aktiiviseen kansalaisuuteen alkoi näyttää keinotekoiselta samalla, kun NUPS- prosessin toisessa syklissä saavutettiin yhteisymmärrys nuorisotyön työmuodoista. Kun työmuodot oli päätetty, muodostettiin ryhmät työmuotojen ja työmenetelmien kuvaamiseksi. Samassa yhteydessä muodostui ikään kuin vahingossa kaksi päällekkäistä tiimirakennetta: organisaatiokaavion mukainen koordinaattorijohtoinen tiimi-

rakenne ja NUPS-työskentelyn omat työmuotokohtaiset tiimit. Koska NUPSin työmuodot rakentuivat yhdessä koko työyhteisön voimin, käytännön työhön pohjautuen, tuntuivat kyseiset tiimit luontevammilta ja työteon osalta tarkoituksenmukaisemmilta. Organisaatiokaavion mukaiset tiimit toimivat NUPS-työryhmien kanssa samanaikaisesti lähinnä työnjohdollisina tiimeinä, joissa käsiteltiin työvuoroja, lomia ja muita niin sanottuja hallinnollisia asioita. Kahden rinnakkaisen tiimirakenteen vuoksi syntyi kokemus, että tiimikokouksia on paljon ja organisoituminen on epäselvää.

Kehittämisstrategian mukaisessa organisaatiossa koordinaattorit vastaavat omasta osa-alueestaan ja sen ohella yhden tai useamman nuorisotalon toiminnasta. Käytännössä koordinaattorien osa-alueiden imu on osoittautunut niin vahvaksi, ettei heidän työresurssejaan ole riittänyt nuorisotalotoiminnan sisällön kehittämiseen. Nuorisotalotoiminta on NUPSin työmuotojaottelussa osa yhteisöllisen nuorisotyön työmuotoa. Samalla se on yksi vaikeimmin kuvattavista työmenetelmistä. Nuorisotalotyön sanallistamisen haastavuus, hiljaisen tiedon verrattain suuri osuus sekä tavoitteiden ja toimenpiteiden määrittelyn vaikeus ovat omalta osaltaan myös vaikuttaneet nuorisotalotyön vähäiseen kehittämiseen. Muihin työmenetelmiin verrattuna nuorisotalotyölle ei ole voitu nimetä yhtä konkreettisia tavoitteita, ja toiminta on moninaista.

Näiden asioiden ja vastuuhenkilön nimeämättömyyden vuoksi viime aikoina on koettu, ettei nuorisotalotyöhön ole panostettu tarpeeksi kehittämisresursseja. Nuorisotalotyö on henkilöresursoinnin kautta tarkasteluna nuorisopalvelujen selvästi suurin työmenetelmä. Vaikka nuorisopalvelujen kehittämisstrategiassa onkin linjattu,

että nuorisotyön muita osa-alueita kehitetään talotyön kustannuksella, nuorisotalotyöhön on tarpeen kohdistaa enemmän kehittämisresursseja.

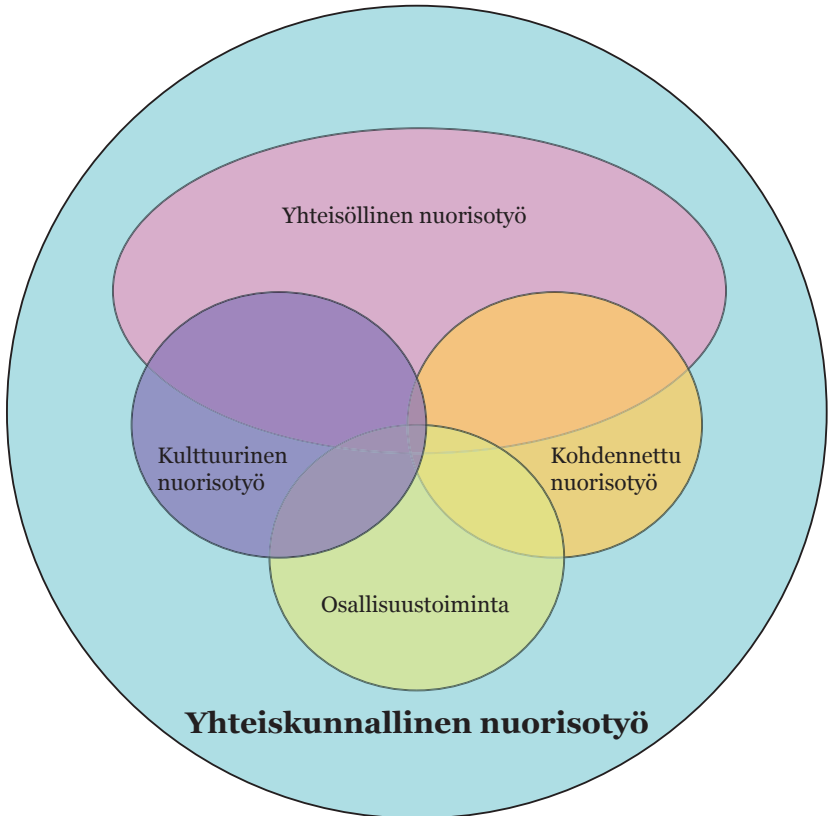
Nuorisokeskus Vinge ja NUPSin työmuodot työn järjestämisen lähtökohtana

Nuorisopalvelujen kehittämisstrategiassa päätettiin kahdesta isohkosta, koko nuorisopalvelujen vastuualueeseen vaikuttavasta asiasta. Toinen on yllä kuvattu organisaati-orakenteen muutos, toinen taas nuorisoasiainkeskuksen perustaminen. Nuorisoasiainkeskuksen perustaminen tuli ajankohtaiseksi strategiassa määritettyä aikaisemmin, kun tarkoitukseen sopivat toimitilat vapautuivat. Keski-Pohjanmaan koulutusyhtymän Kauppaoppilaitoksen tilat siirtyivät Kokkolan kaupungin omistukseen. Niihin päädyttiin peruskorjaamaan tilat nuorisoasiainkeskukselle. Kirjan kirjoittamishetkellä joulukuussa 2014 istutaan jo uusissa tiloissa, jotka saivat nimekseen Nuorisokeskus Vinge.

Jo kehittämisstrategiassa linjataan, että ”Nuorisoasiainkeskuksesta tulee koko nuorisopalvelut-tulosalueen henkilökunnan päätoimipiste, josta koordinoidaan henkilökunta eri nuorisotiloille. Nuorisoasiainkeskuksen perustamisen myötä annetaan myös fyysinen paikka nuoruuteen liittyvän asiantuntijuuden keskittämiseksi. Nuorisoasiainkeskuksessa toimivat nuorisopalvelut-tulosalueen hallinto ja koordinaattorit sekä yhden nuorisotilan toiminnot, kaikki saman katon alla. Myös Estraditaiteenkoulun (nykyisen Rokkikoulun) toiminnot pyritään, mahdollisuuksien mukaan, sijoittamaan samaan kiinteistöön”.

Nuorisoasiainkeskuksen perustaminen sekä NUPSin myötä tehdyt huomiot antavat perusteluja organisaatioraken-

teen uudelleentarkastelulle. Kirjoittamishetkellä joulukuussa 2014 eletään tilanteessa, jossa päätös työmuotojen mukaisesta tiimityön vakiintumisesta on tehty. Kevään 2015 aikana on työmuotojen mukainen tiimirakenne tarkoitus vakiinnuttaa pysyväksi osaksi Kokkolan nuorisopalveluja.

Kuva 6. *Uusi organisaatiokaavio NUPS:n tiimijakon mukaisesti*

Uusi tiimijako toteutuu NUPSissa määriteltyjen työmuotojen mukaisesti siten, että jokaista osa-aluetta toteuttaa tiimi, joka pyritään pitämään hierarkiattomana. Tiimin

jäsenet ovat valikoituneet vuonna 2013 tehdyn osaamis- ja kiinnostuskartoituksen perusteella. Osaamiskartoituksessa ohjaajat saivat ilmoittaa näkemyksensä omasta osaamisestaan ja kiinnostuksensa eri työmuotoja kohtaan. Jokainen ohjaaja kuuluu jatkossa kahteen eri työmuototiimiin siten, että kaikki kuuluvat yhteisölliseen nuorisotyöhön sekä toiseen tiimiin, joka on valikoitunut osaamiskartoituksen ja asianomaisen ohjaajan kanssa käytyjen keskustelujen perusteella.

Tiimi muodostuu työntekijöistä, jolle varataan tietty määrä työaikaa tiimin tavoitteiden saavuttamiseksi. Työajan määrittäminen juontaa juurensa aikaisemmin Kokkolan nuorisopalveluissa käyttöön otetusta työaikapiirakasta (Neljäs luku, kuva 2), jonka mukaan työntekijän työaika jakaantuu eri työmuotojen välillä.

NUPS johtamisen välineenä

Päätetty tiimirakenne, tiimien henkilömäärät ja työmuodon mukaisesti määritelty työajankäyttö linjaavat, kuinka paljon Kokkolan nuorisopalveluissa resursoidaan työaikaa mihinkin työmuotoon. Kun nuorisotyön perussuunnitelmaa verrataan koulujen opetussuunnitelmiin, kiinnittyy huomio usein siihen, ettei NUPS määritä tehtyjen työmuotojen laajuutta tai toimi resursoinnin ja allokoinnin välineenä.

Nykytilanteessa, kun työmuototiimien henkilöt on valittu ja on erikseen määritelty, kuinka paljon työaikaa työmuotoihin käytetään, NUPS kuvaa aika tarkastikin, kuinka paljon Kokkolassa panostetaan ajallisesti kuhunkin työmuotoon. Koulujen opetussuunnitelmista poiketen NUPSia ei voi tarkastella asiakasnäkökulmasta. Ei toisin sanoen voida määritellä, kuinka monta tuntia asiakasta

kohden resursoidaan mitäkin työmuotoa, mutta voidaan arvioida, kuinka paljon nuorisotyön kokonaisresursoinnista käytetään mihinkin työmuotoon.

Vanha väittämän mukaan aika on rahaa. Tämä pitääkin kunnallisen nuorisotyön osalta hyvin paikkaansa, kun talousarvion suurimpana osa-alueena ovat henkilöstökulut. NUPSin työmuotojaon kautta voidaan arvioida, kuinka paljon mihinkin työmuotoon panostetaan kunnallisia verovaroja vuosittain. Euromäärien laskemisen sijaan suurempi hyöty voidaan saavuttaa arvioinnin näkökulmasta. Työmuotojen kautta päästään arvioimaan, minkälaista tulosta missäkin työmuodossa saavutetaan, esimerkiksi paljonko nuoria tavoitetaan tai mitä nuorten suhteita tuetaan (ks. suhdejaottelu Toisessa luvussa). NUPSin kautta syntynyt työmuotokohtainen arviointi on hyödynnettävissä kuitenkin vain sisäisesti.

Tämä johtuu siitä, että työmuotokohtainen arviointi edellyttää nuorisotyön syvällistä tuntemusta ja ymmärrystä nuorisotyön moniulotteisista tavoitteidenasetteluista. Työmuotokohtaisten arviointien hyödyntäminen esimerkiksi talousarviopainotuksia mietittäessä edellyttää myös paikallisen nuorisopolitiikan ja paikallisten nuorten elinolojen arvioimista. Arvioinnissa tulee myös huomioida, että työmuotojaottelua ei – ainakaan Kokkolan nuorisopalveluissa – kyetty tekemään niin, etteivät työmuodot olisi joiltakin osin limittäisiä tai sisältäisi osittain päällekkäisiä toimintoja, joiden tavoitteet ovat samankaltaisia.

Työmuotojen taloudellista näkökulmaa ja arviointia ajatellen tulee huomioida, ettei NUPSin päällimmäinen tarkoitus missään vaiheessa ole ollut toimia nuorisotyön resursoinnin määrittäjänä. NUPSin hyödyntäminen johtamisessa on enemmänkin sivutuote, joka syntyi nuo-

risotyön sanallistamisen avulla, kun työmuotojen läpinäkyvyys lisääntyi ja tavoitteidenasettelu selkiintyi.

NUPSin tulevaisuus

NUPS-prosessi on muokannut voimakkaasti koko Kokkolan nuorisopalveluja ja niiden tekemää työtä. Tästä osoituksena on esimerkiksi organisaation uudelleen jakaminen työmuotojen mukaan sekä koko henkilöstön työkuvioiden läpikäynti ja muokkaus työmuotoja vastaaviksi. Koska NUPS on vaikuttanut näin voimakkaasti rakenteisiin, voidaan todeta, että hanke juurtui osaksi perustyötä. Hankkeessa määritettyjä toimintatutkimuksen mukaisia arviointisyklejä jatketaan osana nuorisopalvelujen hallinnollisia työtehtäviä. Tämä tarkoittaa sitä, että työmuotojen sisältöjä ja menetelmiä arvioidaan tietyin aikavälein.

NUPSista puhuttaessa on syytä huomioida, että prosessi on tehty Kokkolan nuorisopalvelujen lähtökohdasta ja että tehdyt linjaukset ja suoritettavat toimenpiteet on päätetty Kokkolan nuorisopalvelujen tilannetta ja tarvetta silmälläpitäen. Työmuotojen muodostaminen ja työmenetelmien määrittely pohjautuu sille nuorisotyölle, jota Kokkolassa ohjaajat ovat tehneet vuosikautia. Voimakkaan paikallisen näkökulman vuoksi vastaavanlaisen prosessin toteuttaminen toisessa kaupungissa saattaisi johtaa erilaiseen lopputulokseen.

NUPSin alkuvaiheessa elettiin siinä olettamuksessa, että Kokkolassa tehty paikallisiin tarpeisiin vastaava nuorisotyön opetussuunnitelma voi hyödyntää nuorisotyön kehittämistä valtakunnallisellakin tasolla. NUPS-prosessi on matkansa varrella herättänyt kiinnostusta myös muissa kaupungeissa. Tämän kiinnostuksen pohjalta luotiin NUPS 3 -hankehakemus, johon opetus- ja kulttuurimi-

nisteriö suhtautui myönteisesti. NUPS 3 -hankkeessa ovat Kokkolan lisäksi mukana Hämeenlinna, Kouvola, Tornio ja Oulu. Olettamuksena on, että viiden kaupungin kokemusten pohjalta voidaan luoda nuorisopalvelujen perussuunnitelma, joka on yleistettävissä myös niihin kuntiin, jotka eivät ole työstämiseen osallistuneet. Muiden kuntien mukaantulo on Kokkolan näkökulmasta hyvin tervetullutta, kun tunnistetaan ja tunnustetaan se, että omalle työlle tulee usein sokeaksi. Odotammekin innokkaasti, minkälaisiin työmuotojaotteluihin muut kaupungit päätyvät, miten heidän mielestään kasvatuksellisuus ja tavoitteellisuus työmuodoissa ilmenevät, kuinka suhdeteoria otetaan vastaan ja miten suhteiden tukemiseen käytetty aika eli kesto huomioidaan työtä sanallistettaessa.

On hämmästyttävää huomata, että NUPSia on tehty jo useita vuosia emmekä kuitenkaan ole vielä valmiita. Toisaalta, onhan nuorisotyötäkin tehty jo lähes sata vuotta, ja se ilmenee kuitenkin usein jäsentymättömänä. Kokkolassa jäsentymätön työ on nyt saanut rungon, jonka ympärille eri osia varovasti kasataan. Jännityksestä pinkeinä odottelemme, tuleeko lopputuloksesta uudelleen keksitty pyörä, lypsykone vai kenties kansainvälisestikin hyväksytty nuorisotyön prosessikeskeinen opetussuunnitelma.

Mitä edessä? Viljami:

Autojen valot muuttuivat kultaisiksi viivoiksi Nissanin vanhojen pyyhkimien läpsiessä räntäkokkareita laiskasti kohti tuulilasin reunaan muodostuvaa sohjokasaa. Olisiko sittenkin tulossa valkea joulu?

Tomi nukkuu univelkaansa pois pelkääjän paikalla kaiuttimessa piilottelevan David Coverdalen anellessa sydämensä puolesta Whitesnaken kompatessa taustalla.

*A little bit of rain must fall
But, every road I take I know
Where it's gonna lead me to,
Because I've traveled every highway
And they all keep coming back to you
(Whitesnake: Don't Break My Heart Again)*

Mietiskelin sanojen osuvan hyvin kohdalleen matkatoverini kohdalla, joka oli lähes päivälleen kymmenen vuotta sitten ottanut vastaan opettajan pestin Humakin Tornion-yksiköstä. Nyt NUPS 3 -hankkeeseen osallistuvana nuorisotutkijana hän palasi takaisin paikkaan, joka toi hänet aikoinaan nuorisotyön kentälle.

Harmaudesta pilkahtaa Simoon ohjaava kyltti, mutta en tottele sitä. Tornioista lähtiessä keli oli ollut vielä siedettävä, nyt liikennemerkkejä ei tahtonut enää erottaa loskan ahmiessa ajovalojen hailakan tuikkeen.

Yksitoikkoinen ympäristö ja kelin rauhalliseksi pakottama etenemistahti antoivat tilaa ajattelulle, ja huomasiin pohtivani juuri päättyneiden työmuotopäivien tuntemuk-

sia. Tornio on hankekunnista pienikokoisin ja rajakaupunkina, ehkä jopa tulevana kaksoiskaupunkina, luonteeltaan erityinen ja kiinnostava. Joka kerta käydessäni kaupungissa olen entistä tyytyväisempi sen mukanaolosta viiden NUPS-asiakirjaa päivittävän kaupungin joukossa. ”Nupsahtelua” innostuttiin jatkamaan Kokkolan ja Tornion lisäksi Oulussa, Kouvolassa ja Hämeenlinnassa.

NUPS 3 -hanke on ollut nyt käynnissä lähes puoli vuotta, ja Hämeenlinna lukuun ottamatta uusissa hankekunnissa on nyt koostettu ensimmäiset ehdotukset kaupunkikohtaisiksi työmuodoiksi. Opetusministeriön tukeman hankkeen tavoitteena on kuvata kussakin kaupungissa toteutettava nuorisotyö. Mikäli jatkorahoitus saadaan järjestymään, päivitetään Kokkolassa laadittu NUPS-asiakirja ja testataan, miltä osin aiempien hankkeiden tulokset ovat yleistettävissä laajemmin suomalaista nuorisotyötä kuvaavaksi teoriaksi.

Juuri päättyneissä Tornion työmuotopäivissä eniten keskustelua syntyi nuorisotyön yksilötyön, ryhmätoiminnan sekä osallisuuden eri muotojen ja yhteiskunnallisen vaikuttamisen teemoista. Suhdeteoriat on havaittu hankekunnissa toimivaksi, joskin välillä hankalasti avautuvaksi kuvaukseksi nuorisotyön tavoitteista, eikä siihen ole vielä kohdistunut muutospaineita.

Tomi kertoi minulle aiemmin aloittavansa monitoimitalon toiminnan pitkäaikaisseurantaa Oulussa. Toimintaa voidaan tutkia hyödyntäen NUPS-prosessissa luotua suhdeteoriaa, jonka toimivuutta myös nuorisotyön kentän ulkopuolisena kasvatuksen kuvaajana päästään näin arvioida. Tavoitteena on laatia prosessista myös kansainvälinen artikkeli; Tomin mukaan niiden julkaisuaikataulut ovat vaihtelevia ja riippuvat julkaisijasta sekä arvioijista.

Päästäkseni irti räntäsateen harmaudesta huvitin hetken itseäni ajatuksella NUPS-teemaseminaareista: tukisikohan CIMO ”Ei ainakaan Espanja”-teemaisia kohdenne-
tun tai yhteisöllisen nuorisotyön kehittämispäiviä? Oli-
sihan se aika komeaa saada työntekijätason näkökulmaa
vaikka monikulttuuriseen nuorisotyöhön toiselta puolel-
ta Eurooppaa. No, vaihtoihin ja seminaareihinhan toki
pääsee, jos kansainvälisyys kiinnostaa ja työt antavat sen
verran periksi. Nupsahtavia avauksia voitaisiin jatkossa
hakea muutamilla kansainvälisillä yhteistapahtumilla tai
seminaareilla.

Kuivaniemen rapautuva asfaltti toi mieleeni kuitenkin
kuntatalouden realiteetit. Jos kansainvälinen yhteis-
työ sijoitetaan toistaiseksi ”jos mahdollista” -koriin, on
NUPS- taipaleen luontevin jatko prosessin juurruttami-
nen tiiviiksi osaksi hankekuntien nuorisotyön toteutusta,
arviointia ja suunnittelua.

Ennen kuin mallia voidaan kirkasotsaisesti mainostaa
valtakunnallisesti yleistettäväksi kuvaukseksi nuoriso-
työn kasvatuksellisuudesta, on sen soveltuvuus pienten
kuntien nuorisotyön ohjenuoraksi pistettävä koetukselle.
Jos tämä onnistuu, voitaisiin NUPS ulottaa kattamaan
nuorisotyön pitkäaikaista kehittämistä kuntarajat ja jois-
sakin tapauksissa ammatilliset toimirajat ylittävänä, yh-
teisenä suunnitelmana.

Havahdun kuvitelmistani Tomin valittaessa torkkujen
aikana jäykistynyttä niskaansa. Keskustelu jatkuu rattiin
nukahtamisesta puhumalla: hän ei ole nukahtanut, itse
olen kerran herännyt vastustajan kaistalla soraa jyrryt-
täen.

Tomi näyttää parkkipaikan, jonne oli pysähtynyt nukku-
maan ollessaan aikoinaan liian väsynyt ajamaan viimeistä
neljäkymmentä kilometriä paluumatkallaan Tornioista
Ouluun. Whitesnake kertoo Clas Ohlsonilta löytyneestä
soittimesta käsin tarinaa vanhasta palkkasoturista.

Kultaiset valokiilat jatkavat tanssiaan tuulilasissa.

*Many times I've been a traveler
I looked for something new
In days of old
When nights were cold
I wandered without you
But those days I thought my eyes
Had seen you standing near
Though blindness is confusing
It shows that you're not here
(Whitesnake: Soldier of Fortune)*

Jälkisanat

Juha Nieminen

Jälkisanat

NUPS kolahtaa tarinana ja tietona. Tarinana se on samanaikaisesti sekä yhteisön että yksilöiden kertomus, jonka etenemistä ja sisältöä tehdään ymmärrettäväksi käsitteiden, jäsennysten ja tutkimusten avulla. Se lämmittää kirjaa lukevaa mieltä, joka haluaa nuorisotyötä käsittelevältä tekstiltä muutakin kuin koskettavia esimerkkejä elävästä elämästä, hyviä filiksiä ja tajunnanvirtoja. Tietona NUPS on ristivetoinen paketti, jota värittävät myös mukana kulkeneiden alkuperäiset havainnot, kokemukset ja ajatukset. Ne inspiroivat sellaista lukevaa mieltä, joka haluaa koetella käsitteiden, jäsennysten, teorioiden sekä ne tuottaneen tapahtumasarjan pätevyyttä.

NUPS teoriana

Ajassamme – jolla tarkoitan vuosituhattamme – on kirjoitettu lukuisia kirjoja, joissa käsitellään tai sivutaan teorian merkitystä nuorisotyön käytännöissä. Yleisesti ottaen teorialla tarkoitetaan tiettyä ilmiötä selittävää ja ymmärrettäväksi tekevää ehyttä ajatuskokonaisuutta. Teorian monimerkityksellisyys tunnustetaan yleisesti. Toisille teoria on tiukka testattu ja yleispätevä malli, joka selittää tarkasteltavan ilmiön ja kuvaa sen lainalaisuudet yksiselitteisesti. Toisille teoria on ajatuskimppu, joka tekee ymmärrettäväksi ilmiön piirteitä sekä selittelee ja ohjailee käytännön tekosia. Nuorisotyön teoria lienee useimmiten lähempänä jälkimmäistä, mutta siltäkin on lupa odottaa riittävää järjestelmällisyyttä ja järkipäisiä väittämiä.

NUPS ei ole vain kokoelma nuorisotyön yksityiskohtia. NUPS kuvaa sitä, mitä nuorisotyö on, miksi sitä tehdään, mitä se sisältää ja miten sitä tehdään. Kuvauksessa käytetään käsitteitä – kuten esimerkiksi opetussuunnitelma, perussuunnitelma, työmuoto, työmenetelmä ja työkalu. Käsitteitä avataan ja selitetään pyrkimällä järjestelmällisyyteen ja järkipärisyyteen. NUPS on siten myös nuorisotyön teoriaa.

Mutta millaista teoriaa nuorisotyöstä NUPS tarjoaa? Sen anti ei ole ainoastaan ulkopuolelta otettuun valmiiseen tietoon tai jokinaisen ja jokamiehen maalaisjärkeen nojaavaa informaalista teoriaa. NUPSissa on myös hankkeen aikana koeteltuun tietoon ja toimialan erikoistietämykseen perustuvan formaalin teorian aineksia (ks. Buchroth & Parkin 2010, 9). Työnantajan tuki ja tutkijan mukanaolo ovat omalta osaltaan turvanneet sitä, että hankkeessa ei ole tyydytty satunnaisiin kahvipöytäkeskusteluihin ja ohimeneviin työnteon tunnelmiin. Välittömiin havaintoihin perustuvien nuorisotyötä koskevien oivallusten tallentaminen, pohdiskelu ja kytkeminen pitkäjänteiseen suunnittelutyöhön ovat kantaneet hedelmää.

NUPSin teoreettinen merkitys kiteytyy seikkaan, johon esimerkiksi Ilona Buchroth ja Chris Parkin (2010, 16–19) kiinnittivät taannoin huomiota: kuka itse asiassa tekee nuorisotyön teorian. Kysymys sulkee piiriinsä vallan ja tasa-arvon olennaiset ulottuvuudet: kuka saa äänensä kuuluviin nuorisotyön määrittelyssä ja teoriassa sekä kellä on tunnustettu asiantuntemus kehittää teoriaa.

Yleisesti ottaen ihmiset osallistuvat nuorisotyön määrittelyyn ja muotoiluun epätasa-arvoisesti. Tutkijat on asemoitu tuottamaan tietoa ja teorioita, opettajat johdattamaan opiskelijoita niiden ääreen ja nuorisotyön

ammattilaiset oikeutettu tekemään käytännön työtään. Näin jäsenetyssä työnjaossa akateemisesti ja tutkimuksellisesti suuntautuneet toimijat ovat tiedon rakentajia, haltijoita ja välittäjiä, kun taas käytännön ammattilaiset tuottavat raakamateriaalia tiedolle ja teorioille, joita siten vielä työssään soveltavat. Tällainen työnjaon malli jakaa teorian rakentajat ja niiden soveltajat kuilun eri puolille. (Ks. Buchroth & Parkin 2010.)

Tosin Suomessa tilanne tuskin on näin kategorisen työnjaon mukainen. Esimerkiksi akateemisesti suuntautuneita nuorisotyön tutkijoita ja teoreetikoita on meillä kovin vähän, ja heistäkin monella on työskentelytapansa, tutkimusmenetelmänsä tai oman elämänhistoriansa kautta monenlaisia kytköksiä nuorisotyön ammattikuntaan ja arkeen. Nuorisotyön opettajista monet ovat toiminnallisesti liittoutuneet toimialan kanssa. Yhtä kaikki, NUP-Sin kaltaisella työskentelytavalla täytetään entisestään teoreetikkojen ja ammatinharjoittajien välistä kuilua. Nuorisotyötä tekevien teorit voidaan ottaa aikaisempaa paremmin huomioon, ja nuorisotyötä määrittelevään keskusteluun tulee lisää moniäänisyyttä. NUPS-teksti viestii myös mukana olleiden voimaantumisesta: prosessi on auttanut ottamaan omaa työtä entistä paremmin haltuun. On vain nöyrästi muistettava, että myös tällä tavalla syntyneet nuorisotyön tulkinnat muuttuvat ajan kuluessa, uuden tutkimuksen ja uusien käytännön tilanteiden pohdinnan tuloksena.

Kaikkiaan ”mitä nuorisotyö on” on toimialamme tärkein peruskysymys. Sitä on aikain saatossa pohdittu ympäri maailmaa. Yksi tunnetuimmista vastauksista on neljän saksalaisen eturivin kasvatustieteilijän vuonna 1964 julkaistu klassikkoteos Was ist Jugendarbeit? (Müller ym. 1964), jossa he kukin esittelivät oman nuorisotyön

teoriaansa. Tuorempi esimerkki on Janet Batsleerin ja Bernard Daviesin (2010) kokoama englantilainen *What is youth work?*, jonka tavoitteena on vastata peruskysymykseen nuorisotyön ajankohtaisten teemojen ja keskustelujen kautta. ”Mitä nuorisotyö on?”-kysymykseen vastataan päivittäin myös arkisilla pienillä ja isoilla teoilla – tekemällä sitä, mitä nuorisotyöksi kulloinkin luetaan. NUPSin kirjaksi koottu vastaus on tuotettu nuorisotyön työyhteisön ja tutkijan kollektiivisella asiantuntijuudella. Se on tarkoittanut nuorisotyötä koskevan tiedon jakamista, yhdistämistä ja rakentamista useamman ihmisen voimin. Oiva lopputulos on enemmän kuin yhden ihmisen näkemys.

NUPSin historiallinen paikka

Suomalainen nuorisotyö on ollut kovin varovainen työ- ja toimintamuotojensa sekä menetelmiensä yleisen tason määrittelyssä ja jäsentelyssä. Syy tähän on ilmeinen, mutta se on jo kadonnut nykypolven katseen tavoittamattomiin. Nuorisotyön nuoruudessa toimialan ydin oli yksinomaan kansalaisliikkeissä ja nuorisojärjestöissä. Järjestöillä oli – ja on toki edelleen – suhteellisen voimakas vapaus ja itsenäisyys omien tavoitteidensa, toimintamuotojensa ja menetelmiensä asettamisessa. Kun nuorisotyön valtionhallinto, aluehallinto ja paikallishallinto voimistuivat toisen maailmansodan jälkeen, ne varoivat pitkään puuttumasta vapaata kansalaisyhteiskuntaa edustavien järjestöjen itsenäisyyteen. Valtion, läänien ja kuntien nuorisotyön yksiselitteisenä tehtävänä oli tukea ja luoda mahdollisuuksia nuorisojärjestötoiminnalle. Ajatus kuntien suoraan nuorten parissa tekemästä työstä juurtui ja hyväksyttiin suomalaisessa nuorisotyössä hitaasti. Nuorisotyön tunnustetut työmuodot ja menetelmät olivat pitkään joko nuorisojärjestötoiminnan tu-

kemisen työmuotoja tai menetelmiä tai sitten itse nuorisjärjestöjen toiminnan muotoja ja menetelmiä.

Nuorisotyön työmuotojen ja menetelmien yleisesitykset koottiin 1950- ja 1960-luvulla lähinnä järjestöjen kehittelemistä käytännöistä. Tunnetussa nuorisotyön jäsenyksessään Kerttu Varjo (1964) esitti, että nuorisotyötä suunniteltaessa joudutaan vastaamaan kolmeen kysymykseen: miksi, miten ja mitä. ”Miksi?”-kysymykseen vastaavat nuorisotyön tavoite ja päämäärä, ”miten?”-kysymykseen vastaavat nuorisotyön menetelmät ja ”mitä?”-kysymykseen vastaavat nuorisotyön toimintamuodot.

Kerttu Varjon mukaan nuorisotyöllä oli viisi perusmenetelmää. Ne olivat itsehallinto, ryhmätoiminta, leikki, luomisvoiman kirvoittaminen ja käyttö sekä henkilökohtainen nuorisotyö. Kolme ensimmäistä menetelmää ovat käsitteinä nykytoimijallekin helposti ymmärrettävissä. Luomisvoiman kirvoittaminen ja käyttö oli yleisnimeke menetelmille, joilla nuorisotyössä pyrittiin vapauttamaan nuoren ihmisen luova toiminta ja itseilmaisuus. Varjon (1964,70–71) mukaan nuorisohjaajan ”on uskottava ihmisen mahdollisuuksiin ja mielikuvituksen jumalaiseen voimaan ja innoitettava nuoria olemaan oma inhimillinen itsensä”. Uuden nousevan menetelmän, henkilökohtaisen nuorisotyön, esikuvina olivat saksalaisten teollisuuskaupunkien nuorten parissa tehtävä työ sekä amerikkalaisten katutyöntekijöiden työ. Niiden mukaisesti tarvittiin työntekijöitä, joilla oli aikaa nuorille. Nuorten kanssa oli keskusteltava siellä, missä heitä on: urheilukenttien reunoilla, baareissa, oloilloissa, nuorisokahviloissa, kaduilla ja tanssipaikoissa. Suomalaistenkin settlementtien harjoittama ”luokse menevä työ” oli henkilökohtaista nuorisotyötä. Näitä perusmenetelmiä nuo-

risotyö toteutti toimintamuodoissaan, joiden luettelo oli menetelmälistaa pidempi (mts. 79–87):

- elokuvat ja elokuvakerhot
- vierailut kodeissa
- lasten- ja nuorisonkutsut
- tanssit ja iltamat
- retkeily- ja leiritoiminta
- urheilu
- lukeminen ja kirjallisuuskerhot
- harrastukset (esimerkiksi valokuvaus, metallityöt, ompelu, kielitaito)
- ammattikoulutukseen liittyvät kurssit

Nuorisotyön lainsäädäntöä koskevassa keskustelussa otettiin vuosikymmenten varrella eri tavoin kantaa siihen, millaisia toimintamuotoja, työmuotoja ja menetelmiä nuorisotyö sisältää. Nuorisotyötä koskevat lait, asetukset ja sovellutusohjeet säädettiin Suomessa lopulta 1970-luvulla. Järjestötoiminnan ja kunnallisen nuorisotyön keskinäisen jännitteen vuoksi aluksi säädettiin kaksi erillistä lakia asetuksineen. Säädösten yhteydessä määriteltiin myös ne järjestöjen nuorisotyön toiminnanalat, joiden menot olivat oikeutettuja valtionapuun ja joiden mukaisesti järjestöjen tuli toimintansa järjestää. Toiminnanalojen jako oli seuraava (Opetusministeriön yleiskirje 1976):

1. Koulutustoiminta
2. Opintotoiminta
3. Tiedotustoiminta
4. Leiri- ja retkeilytoiminta
5. Kilpailu/harrastus/ohjelmatoiminta
6. Tutkimustoiminta
7. Kansainvälinen toiminta

8. Projektit
9. Julkaisutoiminta
10. Tarvikeyälitys
11. Keskustoimisto ja hallinto

Kriittisimmät äänet näkivät toiminnanalojen ulkoisen määrittelyn valtiovallan puuttumisena järjestöjen toimintaan ja itsenäisyyteen, mutta yleisesti ottaen alat kuitenkin kuvasivat melko hyvin järjestöjen toiminnan painopisteitä. On mielenkiintoista ja samalla hämmästyttävää, että 1970- ja 1980-luvun auktorisoidut nuorisotyön yleisesitykset eivät jäsentäneet kunnallisen nuorisotyön työmuotoja tai menetelmiä lainkaan eivätkä käytännössä niitä juuri käsitelleetkään. Vuoden 1973 Nuorisotyön käsikirja valmistui suureen nuorisopoliittiseen nosteeseen, jossa nuorten elämän ja pulmien nähtiin ratkeavan kokonaisvaltaisen, rationaalisen ja ohjelmallisen nuorisopoliittikan ja yhteiskuntasuunnittelun avulla. Vuoden 1987 Nuorisotyön käsikirjan valmistuessa suurin nuorisopoliittinen innostus oli puolestaan jo tasaantunut, mutta kirjan perusteella nuorisotyöntekijän tuli tuntea ennen kaikkea nuorisotyön hallinnolliset järjestelmät, säädökset, voimavarat ja nuorten toimintaympäristöt. Työmuodoista kansainvälinen yhteistyö sai sentään huomiota.

Vuosien 1973 ja 1987 Nuorisotyön käsikirjojen jälkeen aivan vastaavia laaja-alaisia yleisjäsenyyksiä ei ole ilmestynyt. Kuitenkin esimerkiksi yksityisen asiantuntijayrityksen (Kemppinen 1999) ja kirkon (Paananen & Tuominen 2005) toimesta on laadittu niiden lähtökohdista ponnistavia nuorisotyön yleisesityksiä. Viimein ilmestyi kolmenkymmenen kirjoittajan voimin toteutettu Nuorisotyötä on tehtävä -kirja (Hoikkala & Sell 2007), jossa yksien kansien välissä käsitellään lukuisia nuorisotyön muotoja ja menetelmiä. Harvojen yleiskuvausten vasta-

painoksi viimeisen parinkymmenen vuoden aikana on ilmestynyt lukuisia uudehkoja nuorisotyön työmuotoja tai menetelmiä esitteleviä kirjasia ja teoksia. Esimerkkeinä mainittakoon monikulttuurinen nuorisotyö, sosiaalinen nuorisotyö ja verkkonuorisotyö. Kattavien yleisten jäsennysten puute ja toisaalta erilliskuvausten suhteellinen runsaus on yksi oire nuorisotyön sisäisen lohkoutumisen voimakkuudesta.

Kaikkiaan nuorisotyön yleisen tason kuvaukset antavat kuitenkin vinoutuneen kuvan työmuotojen ja menetelmien jäsennysten merkityksestä ja pitkästä linjasta. Kansalaisjärjestöt, valtakunnalliset nuorisojärjestöt, paikallisyhdistykset, kunnat ja seurakunnat ovat yli sadan vuoden aikana laatineet toimintasuunnitelmiaan, toimintakerptomuksissaan ja esittelyteksteissään lukemattomia jäsennyksiä ja kuvauksia käyttämistään nuorisotyön työ- ja toimintamuodoista sekä menetelmistä. Työntekijöiden ja luottamushenkilöiden kirjoittamia kuvauksia on käytetty toiminnan ja rahoituksen suunnittelemisessa, kehittämisessä ja raportoinnissa sekä nuorisotyön esittelemisessä. Nämä jäsennykset ja kuvaukset ovat olleet arkisen työn tuotoksia ja toiminnallisen vuosikellon edellyttämiä dokumentteja. Ne eivät yleensä ole olleet laajan kansallisen julkisen kiinnostuksen kohteina tai näkyvän lanseerauksen sisältöinä. Tähän pitkään kaareen liittyy nyt myös NUPS. Sen tuottama nuorisotyön kuvaus ja jäsennys ei ole aivan ainoa laatuaan, mutta hankkeeseen sisältyvä paikallinen pitkäjänteisyys ja toimintatutkimuksellisuus on harvinaista ja kunnioitettavaa.

Kupsahduksen aave

Jos NUPS säilyy yksittäisten kuntien tai niiden yhteisliittymien nuorisotyön kehittämisvälineenä, sillä on mahdollisuus antaa merkittävä panos nykyiselle ja tulevalle nuorisotyölle myös Kokkolan ulkopuolella. NUPSin parastaminen (engl. benchmarking) ideana onkin toivottavaa. NUPSin toteutuksen ja tulosten mekaaninen kopioiminen valtionhallinnon tai mahtikuntien verkoston tuella voi kuitenkin tehdä myös karhunpalveluksen suomalaiselle nuorisotyölle.

Nuorisotyön historiasta löytyy varoittava esimerkki: 1960-luvulla Suomeen juurtunut nuorisopoliittinen toimintastrategia. Silloisen perusajatuksen mukaan kasvatuksellinen nuorisotyö tuli muuntaa yhteiskuntapoliittiseksi suunnittelutoiminnaksi, jonka avulla parannetaan nuorten elinolosuhteita ja kasvumahdollisuuksia kaikilla elämänaloilla. Tuolloin laadittiin tutkimuksen ja opetusministeriön tukemana sekä valtakunnallinen nuorisopoliittinen suunnitelma 1970-luvulle että perusmalli ja esimerkkisuunnitelmat kuntien nuorisopoliittiselle suunnittelulle. Niiden synnyttämänä Suomen valtasi 1970-luvulla suunnitteluinnostus, ja jokainen itseään kunnioittava kunnallinen nuorisotoimi halusi ikioman ja muodikkaan nuorisopoliittisen suunnitelmansa. Suunnitelmilla ei kuitenkaan lopulta kyetty vaikuttamaan nuorten elinoloihin toivotulla tavalla, ja pinnallisesti samalla kaavalla toteutetut suunnitteluasiakirjat jäivät nuorisotoimistojen hyllyille pölyttymään.

Nuorisopoliittisen suunnittelun mallia esitelleen teoksensa toisessa painoksessa Juha Vartola (1975) totesi itse, että ylisuurten odotusten tuomat pettymykset olivat seurausta vähäisestä suunnittelukokemuksesta ja koko suunnittelun väärinymmärtämisestä. Vartola muistutti

ironisesti, ettei nuorisopoliittisen suunnittelun tarkoituksena ollut nuorisopoliittisen suunnitelman laadinta, vaan nuorten elinolojen parantamiseen tähtäävien keinojen etsintä. Myös Tampereen yliopiston nuorisotyön tutkimuksen opettajana tuolloin toiminut Matti Telemäki (1997, 139) muisteli myöhemmin, kuinka ”valitettavasti kyllä omien oppilaittenikin kautta pääsi tuolloin markkinoille Vartolan pioneiritutkimuksen heikkoja jäljitelmiä”.

On tärkeitä, että NUPSin idea ja sen vaatima pitkäjänteinen työ ymmärretään kentällä oikein. Mikäli kunnat valtaa kepeä NUPS-innostus, jossa kaikki haluavat itselleen nopeasti oman nuorisotyön perussuunnitelman, on vaarana Kokkolan menettelyn ja tulosten kaavamainen kopiointi. On toki ymmärrettävää, että niukoilla resursseilla toimittaessa muualla valmiiksi pureksitun nuorisotyön jäsenyyksen kopiointi houkuttelee. Silloin on kuitenkin kyseessä oman ainutlaatuisen toimintaympäristön pakottaminen ulkoapäin tulevaan malliin eikä toimintatutkimuksellisesti itse tuotettu näkemys nuorisotyöstä. Pahimmillaan vanhat 70-lukulaiset ”nuopot” saavat kuntien arkistokaappeihin seurakseen vähämerkityksiset ”nupsit”. Parhaimmillaan ajatuksella ja vaivalla tehty perussuunnitelma vaikuttaa nuorisotyön tekemiseen ja organisointiin, kuten tässä kirjassa kerrotaan.

Opetussuunnitelman pelko

On odotettavissa, että syvä – ellei peräti syvin – epäily NUPSia kohtaan kohdistuu sen perussuunnitelman muunnettuun opetussuunnitelma-ajatteluun. Kyse ei ole ainoastaan opetussuunnitelma-käsitteen tai sitä pehmeämmältä vaikuttavan perussuunnitelma-käsitteen teknisestä käytöstä. Kyse on kaikista niistä koulumaailmaan liittyvistä miellelyhtymistä, joita opetussuunnitelma/pe-

russuunnitelma-ajattelun lanseeraaminen suomalaisen nuorisotyöhön on tuomassa.

Englantilaista nuorisotyön opetussuunnitelmaa esiteltiin Suomessa yli kaksikymmentä vuotta sitten (ks. Telemäki 1991). Tuolloin asia sivuutettiin meillä keskusteluitta kaikei käsittämättömänä ja nuorisotyöhön sopimattomana. Ajatus järjestää nuorisotyö keskitetyn suunnitelman mukaisesti koulun tapaan ei juurtunut vapaaehtoiseen osallistumiseen perustuvan, joustavan ja nopeasti reagoivan nuorisotyön henkeen. Viimeisen runsaan kahdenkymmenen vuoden aikana kunnallisen nuorisotyön normatiivista ohjausta on purettu, aikaisempi yksityiskohtaisen byrokraattinen valtiosuusjärjestelmä on lopetettu, ja kunnallista itsehallintoa on pyritty lisäämään. Nämäkin toimet ovat vieneet pohjaa nuorisotyön ohjaamiselta keskitetyn ja kattavan suunnitelman voimin.

Koulun ja nuorisotyön erityislaatuinen suhde on syväällä suomalaisen nuorisotyön mentaalisisä rakenteessa. Opetussuunnitelmasta – eli opsista – puhuminen edellyttää tuon suhteen tiedostamista. Nuorisotyön koulusuhteen sävy on vuosikymmenten kuluessa vaihdellut, mutta jonkinasteinen eronteko on aina ollut läsnä. Suomessa yksittäisten nuorisojärjestöjen näkökulmaa laajempi tulkinta nuorisotyöstä versoi 1930-luvulla. Tuolloin nuorisotyön aamunkoitossa toimialalle hiljalleen hahmoteltiin kieltä ja ideaa, joilla tehtiin selkeää pesäeroa myös kouluun.

Ajoittain nuorisotyö haluttiin esittää lähes koulun negaationa, jossa käännetään nurinpäin koulun kielteisiksi katsotut piirteet. Jo tuolloin koulukäänteisyyden rohkein airut oli settlementtiliikkeen nuorisotyössä työskennellyt ja vähitellen nykyaikaisen suomalaisen nuorisotyön isäk-

si kohonnut Guy von Weissenberg. Hän oikeutti vapaan nuorisokasvatuksen (eli nuorisotyön) olemassaoloa pitkälti juuri koululaitoksen ongelmilla (esim. von Weissenberg 1934). 1940-luvulla puolestaan pohdittiin vakavasti nuorisojärjestötoiminnan liittämistä koulujärjestelmään, kunnallisen nuorisotyön liittämistä kansakouluun ja kunnallisten nuorisotyönohjaajien toimien perustamista maaseudun kansakouluihin. Näistä hankkeista kuitenkin luovuttiin osaksi nuorisotyön toimijoiden vastustuksen vuoksi. (Nieminen 1995, 225–226, 310–318.) Keskusteluissa vedottiin muun muassa vaaroihin, joita ”yhteistointa kaavoihinsa kangistuneen koululaitoksen kanssa voi aiheuttaa vapaalle nuorisotyölle” (mts. 314).

Alkuvuosikymmenten varauksellisuus koulua kohtaan on ymmärrettävissä pitkälti nuorisotyön eriytymiskehityksen ja professionaalistumisen näkökulmista. Perustellakseen institutionaalista olemassaoloaan, saadakseen tarvitsemiaan resursseja sekä oikeuttaakseen nuorisotyöntekijän ammatin nousevan toimialan oli osoitettava erityislaatussa muiden nuorten parissa jo toimineiden kasvatusinstituutioiden ja ammattikuntien keskuudessa. Käytännössä esimerkiksi paikallis- ja henkilötasoilla tehtiin työtä myös yhteistuumin.

Koulun ja nuorisotyön suhdetta on sittemmin käsitelty, muotoiltu, säädetty, pohdittu ja toteutettu monin tavoin. Yhtä mielenkiintoista nuorisotyön koulusuhdetta sisällään kantavaa keskustelua on käyty jo jonkin aikaa: Vaikka nykyisen nonformaalisen kasvatuksen ajatusmuodon ja käsitteistön juuret ovat nekin kaukana historiassa, on nuorisotyötä jäsennetty nonformaalisena tai informaalisenä kasvatuksena erityisesti viimeisen neljännesvuosisadan ajan. Suuntauksen taustalta löytyy kaksi tekijää. Ensinnäkin käsitteistö tarjoaa tuoreen näkökulman

muuttuneeseen maailmaan, jossa entiset kasvatuksen ja oppimisen ympäristöt ja muodot eivät enää riitä tai toimi. Nuori ihminen kasvaa ja oppii monessa ympäristössä ja monella tavalla. Toiseksi nonformaalisen kasvatuksen viitekehys nostaa nuorisotyön samalle tarkastelutasolle formaalisen kasvatuksen kanssa. Itse asiassa koko nonformaalisen kasvatuksen teoria perustuu nuorisotyössä pitkälti sille, että teorian avulla osoitetaan ja perustellaan nuorisotyössä toteutuvan kasvatuksen ja oppimisen erityispiirteitä, joiden ajatellaan poikkeavan formaalisen kasvatuksen ominaispiirteistä. Nykyaikainenkin teoria kantaa näin mukanaan nuorisotyölle ominaista koulusuhdetta.

Laadittaessa nuorisotyön perussuunnitelmaa opetussuunnitelmasta ponnistavalla konseptilla koulusuhdetta ei voi ohittaa. NUPSissa asia on ratkaistu kahdella tavalla: Käsitteenvaihdos opetussuunnitelmasta perussuunnitelmaan on perusteltu, mutta se ei vielä poistane epäilyjä kaikkien mielestä. Toinen NUPSin ratkaisu on merkittävämpi, mutta sen omaksuminen kirjan sivuilta on työläämpää. NUPSissa pyritään irrottautumaan opetussuunnitelman kapeasta teknis-hallinnollisesta tulkinnasta, jossa ops nähdään kaavamaisena tavoitteita, sisältöjä ja toiminnan toivottuja tuloksia luettelevana ja normittavana dokumenttina. Sen sijaan NUPS pyrkii näkemään opetussuunnitelman laajana kokonaisuutena, joka muovaa eri tavoin nuorisotyötä ja erityisesti sen ytimenä olevaa kasvatuksen prosessia. Lukijalle on haasteellista mutta palkitsevaa hahmottaa laajan opetussuunnitelmäkäsityksen idea ja arvioida NUPSin kykyä toteuttaa sitä.

Kasvatuksen äärellä

Tästä kirjasta on lopulta luettavissa, että nuorisotyö on kasvatusta. Se on myös yksi vastaus peruskysymykseen ”Mitä nuorisotyö on?”. Vastauksen jälkeen on kuitenkin vielä ratkaistava pulmallinen kysymys siitä, mitä kasvatusta puolestaan on. Siten saadaan selville, mitä nuorisotyö kasvatuksena on.

Nuorisotyön kasvatuksellisuudelle on omistettu erityinen lukunsa, ja sen lisäksi lukija saa oman kasvatustulkintansa aineksiksi virikkeitä ja näkemyksiä muualtakin tekstistä. Suhdeteorian raikas soveltaminen nuorisotyöhön palauttaa mieleen teoriasuuntauksen klassikot ja myös Urie Bronbrennerin ekologisten järjestelmien teorian muutaman vuosikymmenen takaa. Juho August Hollon paluu nuorisotyötä käsittelevän kirjan sivuille sykkähdyttää ja pysäyttää, sillä yhteisökasvatuksen, elämys- ja seikkailupedagogiikan, sosiaalipedagogiikan, kriittisen pedagogiikan ja nonformaalisen kasvatuksen myötä hänet syrjäytettiin jo kauan sitten. NUPSissa palataan työyhteisön kokemusten, tutkimusten ja teorioiden siivittämänä kasvatuksen peruskysymysten äärelle.

NUPSissa päädytään näkemykseen, jonka mukaan nuorisotyö on olemukseltaan kasvatuksellinen prosessi, joka ei tähtää tiettyihin tuloksiin. Tätä prosessia tukee opetussuunnitelma, joka sekin korostaa tavoitteiden ja oppimistulosten sijasta itse prosessia. On kuitenkin helpotus, etteivät nuorisotyön tavoitteet jää kokonaan voimakkaan ja vähän abstraktin prosessipainotuksen varjoon. NUPSissa määritetyille työmuodoille ja työmenetelmille on onneksi löydetty ja asetettu nuorisotyön pyrkimyksistä kertovat tavoitteet. Niistä on nuorisotyöntekijöiden ja muiden toimialojen kumppaneiden hyvä olla tietoisia.

Lähteet

Lähteet:

Batsleer, Janet & Davies, Bernard (toim.) (2010) What is youth work? Exeter: Learning Matters.

Bingham, Charles & Sidorkin, Alexander (toim.) (2004) No Education without Relation. New York: Peter Lang.

Buchroth, Ilona & Parkin, Chris (2010) Theory and Youth and Community Work Practice. Teoksessa Ilona Buchroth & Chris Parkin (toim.) Using Theory in Youth and Community Work Practice. Exeter: Learning Matters, 4–19.

Cederlöf, Petri (2007) Nuorisotoimet rakennemuutoksen kynnyksellä. Selvitys kunnallisen nuorisotyön asemasta ja haasteista kunta- ja palvelurakenteen uudistuksessa, sekä Humanistisen ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehitystyöstä. Sarja C, 14/2007. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu.

Dreyfus, Hubert L. (1998) Heidegger nihilismin, taiteen, teknologian ja politiikan suhteista. Suom. Ukri Pulliainen. Teoksessa Arto Haapala (toim.) Heidegger. Ristiriitojen filosofi. Helsinki: Gaudeamus, 203–233.

Forkby, Torbjörn & Kiilakoski, Tomi (2014) Building capacity in youth work. Perspectives and practice in youth clubs in Finland and Sweden. Youth & Policy 112, 1–17.

Freire, Paulo (2004) Pedagogy of Indignation. Boulder: Paradigm.

Freire, Paulo (2005) Sorrettujen pedagogiikka. Suom. Joel Kuortti. Toim. Tuukka Tomperi. Tampere: Vastapaino.

Fullan, Michael (2007) The New Meaning of Educational

Change. 4. painos. New York: Teachers College Press.

Gallagher, Sean & Morgan, Anthony (2013) The Process is the Product: Part One: Is there a need for measurement in youth work? *A Journal of Youth Work* 2013 (11), 41–64.

Gretschel, Anu (2009) Kunnallisen nuorisotyön perustehtävää selvittämässä – argumentteja nuorisotoimen tehtävien rajoista. *Nuorisotutkimus* 27 (1), 21–37.

Gretschel, Anu (2012) Järki, tunteet ja dialogisuuden haasteet kunnallisen nuorisotyön perustehtävän määrittelyssä – nuoriso-ohjaajien näkökulmasta. Teoksessa Katja Komonen & Leena Suurpää & Markus Söderlund (toim.) *Kehittyvä nuorisotyö. Nuorisotutkimusseuran/Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 128*. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, 163–178.

Haapanen, Sinikka & Sava, Inkeri & Vesänen-Laukkanen, Virpi (toim.) (2006) *Voimatarina nuorisotyössä*. Helsinki: Helsingin kaupunki, nuorisoasiainkeskus.

Hamilton, David (2009) Blurred in translation: reflections on pedagogy in public education. *Pedagogy, Culture & Society* 17 (1), 5–16.

Hanhivaara, Pirjo (2009) Kasvatus nuorisotyössä – väistelyä ja väärinymmärrystä? *Nuorisotutkimus* 27 (1), 61–65.
Heikkinen, Hannu L. T. & Huttunen, Rauno & Syrjälä, Leena (2007) Action research as narrative: five principles for validation. *Educational Action Research* 15 (1), 5–19.

Heikkinen, Hannu L. T. & Huttunen, Rauno (2008) Hiljainen tieto, mentorointi ja vertaistuki. Teoksessa Auli Toom & Jussi Onnismaa & Anneli Kajanto (toim.) *Hiljainen tieto*.

Tietämistä, toimimista, taitavuutta. Aikuiskasvatuksen 47. vuosikirja. Helsinki: Kansanvalistusseura & Aikuiskasvatuksen tutkimusseura, 203–220.

Hoikkala, Tommi & Sell, Anna (toim.) (2007) Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Nuorisotutkimusseuran/Nuorisotutkimusverkoston julkaisu- ja 76. Helsinki: Nuorisotutkimusseura.

Hollo, J. A. (1927) Kasvatuksen teoria. Johdantoa yleiseen kasvatukseen. Porvoo: WSOY.

Jones, Jeffrey N. & Deutsch, Nancy L. (2011) Relational Strategies in After-School Settings: How Staff–Youth Relationships Support Positive Development. *Youth & Society* 43 (4), 1381–1406.

Honkasalo, Veronika (2011) Tyttöjen kesken. Monikulttuurisuus ja sukupuolten tasa-arvo nuorisotyössä. Nuorisotutkimusseuran/Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 109. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura.

Kanuuna. Kaupunkimaisen nuorisotyön kehittämisverkosto. <http://nuorisokanuuna.fi/kanuuna> (Viitattu 16.2.2015.)

Kattainen, Sari & Peuranen, Maria (2012) Miksi tätä työtä teemme... *Nuorisotyö* 1/2012, 14.

Kemmis, Stephen (2014) Education, educational research and the good for humankind. Teoksessa Hannu L. T. Heikkinen & Josephine Moate & Marja-Kristiina Lerkkanen (toim.) *Enabling education: proceedings of the annual conference of Finnish Educational Research Association, FERA 2013.*

Research in Educational Sciences 66. Oulu: Suomen kasva-

tustieteellinen seura, 15–67.

Kempainen, Pertti (1999) Nuoriso 2000. Nuorisotyön käsikirja. Vantaa: Kannustusvalmennus P. & K.

Kiilakoski, Tomi (2011) Talotyön ja alueellisen nuorisotyön kehittäminen. Teoksessa Veronika Honkasalo & Tomi Kiilakoski & Antti Kivijärvi (toim.) Tutkijat ja nuorisotyö liikkeellä: tarkastelussa kaupunkimaisen nuorisotyön kehittämishankkeet. Nuorisotutkimusseuran/Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 114. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto & Nuorisotutkimusseura, 153–252.

Kiilakoski, Tomi (2012) Nuorisotalotoiminnan kehittäminen. Teoksessa Katja Komonen & Leena Suurpää & Markus Söderlund (toim.) Kehittyvä nuorisotyö. Nuorisotutkimusseuran/Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 128. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, 125–148.

Kiilakoski, Tomi (2013) Nuorisotyön opetussuunnitelma: nuorisotyö kasvatuksellisena prosessina. Nuorisotutkimus 31 (3), 20–39.

Kiilakoski, Tomi (2014a) Entrepreneurial Learning and Ethos of Youth Work. Teoksessa Maria-Carmen Pantea & Raluca Diroescu & Maria Podlasek-Ziegler (toim.) Young people, entrepreneurship and non-formal learning: A work in progress. Brussels: SALTO-Youth Participation, 21–32.

Kiilakoski, Tomi (2014b) Pilareiden varassa. Nuorisotutkimus 32 (2), 60–70.

Kiilakoski, Tomi (2014c) Koulu on enemmän. Nuorisotyön ja koulun yhteistyön käytännöt, mahdollisuudet ja ongelmat. Nuorisotutkimusseuran/Nuorisotutkimusverkoston julkai-

suja 155. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto & Nuorisotutkimusseura.

Kiilakoski, Tomi & Nieminen, Juha (2007) TUHTI 9 -seminaarin työryhmätiivistelmä. Teoksessa Tommi Hoikkala & Anna Sell (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä. Menetelmien perustat, rajat ja mahdollisuudet. Nuorisotutkimusseuran/Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 76. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 185–188.

Kiilakoski, Tomi & Kivijärvi, Antti & Honkasalo, Veronika (2011) Johdanto: nuorisotyön professionalisaatio, tutkijoiden roolit ja kehittämistyön luonne. Teoksessa Veronika Honkasalo & Tomi Kiilakoski & Antti Kivijärvi (toim.) Tutkijat ja nuorisotyö liikkeellä: tarkastelussa kaupunkimaisen nuorisotyön kehittämishankkeet.

Nuorisotutkimusseuran/Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 114. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto & Nuorisotutkimusseura, 11–48.

Kiilakoski, Tomi & Oravakangas, Aini (2010) Koulutus tuotantokoneistona? Tulostavoitteinen koulutuspolitiikka kriittisen teorian valossa. *Kasvatus & aika* 4 (1), 7–25.

Kivijärvi, Antti (2012) Nuorisotointen kehittämistyö monikulttuurisessa yhteiskunnassa. Yksinäisestä puurtamisesta kohti toimivia rakenteita ja verkostoja. Teoksessa Katja Komonen & Leena Suurpää & Markus Söderlund (toim.) Kehittyvä nuorisotyö. Nuorisotutkimusseuran/Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 128. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, 299–314.

Kivijärvi, Antti & Heino, Eveliina (2013) Ethnic minority youth and youth work in Finland: everyday anti-racism

engendering empowering conditions. Teoksessa Marjatta Törrönen & Olga Borodkina & Valentina Samoylova & Heino, Eveliina (toim.) *Empowering Social Work: Research And Practice*. Kotka: Palmenia Centre for Continuing Education, University of Helsinki, Kotka Unit, 222–242.

Komonen, Katja & Suurpää, Leena & Söderlund, Markus (2012) Kehittämisen arvo ja itseisarvo. Teoksessa Katja Komonen & Leena Suurpää & Markus Söderlund (toim.) *Kehittyvä nuorisotyö*. Nuorisotutkimusseuran/Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 128. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto, 7–20.

Kuittinen, Matti & Kejonen, Martti (2009) Yhteisöllisyyden paradoksit: tiimit ja henkilöstöryhmät yhteistä merkitystä rakentamassa. Teoksessa Karin Filander & Marjatta Vanhalakka-Ruoho (toim.) *Yhteisöllisyys liikkeessä*. Aikuiskasvatuksen 48. vuosikirja. Helsinki: Kansanvalistusseura & Aikuiskasvatuksen tutkimusseura, 245–270.

Laitio, Tommi (2014) Sukupolvi kerrallaan. *Nuorisotutkimus* 32 (2), 34–42.

Lanas, Maija & Kiilakoski, Tomi (2013) *Growing Pains: Teacher Becoming a Transformative Agent*. *Pedagogy, Culture and Society* 21 (3).

Lindén, Jyri & Autio, Tero (2011) Opetussuunnitelma yhteiskunnallisen todellisuuden peilinä – esimerkkinä yksilöllisyystulkinnat koulutuspolitiikassa. Teoksessa Jarno Paalasmaa (toim.) *Lapsesta käsin*. Kasvatuksen ja opetuksen vaihtoehtoja. Jyväskylä: PS-Kustannus, 35–50.

Mattson, Matts & Kemmis, Stephen (2007) *Praxis-related research: serving two masters?* *Pedagogy, Culture & Society*

15 (2), 185–214.

Müller, C. Wolfgang & Kentler, Helmut & Mollenhauer, Klaus & Giesecke, Hermann (1964) Was ist Jugendarbeit? München: Juventa.

Myllyniemi, Sami (2008) Mitä kuuluu? Nuorisobarometri 2008. Helsinki: opetusministeriö & Nuorisotutkimusverkosto & Nuorisoasiain neuvottelukunta.

Nieminen, Juha (1995) Nuorisossa tulevaisuus. Suomalaisen nuorisotyön historia. Helsinki: Lasten Keskus.

Nieminen, Juha (2007) Puuttuva lenkki – Nuorisokasvatus tieteen kentässä, kasvatuksen teoriassa ja nuorisotyön kehiksenä. Teoksessa Elina Nivala & Mikko Saastamoinen (toim.) Nuorisokasvatuksen teoria – perusteita ja puheenvuoroja. Nuorisotutkimusseuran/Nuorisotutkimusverkoston julkaisuja 73. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto & Nuorisotutkimusseura, 30–63.

Nieminen, Juha (2014) Mahdollista nuorisotyötä. Kehittämissaasteita tradition, nykyisyyden ja tulevaisuuden ristivalossa. Nuorisotutkimus 32 (2), 53–59.

Nuorisolaki (72/2006; muutettu 693/2010). Nuorisotyön käsikirja (1973). Helsinki: Kansalaiskasvatuksen Keskus.

Nuorisotyön käsikirja (1987). Toimittanut Armi Mikkola. Kansalaiskasvatuksen Keskuksen julkaisuja 71. Helsinki: Kirjastopalvelu.

Onnismaa, Jussi (2008) Hiljainen tieto organisaatioiden rakenteissa. Vauhtisokeutta, muistokatkoksia ja uudelleen

muistamista. Teoksessa Auli Toom & Jussi Onnismaa & Anneli Kajanto (toim.) Hiljainen tieto. Tietämistä, toimimista, taitavuutta. Aikuiskasvatuksen 47. vuosikirja. Helsinki: Kansanvalistusseura & Aikuiskasvatuksen tutkimusseura, 119–132.

Opetusministeriön yleiskirje (1976). Opetusministeriön yleiskirje valtionapuun oikeuttavista menoista 10863/73/76.

Ord, Jon (2007) *Youth Work Process, Product and Practice. Creating an authentic curriculum in work with young people.* Dorset: Russell House.

Osberg, Deborah & Biesta, Gert (2006) The emergent curriculum: navigating a complex course between unguided learning and planned enculturation. *Journal of Curriculum Studies* 40 (3), 313–328.

Paakkunainen, Kari & Hoikkala, Tommi (2007) Sukupolvi-kamppailun kutsu – nuorten yksilöllistynyt politiikkasuhde. Teoksessa Kari Paakkunainen (toim.) Sukupolvipolitiikka. Nuoret ja eduskuntavaalit 2007. Helsinki: Opetusministeriö, Nuorisotutkimusverkosto & Nuorisoasiain neuvottelukunta, 135–155.

Paananen, Terhi & Tuominen, Hans (toim.) (2005) *Nuorisotyön käsikirja.* Helsinki: Kirjapaja.
Polanyi, Michael (1966/2009) *The Tacit Dimension.* Chicago: University of Chicago Press.

Puuronen, Anne (2013) Etsivän katse. Nuorisotutkimusseuran/Nuorisotutkimusverkoston verkkojulkaisuja 70. Helsinki: Nuorisotutkimusseura/Nuorisotutkimusverkosto.

Sava, Inkeri (2006) Taiteen voimalla osalliseksi omaan

elämään. Teoksessa Sinikka Haapanen & Inkeri Sava & Virpi Vesanen-Laukkanen (toim.) Voimatarina nuorisotyössä. Helsinki: Helsingin kaupunki, nuorisoasiainkeskus, 44–53.

Sercombe, Howard (2007) 'Embedded' youth work. Ethical Question for Youth Work Professionals. *Youth Studies Australia* 26 (2), 11–19.

Sidorkin, Alexander (2004) Relations Are Rational: Toward an Educational Anthropology of Schooling. Teoksessa Charles Bingham & Alexander Sidorkin (toim.) No Education without Relation. New York: Peter Lang, 55–69.

Siurala, Lasse (2013) Nuorisotyö ja -tutkimus vapaassa kellunnassa. *Nuorisotutkimus* 31 (4), 61–66.

Siurala, Lasse (2014) Nuorisotyön arviointi – kehittämisajatuksia. Julkaisuja 1/2014, Kanuuna. http://www.nuorisokanuuna.fi/sites/default/files/filedepot/kanuuna_nuorisotyön_arviointi.pdf (Viitattu 22.6.2015.)

Soanjärvi, Katariina (2011) Mitä on ammatillinen nuorisotyö? Nuorisotyön villiä kenttää kesyttämässä. *Jyväskylä Studies in Education, Psychology and Social Research*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. <http://dissertations.jyu.fi/studeduc/9789513943370.pdf> (Viitattu 16.8.2011.)

Taneli, Matti (2012) Kasvatus on kasvamaan saattamista. Kasvatusfilosofinen tutkimus J. A. Hollon sivistyskasvatusajattelusta. Sarja C, 351. Turku: Turun yliopisto. <http://www.doria.fi/bitstream/handle/10024/85782/Annales%20C%20351%20Taneli%20VK.pdf>. (Viitattu 18.12.2014.)

Telemäki, Matti (1991) Nuorisotyön opetussuunnitelma toteutuu Englannissa. *Nuorisotyö* 4/1991, 4–5.

Telemäki, Matti (1997) Nuorisotyön vuosikymmeneni. Teoksessa Helena Helve (toim.) Nuoruudesta! Nuorisotutkimusseuran kymmenvuo-

tisjuhlaKirja. Helsinki: Nuorisotutkimusseura, 136–141.

Tikkamäki, Kati (2006) Työn ja organisaation muutoksissa oppiminen. Etnografinen löytöretki työssä oppimiseen. Tampere: Tampere University Press.

Varjo, Kerttu (1964) Nuorisotyön teoriaa ja taustaa. Teoksessa Kerttu-Varjo & Keijo Voudinmäki & Reijo Ahtokari Uusi kerhokirja. Helsinki: Otava, 9–117.

Vartola, Juha (1975) Nuorisopoliittinen suunnittelu. Malli kunnallista nuorisopoliittista suunnittelua varten. 2. uudistettu painos. Helsinki: Kansalaiskasvatuksen keskus.

von Weissenberg, Guy (1934) Vapaan nuorisonkasvatuksen yhteiskunnallinen merkitys. Eripainos Sielunsterveysseuran Aikakauskirjasta 1–2/1934.

Wilenius, Reijo (2002) Miten käy lasten ja nuorten? Keskustelua ja filosofiaa kasvatuksesta. Helsinki: Dialogia.

Williamson, Howard (2012) Nuorisotyön ihmeellinen maailma. Pohdintoja Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskuksen strategioista ja käytännöistä. Julkaisuja 1/2012. Helsinki: Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskus.

Yates, Scott & Payne, Malcolm & Dyson, Simon (2009) Children and young people in hospitals: doing youth work in medical settings. *Journal of Youth Studies* 12 (1), 77–92.

Yliaska, Ville (2014) Tehokkuuden toiveuni. Uuden julkisjohtamisen historia Suomessa 1970-luvulta 1990-luvulle. Helsinki: Into.

JULKAISEMATTOMAT LÄHTEET:

Djupsund, Ronnie (2010) Kokkolan kaupunki, nuorisopalvelut tulosalueen kehittämisstrategia 2010–2020.

Kiilakoski, Tomi & Kinnunen, Viljami & Djupsund, Ronnie (2013) NUPS-luonnos. Kokkolan nuorisopalveluiden henkilökunnan käyttöön tuotettu tiivistelmä.

Kinnunen, Viljami (2010) Kalajoen kehittämispäivien muis-
tiinpanot.

Kysely nuorisopalveluiden henkilöstölle 3/2014. Vapaa-aikaky-
sely kokkolalaisille nuorille 12/2012.

Nuorisotyön ydinkysymyksiin kuuluu, mitä nuorisotyö oikeastaan on ja miksi sitä tehdään. Näihin kysymyksiin on vastattava, jotta toimintaa voidaan kehittää ja jotta nuorisotyön hyötyjä pystytään kuvaamaan myös toimialan ulkopuolella.

Miksi nuorisotyötä tehdään? Tietokirja nuorisotyön opetussuunnitelmasta antaa perustaviin kysymyksiin perusteltuja vastauksia. Kirjassa esitetään näkemys nuorisotyöstä kasvatuksellisen prosessina. Se pohjautuu monivuotiseen kehitys- ja tutkimushankkeeseen, jossa tutkija ja työyhteisö ovat tehneet tiivistä yhteistyötä.

Kirjassa kuvataan sekä nuorisotyön opetussuunnitelman sisältö että suunnitelman syntyyn johtanut prosessi. Siinä annetaan malli, miten työyhteisö voi itse kehittää toimintaansa.

Miksi nuorisotyötä tehdään? rakentaa teoriaa nuorisotyöstä työntekijävetoisesti. Tässä se tekee uuden avauksen Suomessa. Kirjassa puheenvuoroja saavat nuorisotyöntekijät, tutkijat ja nuorisotyön johto. Kirja soveltuu kaikille nuorisotyöstä kiinnostuneille.

ISBN 978-952-456-217-1 (painettu) ISSN 2343-0664 (painettu)
ISBN 978-952-456-203-4 (verkko) ISSN 2343-0672 (verkko)

Humanistinen ammattikorkeakoulu julkaisuja 5
Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 169

HUMANISTINEN
AMMATTIKORKEAKOULU

NUORISOTUTKIMUSSEURA RY.
NUORISOTUTKIMUSVERKOSTO

